

ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“

შუახევის მუნიციპალიტეტის საკრებულო და გამგეობა

**შუახევის მუნიციპალიტეტის
სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების
სტრატეგიული გეგმა
2012-2022**

შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმა შემუშავებული იქნა პროექტის - „აჭარის რეგიონში თვითმმართველობის ორგანოების შესაძლებლობების გაძლიერება გრძელვადიანი მდგრადი განვითარებისათვის“ ფარგლებში.

პროექტი განხორციელდა ევროკავშირის ფინანსური მხარდაჭერით.

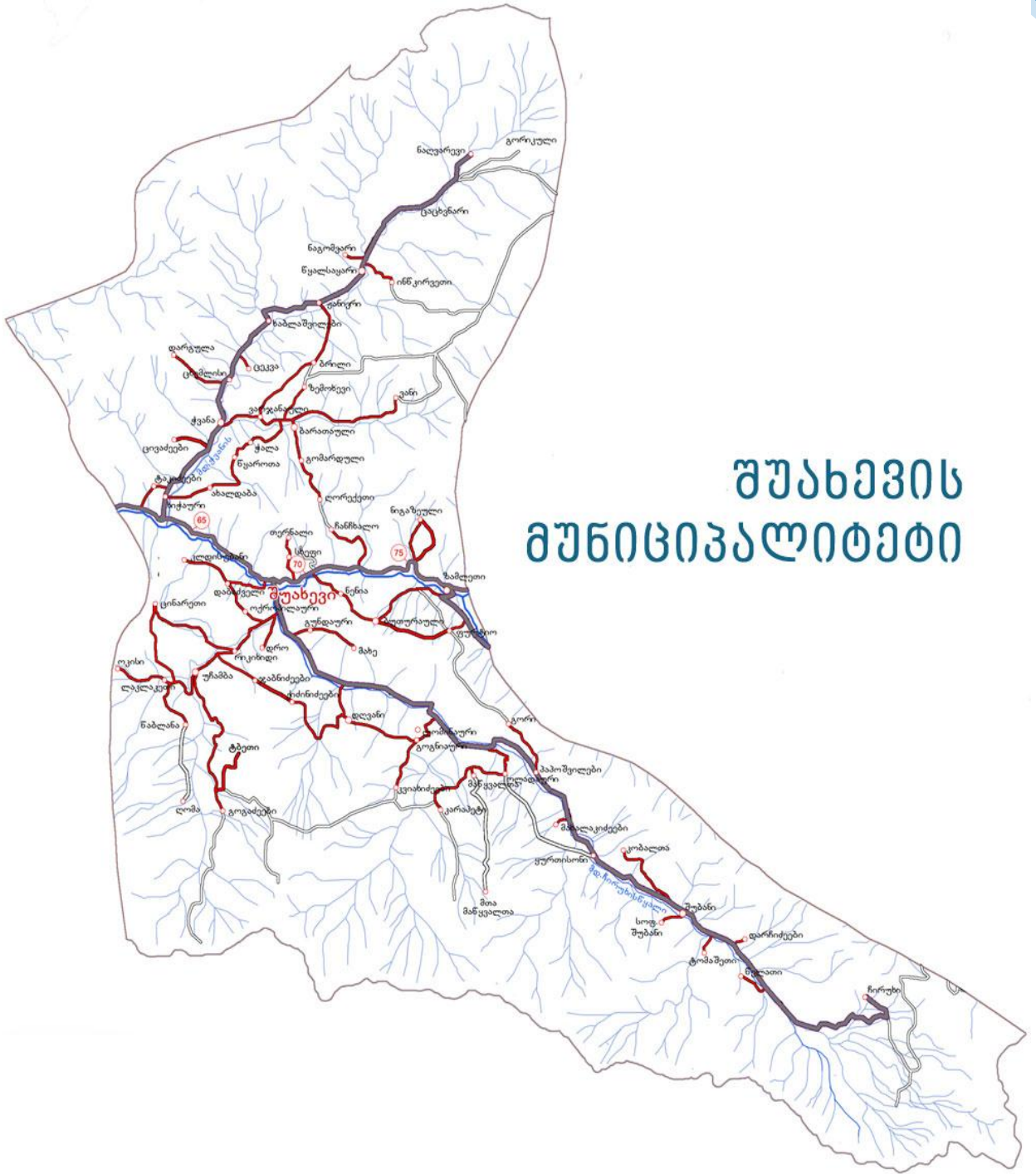
პროექტის ავტორი და დირექტორი - **ლევან გობაძე**, ა(ა)იპ ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“-ს გამგეობის თავმჯდომარე.

ავტორთა კოლექტივი:

- ✗ **ლევან გობაძე** - საინჟინრო მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი, ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“;
- ✗ **ნონა ხუჯაძე**, ეკონომისტი - ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“;
- ✗ **ასლან დევაძე**, ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი - ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“;
- ✗ **დავით არძენაძე**, ეკონომისტი - ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“;
- ✗ **ზაზა გორგაძე**, ეკონომისტი - ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“;
- ✗ **პაატა ბახტაძე**, ეკონომისტი - ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“;
- ✗ **ზვიად ელიზიანი** - ბიზნესის ადმინისტრირების მაგისტრი, საერთაშორისო ბიზნესის განვითარებისა და ინვესტიციათა ხელშეწყობის ცენტრი;
- ✗ **ურა ოქროპირიძე**, ისტორიის აკადემიური დოქტორი - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ნიკო ბერძენიშვილის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტი;
- ოლეგ ჯიბაშვილი**, ისტორიის აკადემიური დოქტორი - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ნიკო ბერძენიშვილის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტი.

ავტორთა კოლექტივი მადლობას უხდის თანამშრომლობისა და გაწეული დახმარებისათვის ერთობლივი სამუშაო ჯგუფის წევრებს:

- ✗ **ომარ აბუსელიძეს**, შუახვევის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს აპარატის უფროსს;
- ✗ **მირიან აბაშიძეს**, შუახვევის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს აპარატის მთავარ სპეციალისტ-იურისტს;
- ✗ **ჯიმშერ აბაშიძეს**, შუახვევის მუნიციპალიტეტის გამგეობის იურიდიულ და საკადრო საკითხთა განყოფილების უფროსს;
- ✗ **ჯემალ ამალაოზელს**, შუახვევის მუნიციპალიტეტის გამგეობის ეკონომიკისა და ინფრასტრუქტურის განვითარების სამსახურის მთავარ სპეციალისტს.

შუახევის მუნიციპალიტეტი

www.shuakhevi.ge

სარჩევი

1	სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის შემუშავების სამართლებრივი საფუძვლები და წინაპირობები	7
2	სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის შემუშავების მეთოდოლოგიური საფუძვლები.....	9
3	ინფორმაციული ბაზის შექმნისა და გამოყენების ასპექტები მუნიციპალიტეტის განვითარების სტრატეგიული გეგმის შედგენაში.....	14
4	შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმის განხორციელების შეფასების ინდიკატორები.....	29
5	მუნიციპალიტეტის ისტორია	34
6	მუნიციპალიტეტის მმართველობითი და ადმინისტრაციული სტრუქტურა	42
7	გეოგრაფიული დახასიათება	44
8	ბუნებრივი რესურსები	46
8.1	მიწის ფონდი	46
8.2	წყლის რესურსები.....	47
8.3	სასარგებლო წიაღისეული.....	49
8.4	ტყის რესურსები	51
8.5	სტიქიურ-გეოლოგიური მოვლენები	53
9	დემოგრაფია.....	56
9.1	მოსახლეობის ზრდის დინამიკა და გეოგრაფიული სტრუქტურა	56
9.2	მოსახლეობის განაწილება სქესისა და ასაკის მიხედვით.....	56
9.3	ბუნებრივი მატება	58
9.4	შუახვევის მუნიციპალიტეტში შრომისუნარიანი მოსახლეობა და პენსიონერთა რაოდენობა.....	59
9.5	სოციალური მდგომარეობა.....	60
10	ინფრასტრუქტურა	62
10.1	საგზაო ინფრასტრუქტურა	62
10.2	საკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურა	64
10.3	ენერგეტიკის ინფრასტრუქტურა.....	64
10.3.1	წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურა	65
10.3.2	საკანალიზაციო ინფრასტრუქტურა.....	66
10.3.3	სამელიორაციო სისტემების ინფრასტრუქტურა	66
11	ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სფერო	67

11.1	ინფორმაცია სამედიცინო დაწესებულებების მდგომარეობის შესახებ	68
11.2	ინფორმაცია სამედიცინო დაწესებულებებში დასაქმებული სამედიცინო პერსონალის შესახებ	70
11.3	აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიზნობრივი პროგრამები	71
11.4	სოციალური დაცვის სააგენტოს მომსახურებები	78
12	განათლება და კულტურა.....	80
12.1	სრული ზოგადი განათლება.....	80
12.2	სკოლამდელი აღზრდა	83
12.3	კულტურის სფერო	84
13	დარგობრივი ეკონომიკა.....	87
13.1	ეკონომიკის დარგობრივი დინამიკა და ეკონომიკური ზრდა	87
13.2	სოფლის მეურნეობა	89
13.3	ტურიზმი.....	102
14	უსაფრთხოება	109
15	საჯარო ფინანსები.....	110
15.1	ბიუჯეტის შემოსულობების აღრიცხვა და ანგარიშგება	110
15.2	ბიუჯეტის ხარჯვითი პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები	115
16	სოციოლოგიური კვლევის შედეგები.....	118
16.2	მოსახლეობის გამოკითხვა.....	120
16.3	ბიზნესმენთა გამოკითხვა	130
16.4	სპეციალისტების გამოკითხვა.....	137
17	შუახვევის მუნიციპალიტეტის ძლიერი და სუსტი მხარეების ანალიზი (SWOT)	144
18	შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ–ეკონომიკური განვითარების სავარაუდო სცენარი.....	159
19	მისია	162
20	მუნიციპალიტეტის სოციალურ–ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული მიმართულებების შემუშავებისა და განხორციელების ძირითადი პრინციპები და ასპექტები	163
21	შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამის ძირითადი სტრატეგიები და ქვე-სტრატეგიები.....	168
21.1	სტრატეგიები	181
21.1.1	სივრცითი დაგეგმარება.....	181
21.1.2	სოფლის მეურნეობის განვითარება	183

21.1.3	მუნიციპალიტეტის სამრეწველო პოტენციალის ათვისება	195
21.1.4	ტურისტული პოტენციალის ათვისება და განვითარება	199
21.1.5	ინფრასტრუქტურის განვითარება.....	217
21.1.6	გარემოსდაცვითი საქმიანობების კოორდინაცია	224
21.1.7	კომუნიკაცია	226
21.1.8	ჯანდაცვისა და სოციალური დაცვის სისტემის გაუმჯობესება	228
21.1.9	განათლების სისტემის ხელშემწყობი გარემოს ფორმირება	230
21.1.10	მუნიციპალიტეტის კულტურული განვითარება.....	235
21.1.11	მუნიციპალიტეტში ჯანსაღი ცხოვრების წესის დანერგვა.....	238
22	დანართები	240

1 სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის შემუშავების სამართლებრივი საფუძვლები და წინაპირობები

შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმის შემუშავების სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს საქართველოს ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“.

კანონი საქართველოს კონსტიტუციის მე-2 მუხლის მე-4 პუნქტისა და „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ევროპული ქარტიის შესაბამისად განსაზღვრავს ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების სამართლებრივ, ეკონომიკურ და ფინანსურ საფუძვლებს, სახელმწიფო გარანტიებს, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შექმნის წესს, მათ უფლებამოსილებებს და სახელმწიფო ორგანოებთან ურთიერთობას.

კანონით განსაზღვრულია ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ისეთი ექსკლუზიური უფლებამოსილებები, როგორცაა: თვითმმართველი ერთეულის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტების, მუნიციპალური პროგრამებისა და გეგმების დამტკიცება; თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული ქონების მართვა და განკარგვა; თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული მოწყობა; მიწათსარგებლობის დაგეგმვა, თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ზონებად (გამწვანების, დასვენების, სამრეწველო, სავაჭრო და სხვა სპეციალური ზონები) დაყოფა, მათი საზღვრების დადგენა და შეცვლა; თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული მიწის რესურსების მართვა; თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის განხილვა და დამტკიცება, ბიუჯეტში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის მოსმენა და შეფასება; ადგილობრივი მნიშვნელობის გზების შენახვა, მშენებლობა და განვითარების უზრუნველყოფა; თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სფეროში რესურსების მობილიზება, შესაბამისი ღონისძიებების (ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს შექმნა, ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრება, ჯანმრთელობისთვის რისკფაქტორების იდენტიფიცირება) შემუშავება, განხორციელება და მოსახლეობის ინფორმირება; სოციალურ-კულტურული ღონისძიებების განხორციელება და შესაბამისი ადგილობრივი მნიშვნელობის ობიექტების (არქივი, ბიბლიოთეკა, მუზეუმი, საგანმანათლებლო და სააღმზრდელო დაწესებულებები და სხვა) საქმიანობის ხელშეწყობა.

ზემოთმოყვანილი და ორგანული კანონით გათვალისწინებული სხვა ექსკლუზიური უფლებამოსილებები აყალიბებს სამართლებრივ საფუძვლებს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული წინამდებარე გეგმის შემუშავებისათვის.

შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმის შემუშავებას ასევე საფუძვლად დაედო გარკვეული წინაპირობები.

2006 – 2010 წლებში ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“-ს მიერ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მუნიციპალიტეტებში ევროკავშირის და საქართველოში აშშ საელჩოს მხარდაჭერით განხორციელებული იქნა რამდენიმე პროექტი:

- თემთა მობილიზაციის ინიციატივა;
- თანამედროვე სასოფლო-სამეურნეო ტექნოლოგიები აჭარის მაღალმთიანეთში;
- თემზე დაფუძნებული ანტიკორუფციული სამოქალაქო ინიციატივა.

პროექტების რეალიზაციის დროს მიღებულმა გამოცდილებამ იმ პრობლემებისა და გამოწვევების იდენტიფიცირების საშუალება მოგვცა, რომლებიც განსაკუთრებით აქტუალურია ამ მუნიციპალიტეტებისათვის და რომელთა გადაწყვეტაც, არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობიდან, სახელმწიფო და რეგიონული პოლიტიკიდან, თვითმმართველობის პროცესებში მოქალაქეთა მონაწილეობის არსებული დონიდან გამომდინარე, გადაუდებელ აუცილებლობას წარმოადგენს.

მიღებულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით 2009 წელს, ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“-ს მიერ შემუშავებული იქნა პროექტი „აჭარის რეგიონში თვითმმართველობის ორგანოების შესაძლებლობების გაძლიერება გრძელვადიანი მდგრადი განვითარებისათვის“ რომელმაც მონაწილეობა მიიღო ევროკავშირის მიერ გამოცხადებულ საგრანტო კონკურსში, გაიმარჯვა და მიიღო დაფინანსება მისი განხორციელებისათვის.

პროექტის მიზანი იყო ისეთი კომპლექსური ღონისძიებების რეალიზაცია, რომელიც ხელს შეუწყობდა თვითმმართველობის ორგანოების ინსტიტუციონალური შესაძლებლობების გაძლიერებას მუნიციპალური ტერიტორიების მდგრადი განვითარების, მუნიციპალური მომსახურების სისტემის დახვეწის, რეგიონის მუნიციპალიტეტების ქვეყნის და საერთაშორისო საინფორმაციო სისტემებში ინტეგრაციისათვის.

2010 წლის 5 მაისს ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირ „ინტელექტს“, შუახევის მუნიციპალიტეტის საკრებულოსა და გამგეობას შორის გაფორმდა სამხრევი თანამშრომლობის მემორანდუმი, რომელმაც განისაზღვრა თანამშრომლობის სფეროები და პრინციპები ზემოთაღნიშნული პროექტის ფარგლებში.

თანამშრომლობა მოიცავდა შემდეგ სფეროებს:

1. მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმის შემუშავება;
2. მოსახლეობისა და ბიზნეს სექტორის მომსახურების, ერთი ფანჯრის პრინციპით მოქმედი ცენტრის ჩამოყალიბება;
3. მუნიციპალური მომსახურების სტანდარტების შექმნა და მათი იმპლემენტაცია;
4. საინვესტიციო პასპორტის მომზადება;
5. მარკეტინგული სამოქმედო გეგმის მომზადება;
6. მუნიციპალიტეტის საინფორმაციო ინტერნეტ პორტალის მომზადება.

პროექტით გათვალისწინებული ყველა დაგეგმილი საქმიანობა განხორცილდა სრულად.

2 სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის შემუშავების მეთოდოლოგიური საფუძვლები

მუნიციპალური ერთეულების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ეფექტური მოდელის შემუშავება და განხორციელება ქვეყნის ერთ-ერთი აქტუალური პრობლემაა. როგორც მსოფლიო გამოცდილება ადასტურებს, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს, თავიანთი ფუნქციების მაღალხარისხოვანი შესრულებისათვის, ესაჭიროებათ ეფექტური სამოქმედო პროგრამა და მისი შესატყვისი მექანიზმების ამოქმედება. მუნიციპალიტეტმა უნდა შეძლოს ისეთი მთავარი მიზნის მიღწევა, როგორცაა მოსახლეობის ცხოვრების დონის ხარისხობრივი ამაღლება ეკონომიკის მდგრადი ფუნქციონირებით, ხელშემწყობი საინვესტიციო კლიმატის ჩამოყალიბებით, ადამიანური რესურსების პოტენციალის განვითარებით, ხარისხიანი სოციალური და საცხოვრებელი გარემოს შექმნით და აშ.

ადგილობრივი თვითმმართველობის განვითარების გეგმების შემუშავების პროცესში გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მეთოდის სწორად შერჩევას. ყველა მუნიციპალიტეტისათვის დამახასიათებელია როგორც საერთო, ისე განმასხვავებელი სპეციფიკური თავისებურებანი, რაც მოითხოვს ეფექტური მეთოდოლოგიური ბაზის გამოყენებას. შესაძლო გამოყენების მქონე მეთოდების ნუსხა საკმაოდ ფართოა.

მუნიციპალიტეტის განვითარების გეგმის ქვეშ იგულისხმება სოციალური, ეკონომიკური, სამეცნიერო-ტექნიკური, საწარმოო და ორგანიზაციული ხასიათის ურთიერთდაკავშირებულ ამოცანათა კომპლექსის და ღონისძიებების განხორციელება. გეგმა ერთი მიზნის ქვეშ გაერთიანებული, განსაზღვრულ ვადებში გაწერილი, გამოვლენილი რესურსებისა და წყაროების, მათი მიღების გზების, მონაწილეთა და შემსრულებელთა ჩართვის, სასურველი შედეგების მიღების პროცესის მართვის და მონიტორინგის ჩამოყალიბებული სისტემაა.

სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმების პროექტების შედგენისას გამოყენებულ იქნა საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპები: სპეციფიკურობა, მიღწევადობა, გაზომვადობა და შესრულების დროის გრაფიკთან მიბმულობა:

სპეციფიკურობა - პროგრამა უნდა შეესაბამებოდეს დამკვეთის კომპეტენციას, ე.ი. პროგრამით გათვალისწინებული საკითხები უნდა შედიოდეს იმ პრობლემათა ჩამონათვალში, რომელთა გადაწყვეტაზე პასუხისმგებელია მუნიციპალიტეტი. სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის შედგენისას ერთ-ერთ მოთხოვნად განისაზღვრა ქვეყნისა და რეგიონის დონეზე, კერძო და არაკომერციული სტრუქტურების მიერ განხორციელებული სხვა პროგრამების ღონისძიებების დუბლირების არ დაშვება.

მიღწევადობა - გულისხმობს რომ მთავარი და ქვემიზნები პოტენციურად უნდა იყოს მიღწევადი, რეალურად განხორციელებადი.

გაზომვადობა - გეგმაში დასახული მიზნები არამარტო მიღწევადი უნდა იყოს არამედ შეიძლებოდეს მისი მასშტაბის დადგენა, მიზნის მიღწევის შემოწმება.

დროის გრაფიკთან მისადაგება - გულისხმობს მიზნის მიღწევის ვადებისა და გეგმის რეალიზაციის ეტაპების დადგენას.

სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმების შედგენისადმი მეთოდური მიდგომა საშუალებას იძლევა ცალკეული მიზნები და ამოცანები განისაზღვროს მოკლე, საშუალო და გრძელვადიანი პერიოდებისათვის. მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მეთოდური უზრუნველყოფა მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მეთოდური უზრუნველყოფა ეფუძნება სამ ძირითად მიდგომას:

1. **ზუსტი გაანგარიშებებისა და ლოგიკური სქემების მიდგომა** - გულისხმობს მათემატიკური ფორმულებისა და ლოგიკურ-ანალიტიკური სქემების გამოყენებით პროექტებისა და პროგრამების დასაბუთებას;
2. **სოციალურ-ეკონომიკური მიდგომა** - გულისხმობს სოციოლოგიური კვლევის პროცესების ხარჯზე საჭირო ინფორმაციის მიღებას, რომელიც უზრუნველყოფს მუნიციპალიტეტის წინაშე არსებული პრობლემების გამოვლენას, მათი გადაჭრისათვის მიზანშეწონილი გადაწყვეტილების შემუშავებას, საზოგადოების აქტიური ნაწილისა და სამეურნეო სუბიექტების ინტერესთა გათვალისწინებას და პროგრამის შესრულებაში ჩართვას;
3. **სცენარული მიდგომა** - მისი მთავარი პრინციპია მუნიციპალიტეტის განვითარების შესაძლო ალტერნატიული ვარიანტების შემუშავების სასურველი ვექტორიდან მოსალოდნელი გადახრების ხარისხობრივი და რაოდენობრივი ანალიზი, მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მაღალი ალბათობის მქონე შესაძლო სცენარების განსაზღვრა, ადგილობრივი თვითმმართველობის პროგრამული, ობიექტური მოქმედება მისთვის ყველაზე სასარგებლო მიმართულების რეალიზებისათვის, რომელშიც მინიმუმამდე იქნება დაყვანილი რისკ ფაქტორების მოქმედება, არასასურველი სცენარების განვითარება.

ჩვენ შემთხვევებში სცენარული მიდგომა, გამოყენების თვალსაზრისით, პრიორიტეტულად შეიძლება ჩაითვალოს, თუმცა ცალკეული პროექტების შემთხვევაში არ არის გამორიცხული სამივე მიდგომის ცალკეული ელემენტების გამოყენება. სცენარული მიდგომა სხვა არაფერია თუ არა ანალიზის დროს იმიტაციური მოდელების მეთოდების გამოყენება. ანუ ის არაა ფოკუსირებული მკაცრად ფორმალიზებული მეთოდების უპირატეს გამოყენებაზე. ამ შემთხვევაში შეუძლებელია და არც მოითხოვება ზუსტი პარამეტრების დადგენა მათემატიკური ფორმულებით. სიტუაციის ანალიტიკური შეფასებების მიღება ორიენტირებულია ვერბალური განზოგადების საფუძველზე. ასეთი მიდგომა რეალურად ასახავს კვლევის სიღრმესა და გადაწყვეტილების მიახლოების ალბათობას სინამდვილესთან.

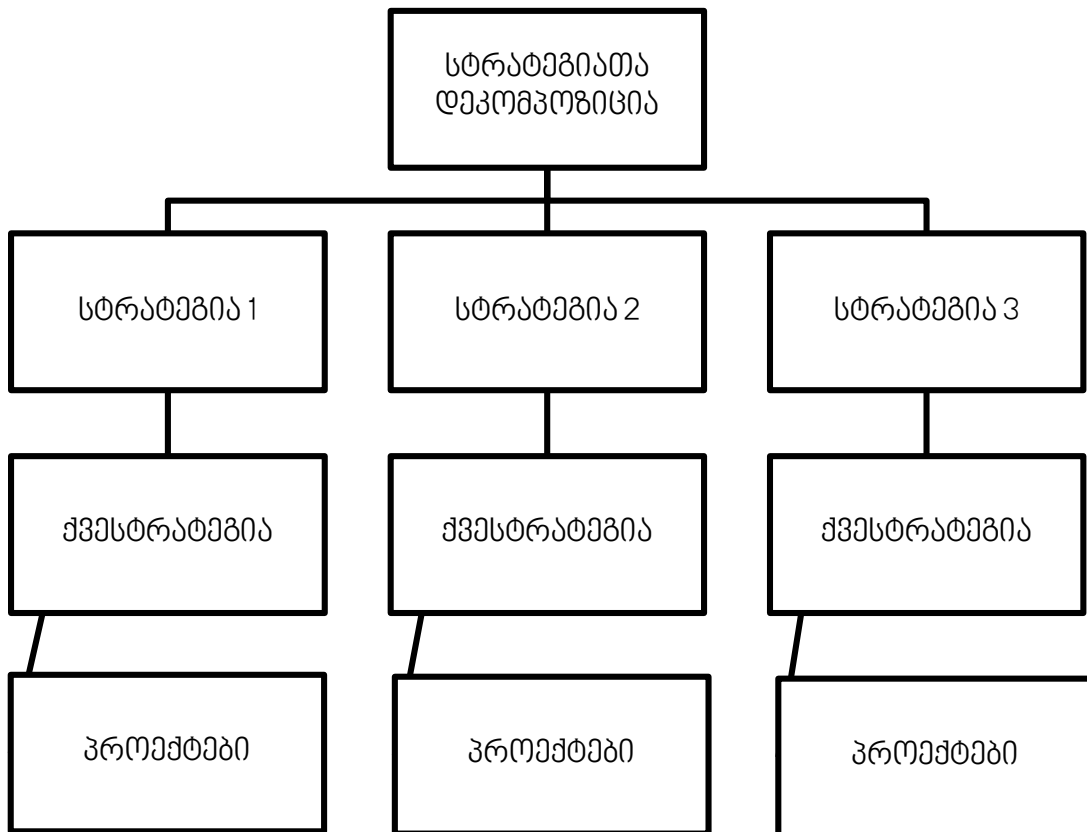
სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის შემუშავების დროს გამოყენებული მეთოდური მიდგომა სხვადასხვა მოქმედებისათვის წინადადებათა კომპლექსის შემუშავებას გულისხმობს. პირველ რიგში - მმართველობითი კომპეტენტური გადაწყვეტილებების მიღებისათვის, რაც მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელთა დელეგირებული ფუნქციაა.

სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმა განიხილება როგორც მუნიციპალიტეტის მთელი საზოგადოების საქმიანობის პროექტი. ის მოწოდებულია უზრუნველყოს კოორდინაცია სხვა სუბიექტებთან - ბიზნესი, საზოგადოებრივი ინსტიტუტები, მუნიციპალიტეტის გარე კონტრაგენტები, სხვადასხვა სახელისუფლებო ორგანოები რეგიონში, ქვეყანაში და მის გარეთ სუბიექტებთან.

პროგრამულ-მიზნობრივი მეთოდის პრინციპებზე დაყრდნობით სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის სქემა პირობითად ასეთია:

- მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასება მრავალვარიანტული, მრავალფაქტორიანი ანალიზის საფუძველზე მუნიციპალიტეტის შესაძლო განვითარების ალტერნატიული ვარიანტების შემუშავება;
- რისკების, რესურსული შესაძლებლობების, ძლიერი და სუსტი მხარეების, საფრთხეების გათვალისწინებით მისაღები სცენარის შერჩევა;
- მიზნობრივი სცენარის მიხედვით მუნიციპალიტეტის განვითარების პრიორიტეტული მიმართულებების შერჩევა.
- გეგმის რეალიზაციის ძირითადი მაჩვენებლები. ე.წ. მიზნის ხის პრინციპით ფორმირებული იერარქიის სტრუქტურაში სტრატეგიებისა და ქვესტრატეგიების რანჟირებული ჯგუფების ორიენტაცია მთავარი მიზნის შესრულებაზე.

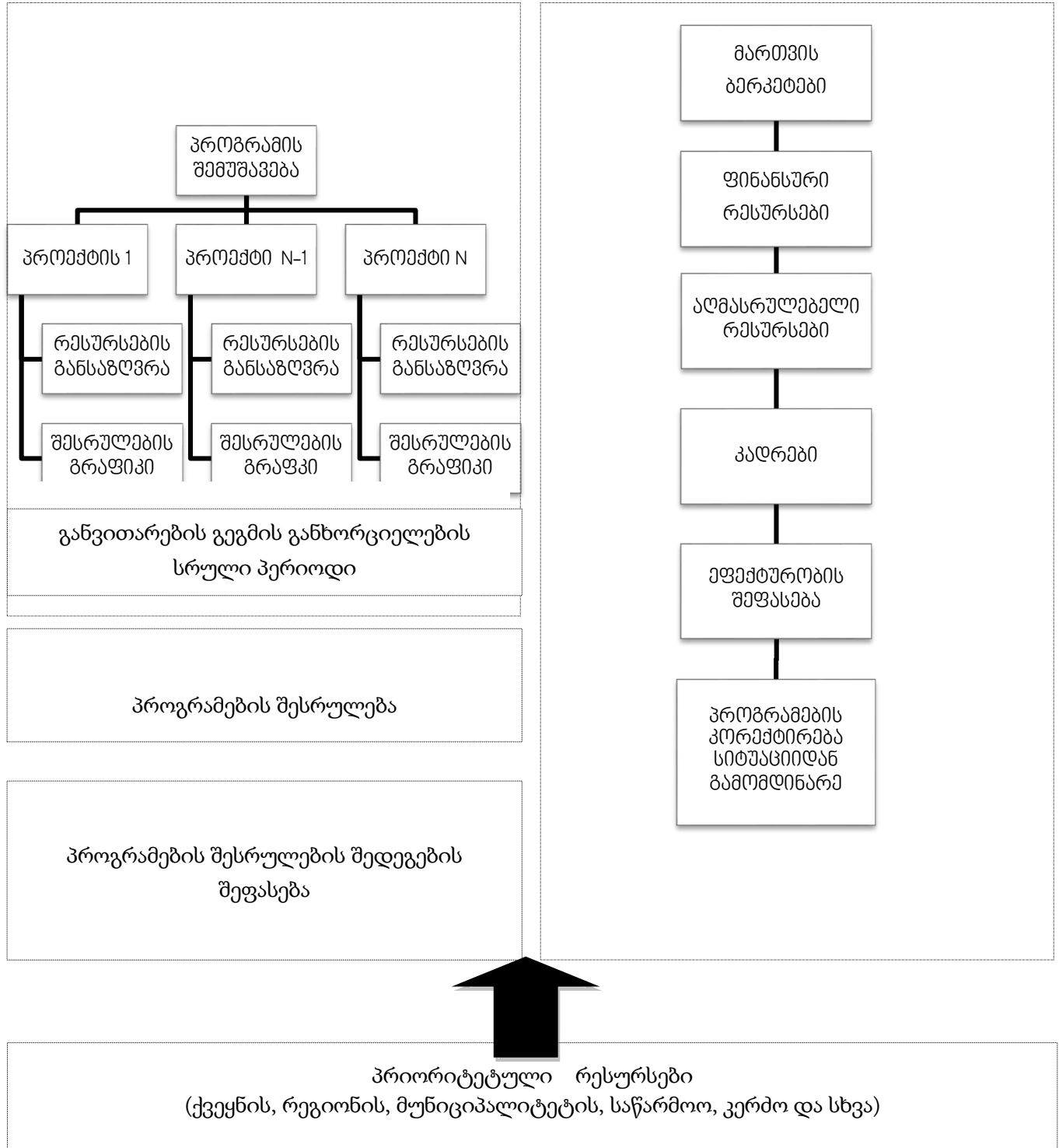
დიაგრამა №2.1. მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმის შემუშავების იერარქიული სტრუქტურა

სტრატეგიათა დეკომპოზიცია დამოკიდებულია მუნიციპალიტეტის გადასაჭრელ პრობლემათა რაოდენობაზე და მასშტაბებზე. თითოეული ქვეამოცანა თავის, მხრივ განსხვავებული რაოდენობის პროექტებს შეიცავს. მეთოდურად თითოეული ამოცანის განსაზღვრისა და შესრულების რეგლამენტი ზოგად პრინციპებზეა დაფუძნებული.

მუნიციპალიტეტის განვითარების სტრატეგიული გეგმის შედგენა თავის მხრივ უზრუნველყოფილი იქნება მისი განხორციელების ეფექტური ორგანიზაციით, რომელიც სქემატურად ასე შეიძლება წარმოვიდგინოთ.

დიაგრამა №2.2. სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმის რეალიზაციის სქემა

მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმის შემუშავებას საფუძვლად უდევს ქვეყნისა და საზღვარგარეთის ცნობილი და აღიარებული მეცნიერებისა და სპეციალისტების ნაშრომები მაკროეკონომიკაში, საერთო და სპეციალურ მენეჯმენტში, რეგიონულ პრობლემებში, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სფეროში და ა.შ. გეგმების მეცნიერული დასაბუთებულობის მაღალი დონისა და მოსალოდნელი

შედეგების ოპტიმალურობის მიღწევისათვის გამოყენებული იქნება აღიარებული და აპრობირებული, ეფექტური მიდგომებისა და მეთოდების ცალკეული ელემენტები და ასპექტები, მაგალითად:

- მიზნობრივი მიდგომა - მიზნები, მისი მიღწევის გზები;
- სისტემური მიდგომა – (სისტემურ კომპლექსური, სისტემურ პროგრამული, სისტემურ ნორმატიული და ა.შ.) მუნიციპალიტეტი როგორც სისტემა;
- გეოსისტემური მიდგომა - მუნიციპალიტეტის როგორც კვლევის ობიექტის სიღრმისეული შესწავლა მასში შემავალი მიკროსისტემების დონემდე. (მუნიციპალიტეტი-სოფლები, ზონები);
- პრობლემატური მიდგომა - სივრცობრივ დროითი განვითარების წინააღმდეგობების შესწავლა;
- გეოპოლიტიკური-საზოგადოებრივი ურთიერთობების სუბიექტების ინტერესთა წარმოშობის, გავრცელებისა და რეალიზაციის პრობლემები;
- ინოვაციური მეთოდი-განვითარების სტრატეგია, მიზნები, ამოცანები, პროექტები, პროგრამები, მოსალოდნელი შედეგები, დასკვნითი დებულებანი.

მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის შედეგების მეთოდური უზრუნველყოფა სამ ძირითად ეტაპად შეიძლება წარმოვიდგინოთ:

- ორგანიზაციულ-მოსამზადებელი ეტაპი;
- პროგნოზულ-ანალიტიკური ეტაპი;
- სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმა.

გეგმის რეალიზაცია ითვალისწინებს მუნიციპალიტეტის განვითარების გეგმის უწყვეტობას დროში, რაც გულისხმობს სხვადასხვა ვადიანი პროგნოზული დოკუმენტების მიღებას პერიოდულობის პრინციპით, რაც საშუალებას მისცემს მუნიციპალიტეტს ჩამოაყალიბოს მართვის მუდმივად განვითარებადი ეფექტურ სისტემა.

N	პროგნოზული დოკუმენტი	პროგრამული დოკუმენტი	შესრულების ვადა	ახალი დოკუმენტის შედგენის ან კორექტირების პერიოდულობა
1	გრძელვადიანი პროგნოზი	კონცეფცია	10 წელი და მეტი	10 წელი
2	საშუალო-ვადიანი პროგნოზი	პროგრამა	3-5 წელი	3-5 წელი
3	მოკლე-ვადიანი პროგნოზი	გეგმა	1 წელი	1 წელი

3 ინფორმაციული ბაზის შექმნისა და გამოყენების ასპექტები მუნიციპალიტეტის განვითარების სტრატეგიული გეგმის შედგენაში

სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების საშუალო და გრძელვადიანი გეგმების შემუშავებისას ინფორმაციული ბაზის საიმედოობა, მრავალფეროვნება და საკმარისობა ერთ-ერთი ძირითადი განმსაზღვრელი ფაქტორია. გეგმის შემუშავების პროცესში მთავარ მოთხოვნებად განისაზღვრა:

- ინფორმაციის შეგროვების აპრობირებული, აღიარებული და ეფექტური ფორმებისა და მეთოდების გამოყენება;
- მუნიციპალიტეტის, როგორც კვლევის ობიექტის შესახებ ამომწურავი, საიმედო, პროექტის მიზნებისა და ამოცანების განხორციელებისათვის მაღალკომპეტენტურ დონეზე დასაბუთებული სტრატეგიული გეგმის მიღებისათვის აუცილებელი და საკმარისი მონაცემთა ბაზის ფორმირება;
- ინფორმაციულ-ანალიტიკური მასალების კომპლექსურობა და საბოლოო დასკვნების სისტემურად ჩამოყალიბება;
- ეგზოგენური და ენდოგენური ფაქტორების შესაძლო ზემოქმედების გათვალისწინება.

სხვადასხვა წყაროებით მიღებული ინფორმაცია არის ის მთავარი რესურსი, რომელიც ინტელექტუალური პროდუქტის საბოლოო სახეს მუნიციპალიტეტის განვითარების პროგრამის სახით წარმოადგენს. პროექტზე მუშაობის მთელი პროცესი მოიცავს იმ საყოველთაოდ ცნობილ ფაზებსა და ეტაპებს, როგორცაა ინფორმაციის შეგროვება-გადამუშავება-შენახვა-გადაცემა.

ინფორმაციული მასალების შეგროვების პროცესი, მიუხედავად გარკვეული შეფერხებებისა, რაციონალურად წარიმართა, რამაც უზრუნველყო შემდეგი:

- ინფორმაციის რეალობასთან მაქსიმალური მიახლოება, კვლევის ობიექტის ფუნქციონირებაზე მოქმედი სხვადასხვა ფაქტორების ზემოქმედების შესაძლო მახასიათებლების დადგენა;
- მუნიციპალიტეტის დონეზე ეროვნული მეურნეობის სხვადასხვა დარგებისა და სფეროების შესახებ საცნობარო, შეფასებითი, საკონტროლო და ზოგადპარამეტრული ინდიკატორების განსაზღვრა;
- კვლევის ობიექტების მართვისა და ფუნქციონირების, ეფექტურობის შეფასება ვერტიკალურ-იერარქიული და ჰორიზონტალურ-ორგანიზაციულ ფუნქციონალური კომუნიკაციების გათვალისწინებით.

სტრატეგიული თვალსაზრისით ინფორმაციული ბაზა საკმაოდ მრავალფეროვანია და შემდეგნაირად არის წარმოდგენილი:

1. ისტორიული ქრონოლოგია;
2. მუნიციპალიტეტის ორგანიზაციული სტრუქტურა და მართვის პრინციპები;
3. გეოგრაფიული მდგომარეობა;
4. ბუნებრივი რესურსები (მიწა, წყალი, სასარგებლო წიაღისეული, ტყე და სხვ.) და მათი გამოყენების მდგომარეობა;
5. დემოგრაფია, შრომითი რესურსები;
6. ინფრასტრუქტურა (ტრანსპორტი, გზები, კომუნიკაციები, ენერგეტიკა, წყალმომარაგება, კანალიზაცია, მელიორაცია და ა.შ.);
7. ჯანმრთელობა და სოციალური დაცვა;
8. განათლება, კულტურა, სპორტი;
9. დარგობრივი ეკონომიკა (სოფლის მეურნეობა, ტურიზმი და სხვა.);
10. საჯარო ფინანსები;
11. სოციოლოგიური კვლევის შედეგები (მეთოდოლოგია და ანალიზი კვლევის სხვადასხვა სეგმენტის მიხედვით - მოსახლეობა, ბიზნეს სექტორი, თვითმმართველობის სპეციალისტები);
12. ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტის“ საკუთარი მონაცემთა ბაზა.

ინფორმაციული ბაზის საბოლოო პროგრამული სახის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმად ტრანსფორმაციის პროცესში, ერთ-ერთ მთავარ მომენტად განისაზღვრა პრობლემური და რესურსული ასპექტების წარმოჩენა. ეს მიეკუთვნება ინფორმაციის გადამუშავების ეტაპს, რომლის ანალიტიკურმა შეფასებებმა შესაძლებელი გახადა განსაზღვრულიყო პრობლემებისა და რესურსული პოტენციალის შემდეგი ნუსხა:

პრობლემები

- არსებული რესურსების პოტენციური დონის შესაბამისად ეკონომიკის დარგობრივი სტრუქტურის განუვითარებლობა;
- სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით შესაძლო გამოყენების მქონე მიწების სიმცირე, დაბალი ნაყოფიერება და აგრარული სფეროს განვითარებაზე ზემოქმედი რისკ-ფაქტორების მაღალი დონე;
- მიწათმოქმედების ინტენსიური ფორმების და ტექნოლოგიების გამოყენების დაბალი დონე, ექსტენსიური ფორმების გამოყენების შეზღუდულობა;

- სასუქების, შხამ-ქიმიკატების და სხვა საშუალებების არაეფექტურობა. მათი უხარისხობა, ფალსიფიკაცია, ბაზრის მონოპოლია და მაღალი ფასები;
- ხილის, ბოსტნეულის და სხვა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ნედლეულის გადამამუშავებელი ინფრასტრუქტურის არარსებობა, საშუალო და გრძელვადიანი პერიოდებისათვის წარმოების სტრუქტურის განუსაზღვრელობა და აქედან გამომდინარე, ოჯახურ და ფერმერულ მეურნეობებში მეხილეობის განვითარების დაბალი ტემპები;
- სასოფლო-სამეურნეო კულტურების წარმოებისას სხვადასხვა დაავადებების მავნებლების გავრცელების ინტენსივობა და დიდი რისკები, შესატყვისი პრევენციული ღონისძიებების, მიზნობრივი სამუშაოების, არასაკმარის დონეზე განხორციელება;
- აგრარულ სფეროში მელიორაციისა და ირიგაციის სისტემების გამოყენების დაბალი დონე და უკმარისობა;
- განუვითარებელი სანერგე მეურნეობების ქსელი და საკოლექციო ნაკვეთები, რაც განაპირობებს სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ჯიშობრივი სიწმინდის შენარჩუნების დაუცველობას;
- ოჯახური და ფერმერული მეურნეობების ფინანსური შემოსავლების შეზღუდულობა, აგრარული ტექნოლოგიების ცოდნის დაბალი დონე და აგრო-სპეციალისტების დეფიციტი;
- სუსტად განვითარებული მეცხოველეობა, მისი დაბალი რენტაბელობა, ჯიშობრივი შემადგენლობის არარაციონალურობა და საკვები ბაზის არარსებობა;
- სუსტად განვითარებული სამრეწველო ინფრასტრუქტურა;
- მდინარეთა აუზების დაბინძურების მნიშვნელოვნად მაღალი დონე, გამწმენდი სისტემების არარსებობა, არასაკმარისი სიმძლავრე, უნებართვო ნაგავსაყრელები და სხვა დამაბინძურებელი ობიექტები;
- მუნიციპალიტეტში ტყეთსარგებლობის სფეროში უნებართვო ჭრების, ახალგაზრდა ტყის დაუცველობის, ხელოვნური გზით ტყის გაშენების, მცენარეთა დაავადებებთან ბრძოლაში არასაკმარისი ინტენსივობით და სათანადო ტექნოლოგიების გამოუყენებლობით გამოწვეული ნეგატიური შედეგები;
- დასახლებული პუნქტების სივრცობრივი განვითარებისას დაშვებული ხარვეზები, რომლებიც გამოიხატება საკარმიდამო ნაკვეთებად, საცხოვრებელი სახლებისა და დამხმარე შენობების ასაშენებლად მიწის ნაკვეთების გამოყენებაში გეოლოგიური შესწავლის გარეშე (მიწის ნაკვეთების მკვეთრი დახრილობა, მოძრავქანებიანი ადგილები და ა.შ.);
- იალაღებზე პირუტყვის ჭარბი რაოდენობით მოვება და მცენარეთა საფარის დაუცველობა-გაჩანაგება, ტყეების იარუსოვანი სტრუქტურის დარღვევა და თვითგანახლების პროცესების შეზღუდვა;

- დაავადებების გავრცელებით და არაორგანიზებული ინტენსიური ჭრებით გამოწვეული ტყის მეჩხერიანობა, ხელოვნური და ბუნებრივი გზებით აღდგენის არასაკმარისი ტემპები;
- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე სასარგებლო წიაღისეულის გეოლოგიურ-დაზვერვითი სამუშაოების ჩატარების, შესწავლისა და გამოყენების ნელი ტემპები;
- რთული რელიეფური პირობებისა და გარემოს დაცვითი ღონისძიებების არასაკმარისი მოცულობით გატარებით გამოწვეული ჩამოქცევები, მეწყერები და ქანების ჩამოშლის ფაქტები;
- მიწისქვეშა და ზედაპირზე ჩამდინარე წყლების ზემოქმედებით გამოწვეული ნიადაგის ქანების მოძრაობაში მოყვანა და აქედან გამომდინარე, ნეგატიური მოვლენების განვითარება;
- მდინარეთა კალაპოტებიდან ინერტული მასალების ქვებისა და ხრემის ამოღება;
- სათესად გამოყენებული ფერდობიანი მიწები;
- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე საგარეუბნო სატრანსპორტო გადაზიდვების დომინირება და შიგა გადაზიდვების მარშრუტების სუსტი ინფრასტრუქტურა;
- მოსახლეობის ინტერნეტთან წვდომის ფაქტიურად არ არსებობა;
- წყალმომარაგებაში გამრიცხველიანების არ არსებობა;
- დასახლებული პუნქტების ნაწილში წყალმომარაგების ეფექტური სისტემის უქონლობა;
- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე საკანალიზაციო სისტემით არაუზრუნველყოფილი დასახლებული პუნქტების საკმაოდ მაღალი ხვედრითი წილი;
- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე რეაბილიტაციას დაქვემდებარებული სკოლების არსებობა და სკოლებზე მოთხოვნის არასრული დაკმაყოფილება;
- სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების უკმარისობა მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე;
- ჯანდაცვის ობიექტების სარემონტო მდგომარეობა;
- დაავადებულთა რაოდენობის მაღალი ხვედრითი წილი მთლიან მოსახლეობაში;
- არასაკმარისი მატერიალური სტიმულირების გამო კვალიფიციური სამედიცინო კადრების დენადობა;
- ზოგიერთი მიმართულების ექიმი-სპეციალისტების შემცირებული რაოდენობა ან მათი არ არსებობა მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე;

- გულსისხლძარღვთა, ონკოლოგიური, ტუბერკულოზით და სხვა დაავადებების მქონე პაციენტთა მაღალი რიცხვი. სიკვდილიანობის მაღალი დონე;
- გარემოს დაცვითი პრევენციული ღონისძიებების არასაკმარის დონეზე განხორციელების გამო ოჯახთა სტიქიით დაზარალების შემთხვევები;
- მწირი ოჯახური ბიუჯეტები და ერთ სულ მოსახლეზე მიღებული რეალური შემოსავლების სიმცირე;
- ეკონომიკური ინფრასტრუქტურის განვითარების დაბალი დონე და მაღალი უმუშევრობა, აღურიცხავია შრომითი მიგრანტების რაოდენობა;
- კვალიფიციური კადრების დეფიციტი (უცხო ენა, ინფორმატიკა, აგრონომი, ინჟინერ-მექანიზატორი, ენტემოლოგი, ნიადაგმცოდნე, ექიმები და ა.შ.);
- ტურიზმის დარგის ჩანასახოვანი მდგომარეობა, საბოლოო სახით ჩამოყალიბებული საკურორტო ზონების არ არსებობა;
- ისტორიული ძეგლების დაქვეითებული სანახაობრივი მხარე;
- რეაბილიტაციას დაქვემდებარებული კულტურის სახლები და სასოფლო კლუბები;
- კლუბებში არასაკმარისი ტექნიკური აღჭურვილობა;
- სამუზეუმო ექსპონატების დაცვისა და მომსახურების დაფინანსების სიმწირე;
- ტრადიციული და სახალხო დღესასწაულების ორგანიზების დაბალი მენეჯმენტი.

რესურსები

- მუნიციპალიტეტის სამსახურებისა და მუდმივმოქმედი კომისიების დებულება დელეგირებული უფლებამოსილების ფარგლებში, ფუნქციონირების ხელშეშლელი და მასტიმულირებელი ფაქტორების შეფასებისა და ადეკვატური მოქმედების განხორციელების შესაძლებლობა;
- ქვეყნის ხელისუფლების ეფექტური სტრატეგიული კურსი ადგილობრივი თვითმმართველობის განვითარება-გამლიერებისა და სივრცობრივი მოწყობის, პოლიტიკის გატარებაში. ამ სფეროში საერთაშორისო გამოცდილების გაზიარებისა და საერთაშორისო თანამეგობრობის დახმარების მიღების შესაძლებლობები;
- სოფლის მეურნეობის დარგის პრიორიტეტი მუნიციპალიტეტის ეკონომიკაში და წამყვანი, საკვანძო როლი სხვა დარგების განვითარებასთან მიმართებაში;
- მუნიციპალიტეტში წარმოებული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ეკოლოგიური სისუფთავე და ტურისტული ობიექტების ხარისხოვანი საკვები პროდუქციით მომარაგების მნიშვნელოვანი პოტენციალი;

- მეცხოველეობის პროდუქციის წარმოებისა და გადამამუშავებელი მრეწველობის ჩამოყალიბების შესაძლებლობა;
- მდინარეთა დაქანების მაღალი დონე, ჩამონადენის მოცულობა და პოტენციური ენერგო-რესურსები;
- მინერალური წყლების დებეტის გამოყენების შესაძლებლობა საწარმოო დანიშნულებით;
- შუახევის დაბაში და ზოგიერთ მსხვილ დასახლებულ პუნქტებში წყალგამწმენდი ნაგებობების არსებობა და მისი გაფართოების შესაძლებლობები;
- მნიშვნელოვანი მოცულობის ტყის რესურსები, ფოთლოვანი და წიწვოვანი მცენარეთა ჯიშებით;
- სასარგებლო წიაღისეულის მადანგამოვლინებების მრავალფეროვნება, ქიმიური შემადგენლობა და ხარისხი, მათი მოცულობითი მაჩვენებლები;
- საკმაო რაოდენობის ქიმიური მრეწველობის ნედლეული: ალუმიტები, ვულკანური ანდეზიტი, მაგმური გაბროქანები, კირი და ა.შ.;
- აჭარის ა.რ. გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველოს მიერ დაგეგმილი ღონისძიებები;
- საგზაო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციისა და მშენებლობის მიმდინარე და პერსპექტიული პროექტები და პროგრამები;
- კავშირგაბმულობის კომპანიების (მაგთიკომი, ჯეოსელი, მობიტელი, სილქნეტი) მოქმედების აქტიური ზონა მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიაზე;
- მოსახლეობისათვის მაგთიკომის და მაგთიფიქსის მეშვეობით ინტერნეტ მომსახურების გაწევის რესურსები;
- ელექტრო-ენერჯის მიწოდების უზრუნველყოფა ოცდაათხსაათიან რეჟიმში სხვადასხვა მომხმარებლების ინტერესების გათვალისწინებით;
- ელექტრო-ენერჯის მიწოდებისა და მოხმარების ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია-განვითარების მიმდინარე და პერსპექტიული პროექტები;
- შუახევის წყალკანალის მუშაობის შესაძლო სიმძლავრის რეჟიმით გამოყენების რესურსების ათვისება და გაფართოების პოტენციალი;
- დაბა შუახევში და ხიჭაურში საკანალიზაციო სისტემის მოთხოვნილების დონესთან შესატყვისობა და გაფართოების რესურსები;
- სამელიორაციო არხების მოქმედების შესაძლებლობანი და გაფართოების რეზერვები;
- სარწყავი არხების მოვლა-პატრონობის პროგრამის განხორციელების შესაძლებლობანი;

- დარეგისტრირებულ დანაშაულთა რიცხვის უმნიშვნელო რაოდენობა და მისი კლებადი ტენდენცია;
- ტურისტული რესურსები: ისტორიული ძეგლები, ღირსშესანიშნაობები, სახალხო რეწვა, ფოლკლორი, ეკოლოგიურად სუფთა გარემო, რელიეფი, წყლის რესურსები, მრავალფეროვანი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება და კვების პროდუქტების უსაფრთხოება, სტუმართმოყვარეობა, მდიდარი ფლორა და ფაუნა;
- ტრადიციული და სახალხო დღესასწაულების მრავალფეროვნება, შემოქმედებითი კოლექტივები, სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლები;
- შრომისუნარიანი მოსახლეობის მნიშვნელოვნად მაღალი ხვედრითი წილი და სტაბილური ზრდის დემოგრაფიული მაჩვენებლები;
- აჭარის ა.რ. გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველოს მიერ დაგეგმილი ღონისძიებები, რომლებიც ეხება მიწის მიზნობრივ გამოყენებას, გარემოს დაცვას, ტყით სარგებლობას, წყალმომარაგებასა და კანალიზაციას, ნაგავსაყრელების მოწესრიგებას და ა.შ.;
- საქართველოს საპატრიარქოს ტბელ აბუსერიძის სახელობის უნივერსიტეტი მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადების ცენტრი და მისგან მოსალოდნელი ეფექტი;
- უნივერსიტეტის ბაზაზე მოქმედი აბიტურიენტთა მომზადების ცენტრი;
- ტექნიკური საშუალებებითა და სახელმძღვანელოებით უზრუნველყოფილი სკოლები;
- ინტეგრირებული სასკოლო ბიბლიოთეკები, მნიშვნელოვანი წიგნადი ფონდით;
- ერთი ცენტრალური და ერთი საბავშვო ბიბლიოთეკა მკითხველთა სტაბილური რაოდენობით;
- ცალკეულ საგნებში პედაგოგთა დეფიციტის შემცირება პედაგოგთა სერთიფიცირების პროცესის დაჩქარების საფუძველზე;
- მაღალი აკადემიური მოსწრების მოსწავლეთა დიდი ხვედრითი წილი;
- უმაღლეს სასწავლებლებში ჩარიცხულთა რაოდენობის მზარდი დინამიკა;
- ბავშვთა ბაღების მუნიციპალური ბიუჯეტიდან დაფინანსება;
- ქვეყნის ხელისუფლების ეფექტური სტრატეგიული კურსი ადგილობრივი თვითმმართველობის განვითარება გაძლიერებისა და სივრცობრივი მოწყობის პოლიტიკის გატარებაში.
- ადამიანური რესურსები;
- წარმოებისა და მომსახურების, ასევე ენერჯო-მომარაგების, სატრანსპორტო და კომუნიკაციებით უზრუნველყოფის პოტენციური დონე;

- აჭარის ა.რ. ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიზნობრივი პროგრამები;
- მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან დაფინანსებული სამედიცინო და სოციალური დაცვის პროგრამები;
- სოციალური დაცვის სააგენტოს მომსახურებები;
- აჭარის განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს მიერ სხვადასხვა პროექტების განხორციელება;
- პედაგოგთა სერთიფიცირება;
- საბიუჯეტო და სხვა სუბიექტების ფინანსური რესურსების მობილიზების შესაძლებლობა სკოლამდელი აღზრდის ობიექტების ქსელის გაფართოებისათვის;
- გამორჩეული კულტურა და მატერიალური ფასეულობები, ისტორიული ძეგლები და სხვა დანიშნულების ობიექტები ტურიზმის განვითარების რესურსული პოტენციალით, ისტორიული ძეგლების აღდგენა-რეაბილიტაციის გზით;
- ხალხური რეწვის ისტორიული წარსული და თანამედროვე ტრადიციები, ოსტატები, საყოფაცხოვრებო, საწარმოო და სუვენირების ტიპის პროდუქციის დამზადების წახალისება;
- მუზეუმები, ხალხური შემოქმედების მრავალფეროვნება, ანსამბლები სახალხო დღესასწაულებზე;
- აგრარული სექტორის დომინირება, სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის წარმოების სპეციფიკურობა, ეკოლოგიური კონკურენტუნარიანობის მაღალი დონე, მოსახლეობის მდგრადი ინტერესი აგრარული სფეროსადმი. ისტორიულად ჩამოყალიბებული დოვლათის წარმოების, განაწილების, გაცვლისა და მოხმარების რეგიონული მოდელის არსებობა;
- წარმოების ფაქტორების კვლავწარმოებისა და გამოყენების ურთიერთდაბალანსებული გამოყენების დეფიციტური მდგომარეობა;
- ხე-ტყის დამუშავების ტრადიციები, სახელოსნოები, წარმოების, ტექნოლოგიების მრავალფეროვნება, სიმარტივე, მიღებული პროდუქციის ასორტიმენტისა და ნომენკლატურის გაფართოება, მათზე ბაზარზე საკმაოდ მაღალი მოთხოვნა. ხე-ტყის რესურსების მარაგი;
- კარტოფილის ნათესების ზრდის ტენდენცია. მეზობელი ქვეყნებიდან შემოტანილ პროდუქციასთან შედარებით მაღალი კონკურენტუნარიანობა, ექსპორტის შესაძლებლობანი, ადგილობრივი ბაზრის მდგრადი და მაღალი მოთხოვნა. ეკოლოგიური სისუფთავე, მთის იალაღებზე ორგანული სასუქის გამოყენების პოტენციალი, მაღალი გემური თვისებების მქონე კარტოფილისგან სხვადასხვა სახის პროდუქციის წარმოების შესაძლებლობა;

- ბოსტნეულისა და ბაღჩეულის წარმოების შესაძლებლობანი, მათი გადამუშავების ტექნოლოგიების არსებობა და შესაძლო გამოყენება;
- ტურისტული ინდუსტრიის განვითარების რესურსები. ტურიზმის, როგორც საკვანძო დარგის სახედ გადაქცევის რეალური საფუძველი;
- მუნიციპალიტეტის დარგთა შეთანწყობის ოპტიმალური მოდელის სხვადასხვა შესაძლო ვარიანტები;
- საინტერესო ტურისტული მარშრუტების შემუშავებისა და ამოქმედების შესაძლებლობანი;
- ტურისტული ნაკადების მზარდი ტენდენცია, ტურისტული სეზონების გახანგრძლივებასა და თანაბარი დატვირთვით მუშაობის უზრუნველყოფა;
- სამთო-სათხილამურო კომპლექსების შექმნის რესურსების ფართო არჩევანი;
- ტურიზმის განვითარების ძირითადი მიმართულებები, უსაფრთხოების გარანტიები, სტუმართმოყვარეობა.

ინფორმაციული მასალები ქმნის იმის საფუძველს, რომ ჩამოყალიბდეს რესურსებისა და პრობლემების ურთიერთკავშირებისა და პროგრამის შესაძლო ვარიანტების შემუშავების მიმართულებები. სქემატურად მთელი ტექნოლოგიური ციკლი ასე შეიძლება გამოვსახოთ:

I ეტაპი - კვლევის ობიექტის, მუნიციპალიტეტის განვითარების პროგრამის მიზნებისა და ამოცანების განსაზღვრა:

- მიზნები და ამოცანები;
- საფუძველები;
- სამუშაოთა განხორციელების გეგმა;
- საჭირო ინფორმაციის სტრუქტურის განსაზღვრა და შეგროვების გზები, მომწოდებლები;
- გამოკითხვის ანკეტები, პირველადი ინფორმაციის შეგროვების ფორმები;
- მეთოდოლოგიის არჩევანი;
- შემსრულებლები და თანამონაწილეები.

II ეტაპი - საწყისი ინფორმაციული ბაზის ფორმირება, ინფორმაციის შეგროვება:

- შუახვევის მუნიციპალიტეტის გამგეობა;
- აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო;

ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“

- აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო;
- სოციალური მომსახურების სააგენტო;
- აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის სამინისტრო;
- აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტი;
- საქართველოს კულტურის ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტრო;
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური;
- აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო;
- შინაგან საქმეთა სამინისტროს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავარი სამმართველო;
- ანკეტური გამოკითხვის მასალები;
- სხვა ინფორმაციული წყაროები.

ინფორმაციის სახეობების (ჯგუფების) ჩამოყალიბება:

- მუნიციპალიტეტის ისტორია და სტრუქტურა;
- მუნიციპალიტეტის გეოგრაფიული დახასიათება;
- ბუნებრივი რესურსები;
- ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობისა და არაორგანული ბუნების ძეგლები;
- მოსახლეობა და დემოგრაფიული პროცესები. არსებული მდგომარეობა;
- დარგობრივი ინფრასტრუქტურა;
- ჯანმრთელობა, სოციალური დაცვა, განათლება, კულტურა;
- მუნიციპალური ეკონომიკის მდგომარეობა;
- ფინანსები;
- სოციოლოგიური გამოკითხვის შედეგები.

III ეტაპი - ინფორმაციის დამუშავება:

- ზოგადი, საცნობარო შინაარსის ინფორმაციის გამოყოფა;

- კვლევის ობიექტის, მუნიციპალიტეტის შესახებ მიღებული მასალების სრულყოფა და დასკვნების გაკეთების უზრუნველყოფის დონე;
- სიღრმისეული შესწავლა, ინფორმაციული უკმარისობის გამოვლენა ცალკეული საკითხების მიმართ. დამატებითი ინფორმაციის შეგროვების ორგანიზება;
- მუნიციპალიტეტის ცალკეულ სფეროებში და მიმართულებებში, პროექტებში ძლიერი და სუსტი მხარეების წარმოჩენა. არსებული მდგომარეობის შეფასებიდან გამომდინარე პრობლემებისა და რესურსების ნუსხის განსაზღვრა.

საბოლოო გადაწყვეტილების, პროექტის მომზადება (გეგმის პროექტი):

- გამოვლენილ პრობლემათა ნუსხის დადგენა;
- პრობლემათა პრიორიტეტების დადგენა ისეთი მიმართულებების გათვალისწინებით როგორცაა:
 - o პრობლემების გადაჭრის მოსალოდნელი სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები;
 - o საჭირო რესურსებით უზრუნველყოფის პოტენციური შესაძლებლობების არსებობისა და მოზიდვის დასაბუთება;
 - o საჭირო გარემოს არსებობის დასაბუთება, გამომდინარე სახელმწიფოს საშინაო და საგარეო პოლიტიკური კურსიდან, მუნიციპალიტეტის უფლებამოსილებიდან, ბიზნეს სფეროსა და მოსახლეობის ინტერესებიდან და სხვა გარემოებებიდან;
 - o პრობლემის წამყვანი როლი სხვა პრობლემების გადაჭრაში და მათთან დამოკიდებულების ხარისხი;
 - o პრობლემათა პრიორიტეტულობის პრინციპით რანჟირება, გადაჭრის გზების, შემსრულებელი სუბიექტებისა და შესრულების პერიოდების განსაზღვრა;
- შესრულების პროცესში შესაძლო რისკ-ფაქტორების განვითარების და ზემოქმედების ვარიანტების დამუშავება;
- ანკეტური გამოკითხვის მასალების საფუძველზე პრობლემათა გადაჭრის აუცილებლობის გათვალისწინება ასევე მოწოდებული რეკომენდაციების, წინადადებების, სურვილების, შეხედულებების შეფასება და პროგრამაში ჩართვის აქტუალობის ან უარყოფის მოტივაციების დადგენა;
- საქართველოს სახელმწიფო სტრატეგიული კურსისა და სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის პრიორიტეტების გათვალისწინება;

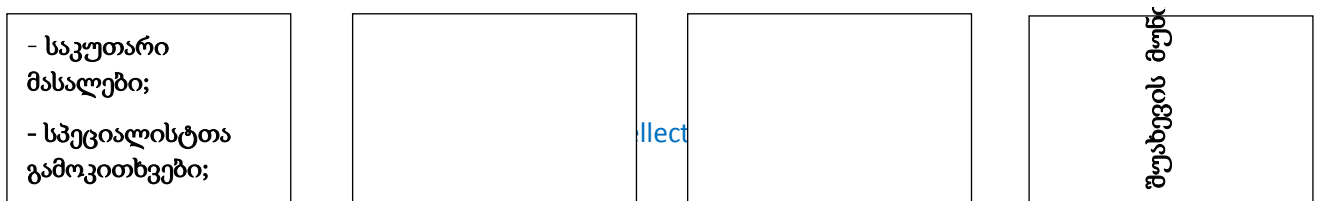
ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“

- საერთაშორისო თანამეგობრობის, პარტნიორი და დონორი ქვეყნების, საერთაშორისო პოლიტიკური და ფინანსური ორგანიზაციების ინიციატივით განსახორციელებელი პროექტებისა და პროგრამების გათვალისწინება;

IV ეტაპი - ინფორმაციის შენახვა და გადაცემა.

- პროგრამის საბოლოო ვარიანტის ფორმირება, მოზიდვა, ექსპერტული შეფასება საჭიროებიდან გამომდინარე აუცილებელი კორექტივების შეტანა;
- პროგრამის ელექტრონული ვერსიით და ბეჭდური სახით ფორმირება;
- პროგრამული დოკუმენტი;
- მომხმარებელზე გადაცემა, პრეზენტაცია.

დიაგრამა № 3.1. სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმების შემუშავების პროცესი

- პრიორიტეტები სოციალურ სფეროში;
- მუნიციპალიტეტის მართვის სისტემის სრულყოფისა და აქტუალური პრობლემების გადაჭრის პრიორიტეტები.

პროგრამის საბოლოო ვარიანტის ჩამოყალიბების, მასში ობიექტურად დასაბუთებული პრიორიტეტული პრობლემების ასახვა და მათი გადაჭრის გზების განსაზღვრა დაეფუძნა ისეთ ასპექტებს, როგორცაა:

- პრობლემათა შერჩევა, მათი გადაწყვეტის აუცილებლობის დასაბუთება;
- პრობლემათა რანჟირება პრიორიტეტულობის მიხედვით, მნიშვნელობა, სირთულე, ტრადიციული მეთოდებით მათი გადაჭრის შეუძლებლობა ან არაეფექტურობა, რესურსული უზრუნველყოფის შესაძლებლობები, პრობლემათა გადაჭრაში მუნიციპალიტეტის, აჭარის მთავრობის, ან ქვეყნის ხელისუფლების ჩართვის აუცილებლობა და ა.შ;
- ქვეყნისა და აჭარის რეგიონული სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამებთან შესაბამისობა;
- პროგრამის განხორციელებით მაქსიმალური საბიუჯეტო და ეკონომიკური ეფექტის მიღება;
- მუნიციპალიტეტის განვითარების საშუალო და გრძელვადიანი პერიოდებისათვის პროგრამის ფორმირებისას გათვალისწინებულ იქნა, ე.წ. „მიზნის ხის“ აგების პრინციპით სარგებლობა, რაც გულისხმობს გენერალური მიზნის მიღწევისთვის ორ და სამ საფეხურიანი ქვემიზნებით პროგრამის შედგენას. ამის მიღწევის კრიტერიუმად გამოიყენება ისეთი ინსტრუმენტები და მექანიზმები, როგორცაა ეკონომიკური, ლოგიკური ანალიზი, ქვედა რანგის მიზნების ერთობლიობა მთავარი მიზნის მისაღწევად, მიზნების კონკრეტულობა და შემსრულებელთა კომპეტენტურობა;
- მიზნის მიღწევისათვის აუცილებელ ღონისძიებათა სისტემა, მისი გაწერა განსაზღვრულ დროში შემსრულებელ ადრესატებზე;
- პროგრამის სტრუქტურირება - ქვესისტემები, პროექტები;
- რესურსების შეფასება-რესურსები, რომლებიც აუცილებელია მთლიანად პროგრამის განხორციელებისთვის. რესურსების უკმარისობის შემთხვევაში პროექტებისა და მიზნების დაზუსტება. დამატებითი რესურსების მოძიების გზების დადგენა;
- მარკეტინგული კვლევა-პროგრამის მოსალოდნელი ეფექტის შეფასება. არაეფექტური პროექტების ამოღება.

ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“

რეალურად, მიუხედავად კონკრეტული სტადიების გამოყოფისა და ცალკე დაუხასიათებლობისა პროგრამის შედგენის სტადიებად შეიძლება განვიხილოთ ტექნიკური დავალება:

- ესკიზური პროექტი;
- ტექნიკური პროექტი;
- მუშა პროექტი;
- განხორციელება;
- ახალი საპროექტო მიმართულება.

4 შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმის განხორციელების შეფასების ინდიკატორები

შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამის შედეგებისა და შესრულების შეფასების ინდიკატორები განსაზღვრულია კვლევის შედეგად გამოვლენილი პრობლემებისა და რესურსების გათვალისწინებით. მთავარი ამოსავალი წერტილი - ყველა შესაძლო ინდიკატორებისაგან რეალურად გამოყენებადი და მიღწევადი ინდიკატორების შერჩევა, ეფუძნება სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის ძირითად სტრატეგიებსა და ქვე-სტრატეგიებს, მათში შემავალი პროექტების მიზნებსა და ამოცანებს. ინდიკატორები დაჯგუფებულია ცალკეული პირობითი მიმართულებების მიხედვით, რომლებიც მთლიანობაში პასუხობენ გეგმით განსაზღვრულ საერთო და დარგობრივ სფეროებს.

შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამის შედეგებისა და შესრულების შეფასების ინდიკატორები ფორმულირებული იქნა შემდეგნაირად:

1. მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის კეთილდღეობისა და ცხოვრების ხარისხის ამაღლება

- ცხოვრების დონის ინდექსი (რეალური შემოსავლები, მოსახლეობის ჯგუფები, ფასები სამომხმარებლო საქონელზე და მომსახურებაზე);
- ნომინალური და რეალური საშუალო თვიური ხელფასი (საბიუჯეტო ორგანიზაციები, არასაბიუჯეტო ორგანიზაციები, ბიზნეს სფერო);
- საარსებო მინიმუმის დონე ქვეყანაში არსებულ დონესთან შედარებით;
- საარსებო მინიმუმის ქვევით მყოფი მოსახლეობის ხვედრითი წილი;
- ოჯახური ბიუჯეტის შემოსავლებისა და ხარჯების დინამიკა და თანაფარდობა;
- ოჯახების ფულადი შემოსავლების თანაფარდობა საარსებო მინიმუმთან;
- ოჯახური და ფერმერული მეურნეობების განვითარების დინამიკა, საშუალო წლიური შემოსავალი ერთ დასაქმებულზე, დანაზოგები.

2. ეკონომიკური პოტენციალის ზრდა

- სამრეწველო პროდუქციის წარმოების მოცულობა, ზრდის ინდექსი;
- სამრეწველო პროდუქციის წარმოება ერთ მცხოვრებზე;
- სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების მოცულობა, წარმოების ზრდის ინდექსი;

- სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მოცულობა ერთ მცხოვრებზე;
- სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის სამრეწველო გადამამუშავების ხვედრითი წილი;
- სამელიორაციო სისტემა, სარწყავი არხების სიგრძე, მორწყული ფართობის რაოდენობა, მიღებული შემოსავლების ზრდა, დანახარჯები;
- მუნიციპალური ბიუჯეტის შემოსავლების საკუთარი რესურსები, მისი ზრდის დინამიკა;
- სახელმწიფო და კერძო ინვესტიციების ზრდა ძირითად კაპიტალში;
- საცალო ვაჭრობის მოცულობა ერთ მცხოვრებზე;
- ფასიანი მომსახურების საერთო მოცულობა ერთ მცხოვრებზე;
- ინფრასტრუქტურული უზრუნველყოფის დონე ქვეყანაში არსებულ დონესთან შედარებით;
- მყარსაფარიანი გზების საერთო სიგრძე, სასოფლო გზების ხარისხობრივი მაჩვენებლები;
- სატელეფონო, სხვადასხვა საკომუნიკაციო ქსელების, სატელევიზიო არხების, ინტერნეტის განვითარების დონე და მოსახლეობისათვის მათი მისაწვდომობის ხარისხი;
- დასაქმება, დასაქმებულთა ხვედრითი წილი შრომისუნარიანი მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში;
- წარმოების ფაქტორების პოტენციალის გამოყენება, დარგთაშორისი ბალანსი;
- ტურისტული ინდუსტრიის განვითარების დინამიკა. ტურიზმი, როგორც დარგთაშორისი საკვანძო დარგი;
- ვიზიტორთა საშუალო წლიური რაოდენობა სეზონების მიხედვით;
- ადგილობრივი წარმოების სასოფლო-სამეურნეო, სამრეწველო და ხალხური რეწვის პროდუქციის მოწოდება რეალიზაცია ტურისტთა კვების ობიექტებში;
- ტურისტული რესურსების ტურისტულ პროდუქტებში და მარშრუტების ჩართვის დონე;
- სასტუმროებსა და კვების ობიექტებში ადგილების რაოდენობა;
- ტურიზმის ცალკეული სახეობების განვითარება.

3. ადამიანური კაპიტალის განვითარება

- მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდა და მიგრაციის დონე;

ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“

- ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის დინამიკა (მეწარმეობის სხვადასხვა ფორმები);
- სიცოცხლის ხანგრძლივობის საშუალო დონის ტენდენცია;
- ადამიანური პოტენციალის განვითარების ინდექსი (სიცოცხლის ხანგრძლივობა, სწავლის ხანგრძლივობა, მსყიდველობითი უნარი ა.შ.);
- მრავალშვილიანობის ხელშეწყობა და ახალდაბადებულთა ჯანმრთელობის შენარჩუნება;
- ჯანდაცვის დანახარჯები ერთ სულზე. დანახარჯების საერთო მოცულობა დაფინანსების ყველა შესაძლო წყაროდან;
- მოსახლეობის დაზღვევის უზრუნველყოფა სხვადასხვა წყაროებით და ფორმებით;
- ექიმებითა და მედ-პერსონალით მოსახლეობის უზრუნველყოფა 1000 კაცზე;
- პერიოდული პროფილაქტიკური დათვალიერებისა და მკურნალობის ღონისძიებით მოსახლეობის უზრუნველყოფა;
- დაავადებულთა საშუალო რაოდენობა და ხვედრითი წილი მოსახლეობის მთლიან რიცხოვნობაში;
- სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობის დინამიკა;
- დაავადებათა ინტენსივობა და გავრცელება (ტუბერკულოზი, ონკოლოგია, ნარკოლოგია, ფსიქიატრია და ა.შ.);
- ბავშვთა და მოზარდთა უზრუნველყოფა სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ობიექტებით;
- ქორეოგრაფიული ანსამბლები, შემოქმედებითი კოლექტივები;
- უმაღლესი და საშუალო სპეციალური განათლების მქონე მოსახლეობის ხვედრითი წილი;
- ერთ სულ მოსახლეზე განათლების სფეროში მუნიციპალური ბიუჯეტის დანახარჯების დონე;
- ბავშვთა და მოზარდთა სკოლებში ადგილებით უზრუნველყოფა ერთცვლიან რეჟიმში;
- ბაგა-ბალებით უზრუნველყოფის დონე;
- პროფესიული მომზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების, გადამზადების მუნიციპალური პროგრამები. დანახარჯები მუნიციპალური ბიუჯეტიდან;
- კინოთეატრების რაოდენობა, თეატრების რაოდენობა, კულტურის სახლების რაოდენობა, მათში დასაჯდომი ადგილების რაოდენობა;
- მუზეუმები, ბიბლიოთეკები, დამთვალიერებლთა და მკითხველთა რაოდენობა.

4. მოსახლეობის ცხოვრების უსაფრთხოების უზრუნველყოფა

- გარემოს დაცვისა და საგანგებო სიტუაციების პროფილაქტიკის ღონისძიებებზე დანახარჯები – სიტუაციის გაჯანსაღების დინამიკა;
- ტექნოლოგიური საშიშროების პოტენციური ობიექტების რაოდენობა (გამწმენდი ნაგებობები, კანალიზაცია, საწარმოები, გზები, მშენებლობები, ტრანსპორტი, კომუნალური მეურნეობა და ა.შ.);
- გარემოს დაცვის მდგომარეობის ძირითადი მაჩვენებლები (ჰაერი, წყალი, ნიადაგი);
- საგანგებო სიტუაციების რაოდენობა და ნეგატიური შედეგები;
- ბუნებრივ სტიქიური მოვლენების შემცირების მაჩვენებლები. დანახარჯები ამ მიმართულებების ღონისძიებებზე;
- დარეგისტრირებულ დანაშაულთა რაოდენობა.

5. მოსახლეობის საცხოვრებელი გარემოს ხარისხის გაუმჯობესება

- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოსახლეობის სიმჭიდროვე. მიგრაციის ტენდენციები;
- სამეურნეო გამოყენებაში მყოფი ტერიტორია. მიწათსარგებლობის ტექნოლოგიების დაცვა. მეწყერული და სხვა ფაქტების რაოდენობა;
- ტყეპარკები და დასვენებისა და გასართობი ზონები;
- მუნიციპალიტეტის სივრცობრივი განვითარების რესურსები;
- საცხოვრებელი ფართით უზრუნველყოფა. კეთილმოწყობის დონე. სანიტარული ჰიგიენის, წყალმომარაგების, ენერგომომარაგების, კანალიზაციის და სხვა უზრუნველყოფის დონე;
- მოსახლეობის შემოსავლებისა და კომუნალური გადასახადების თანაფრდობა.

6. მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერის გაფართოება

- სწავლებისა და კონსულტირების გააქტიურება;
- ინფორმაციული მხარდაჭერა;
- ინვესტიციური რისკების დაზღვევა;
- შეღავათიანი კრედიტების მიღებისათვის გარემოს გაუმჯობესება. საშუალო საპროცენტო განაკვეთი;

ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“

- პროექტების განხორციელების რესურსული უზრუნველყოფა (ლიცენზია, წყალი, მიწა, კომუნიკაცია და ა.შ.);
- ცალკეული დარგების საინვესტიციო მიზნადგეგმვის გამოვლენა და სხვა ქონებრივი რესურსების ბაზაზე საკონსულტაციო საბჭოს შექმნა;
- წარმოების ფაქტორების საჯარო მოცულობით მოზიდვის გაფართოება;
- საკუთრების უფლებების დაცვა;
- მუნიციპალური შესყიდვების გაფართოება. ადგილობრივი პროდუქციის საერთო სახელმწიფო შესყიდვებში ჩართვა. ექსპორტის წახალისება და ხელშეწყობა;
- შეღავათიანი პრივატიზაცია.

ჩვენს მიერ განსაზღვრული ინდიკატორების ნუსხა და დატვირთულობის ხარისხი შეიძლება გარკვეული მიმართულებითა და შინაარსით კომპლექსურად იქნეს გამოყენებული. ამავე დროს შესაძლებელია გარკვეული კორექტირება განიცადოს შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური პროგრამის შესრულების პროცესში.

5 მუნიციპალიტეტის ისტორია

შუახვევის მუნიციპალიტეტი მდებარეობს აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში, აჭარისწყლის ხეობის შუა ნაწილში.

მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრია დაბა შუახვევი. ტოპონიმი „შუახვევი,“ არსებული მოსაზრებით, უკავშირდება გვიანი ბრინჯაოსა და ადრე რკინის ხანაში მიმდინარე პროცესს, როცა უნდა ჩამოყალიბებულიყო აჭარის ზემო და ქვემო „ხევები“ ანუ „ქვეყნები“.

შიდამთიანი აჭარა (აჭარისწყლის ხეობა), ტრადიციულად, იყოფა ზედა (ცენტრით ჯერ დიდაჭარაში, შემდგომ ხულოში) და ქვედა (ცენტრით ქედაში) აჭარად. ზედა და ქვედა აჭარის საზღვარი სოფელ დანდალოსთან გადის. ამდენად, შუახვევის „ქვეყანა“ დღეს ზემო აჭარაში შედის. თუმცა, ტოპონიმის აზრობრივი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, მიიჩნევენ, რომ დასაშვებია „შუახვევი“, რომელიც თავისი მდებარეობით სწორედ დიდაჭარა-ხულოს (ანუ ზემო) და ქედის (ანუ ქვემო) „ხევებს“ შორისაა მოქცეული, უკვე გვიანბრინჯაო-ადრეული რკინის ხანაში ფორმირებული ყოფილიყო როგორც ცალკე „ქვეყანა“ ანუ „ხევი“. იგი თავის დროზე აჭარისწყლის შუა წელის გარკვეული მონაკვეთის გარდა (სავარაუდოდ, დანდალოსა და ზამლეთს შორისი სივრცე), შესაძლებელია ჭვანის ხევსაც მოიცავდა.

დღეისათვის შუახვევის მუნიციპალიტეტში შედის მარეთისა და ჭვანის ხეობები და აჭარისწყლის ხეობის შუახვევის მონაკვეთი (მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მდინარე აჭარისწყლის სამდინარე ქსელის საერთო სიგრძე 17 კმ-ია).

ისტორიული მარეთის ხეობის ფართობი 344 კვ.კმ-ია, რაც შუახვევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის 58,5%-ს შეადგენს. იგი მთლიანად მოიცავს მდინარე ჩირუხისწყლის აუზს (მკვლევართა აზრით ამ მდინარის თავდაპირველი სახელი „ჭირუხი,“ „ჭირუხისწყალი“ უნდა ყოფილიყო). თანამედროვე ადმინისტრაციული დაყოფით ხეობაში შედის ოთხი თემი – უჩამბის (9 სოფელი), დღვანის (5 სოფელი), ოლადაურისა (7 სოფელი) და შუბანის (7 სოფელი). ჩრდილოეთით იგი ესაზღვრება შუახვევისა (8 სოფელი) და ზამლეთის (8 სოფელი) თემებს, სხვა მიმართულებებით კი ქედისა და ხულოს მუნიციპალიტეტებსა და თურქეთის რესპუბლიკას. ისტორიულ-გეოგრაფიულად მარეთის ხეობაში შემავალი ზოგიერთი სოფელი დღეს შუახვევის თემშია მოქცეული. მაგალითად: ოქროპილაური, გუნდაური და სხვ.

ქართველ მკვლევართაგან ერთ-ერთი პირველი, ვინც მარეთის ხეობის აღწერილობა მოგვცა, გიორგი ყაზბეგი იყო (1874 წ.-ის მოგზაურობის ანგარიში).

სამეცნიერო ლიტერატურაში როგორც ხეობის, ისე მისი მთავარი მდინარის სახელწოდება სხვადასხვა ფორმითაა დამოწმებული. ხეობა: მირეტი, მირატი, მარიტი, მართი, მირეთი, მარეთი, მირათი, მერეთისხევი, მირეთისხევი და სხვ. მდინარე: ჭირუხისწყალი, ჩირუხისწყალი, მარატისწყალი, მართისწყალი, მარეთისწყალი, ყარა-დერე (თურქულია, ითარგმნება როგორც შავი-ღელე). სადღეისოდ დამკვიდრებულია სახელწოდებები მარეთის ხეობა და ჩირუხისწყალი.

ერთ-ერთი ეტიმოლოგიური ვერსიით, სახელწოდება „ჩირუხისწყალი“ მომდინარეობს სიტყვიდან „ჭირი“ (გაჭირვების, უბედურების ზოგადი სახელი): ჭირ-უხვი — ჭირუხი — ჩირუხი, აქედან ჩირუხისწყალი. საინტერესოა სიტყვა „მარეთის“ ეტიმოლოგიაც. ერთ-ერთი

ვერსიით იგი უკავშირდება ერთგვარი ჭურჭლის – მარის სახელს, რომელიც მზადდებოდა როგორც ხის, ასევე თიხისაგან. აქედან „მარეთი“, ანუ მარების წარმოების მხარე. მეორე ვერსიით „მარეთი“ ქართული ტომის – მარების სახელისაგან მომდინარეობს. არსებობს სხვა მოსაზრებებიც.

ისტორიული ჭვანის ხეობა მდებარეობს შუახევის მუნიციპალიტეტის ჩრდილოეთ ნაწილში. მთლიანად მოიცავს ჭვანისწყლის აუზს. ადმინისტრაციული დაყოფით მასში შედის სამი თემი – ჭვანის (11 სოფელი), ბარათაულისა (7 სოფელი) და წყალსაყრის (5 სოფელი). სამხრეთით იგი ესაზღვრება შუახევისა და ზამლეთის თემებს, სხვა მიმართულებებით კი ქედის, ქობულეთის, ოზურგეთის, ჩოხატაურისა და ხულოს მუნიციპალიტეტებს.

მკვლევართა აზრით, ჭვანა თავდაპირველად სოფლის სახელი იყო და შემდეგ გავრცელდა მთელ ხეობაზე. როგორც ხალხური, ისე მეცნიერული ეტიმოლოგია ტოპონიმ „ჭვანას“ მცენარისაგან წარმომობილ სახელად მიიჩნევა. არსებობს ასეთი მცენარის რამდენიმე ვერსია – ჭვავი (*Secale cereale*), ჭივანა (იგივე ჭყიპანტა – *Silene wallichiana Klotzsch*), კაპარი (იგივე ჯონჯოლი – *Staphylea*) (კაპაროვანი — კაპარჭვანი — ჭვანი — ჭვანა).

წყაროები და გამოკვლევები ადასტურებენ, რომ აჭარაზე გამავალ გზებს ყოველთვის დიდი სავაჭრო-ეკონომიკური და სტრატეგიული ფუნქცია გააჩნდათ. საერთოდ, გზები წარმოადგენს ქვეყნის ეკონომიკური და პოლიტიკური მნიშვნელობის ერთ-ერთ უმთავრეს საზომს. შიდა მთიანი აჭარის ცენტრალური საგზაო არტერია, რომელიც უძველესი დროიდან აჭარისწყლის ხეობას მიუყვება და ზღვისპირეთიდან სამცხეში გადადის, ცხადია, თანამედროვე შუახევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზეც გაივლის (მათ შორის, დაბა შუახევეზე). ამ გზით შემოვიდა აჭარაში ანდრია პირველწოდებული. აღსანიშნავია, რომ ეს გზა ითვლება მსოფლიო მნიშვნელობის მქონე „აბრეშუმის გზის“ ერთ-ერთ განშტოებად, რაც უდაოდ მრავლისმეტყველი ფაქტია. მთავარი საგზაო არტერიის განშტოებებით, რომლებიც ჭვანისა და მარეთის ხეობებში იტოტება, შუახევის მოსახლეობა უკავშირდებოდა როგორც დანარჩენ აჭარას, ისე საქართველოს სხვა კუთხეებს, მათი გავლით კი უფრო შორეულ ქვეყნებს. ბევრი გადასასვლელი ეხლაც ფუნქციონირებს.

არქეოლოგიური მონაცემების მიხედვით აჭარისწყლის ხეობა, მათ შორის თანამედროვე შუახევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორია, ძველთაგანვე ადამიანის განსახლების არეალს წარმოადგენს. ნეოლითის ხანის (ძვ.წ. VIII-VI ათასწლ.) საინტერესო მასალებია მოპოვებული ჩირუხის, შუბნის, დარჩიძეების, ჭვანის ალპურ სამოვრებსა და სხვა ადგილებში. ძირითადად წარმოდგენილია საფხეკები, სახოკები, დანისებრი იარაღები, აგრეთვე, რეტუშირებული ლამელები, გვერდამოღარული ლამელები და ანატკეცები.

მნიშვნელოვანია ენეოლით-ადრებრინჯაოს ხანის (ძვ.წ. V-III ათასწლ.) მასალებიც (ჩირუხის, შუბნის მიდამოებიდან და სხვ.). აღსანიშნავია ძვლის სახვრეტები და თვითმყოფადობით გამორჩეული სხვადასხვა სახეობის კერამიკული ნაწარმი. განსაკუთრებით საყურადღებოა ადრებრინჯაოს ხანის მონაპოვარი სოფელ ჭვანიდან – როგორც მთლიანად დაცული თიხის ჭურჭელი, ისე ნამტვრევები (ძვ.წ. IV ათასწლ.-ის II ნახ.), აგრეთვე, ე.წ. ყუადაქანებული ცული. არსებული მონაცემებით დასტურდება, რომ აღნიშნულ პერიოდში დიდი ადგილი უკავია ნადირობასა და შემგროვებლურ მეურნეობას; პარალელურად, დაწინაურებას

განიცდის მიწათმოქმედება, მესაქონლეობა, მეტალურგია, ხელოსნური წარმოების სხვადასხვა დარგი, ფართო ხასიათს იღებს მეთუნეობა.

შუა (ძვ.წ III ათასწლ.-ის ბოლო – ძვ.წ. II ათასწლ.-ის I ნახ.) და გვიანბრინჯაოს (ძვ.წ. II ათასწლ.-ის II ნახ.), აგრეთვე ადრერკინის (ძვ.წ. I ათასწლ.-ის I ნახ.) ხანებში აჭარისწყლის ხეობა, თანამედროვე შუახევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიითურთ, ბრწყინვალე კოლხური კულტურის არეალშია მოქცეული და ერთ-ერთ დაწინაურებულ მხარეს წარმოადგენს. ამ პერიოდისათვის განსაკუთრებულ აღმავლობას განიცდის მეტალურგია. სამეურნეო ცხოვრებაში მნიშვნელოვან ადგილს იჭერს ხით ხურობა, ვითარდება მეფუტკრეობა. აღმოსავლეთ საქართველოს სამხრეთ რაიონებში კოლხური კულტურის შელწევა სწორედ აჭარისწყლის ხეობის სათავეებით ხორციელდება.

ძვ.წ. VI-IV სს.-ში აჭარა შუახევიტურთ კოლხეთის სამეფოს შემადგენლობაშია. აჭარისწყლის მთიანეთში ანტიკური ხანის არქეოლოგიური ძეგლები საკმაოდ მრავლად მოიძებნება. საინტერესო მასალები აღმოჩნდა, მაგალითად, ჭვანის (ტაკიძეების) ციხის გათხრებისას. ასევე, ჭვანის ცენტრთან, არქეოლოგიური დაზვერვის დროს დადასტურდა ანტიკური ხანის ნამოსახლარიც.

ძვ.წ. III ს.-ის დასაწყისში მეფე ფარნავაზმა ქართლის სამეფო ჩამოაყალიბა, რომლის ერთ-ერთ საერისთაოს შეადგენდა აჭარა შუახევიტურთ და სამცხე. შემდგომ პერიოდში ჩვენთვის საინტერესო ტერიტორია კვლავ კოლხეთის ფარგლებში გვევლინება, სადაც ძვ.წ. 111-110 წწ.-დან პონტოს სამეფო გაბატონდა, ძვ.წ. 63 წლიდან კი რომის იმპერია იწყებს დამკვიდრებას.

ახ.წ. I ს. უდიდესი მოვლენით აღინიშნა სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში. აჭარაში, რომელიც ამ დროს მომძლავრებულ ქართლის სამეფოს ეკუთვნის, შემოვიდნენ და ქრისტიანობა იქადაგეს ქრისტეს მოციქულებმა ანდრია პირველწოდებულმა, მატათამ და სიმონ კანანელმა. ანდრია პირველწოდებული სოფელ დიდაჭარამდე მივიდა და „იწყობა ქადაგებად სახარებისა“. ადგილობრივი წარმართი მოსახლეობა გაგებით მოეკიდა მის ქადაგებას. მოციქულმა აღაშენა ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია და „დაადგინა მღუდელნი და დიაკონნი“. ამდენად, აჭარისწყლის ხეობა და, კერძოდ, თანამედროვე შუახევისა და ხულოს ტერიტორია იყო ის ადგილი, რომლის მოსახლეობა, სრულიად საქართველოს მასშტაბით, პირველი ეზიარა ქრისტეს სჯულს და მოექცა.

გვიან ანტიკურ და ადრე შუასაუკუნეების ხანაში აჭარა, და მამასადამე შუახევიც, აქტიურად იყო ჩაბმული როგორც შიდაპირველობისათვის, ისე გარეშე ძალების წინააღმდეგ გამართულ ბრძოლებში.

განვითარებული შუა საუკუნეები საქართველოს ერთიანი სახელმწიფოს ჩამოყალიბების, მისი ეკონომიკური, კულტურული და პოლიტიკური დაწინაურების პერიოდია. აყვავებას განიცდის აჭარაც. მაღალმთიან აჭარაში, მათ შორის შუახევის მუნიციპალიტეტში, თითქმის არ არსებობს სოფელი, სადაც არ იყოს აღრიცხული და ნაწილობრივ შესწავლილი ამ პერიოდის ნაქალაქარები, ნამოსახლარები, საფორტიფიკაციო კომპლექსები, ეკლესიები, საგზაო ნაგებობანი და ა.შ. მათი მშენებლობა, როგორც ეს სპეციალური კვლევის შედეგებმა ცხადყო, ძირითადად XI-XIII სს.-ზე მოდის. ამ აღმავლობის გამოძახილია ისიც, რომ აჭარაში ყოველთვის ესოდენ პოპულარული იყო და არის თამარ მეფის სახელი.

XI-XIII სს.-ში აჭარა აზუსერისძეთა ფეოდალური გვარის გამგებლობაშია, რომლებიც მეფეთა ერთგული მსახურები იყვნენ. XII-XIII სს.-ში ისინი ერისთავთ-ერისთავებად იწოდებოდნენ. საერისთავოს ბირთვის, ძირითადად, ზემო აჭარა წარმოადგენდა, ამდენად, შუახვევლები ყოველთვის მოვლენათა ცენტრში იყვნენ.

ერთიანი საქართველოს დაშლის შემდეგ აჭარა ცილობის საგნად იყო ქვეული სამცხის ათაბაგებსა და გურიელებს შორის, XVI ს.-ს 60-იანი წლებიდან კი აქ ოსმალეთი იწყებს დამკვიდრებას. 1563 წელს, სულთნის ბრძანებით, აჭარის ტერიტორიაზე სანჯაყი დაარსდა. იგი შედიოდა ახალციხის საფაშოში და იყოფოდა ზემო და ქვემო აჭარის ნაპიებად (რაიონებად). თანამედროვე შუახვევის მუნიციპალიტეტი ზემო აჭარის ნაპიეში იყო გაერთიანებული. 1828-1829 წწ. რუსეთ-ოსმალეთის ომის შემდეგ ახალციხის საფაშო გაუქმდა (მისი დიდი ნაწილი ახალციხითურთ გადაეცა რუსეთს). ოსმალეთის ფარგლებში დარჩენილი აჭარა ტრაპიზონის ვილაეთს (შედგებოდა ლაზისტანის, ტრაპიზონის, ჯანიკის, გიუმუშანეს სანჯაყებისაგან) შეუერთეს. 1870-იანი წლებისათვის, ოსმალური ადმინისტრაციული დაყოფით, თანამედროვე შუახვევის ტერიტორია შედიოდა ლაზისტანის სანჯაყის (ცენტრით ბათუმში) ლაზისტანის საყაენოს ზემო აჭარის (ულია-აჭარა) კაზაში ცენტრით ხულოში.

ბრძოლა ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის არასდროს შეწყვეტილა. აჭარლებმა, სხვა სამხრეთელ ქართველებთან ერთად, მრავალჯერ მოაწყვეს დიდი აჯანყება სულთნის წინააღმდეგ (მაგ.: 1660-იან, 1690, 1737, 1774, 1815, 1840, 1843-44, 1846, 1855-56, 1859, 1875 და სხვა წლებში), რომლებშიც შუახვევლებიც აქტიურად მონაწილეობდნენ. მაგალითად, მძაფრი წინააღმდეგობის გამო მარეთის ხეობას ოსმალებმა „ყარა-დერე“ ანუ შავი ხეობა უწოდეს, ხოლო 1790 წ. სოფელ ჯუმუშაურის მოსახლეობა მთლიანად გადაასახლეს აჭარიდან ეგვიპტეში, ქრისტიანული სარწმუნოების თავგანწირული დაცვის გამო.

ოსმალური პერიოდი უარყოფითად აისახა რეგიონის ეკონომიკურ-კულტურულ განვითარებაზეც. მაგ.: ტრაპიზონში ინგლისის კონსულის ჯიფორდ პალგრევის 1872 წ. მოხსენებაში მითითებულია, რომ ზემო აჭარაში საერთოდ არ არის სკოლა. საინტერესოა, რომ მისივე აღნიშვნით ამ კუთხეში არის მაღალი ხარისხის თაფლი და განვითარებულია მეფუტკრეობა. მისივე თქმით, აქაური ფიჭვი საუკეთესოა მთელს დასავლეთ აზიაში, დიდი ზომებით გამოირჩევა მუხა და წიფელიც, მაგრამ უგზობის გამო მათი გატანა მოუხერხებელია. პალგრევი ზემოაჭარლებს ახასიათებს როგორც ფიზიკურად ლამაზ, მებრძოლ და შეუდრეკელ, ოსმალებისადმი მტრულად განწყობილ ხალხად.

1877-78 წწ.-ის რუსეთ-ოსმალეთის ომის შემდეგ აჭარა, ე.წ. „ოსმალის საქართველოს“ დიდ ნაწილთან ერთად, რუსეთს გადაეცა. ამ მოვლენის უმთავრესი დადებითი მხარე ის იყო, რომ საქართველოს ნაწილებმა ერთ პოლიტიკურ სივრცეში მოიყარა თავი.

1878 წ.-ის (20 დეკემბრის განკარგულება) რუსული ადმინისტრაციული დაყოფით, შუახვევის თანამედროვე მუნიციპალიტეტის ტერიტორია შევიდა ბათუმის ოლქში და მოექცა აჭარის ოკრუგის ზემო აჭარის უბნის შემადგენლობაში. შემდგომშიც, მიუხედავად ბათუმის ოლქთან დაკავშირებით მიმდინარე მსხვილი ადმინისტრაციული ცვლილებებისა, შუახვევი ყოველთვის ზემო აჭარის უბანში ერთიანდებოდა.

რუსეთი ახალშემოერთებულ მხარეში საკუთარი ინტერესების შესაბამისად მოქმედებდა, რაც ხშირად უარყოფითად მოქმედებდა ადგილობრივი მოსახლეობის ბედზე. მასში, რომ მუჰაჯირობამ (მუსლიმი ქართველების გადასახლება ოსმალეთში) მასობრივი ხასიათი მიიღო, ოსმალურთან ერთად, დიდი ბრალი მიუძღვის რუსულ მხარესაც.

რუსული მმართველობის პერიოდში აჭარა დიდი განსაცდელის წინაშე კიდევ ერთხელ პირველი მსოფლიო ომის დროს დადგა. ადგილობრივი მოსახლეობა ჯერ აქ შემოჭრილმა ოსმალურმა სამხედრო ნაწილებმა ააწიოკეს, ხოლო შემდეგ რუსულმა ხელისუფლებამ აჭარლებს სახელმწიფო დალატში დასდო ბრალი და მათი გასახლება მოინდომა. 1915 წელს, დალატის ბრალდებით, ზემო აჭარაშიც დააპატიმრეს 192 კაცი, რომლებიც მირეკეს სოფ. ხიჭაურში, სადაც აღმართული იყო რამდენიმე სახრჩობელა. ორი კაცი ჩამოახრჩვეს კიდევ. დაპატიმრებები გრძელდებოდა. საშინელი ხვედრისაგან ბათუმის ოლქის მუსლიმი მოსახლეობა მთლიანი ქართული საზოგადოების ერთსულოვანმა პროტესტმა იხსნა.

თუმცა, უნდა ითქვას, რომ ოსმალურთან შედარებით, რუსული მმართველობის პერიოდში ბევრად უკეთესი პირობები შეიქმნა აჭარის, და მათ შორის შუახევის, ეკონომიკური და კულტურული განვითარებისათვის.

პირველი ქართული დაწყებითი სკოლა შუახევის მუნიციპალიტეტის ფარგლებში და ერთ-ერთი პირველთაგანი შიდათიანი აჭარის მასშტაბით, გაიხსნა სოფელ ოლადაურში (შემდგომში პირველი შვიდწლიანი სკოლა შუახევის რაიონში) წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ინიციატივით. ადგილობრივთა გადმოცემით, პირველი ზარი ამ სკოლაში 1915 წლის 1 ნოემბერს დაირეკა.

რუსეთის იმპერიის დაშლისა და საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ, აჭარაში ერთი პერიოდი ჯერ თურქები, შემდეგ კი ინგლისელები ბატონობდნენ. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობამ აქ მხოლოდ 1920 წლის 7 ივლისს დაამყარა თავისი იურისდიქცია. უნდა ითქვას, რომ ქართული ხელისუფლების აღდგენაში თავისი წვლილი შეიტანა ადგილობრივი მოსახლეობის, მათ შორის შუახეველების, აბსოლუტური უმრავლესობის პატრიოტულმა განწყობამ. თუმცა, დამოუკიდებლობის პერიოდი დიდხანს არ გაგრძელებულა – საქართველო ბოლშევიკურმა რუსეთმა შეიერთა. 1921 წლის 18 მარტს საბჭოთა ხელისუფლება გამოცხადდა აჭარაშიც. იმავე წლის 16 ივლისის დეკრეტით კი შეიქმნა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა.

1921 წლის 25 დეკემბრის დადგენილებით აჭარაში ჩამოყალიბდა ხუთი მაზრა. აქედან ერთ-ერთი იყო ზემო აჭარის მაზრა (იგივე ხულოს), რომელშიც შედიოდა ახლანდელი შუახევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორია. 1930 წელს მაზრები რაიონებით შეიცვალა. ასეთი მდგომარეობა გაგრძელდა 1952 წლამდე.

ცხოვრებისეულმა საჭიროებამ 40-ან წლების ბოლოს დღის წესრიგში დააყენა შუახევის ცალკე ადმინისტრაციული ერთეულის შექმნის საკითხი. გამოჩენილი ნიადაგმცოდნის, პროფესორ დიმიტრი გედევანიშვილის ხელმძღვანელობით, სპეციალურმა კომისიამ შეისწავლა და რესპუბლიკის ზემდგომ ორგანოებში წარადგინა შუახევის რაიონის შექმნის პერსპექტიულ-ეკონომიკური დახასიათება.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 13 დეკემბრის ბრძანებულებით შეიქმნა შუახევის რაიონი, 20 დეკემბერს კი ჩამოყალიბდა შუახევის რაიონის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს აღმასკომი. აქედან იწყება მისი, როგორც დამოუკიდებელი ადმინისტრაციული ერთეულის ისტორია.

21 დეკემბერს (სტალინის დაბადების დღეს) გაიმართა საქართველოს კომპარტიის შუახევის რაიონული ორგანიზაციის პირველი შეკრება, რომელსაც ხელმძღვანელობდა პარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტის პირველი მდივანი გ. ცინცაბაძე. რაიკომის პირველ მდივნად ერთხმად იქნა არჩეული ლ. უკლება, მეორე მდივნად – მ. ბოლქვაძე, მდივნად – ნ. ჭიჭინაძე.

ცალკე ადმინისტრაციულ ერთეულად გამოყოფამ დადებითად იმოქმედა შუახევის ეკონომიკურ განვითარებაზე, თუმცა ეს პერიოდი მხოლოდ 10 წელიწადს გაგრძელდა. 1962-1963 წლებში, ხრუშოვის განკარგულებით, ჩატარდა საბჭოთა კავშირის ადმინისტრაციული სტრუქტურის რეორგანიზაცია. ამ კურსის შესაბამისად, 1962 წლის 5-10 დეკემბერს აჭარაში შეიქმნა ორი გამსხვილებული რაიონი – ქობულეთისა (ქობულეთ-ხელვაჩაურის ბაზაზე) და შუახევისა (ხულო-შუახევი-ქედის ბაზაზე). მალე ხულოს რაიონი გამოყვეს, როგორც მაღალმთიანი და 25 დეკემბერს შუახევის რაიონულ ცენტრში ჩატარებული დამფუძნებელი კონფერენციის გადაწყვეტილებით შეერთდა მხოლოდ შუახევი-ქედის რაიონები. თუმცა, ეს ერთეულიც მალევე დაიშალა და 1962 წლის 30 დეკემბრის გადაწყვეტილებით გაერთიანდა ხულოსა და შუახევის რაიონები ცენტრით ხულოში.

შუახევის მოსახლეობა ამ ფაქტით უკმაყოფილო დარჩა (დაწესებულებათა აბსოლუტური უმრავლესობა გადავიდა ხულოში, შემცირდა ეკონომიკური განვითარების პერსპექტივა). შეიქმნა შუახევის რაიონის აღდგენისათვის მებრძოლი ორგანიზაცია 35 კაცის შემადგენლობით. იგზავნებოდა კოლექტიური წერილები და დელეგაციები ბათუმში, თბილისსა და მოსკოვში.

1964-1965 წლებში ვითარება შეიცვალა და გაუქმებული (შეერთებული) რაიონები აღდგენილ იქნა. 1965 წლის 5 ნოემბერს რაიონის აღდგენა შუახევის მოსახლეობამაც იზეიმა.

1974 წლიდან შუახევის ოფიციალურად მიენიჭა დაბის სტატუსი.

1990 წლის ოქტომბერში საქართველოს უმაღლესი საბჭოს არჩევნებით სახელმწიფოს სათავეში ეროვნული ძალები მოვიდნენ. თანდათან დაიწყო ძველი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური სისტემის დემონტაჟი და ახალი დემოკრატიული საქართველოს მშენებლობის პროცესი. 1991 წლის მარტში შეიცვალა რაიონული მმართველობის სტრუქტურები – გაუქმდა რაიონული საბჭოს აღმასკომი და მის ნაცვლად შემოღებული იქნა რაიონის პრეფექტურა. ცოტა მოგვიანებით, 1991 წლის აგვისტოში, საქართველოში კომპარტიის საქმიანობაც აიკრძალა და გაუქმდა პარტიის შუახევის რაიკომი. ამის შემდგომ რაიონის ცხოვრებაში ახალი ეპოქა დაიწყო.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ავტოკეფალური ეკლესიის წმინდა სინოდის 2006 წლის 22 დეკემბრის გადაწყვეტილებით შეიქმნა სხალთის ეპარქია, რომელშიც გაერთიანდა ქედის, შუახევისა და ხულოს რაიონები. 2008 წლის 10 ივნისს ეპარქიას ეწვია სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქი, უწმინდესი და უნეტარესი ილია მეორე, რომელმაც ბიჭაურის ყოფილი სასაზღვრო რაზმის ტერიტორიაც მოინახულა. გადაწყდა, აქ

ამოქმედებულიყო საპატრიარქო პატრონაჟის ქვეშ მყოფი უმაღლესი სასწავლებელი. მალე, შუახევის მოსახლეობის დიდი თანადგომითა და ხელშეწყობით, ხიჭაურის სასაზღვრო ბაზაზე საპატრიარქოსთან არსებული, ტბელ აბუსერისძის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი გაიხსნა.

2006 წლიდან, თვითმმართველობის სისტემის საკანონმდებლო რეფორმის შემდეგ, შუახევის რაიონს ეწოდა შუახევის მუნიციპალიტეტი.

მუნიციპალიტეტის ცალკეული უბანები ვაკე რელიეფით ხასიათდება, ძირითადი ტერიტორია კი მთაგორიანია. ყოველივე ამას რეგიონის სამეურნეო განვითარებაზე, ყოფით კულტურასა თუ ისტორიულ წარსულზე მოუხდენია თავისებური გავლენა, რამაც განსაზღვრა ეკონომიკის მრავალპროფილიანობა მისთვის დამახასიათებელი სპეციფიკური თავისებურებებით.

მეურნეობის ტრადიციული დარგი იყო მემინდვრობა. აქ თესდნენ ქერს, ჭვავს, ფეტვსა და სხვა ხორბლეულს. XIX ს.-ის მეორე ნახევრიდან ფართო გავრცელება ჰპოვა სიმინდმა. თავისი შედარებით უხვმოსავლიანობით მან დიდად შეავიწროვა ხორბლეული კულტურები. XIX საუკუნის 80-90-იანი წლებიდან მოსახლეობა ეცნობა კარტოფილს. სამეურნეო ცხოვრებაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა ლობიო და სხვა ბაღჩეული.

ტექნიკური კულტურებიდან საბჭოთა ხელისუფლების პერიოდში ფართო გავრცელება ჰპოვა მეთამბაქოეობამ, თუმცა თამბაქო აჭარაში XVII ს.-ში იქნა შემოტანილი. ბოლო პერიოდში მან დაკარგა სამრეწველო მნიშვნელობა და მეურნეობის დამხმარე დარგად გადაიქცა.

ძველთაგანვე იყო განვითარებული მეხილეობა. ამას მოწმობს ხეხილის ჯიშების სიმრავლე, მდიდარი ტერმინოლოგია და ტრადიციები, ეთნოგრაფიული მასალების სიუხვე და გადმოცემები. ხილისაგან ამზადებდნენ ბეთმეხს, ჩირს, ტყლაპს, წოწოქასა და ა.შ.

ფართოდ იყო გავრცელებული კაკლის ხეები.

ძველთაგანვე განვითარებულია მესაქონლეობა. მისდევდნენ როგორც მსხვილფეხა (ძირითადად), ისე წვრილფეხა საქონლის მოშენებას. ძირითადად გავრცელებული იყო ადგილობრივი ჯიშის ძროხა, რომელიც ტანად პატარაა და არც წველადობით გამოირჩევა, მაგრამ მისი რძე ხასიათდება მაღალი ცხიმოვანობით. იგი კარგადაა შეგუებული მთის პირობებს. მთის მესაქონლეობაში დიდი იყო კამეჩის მნიშვნელობაც.

წვრილფეხა საქონლიდან უპირატესობა ცხვარს ენიჭებოდა, რადგან იგი არა მარტო ხორცსა და რძეს, არამედ მატყლსაც იძლეოდა, რაც დიდად გამოიყენებოდა შინამრეწველობაში.

კონკრეტული ბუნებრივ-გეოგრაფიული პირობებიდან გამომდინარე, ჩამოყალიბდა მესაქონლეობის თავისებური ფორმა – ალპური მესაქონლეობა. მოსახლეობა ზაფხულობით საქონელს მიერეკება საზაფხულო საძოვრებზე. ეს პროცესი „მემთევრობის“ სახელით არის ცნობილი. მემთევრის/მემთეურის საქმიანობა მარტო პირუტყვის მოვლით არ ამოიწურება. იგი მოწველილი რძისაგან ამზადებს ნაღებს, იაღს/კარაქს, ყველს და ა. შ. გარდა პირადი მოხმარებისა, რძის პროდუქტები ვაჭრობისა და გაცვლა-გამოცვლის საგანსაც წარმოადგენდა და წარმოადგენს დღესაც.

შუახვევისა და ხულოს მოსახლეობაში ხალხურ დღესასწაულებს შორის მთავარი ადგილი „შუამთობას“ უჭირავს. იგი მემთევრობის, მთობის შუა პერიოდის დღესასწაულია.

შუახვევის ტერიტორიაზე ძველთაგანვე განვითარებული იყო მეფუტკრეობაც. ნიშანდობლივია, რომ 1281 წლის ერთი დოკუმენტის მიხედვით, სოფელ შუბანს გელათისათვის ცვილის გადახდა ევალებოდა.

სამეურნეო ყოფაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი ეჭირა ხელოსნობასა და შინამრეწველობის ისეთ დარგებს, როგორცაა: მჭედლობა, ხის და ქვის დამუშავება, ქსოვა, მეთუნეობა, ტყავის დამუშავება, საპნის დამზადება ა.შ.

ხუროთმოძღვრების მნიშვნელოვანი ძეგლებია შუა საუკუნეების ციხეები ოქროპილაურსა და დარჩიძეებში, ციხე-სიმაგრის ნანგრევები ნიგაზეულში, ტაკიძეებში, ხიჭაურში (კავიანი) და თაღოვანი ხიდები ვარჯანაულსა და ფურტიოში. არსებობს მატერიალური კულტურის ბევრი სხვა, ნაკლებად გადარჩენილი ძეგლი. შუახვევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე განსაკუთრებით მრავლადაა წარმოდგენილი შუასაუკუნეების (ძირითადად XI-XVII სს.-ის) საეკლესიო ნაგებობათა ნაშთები, რომლებიც, ფაქტობრივად, ყველა სოფელში გვხვდება (მათი რიცხვი 50-ს აღემატება). შენდება ახალი ტაძრებიც, რომელთაგან განსაკუთრებით გამონათლევის წმინდა გიორგის ეკლესია უნდა აღინიშნოს. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებობს 14 მეჩეთიც, რომლებიც აგებულია XIX ს.-სა და XX ს.-ის დასაწყისში, ძირითადად, ლაზი ოსტატების მიერ (რესტავრირება გაუკეთდათ 1980-90-იან წწ.-ში), და გააჩნიათ გარკვეული ისტორიულ-კულტურული ღირებულება.

6 მუნიციპალიტეტის მმართველობითი და ადმინისტრაციული სტრუქტურა

შუახვევის მუნიციპალიტეტი წარმოადგენს თვითმმართველ ერთეულს, მისი ადმინისტრაციული ცენტრია დაბა შუახვევი.

მუნიციპალიტეტის თვითმმართველობის ორგანოებს წარმოადგენენ მუნიციპალიტეტის საკრებულო და გამგეობა.

საკრებულო არჩევითი ორგანოა, რომელიც შედგება ათი პროპორციული სისტემით და ყოველი თემიდან არჩეული ერთი მაჟორიტარი საკრებულოს წევრით. შუახვევის საკრებულოს წევრების რაოდენობა შეადგენს 19 წევრს.

საკრებულოს თავმჯდომარე არის თვითმმართველი ერთეულისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს ხელმძღვანელი.

საკრებულოში, საკითხების წინასწარი მომზადების, გადაწყვეტილებათა შესრულებისათვის ხელის შეწყობის, ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს და მისი სტრუქტურული ერთეულების კონტროლის მიზნით შექმნილია ხუთი მუდმივმოქმედი კომისია:

1. იურიდიულ და საპროცედურო საკითხთა კომისია;
2. განათლების, მეცნიერების, კულტურის, ტურიზმისა და სპორტის საკითხთა კომისია;
3. აგრარულ და გარემოს დაცვის საკითხთა კომისია;
4. ჯანმრთელობის და სოციალურ საკითხთა კომისია;
5. საფინანსო-საბიუჯეტო და ეკონომიკურ საკითხთა კომისია.

მუნიციპალიტეტის საკრებულოში წარმოდგენილია ორი ფრაქცია:

1. ნაციონალური მოძრაობა - „საქართველოს აღმშენებლობისა და გამთლიანების სია“
2. ქრისტიან-დემოკრატები;
3. ქართული ოცნება;

მუნიციპალიტეტის გამგეობა წარმოადგენს აღმასრულებელ ორგანოს, რომელიც ახორციელებს საქმიანობას თავისი სამსახურების საშუალებით. შუახვევის მუნიციპალიტეტის გამგეობაში ფუნქციონირებს 9 სამსახური:

- გამგეობის ადმინისტრაციული სამსახური;
- გამგეობის წვევამდელთა სამხედრო აღრიცხვის, გაწვევისა და მობილიზაციის სამსახური;
- გამგეობის საფინანსო სამსახური;

ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“

- ინფრასტრუქტურისა და ეკონომიკური განვითარების სამსახური;
- გამგეობის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამსახური;
- ზედამხედველობის სამსახური;
- განათლების, კულტურის, სპორტის, ტურიზმის, ძველთა დაცვისა და ახალგაზრდულ საქმეთა სამსახური.
- შიდა აუდიტის სამსახური;
- სახანძრო დაცვისა და სამაშველო სამსახური.

შუახვევის მუნიციპალიტეტი შედგება 9 ტერიტორიული ორგანოსაგან:

- დაბა შუახვევის თემი;
- ბარათაულის თემი;
- დღვანის თემი;
- ზამლეთის თემი;
- ოლადაურის თემი;
- უჩამბის თემი;
- შუბანის თემი;
- წყალსაყრის თემი;
- ჭვანის თემი.

7 გეოგრაფიული დახასიათება

შუახევის მუნიციპალიტეტი. შუახევის მუნიციპალიტეტი აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ერთ-ერთი ყველაზე მაღალმთიანი მუნიციპალიტეტია, რომელსაც ჩრდილოეთით ესაზღვრება ოზურგეთისა და ჩოხატაურის, დასავლეთით – ქობულეთისა და ქედის მუნიციპალიტეტები, სამხრეთით კი თურქეთის რესპუბლიკა. მუნიციპალიტეტის საერთო ფართობი შეადგენს 588 კვ²-ს. მუნიციპალური ცენტრია დაბა შუახევი, მუნიციპალიტეტის შემადგენლობაში შედის 68 სოფელი. მოსახლეობის საშუალო სიმჭიდროვე 1კმ²-ზე 38,4 კაცია.

რელიეფი. შუახევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის დიდი ნაწილი საშუალო სიმაღლის მთებს უჭირავთ. მდინარე აჭარისწყლის გასწვრივ გადის 500 მ სიმაღლის იზოჰიფსი. სამხრეთ ნახევარი უჭირავს შავშეთის ქედსა და მის ჩრდილოეთ განტოტებებს, ხოლო ჩრდილოეთით ნახევარი – აჭარა-გურიის სამხრეთ განტოტებებს.

მუნიციპალიტეტის მაღალი მთებია ხევა (2812 მ) შავშეთის ქედზე და თაგინაური (2662 მ) მესხეთის ქედზე. რელიეფი დანაწევრებულია მდინარე აჭარისწყლისა და მისი შენაკადების ეროზიული ხეობებით. ფერდობებზე გვხვდება სხვადასხვა ასაკის ტერასების ფრაგმენტები. რელიეფი აგებულია შუაეოცენური ანდეზიტებითა და ჰიდროკლასტოლითებით, ვულკანოგენური ფაციესის შრეებრივი ტუფ-ბრეჩებით, ტუფ-ქვიშაქვებითა და არგილიტებით. არის შუა და ზედაეოცენური სიენიტ-დიორიტები.

ჰავა. შუახევის მუნიციპალიტეტი აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში გამოირჩევა შედარებით ნაკლები სინესტით. მუნიციპალიტეტის გასწვრივ არის ხმელთაშუა ზღვის ტიპის სუბტროპიკული ჰავა.

მუნიციპალიტეტისათვის დამახასიათებელია ცხელი და მშრალი ზაფხული, ასევე შედარებით თბილი ზამთარი.

საშუალო წლიური ტემპერატურა მუნიციპალიტეტში 9,11°C-ის ტოლია. იანვარის თვეში – 1,3°C და აგვისტოს თვეში – 19,9°C. რაც შეეხება ტემპერატურის აბსოლუტურ მინიმალურ მნიშვნელობას, იგი -12°C-ის ტოლია, ხოლო აბსოლუტური მაქსიმალური მნიშვნელობა – 42,3°C-ია.

მუნიციპალიტეტში ნალექების რაოდენობა წლიურად 1050–1800 მმ-ს აღწევს. წლის ცივ პერიოდში ნალექები თოვლის სახით მოდის. სიმაღლის მატების შესაბამისად ტემპერატურული მონაცემები და ნალექები იცვლება, ყალიბდება ნოტიო ჰავა, ზამთარი ზომიერად ცივია, ზაფხული – ხანგრძლივი და თბილი. ყველაზე მაღალ ადგილებში ნოტიო ჰავაა, ზამთარი ცივია, ზაფხული – მოკლე და გრილი.

შიგა წყლები. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მიედინება მდინარე აჭარისწყლის შუა მონაკვეთი. მას მარჯვნიდან ერთვის ჭვანისწყალი, მარცხნიდან ჩირუხისწყალი. მდინარეები შერეული საზრდობისაა. მდინარეთა წყალდიდობა უმთავრესად გაზაფხულზე ხდება, ხოლო მდინარეთა წყალმცირეობის პერიოდი უმთავრესად ზამთარშია.

ნიადაგები. მუნიციპალიტეტის არეალში უმთავრესად გავრცელებულია ტყის მუქი ყომრალი და ტყის ზედა სარტყელში გაეწრებული ღია ყომრალი ნიადაგები, ხოლო მუნიციპალიტეტის მაღალმთიან ზონაში გვხვდება მთის მდელოს ნიადაგებია. ბევრგან ნიადაგი სრულიად ჩამორეცხილია.

ფლორა და ფაუნა. მცენარეთა საფარში გამოხატულია სიმაღლეობრივი ზონალობა. აქ, მთების ქვედა სარტყელის ტყეებში, ჭარბობს წაბლი წიფელთან, ფიჭვთან, რცხილასთან და მუხასთან, ზემოთ მას ცვლის ნამენარ–სოჭნარი. მუნიციპალიტეტის ტყის ზონის ზემოთ გავრცელებულია სუბალპური და ალპური ბალახეული.

რაც შეეხება ფაუნის წარმომადგენლებს, მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ძირითადად გვხვდება გარეული ღორი, მურა დათვი, ევროპული შველი, მგელი, ტურა, მელა, მწვანე ხვლიკი, გველი ანკარა. ასევე მრავალფეროვანია ფრინველთა სამყაროც. მდინარეებში ბევრია თევზი: კალმახი, წვერა, ღორჯო და სხვ.

ძირითადი ლანდშაფტები. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე გამოხატულია: 1. დაბალი მთა–ხეობათა ზონა, ხმელთაშუა ზღვის მსგავსი სუბტროპიკული ჰავით, წიფლნარ–მუხნართა და ფიჭვის ტყეებით, ალუვიური და კორდიან–კარბონატული ნიადაგებით; 2. საშუალო მთა–ხეობათა ზონა, დანაწევრებული რელიეფით, ზომიერად თბილი ჰავით, წაბლისა და წიფლის ტყეებით, ტყის ყომრალი ნიადაგებით; 3. მაღალ მთა–ხეობათა ზონა ძლიერ დანაწევრებული რელიეფით, ზომიერად ცივი ჰავით, წიწვოვანი ტყეებით (ნაძვი, სოჭი, ფიჭვი), ტიპური და გაეწრებული ტყის ყომრალი ნიადაგებით; 4. მაღალმთიანი ზონა ბრტყელი წყალგამყოფებით, მაღალი ცივბო და ძლიერ დანაწევრებული ფერდობებით, ზომიერად ცივიდან ცივისაკენ გარდამავალი ტიპის ჰავით, მთა მდელოს ნიადაგებით, სუბალპური და ალპური მცენარეულობით.

8 ბუნებრივი რესურსები

8.1 მიწის ფონდი

2004 წლის პირველი იანვრის მდგომარეობით შუახევის მუნიციპალიტეტში სასოფლო-სამეურნეო და საცხოვრებელი დანიშნულებით გამოიყენებოდა 14 559 ათასი კვადრატული მეტრი მიწის ნაკვეთი¹, რაც შეადგენს მთელი მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის 25%-ს. რელიეფის ძირითად ნაწილს შეადგენს მთები და ციცაბო ფერდობები, რის გამოც ახალი მიწის ნაკვეთების ათვისება სირთულეებთანაა დაკავშირებული. მუნიციპალიტეტის დანარჩენი ტერიტორია დაკავებულია ტყეების, ბუჩქნარების, ჭაობების და აუთვისებელი ტერიტორიებით. შუახევის მუნიციპალიტეტში მიწის ფონდის გამოყენების მდგომარეობის შესახებ იხილეთ ცხრილი № 8.1.

ცხრილი № 8.1. მიწის ფონდის გამოყენების მაჩვენებლები 2004 წლის 01 იანვრის მდგომარეობით

№		კერძო საკუთრებაში არსებული მიწები	სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მიწები მათ შორის:		საოლთარბო მიწები	ადმინისტრაციული საზღვრის გარეთ სარგებლობაში არსებული მიწები	ადმინისტრაციული საზღვრის შიგნით სხვის სარგებლობაში არსებული მიწები	საოლთარბო მიწები	
			სასოფლო სამეურნეო დანიშნულების	არასასოფლო სამეურნეო დანიშნულების					
1	სასოფლო-სამეურნეო სავარგულები მათ შორის:	3 538	14 020	76	17 634	3 711	438	14 361	
	1.1.	სახნავი	1 566	60	17	1 643		1 643	
	1.2.	მრავალწლიანი ნარგავები	33	4	0	37	0	37	
	1.2.1.	ხეხილის ბაღები	21	3		24		24	
	1.2.2.	ვენახები	12	1		13		13	
	1.3.	სათიბი	1 939	315	33	2 287		2 287	
	1.4.	სამოვრები		13 641	26	13 667	3 711	438	10 394
2	ტყეები		20 510	16 363	36 873	453		36 420	
3	ბუჩქნარები		1 619		1 619			1 619	
4	წყლები		319		319			319	
5	ჭაობები		5		5			5	
6	გზებით დაკავებული ტერიტორიები		286		286			286	
7	შენობებით დაკავებული მიწები	73	79	46	198			198	
8	სხვა დანარჩენი გამოუყენებელი		4 957	653	5 610	141	123	5 592	
	სულ	3 611	41 795	17 138	62 544	4 305	561	58 800	

საინფორმაციო წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო;

¹ 2004 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერა

8.2 წყლის რესურსები

8.2.1 მდინარეები

შუახევის მუნიციპალიტეტის, როგორც მთლიანად აჭარის შიგა წყლების და მათ შორის მდინარეების, მინერალურ და თერმული წყლების ხასიათი განპირობებულია რთული გეოლოგიური აგებულებით, რელიეფის და კლიმატის თავისებურებით, რაც გავლენას ახდენს ჩამონადენის სისწრაფეზე, ქიმიურ შემადგენლობაზე და ჩამონადენის მოდულზე.

შუახევიში, ძირითადად, მთის ტიპის მდინარეები გვხვდება. რელიეფის ძლიერი დანაწევრების გამო მდინარეების სიგრძე მოკლეა და მათ მიერ დაკავებული აუზის ფართობი მცირე. მუნიციპალიტეტის არც ერთი მდინარე სათავეს არ იღებს მუდმივი მყინვარის და თოვლის ტერიტორიიდან. მდინარეები, უმეტესად, იკვებებიან მიწისქვეშა წყლების, წვიმის და თოვლის ნაღობი წყლებით, ამიტომაც მათ გაზაფხულსა და შემოდგომაზე წყალდიდობები ახასიათებთ. მდინარეები ხასიათდება დიდი ვარდნით, ჩქარი დინებით, ზოგიერთ მონაკვეთზე ისინი მიედინება ვიწრო და ღრმა ხეობებში, ქმნის ჭორომებს და ჩანჩქერებს. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული ყველა მნიშვნელოვანი მდინარე წარმოადგენს მდინარე აჭარისწყლის შენაკადს და ჩაედინება შავ ზღვაში (დეტალური ინფორმაცია მდინარეების შესახებ მოცემულია დანართში №1).

8.2.2 ტბები

შუახევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მდებარეობს რამდენიმე მცირე ზომის ტბა, რომელთა შესახებ მონაცემები არ არსებობს, რადგან ჯერჯერობით არ არის შესწავლილი. არსებული ტბებიდან სიდიდით გამორჩეულია ჩირუხის ტბა.

8.2.3 მინერალური და თერმული წყლები

მინერალური და თერმული წყლების ფორმირება დაკავშირებულია ზედაპირული წყლების ღრმად ჩაჟონვასთან ტექნიკური რღვევის ზონებში. სიღრმეში ეს წყლები ცხელდება და მათი ნაწილი ხელშემწყობ გეოლოგიურ ზონებში ზედაპირზე ამოდის.

როგორც ქვემოთ მოყვანილი ცხრილიდან ჩანს, შუახევის მუნიციპალიტეტში მინერალური და თერმული წყლები საკმაო რაოდენობისაა, რომელთა დებეტი მათი საწარმოო დანიშნულებით გამოყენების საშუალებას იძლევა.

მინერალური და თერმული წყლების შემადგენლობის, მდებარეობის და მახასიათებლების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია ცხრილში № 8.2.

ცხრილი № 8.2. შუახევის მუნიციპალიტეტის მინერალური და თერმული წყლები²

№	მინერალური/თერმული წყაროს ადგილმდებარეობა	წყლის ტიპი ქიმიური შემადგენლობის მიხედვით	დებიტი (ლიტრი/დღე-ღამეში)	ტემპერატურა (oc)	pH (ტუტე-მჟავიანობა)
1	უჩამბა	სულფატურ-ჰიდროკარბონატული ნატრიუმთან-რკინიანი	20 000	9	6.4
2	ბოგილი	სულფატურ-ჰიდროკარბონატული; რკინიან-კალციუმთან-ნატრიუმთან	86 000	6.6	5.8
3	წყალამბარა	ჰიდროკარბონატული კალციუმთან-ნატრიუმთან	60 000	11	5.8
4	გოგოლაძეების წყარო	სულფატური რკინიან-ნატრიუმთან	3 000	10	4.3
5	ჩანჩხალო	ჰიდროკარბონატული რკინიანი	600	8	7.6
6	ჩირუხის ხევი	ჰიდროკარბონატულ-სულფატური ნატრიუმთან-კალციუმთან	2 000	10	6.6
7	იაკუბაურა	ჰიდროკარბონატულ-სულფატური კალციუმთან-ნატრიუმთან	12 000	9	4.6
8	ტბეთი	სულფატური ნატრიუმთან-კალციუმთან	1 200	9	3.4
9	ღომის წყაროები	სულფატურ-ჰიდროკარბონატული კალციუმთან-ნატრიუმთან-მაგნიუმთან	22 000	8-10	3.3-4.8
10	ტომაშეთი	თერმული, სულფატურ-ჰიდროკარბონატული ნატრიუმთან	100 000	29	7.4
11	შუახევი	თერმული, გოგირდწყალბადიანი, ქლორიდულ-სულფატური ნატრიუმთან-კალციუმთან	10 000	30	6.0
12	შუბანი	თერმული, სულფატურ-ჰიდროკარბონატული კალციუმთან-ნატრიუმთან-რკინიანი	10 000	31	5.3

² აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო;

გურამ ხომერიკი, ტარიელ ტუსკია, აჭარის გეოლოგიური აგებულება და სასარგებლო წიაღისეული, გამომცემლობა „ალიონი“, ბათუმი, 2005.

8.2.4 წყალაღების, სუფთა წყლის გამოყენების, წყალჩაშვების მდგომარეობა, წყლის დაბინძურების კერები

შუახევის მუნიციპალიტეტში ძირითადი არტერიის - მდინარე აჭარისწყალის დაბინძურებას იწვევს დაბა შუახევისა და მიმდებარე, მჭიდროდ დასახლებული პუნქტების, ფეკალური და საყოფაცხოვრებო მიზნებისათვის გამოყენებული წყლები. გამოყენებული წყლების დადგენილი წესით გაწმენდა არ ხდება, ისინი გაუწმენდავად ჩაედინებიან მდინარეში და აბინძურებენ მას.

არანაკლებ მნიშვნელოვანი დაბინძურების წყაროა მოსახლეობის მიერ მდინარეთა კალაპოტებში მოწყობილი თვითნებური ნაგავსაყრელები.

შუახევის მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს 2 წყლის გამწმენდი ნაგებობა, რომელთა საერთო საპროექტო სიმძლავრე 125 მ³ - ს შეადგენს.

შუახევის მუნიციპალიტეტს, ისევე როგორც მთლიანად აჭარას, დიდი ჰიდროენერგეტიკული რესურსები გააჩნია. აქ არსებულ მდინარეებსა და მათ შენაკადებზე შესაძლებელია მცირე სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურების აშენება.

8.3 სასარგებლო წიაღისეული

შუახევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებობს სხვადასხვა სახის სასარგებლო წიაღისეულის საბადოები. ესენია: საბადოები ფერადი ლითონების წარმოებისათვის, ნედლეული სამშენებლო ინდუსტრიის, კერამიკის წარმოების, სანაკეთობო და საიუველირო წარმოებებისათვის.

შუახევის მუნიციპალიტეტში სასარგებლო წიაღისეულის საბადოებიდან და მადანგამოვლინებებიდან აღსანიშნავია მერისის კვანძის სახელით ცნობილი მადანგამოვლინება, რომელიც აერთიანებს ხუთ მადნიან ველს. აქედან 2 - ღომა წაბლანის და უჩამბის ველები მდებარეობს შუახევის მუნიციპალიტეტში. ამ კვანძებში, უკანასკნელ პერიოდში ჩატარებული კვლევებით, ოქროს შემცველი არამარტო მადნიანი ძარღვები და ზონები, არამედ მადანშემცველი ქანებიც. ამ ქანებში ოქროს შემცველობა მნიშვნელოვნად აღემატება სამრეწველოს და აღწევს 10-70 გ/ტ. აქვე აღსანიშნავია იშვიათი ელემენტების შემცველობაც: კალიუმი 700 გ/ტონაში, ვერცხლი 100 გ/ტ, მოლიბენდი 0.1% და გალიუმი 30 გ/ტ. ამ მონაცემებით, მერისის კვანძის საბადოები და მამასადაძე, მისი ორი ველი შუახევის მუნიციპალიტეტში წარმოადგენენ კომპლექსურს, რაც თავის მხრივ ზრდის მათ სამრეწველო პერსპექტიულობას.

აღსანიშნავია, რომ გოგირდის კოლჩედანს³ ფართო გავრცელება აქვს მერისის მადნიანი კვანძის საბადოებზე და მადანგამოვლინებებზე. ის გამოიყენება გოგირდმჟავის წარმოებაში და ძირითადად

³ კოლჩედანი – საერთო მოძველებული დასახელება, რომელიც გამოიყენება ისეთ მინერალებთან მიმართებაში, რომელებიც შეიცავენ გოგირდს, რკინას, კალას, მადანს და დარიშხანს.

მოიხმარება ნავთობ-ქიმიურ მრეწველობაში. ასევე მნიშვნელოვანია ალუნიტები⁴, რომელთა გამოვლინება თანხვედრა გოგირდის კოლჩედანის გავრცელების არეალს.

ცალკე გამოყოფის ღირსია ის გარემოება, რომ მუნიციპალიტეტში გავრცელებული ვულკანური (ანდეზიტი⁵) და მაგმური (გაბრო⁶) ქანები ადვილად მუშავდება და წარმოადგენს პირველი ხარისხის სამშენებლო მასალას.

მნიშვნელოვანია კირის მარაგები, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას მშენებლობაში. მისი გამოყენებით წარმოება 2,5 ჯერ ენერგოტეკადი და ეკონომიურია და მას მსოფლოს ბევრ ქვეყანაში იყენებენ. კირის ნედლეული გვხვდება ჩირუხისწყლის ხეობაში, სოფელ დარჩიძეებთან.

მუნიციპალიტეტი მდიდარია ფერადი და სანაკეთობო ქვების მარაგით. მათი მოპოვებისა და დამუშავებისათვის არ არის საჭირო მნიშვნელოვანი ინვესტიციების განხორციელება. საკმარისია შემგროვებლობითი სამუშაოების წარმოება. აჭარის მადნის მარაგის მქონე რაიონი წარმოადგენს ერთ-ერთ პერსპექტიულს საქართველოში, მაგრამ მასზე მიმდინარე სამუშაოები არასისტემური ხასიათისაა, რაც ვერ იძლევა მისი პერსპექტიულობის სრულ სურათს. შუახვეი მუნიციპალიტეტში არსებული სასარგებლო წიაღისეულის საბადოებისა და მადანგამოვლინებების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია დანართში №2.

2011 წლის პირველი ივნისის მონაცემებით, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროს სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების უწყებრივი სალიცენზიო რეესტრის მონაცემების მიხედვით, სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვებაზე გაცემული აქვს სამი ლიცენზია (ცხრილი №8.3).

ცხრილი №8.3. ლიცენზია გაცემული სასარგებლო წიაღისეულები

ლიცენზიის სახე	მოპოვების მოცულობა ლიცენზიის მიხედვით	ლიცენზიის მფლობელი	ლიცენზიის №	გაცემის თარიღი და ვადა
ბრილის სააგურე თიხის საბადოზე სააგურე თიხის მოპოვება	170 000 მ ³	შპს „დულაბი“	00112	17.10.2006 წ, 10 წლით
მდინარე აჭარისწყლის ხიჭაურის ქვიშა-ხრემის გამოვლინება	36 000 მ ³	შპს „დულაბი“	00130	26.11.2007, 4 წლით
მდინარე აჭარისწყლის ქვიშა-ხრემის გამოვლინების III უბანი	60 600 მ ³	შპს „გუმბათი-7“	100290	15.09.2009, 2 წლის ვადით

⁴ ალუნიტი – მინერალი, რომლისგანაც იღებენ შაბს, კალიუმის მარილებს და იყენებენ საფეიქრო, ტყავისა და ქაღალდის მრეწველობაში.

⁵ ანდეზიტი – ვულკანური წარმოშობის ქანი; იყენებენ როგორც მყავაგამძლე და სამშენებლო მასალას - სამხრეთ ამერიკის მთაგრებილის –ანდეზის–სახელის მიხედვით.

⁶ გაბრო – შავი ან რუხი ფერის ამოფრქვეული ქანი; კარგად პრიალდება; ფილების სახით იყენებენ კედლის მოსაპირკეთებლად.

8.4 ტყის რესურსები

შუახვევის მუნიციპალიტეტში ტყის რესურსების საკმაოდ მნიშვნელოვანი მოცულობაა კონცენტრირებული. ტყიანობის კოეფიციენტი 67%-ს აღემატება. თუმცა რესურსის განახლება ტყის თესვისა და რგვის საშუალებით პრაქტიკულად ორი ათწლეულია აღარ მიმდინარეობს.

ცხრილი № 8.4. ტყის ფართობი და სატყეო უბნების მონაცემები შუახვევის მუნიციპალიტეტში (2005-2010 წლები)

ტყის ფართობი (ჰა)	სატყეო უბნების რაოდენობა	კვარტლების რაოდენობა სატყეო უბანში
39980,30	3	183

ცხრილი №8.5. ტყის მერქნული რესურსები შუახვევის მუნიციპალიტეტში-სახეობები, ფართობები, მარაგი (2005-2010 წლები)

სახეობა	ფართობი (ჰა)	მარაგი (მ ³)	ფართობი (%)	მარაგი (%)
წიწვოვანი:				
სოჭი	8 200	450 7300	20,85	32,30
ნაძვი	12 279	4 876 200	31,22	34,94
ფიჭვი	601	118 600	1,53	0,85
სულ წიწვოვანი	21 080	9 502 100	53,60	68,09
ფოთლოვანი:				
წიფელი	11 142	3 697 600	28,33	26,50
მუხა	2 707	303 900	6,88	2,18
რცხილა, ჯაგრცხილა	1 989	307 600	5,06	2,20
წაბლი, კაკალი	328	76 400	0,83	0,55
თხმელა	447	45 900	1,14	0,33
ბუჩქნარი	1 637	20 900	4,16	0,15
სულ ფოთლოვანი	18 250	4 452 300	46,40	31,91
სულ სახეობები	39 330	13 954 400	100,00	100,00

საინფორმაციო წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ძირითადად წიწვოვანი და ფოთლოვანი ტყის მასივებია წარმოდგენილი. ყველაზე მეტად გავრცელებულია ნაძვი და წიფელი, აღნიშნულ სახეობებს ეფექტური გამოყენების შემთხვევაში მაღალი ეკონომიკური პოტენციალი გაჩნიათ.

8.4.1 ტყის რესურსების დაცვის მდგომარეობა:

უნებართოდ მოჭრილი ხეების რაოდენობა, ანალიზურ პერიოდში, რეგრესულ დინამიკაზე მიუთითებს. გასულ წლებში მიყენებული ზიანი გარემოზე საკმარისად დიდია და საჭიროებს ახალი ნარგავების დარგვას, რათა შემცირდეს გარემოზე უარყოფითი გავლენა.

ცხრილი № 8.6. უნებართვოდ მოჭრილი ხე-ტყის მოცულობა (2005-2010 წწ.)

წელი	უნებართვოდ მოჭრილი ხე-ტყის მოცულობა (მ ³)
2005	423
2006	878
2007	437
2008	410,3
2009	513
2010	886,5

საინფორმაციო წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო.

ცხრილი № 8.7. უნებართვო ჭრები შუახევის მუნიციპალიტეტში (2009-2010 წწ.)

წელი	უნებართვო ჭრების შემთხვევათა რაოდენობა	უნებართვო ჭრები (მ ³)			სექცესტრს დაქვემდებარებული ხე-ტყე (მ ³)		
		მასალა	შემა	სულ	მასალა	შემა	სულ
2009	124	95,4	417,6	513	4,4	8,3	12,7
2010	150	350,6	535,9	886,5	62,8	22	84,8

საინფორმაციო წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო.

2009-2010 წლებში აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველოს ნებართვით დაშვებულ იქნა სპეციალური და მოთხრილ-მოტეხილი ხე-ტყის ჭრები.

ცხრილი № 8.8. სპეციალური და მოთხრილ-მოტეხილი ხე-ტყის ჭრები შუახევის მუნიციპალიტეტში (2009-2010 წწ.)

წელი	სამმართველოს ნებართვით (მ ³)			ათვისებულია ხე-ტყე (მ ³)			შესრულება (%)
	მასალა	შემა	სულ	მასალა	შემა	სულ	
2009	2487	20410	22897	1821	14035	15856	69
2010	335	19478	19813	204	12297	12501	63

საინფორმაციო წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო.

ათვისების არსებული მაჩვენებელი ძირითადად განპირობებულია გამოყოფილ ტყეკაფებში სატყეო-სამეურნეო მნიშვნელობის გზების სიმცირით და არსებულის დაზიანებით.

8.4.2 ტყეების სანიტარულ-ეკოლოგიური მდგომარეობა

აჭარის ტყის მასივები (როგორც წიწვოვანი, ასევე ფოთლოვანი კორომები), მათ შორის შუახევის მუნიციპალიტეტში, დაავადებულია სხვადასხვა მავნებლებით: წაბლის ქერქის კიბო (*Criphonectria parasitica*), ნაძვის დიდი ლაფანჭამია (*Dendroctonus micans*), მბეჭდავი ქერქიჭამია (*Ips typographus*), კენწეროს ქერქიჭამია (*Ips acuminatus*), სიდამპლის გამომწვევი სოკოები-*Phelinnus pini*, *Armillaria mellea* (მანჭკვალა) და სხვა. დაავადებებს გააჩნიათ მრავალი კერა და გამოირჩევიან მაღალი ინტენსივობით.

ცხრილი №8.9. ტყის დაავადებული და მეჩხერი ფართობი შუახევის მუნიციპალიტეტში (2010 წ.)

ტყის საერთო ფართობი (ჰა)	მათ-შორის დაავადებული ტყის ფართობი (ჰა)	დაავადებული ტყის ფართობის წილი ტყის საერთო ფართობში (%)	მეჩხერი ფართობი (ჰა)	მეჩხერი ტყის ფართობის წილი ტყის საერთო ფართობში (%)	შემადგენლობა	ხეების საერთო ორაოდენობა დაავადებულ ნებში (ძირი)	ხე-ტყის მარაგი დაავადებულ ნებში (მ ³)	დაზიანებული მოსაჭრელი მარაგი დაავადებულ ნებში (მ ³)
39 980,30	3 754	9,39	662	1,66	ნაძვი, სოჭი	720 540	880 664	179 227

საინფორმაციო წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო.

8.5 სტიქიურ-გეოლოგიური მოვლენები

სტიქიურ-გეოლოგიური მოვლენების გააქტიურებაში მოქმედებს რამდენიმე ფაქტორი: კლიმატური, გეოლოგიური და ადამიანის სამეურნეო საქმიანობით გამოწვეული. ტერიტორიები წარმოადგენენ გორაკ-ბორცვიან რელიეფს. ტერიტორიების გეოლოგიურ აგებულებაში მონაწილეობას იღებენ შუა ეოცენის ასაკის ვულკანოგენური ტუფობრექჩიები, ბრექჩიები, ტუფები და სხვადასხვა წარმოშობის ვულკანოგენური წარმონაქმნები, რომლებიც უმეტეს შემთხვევაში გადაფარულია მეოთხეული ასაკის დელუვიური ნალექებით, თიხა-თიხნარებით და სხვადასხვა უხეშნატეხოვანი მასალების ჩანართებით, ხოლო მდინარეთა ხეობებში-ალუვიური ნალექებით. ვულკანოგენური წარმონაქმნები უმეტეს შემთხვევაში ქიმიურად გამოფიტულია და ხასიათდებიან მკვეთრად დაქვეითებული ფიზიკურ-მექანიკური თვისებებით. ეს გარემოება ხელსაყრელ პირობას

ქმნის სტიქიური გეოლოგიური პროცესების განვითარებისათვის. ამ პროცესების განვითარებაში დიდ როლს თამაშობს ასევე რელიეფის მორფოლოგია. გრავიტაციული პროცესები (ჩამოქცევა, მეწყერი, ჩამოშლა) უმეტესად ვითარდება ციცაბო რელიეფის პირობებში, რომლის დახრის კუთხე 25%-ს აღემატება. ფერდობების მდგრადობისა და მეწყრული პროცესების განვითარების უმთავრესი კრიტერიუმი არის ფერდობების ამგები ქანების გაწყლიანება ჭარბი ატმოსფერული ნალექებით. ქანების გაწყლიანება ხდება როგორც ზედაპირული, ასევე გრუნტის წყლებით, რომელთა დონეები მნიშვნელოვნად შეივსო ჩანაჟონი წყლებით. ფერდობების ამგები ქანების გაწყლიანება-გადამძიმებამ გამოიწვია ისედაც სუსტი სტატიკური წონასწორობის დარღვევა და გრავიტაციული პროცესების განვითარება. აღსანიშნავია, რომ დაზიანებული ფართობების უმეტესობა გამოყენებულია სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებად, რაც დიდ ზეგავლენას ახდენს მეწყრული პროცესების აქტივიზაციაზე. სადრენაჟო არხები არ არის გაყვანილი სასოფლო გზების გასწვრივაც, რის გამოც წარმოქმნილი ღვარცოფული ნაკადები მიედინებიან უსისტემოდ და ხელს უწყობენ გეოლოგიური პროცესების აქტივიზაციას.

საშიში ბუნებრივი პროცესების განვითარება, ბოლო პერიოდში, გამოწვეულია ადამიანის მიერ პერსპექტივაში გაუთვალისწინებელი ინტენსიური შეტევით ბუნებაზე. XX საუკუნის 50-იანი წლებიდან სახელმწიფომ და კერძო პირებმა მდინარეთა ხეობებიდან ინტენსიურად დაიწყეს ქვებისა და ხრემის ამოღება საცხოვრებელი სახლების და სამრეწველო ობიექტების მშენებლობისათვის, აგრეთვე, საძირკვლის და გზების მყარი გრუნტის შექმნისათვის. მოსახლეობის მაღალმა ბუნებრივმა მატებამ გამოიწვია 25-40⁰-იანი დახრილობის ფერდობების ათვისება საკარმიდამო ნაკვეთებისა და საცხოვრებელი სახლების მოწყობისათვის. მშენებლობისა და შეშისათვის მთიან ტერიტორიებზე ტყეების გაჩეხვამ დიდი უარყოფითი გავლენა მოახდინა ეკოსისტემაზე. აღსანიშნავია აფეთქებით და მძიმეწონიანი ტრაქტორებით გზების გაყვანა სოფლებში და ალპურ სამოვრებზე, ალპური სამოვრების გადატვირთვა ჭარბი პირუტყვის მოვებით და სხვა. ჭარბი დასახლების გამო, ხშირად ახალი მოსახლეობა დასახლებას იწყებს წინასწარ შესწავლილ სარისკო მეწყერულ უბნებზე, ადგილებზე, სადაც ღვარცოფისა და ზვავის საშიშროებაა.

ცხრილი №8.10. შუახვევის მუნიციპალიტეტში სტიქიურ-გეოლოგიური პროცესების განვითარების ზონები და რისკფაქტორიანი უბნების

სოფელი	გეოლოგიური პროცესი	საშიშროების ხარისხი	ობიექტები, რომლებიც შესაძლებელია მოექცნენ საშიშ ზონაში	საინჟინრო-გეოლოგიური თვისებები
ჯაბნიძეები	მეწყერი	საშუალო	საცხოვრებელი სახლები, ადგილობრივი დანიშნულების გზები და სხვა	უხვი ატმოსფერული ნალექების მოსვლა ხელს უწყობს ტერიტორიაზე მეწყრული პროცესების გააქტიურებას
ქიძინიძეები				
ტბეთი				

			დანიშნულების ნაგებობები	
ჩანჩხალო	მეწყერი	მაღალი	საცხოვრებელი სახლები და საუბნო გზები	შუა ეოცენის ასაკის ძლიერ დანაწევრებული ტუფოგენური ქანები წყლით გაჯერების შემთხვევაში წარმოადგენს ხელსაყრელ პირობას მეწყრული მოვლენების განვითარებისათვის
ბუთურაული	მეწყერი, ეროზიული	მაღალი	საცხოვრებელი სახლები, საავტომობილო გზების მონაკვეთები და ხიდები	ფერდობები იმყოფება პოტენციურად რისკის ზონაში, მისი დინამიკაში გადასვლა მოსალოდნელია დიდი რაოდენობით ატმოსფერული ნალექების მოსვლისას
წყლისაყარი	მეწყერი, ღვარცოფი, ეროზიული	მაღალი	საცხოვრებელი სახლები, სასოფლო- სამეურნეო სავარგულები, საავტომობილო გზები და ხიდები	რთული გეოლოგიურ- გეომორფოლოგიური და ჰიდროგეოლოგიური პირობები, ქანების დაბალი ფიზიკურ- მექანიკური მაჩვენებლები
ნადვარევი				
ჭვანა				

საინფორმაციო წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო

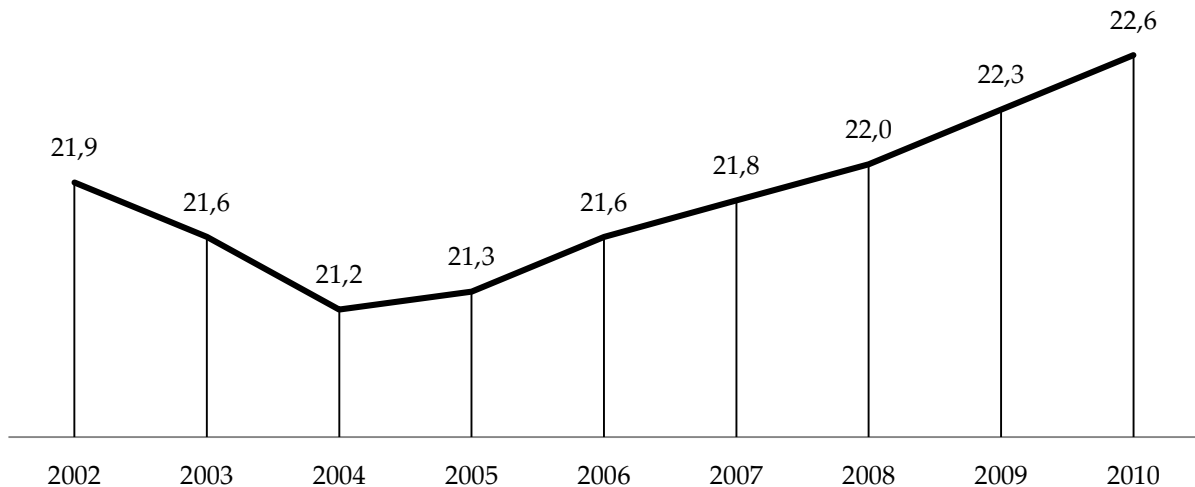
2010 წელს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველოს მიერ ავტონომიური რესპუბლიკის მასშტაბით მიმდინარეობდა სტიქიის შედეგად დაზიანებული შენობებისა და მიწის ნაკვეთების შესწავლა. მონიტორინგის შედეგად მომზადებული დასკვნების მიხედვით, შუახევის მუნიციპალიტეტში ადგილმდებარეობის შეცვლას (უსაფრთხო ადგილზე გადატანას) ექვემდებარება 59 სახლი.

9 დემოგრაფია

9.1 მოსახლეობის ზრდის დინამიკა და გეოგრაფიული სტრუქტურა

2010 წლის პირველი იანვრის მონაცემებით, შუახევის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის რაოდენობამ 22 600 კაცი შეადგინა. 2002 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის მონაცემებით ეს მაჩვენებელი 21 900 კაცი იყო. 2002 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შემდეგ მოსახლეობის რიცხოვნების დადგენა შობადობისა და სიკვდილიანობის მაჩვენებლების მიხედვით ხდება, რაც საერთო ჯამში იძლევა იდეალურთან მიახლოებული სურათის ხილვის შესაძლებლობას (დიაგრ. 9.1).

დიაგრამა 9.1 შუახევის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა (ათასი კაცი)

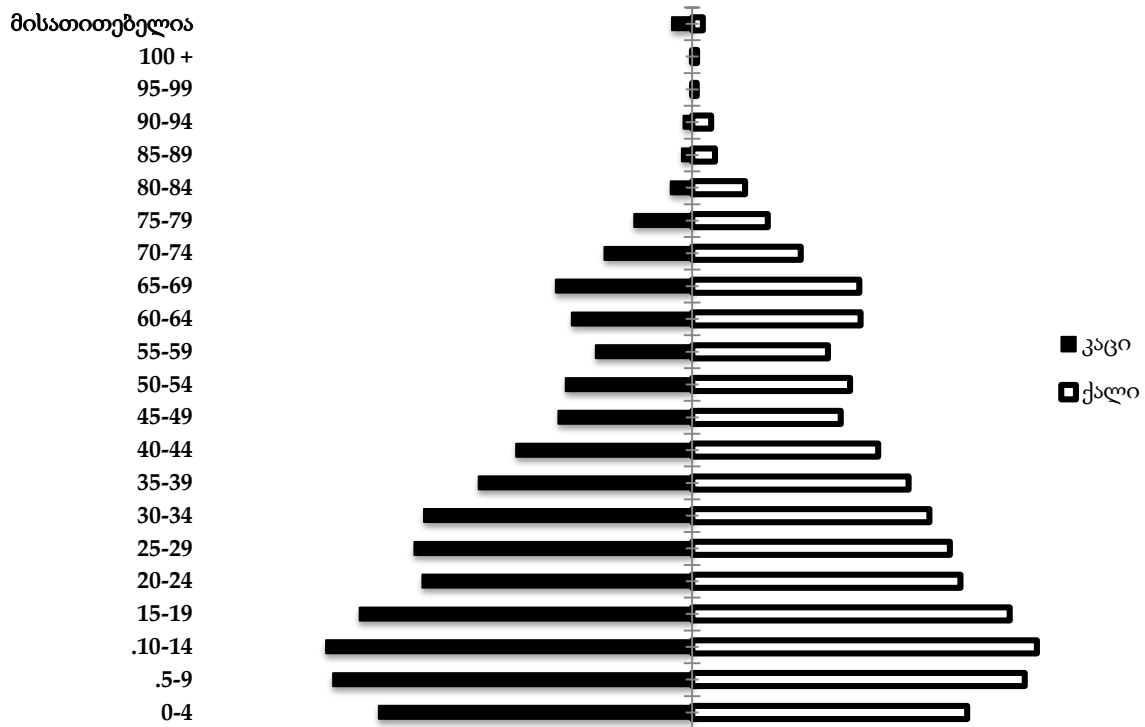
რაც შეეხება ოჯახების რაოდენობას, შუახევის მუნიციპალიტეტში სულ 4498 ოჯახია. მოსახლეობის ეროვნების მიხედვით განაწილება გვამლევს შემდეგი სახის სურათს: მოსახლეობის 99,8% ქართველია, 0,06% - რუსი, 0,11% - აფხაზი.

2010 წლის პირველი იანვრის მონაცემების მიხედვით, შუახევის მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის სიმჭიდროვე 1კმ²-ზე 38,4 კაცს შეადგენს (1კმ²-ზე 7,61 ოჯახი).

9.2 მოსახლეობის განაწილება სქესისა და ასაკის მიხედვით

სქესთა ბალანსში ბუნებრივი განაწილება შენარჩუნებულია - მოსახლეობის 50,8% ქალი, ხოლო 49,2 % კაცია (დანართი № 3).

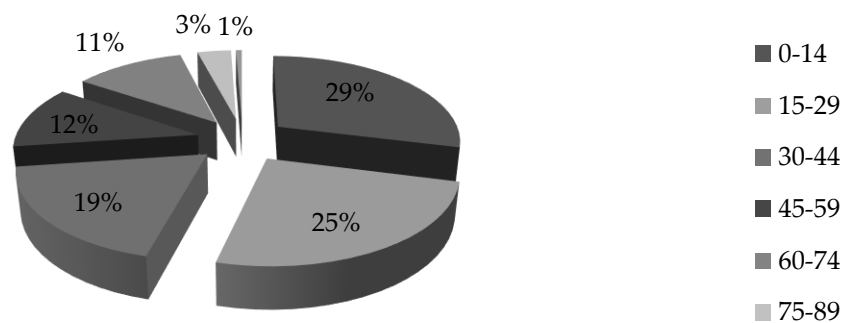
დიაგრამა № 9.2 მოსახლეობის განაწილება სქესისა და ასაკის მიხედვით

რაოდენობრივად ბავშვები და მოზარდები ჭარბობენ, რაც ბოლო წლებში შობადობის გაზრდილი ტემპის შედეგია. ასაკობრივ ჯგუფებს შორის ყველაზე მაღალი ხვედრითი წილი 10-დან 15 წლამდე ასაკის მოსახლეობაზე მოდის.

35 წლამდე ასაკის მამაკაცთა პროცენტული წილი მეტია ამავე ასაკის ქალთა პროცენტულ წილზე, ხოლო 35 წლიდან მთლიან მოსახლეობაში ქალთა პროცენტული წილი საგრძნობლად იზრდება, რაც მეტყველებს ქალთა უფრო მაღალ სიცოცხლისუნარიანობაზე.

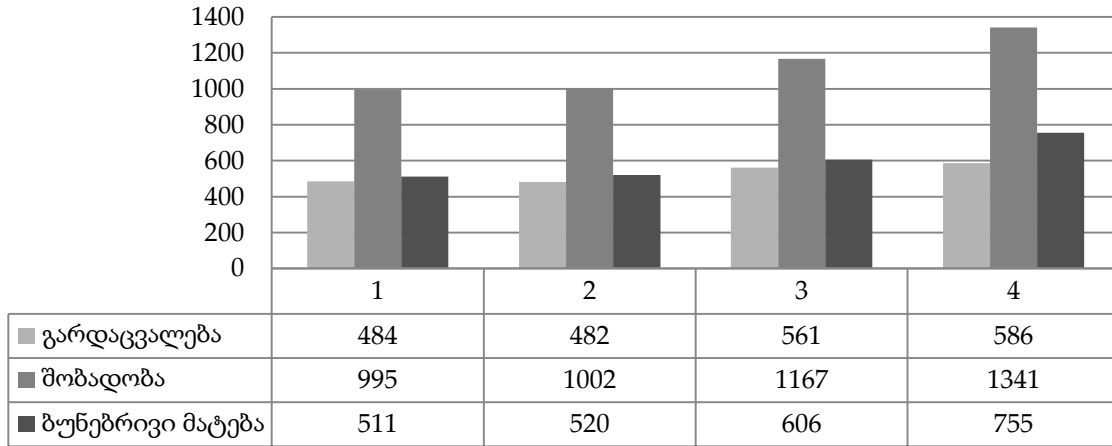
დიაგრამა 9.3 მოსახლეობის პროცენტული განაწილება ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით

9.3 ბუნებრივი მატება

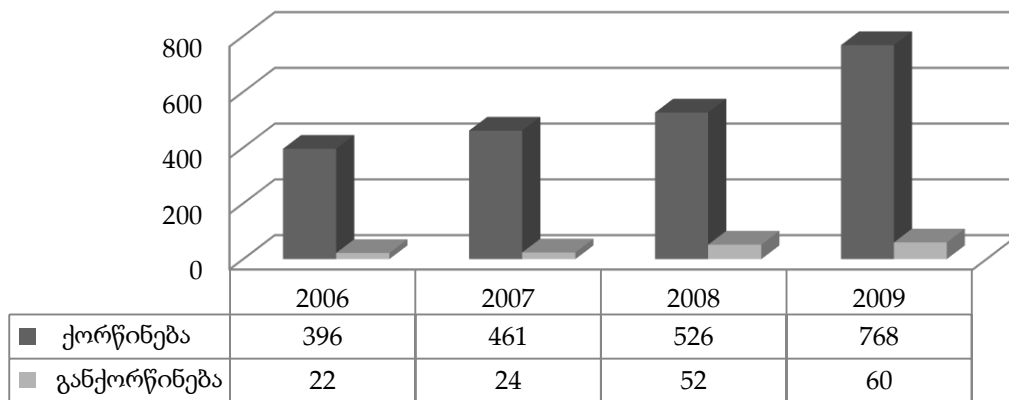
2010 წლის პირველი იანვრის მდგომარეობით, ბუნებრივი მატების კოეფიციენტით, შუახვევის მუნიციპალიტეტი მეორე ადგილს იკავებს აჭარის ა/რ-ში (ხულოს მუნიციპალიტეტის შემდეგ) და 12,7 პრომილეს შეადგენს. 2010 წლისათვის 2006 წელთან შედარებით, შობადობის მაჩვენებელი 49,8% ითავა გაზრდილი.

დიაგრამა 9.4 მოსახლეობის ბუნებრივი მატება

ბუნებრივ მატებას და შობადობის მაჩვენებლის ზრდას, უმთავრესად განაპირობებს მუნიციპალიტეტში ახალი ოჯახების შექმნა და ქორწინებათა რიცხვის ზრდა, რაც ბოლო ორი წლის ტენდენციაა. განქორწინების მაჩვენებელი კი ძალიან დაბალია.

დიაგრამა № 9.5 ქორწინებისა და განქორწინების დინამიკა

შობადობის ზრდას, სხვა ფაქტორებთან ერთად, ხელს უწყობს ისეთი მუნიციპალური პროგრამები, როგორცაა: ერთჯერადი დახმარებები მშობიარე ქალებს, ასევე ფინანსური დახმარებები სამ და მეტ შვილიან მშობლებს.

9.4 შუახვევის მუნიციპალიტეტში შრომისუნარიანი მოსახლეობა და პენსიონერთა რაოდენობა

მუნიციპალიტეტის დემოგრაფიული სიტუაციის შესწავლის დროს მნიშვნელოვანი ყურადღება ექცევა შრომისუნარიანი მოსახლეობის ანალიზს. შუახვევის მუნიციპალიტეტში შრომისუნარიანი ასაკის მოსახლეობის წილი შეადგენს საერთო რაოდენობის 58,2 %-ს და ის უახლოვდება აჭარის რეგიონალურ მაჩვენებელს - 59,5%. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ შუახვევის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა უფრო ახალგაზრდაა: შრომისუნარიან ასაკზე უფროსია მოსახლეობის საერთო რაოდენობის 12,9%. ეს გამოხატულებას პოულობს საშუალო და მედიანური ასაკის მაჩვენებლებშიც. მოსახლეობის 2002 წლის აღწერის მიხედვით, შუახვევის მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის საშუალო ასაკი იყო 31,7 წელი, მედიანური ასაკი - 27 წელი (ცხრილი № 9.1 და № 9.2.).

ცხრილი 9.1. შრომისუნარიანი მოსახლეობის მედიანური და საშუალო ასაკი. (2002 წლის მოსახლეობის აღწერა)

მოსახლეობის საერთო რიცხოვნობა	21752
შრომის უნარიანზე უმცროსი	6292
შრომისუნარიანი	12652
შრომისუნარიანზე უფროსი	2808
მოსახლეობის საშუალო ასაკი	31,7
მოსახლეობის მედიანური ასაკი	27
შრომისუნარიანთა წილი მთლიან მოსახლეობაში	58,2%
შრომისუნარიანზე უმცროსი	28,9%
შრომისუნარიანზე უფროსი	12,9%

შესაბამისი ასაკის მოსახლეობა სრულად არის უზრუნველყოფილი პენსიით. მონაცემები 2008-2011 წლებში, პენსიონერთა რაოდენობისა და მისი სქესობრივი განაწილების შესახებ, მოცემულია 9.2 ცხრილში. 2011 წელს 2008 წელთან შედარებით პენსიონერთა რაოდენობა შემცირდა 239-ით.

ცხრილები 9.2 პენსიონერთა რაოდენობა შუახვევის მუნიციპალიტეტში

წელი	სულ	კაცი	ქალი	%–ული წილი	
				კაცი	ქალი
2008	4 586	1 694	2 892	36.9	63.1
2009	4 495	1 645	2 850	36.6	63.4
2010	4 437	1 623	2 814	36.6	63.4
2011	4 347	1 587	2 760	37	63

როგორც მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივ ჭრილში აღვნიშნეთ, ქალები უფრო აღწევენ მაღალ ასაკს ვიდრე მამაკაცები, მაგრამ რაოდენობრივი ბალანსი, ყოველ წელს, თითქმის ერთი და იგივეა, პენსიონერთა 37% – კაცი, ხოლო 63%-ი ქალია (რასაც მნიშვნელოვნად განაპირობებს ქალთა დაბალი საპენსიო ასაკი).

2981 პენსიონერი იღებს პენსიას ასაკის მიხედვით, 1230 პენსიონერი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირია, 110 - მარჩენალდაკარგული ოჯახის წევრი, 21 – პოლიტიკურად რეპრესირებული და 5 – წელთა ნამსახურებით.

2011 წლის მონაცემების მიხედვით, შუახვევის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის 20,1% პენსიონერია. თუ შევადარებთ სხვა მუნიციპალიტეტებს და ასევე მთლიანი აჭარის ანალოგიურ მაჩვენებელს (16,4%) ეს პენსიონერთა საკმაოდ მაღალი წილის მაჩვენებელი სიდიდეა.

გასაცემი პენსიის ჯამური თანხა ერთ თვეში 369 753 ლარია (აჭარის ა/რ–ში გაცემული საპენსიო თანხის 7%).

9.5 სოციალური მდგომარეობა

2011 წლის ოქტომბრის მონაცემებით, შუახვევის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის 62.4 პროცენტი (სულ 14 096 ადამიანი) თავს ღარიბად მიიჩნევს და დარეგისტრირებულია სოციალური მომსახურების სააგენტოში, საარსებო შემწეობის მისაღებად. იგივე მაჩვენებელი მთლიანად აჭარის მასშტაბით 43 %-ია.

2011 წლის სექტემბრის თვეში, საარსებო შემწეობის მისაღებად დარეგისტრირებული მოსახლეობის მხოლოდ 22,1%-ი იქნა დაკმაყოფილებული (მთლიანი მოსახლეობის 14,4%). 2011 წლის სექტემბრის თვეში საარსებო შემწეობა სულ 678 ოჯახმა (3 148 კაცი) მიიღო. საარსებო შემწეობის მიმღებ ოჯახებზე გადარიცხული თანხის ოდენობა 87 486 ლარს შეადგენდა. მოცემული თანხა სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფ ერთ ოჯახზე საშუალოდ 129 ლარია (აჭარის რეგიონში საშუალოდ 119 ლარია).

შუახვევის მუნიციპალიტეტში ოჯახებში წევრთა საშუალო რაოდენობა ხუთის ტოლია, (ოჯახის წევრზე საარსებო შემწეობის მოცულობა 28 ლარს შეადგენს) 2011 წლის პირველი ნოემბრის მდგომარეობით კი საარსებო მინიმუმი ხუთსულიან ოჯახზე 311,2 ლარს გაუტოლდა.

9.5.1 დასაქმება

მიუხედავად შრომისუნარიანი მოსახლეობის მაღალი ხვედრითი წილისა (58,2%), შუახვევის მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის დასაქმების დონე ძალიან დაბალია. მოსახლეობის უმრავლესობა თვითდასაქმებულია და თავს არ მიიჩნევს დასაქმებულად, შუახვევში ძირითად დამსაქმებლად გვევლინება საჯარო სექტორი (განათლების სექტორი, ჯანდაცვის სექტორი, პოლიციის სამმართველო, გამგეობა, საკრებულო და ა.შ.).

მუნიციპალიტეტში აღურიცხავია შრომითი მიგრანტების რაოდენობა. შრომითი მიგრაცია ძირითადად ხდება ქალაქის მიმართულებით და სეზონურად თურქეთის რესპუბლიკაში. პროფესიული ნიშნით მოსახლეობის დივერსიფიკაციის დონე მაღალია, თუმცა კვალიფიკაციის დონე მიგრაციული პროცესების აქტიურობის პროპორციულად ეცემა. მიგრაციის ერთ-ერთ ძირითად გამომწვევ მიზეზს წარმოადგენს ნიადაგების ეროზია და მოსახლეობის მაღალი სიმჭიდროვე.

მუნიციპალიტეტში ხელმისაწვდომია იაფი სამუშაო ძალა გარკვეული კვალიფიკაციითა და გამოცდილებით. სამრეწველო წარმოება მუნიციპალიტეტში პრაქტიკულად არ არსებობს. ადეკვატურ სამუშაო ძალაზე მოთხოვნის შემთხვევაში აუცილებელია პერსონალის გადამზადების სისტემის ამოქმედება.

ერთ-ერთ მტკივნეულ, პრობლემატურ საკითხს წარმოადგენს კვალიფიციური მუშა კადრების დეფიციტი. დღეისათვის მუნიციპალიტეტში თანამედროვე პროფესიის მფლობელი სამუშაო ძალის საკმაოდ დეფიციტია (უცხო ენისა და ინფორმატიკის სპეციალისტები, აგრონომი, ინჟინერ-მექანიზატორი, ენტემოლოგი⁷, ნიადაგმცოდნე, სხვადასხვა განხრის ექიმები და სხვ.).

⁷ მცენარეთა დაცვის სპეციალისტი

10 ინფრასტრუქტურა

10.1 საგზაო ინფრასტრუქტურა

შუახევის მუნიციპალიტეტზე გადის შიდასახელმწიფოებრივი და ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზები.

შიდასახელმწიფოებრივი საავტომობილო გზებიდან შუახევის მუნიციპალიტეტში გადის:

- „ბათუმი(ანგისა)-ახალციხის“ (გზის მონაკვეთის სიგრძე 29,5 კმ);
- „ხიჭაური-ნაღვარევის“ (გზის სიგრძე 28,5 კმ);
- „შუახევი ჩირუხის“ (გზის სიგრძე 41,5 კმ).

„ხიჭაური-ნაღვარევის“ გზის 24,6 კმ (86%) მონაკვეთი არის ქვიშა-ხრეშოვანი, ხოლო 3,9 კმ (14%) ყამიროვანი პროფილირებული საფარით. მოცემულ გზაზე მდებარეობს 5 ხიდი საერთო სიგრძით 96 გ/მ.

„შუახევი-ჩირუხის“ გზის 25,7 კმ (62%) მონაკვეთი არის ქვიშა-ხრეშოვანი, ხოლო 15,8 კმ (38%) ყამიროვანი პროფილირებული საფარით. არსებულ გზაზე მდებარეობს 7 ხიდი საერთო სიგრძით 137 გ/მ. (ცხრილი №10.1 და დანართი №4)

შუახევის მუნიციპალიტეტში ადგილობრივი მნიშვნელობის გზების სიგრძე შეადგენს 601,30 კმ-ს. გზები ხრეშოვანი და გრუნტის საფარისაა (დანართი №5).

ცხრილი №10.1. აჭარის რეგიონის შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზები

საავტომობილო გზების დასახელება	გზის (მონაკვეთის) სიგრძე (კმ)	მუნიციპალიტეტში გზის (მონაკვეთის) სიგრძე (კმ)
ანგისა-ახალციხე ⁸	117	10
ხიჭაური-ნაღვარევი ⁹	28,5	28,5
შუახევი-ჩირუხი ¹⁰	41,5	41,5
სულ	187	80

საგზაო ინფრასტრუქტურის აღდგენისა და მშენებლობის პროცესის მიმდინარეობის თვალსაზრისით საყურადღებოა შუახევის მუნიციპალიტეტში მიმდინარე და დასრულებული პროექტები. №10.2, №10.3 და №10.4 ცხრილებში მოცემულია 2005-2010 წწ. ჩატარებული საგზაო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის და მშენებლობის ნუსხა.

⁸ შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ბათუმი(ანგისა)-ახალციხე კმ.0-კმ.117

⁹ ხიჭაური-ნაღვარევი კმ.0-კმ.28+500

¹⁰ შუახევი-ჩირუხი კმ.0-კმ.41+500

2006-2010 წწ. მოეწყო 25 გაბიონი (საერთო სიგრძე 439 გ/მ), 8 ბეტონის კედელი (საერთო სიგრძე 114 გ/მ) და 15 ხის ძელორი (საერთო სიგრძე 242 გ/მ). რეაბილიტაცია ჩაუტარდა 12 ხიდს და 2008 წელს აშენდა 1 ახალი ხიდი. არსებული ხიდების უმრავლესობას ჩაუტარდა რეაბილიტაცია-რესტავრაცია.

2005-2010 წლებში ობიექტების რეაბილიტაცია/მშენებლობისთვის დახარჯული თანხა აღემატება 0,8 მლნ ლარს. (იხ. დანართი №6).

ცხრილი №10.2. 2005-2010 წ.წ. გაკეთებული ობიექტების რაოდენობა

ობიექტი	2006	2007	2008	2009	2010	სულ
გზების რეაბილიტაცია						0
გაბიონების მოწყობა		2	9	7	7	25
ბეტონის კედლების მოწყობა	2		1	2	3	8
ხის ძელორების მოწყობა	6	1	4	1	3	15
სულ	8	3	14	10	13	48

ცხრილი №10.3. 2005-2010 წ.წ. გაკეთებული ობიექტების სიგრძე

ობიექტი	2006	2007	2008	2009	2010	სულ
გზების რეაბილიტაცია (კმ)						0
გაბიონების მოწყობა (გ/მ)		61	121	101	156	439
ბეტონის კედლების მოწყობა (გ/მ)	29		7	32	46	114
ხის ძელორების მოწყობა (გ/მ)	133	8	54	9	38	242
სულ	162	69	182	142	240	795

ცხრილი №10.4. 2005-2010 წ.წ. გაკეთებული ხიდების რაოდენობა

	2006	2007	2008	2009	2010	სულ
რეაბილიტაცია	1	1	1	4	5	12
ახალი			1			1

2011-2014 წწ. შუახევის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილია რიგი საგზაო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის თუ მშენებლობის პროექტები. მათ შორის, მოსაცდელის მშენებლობა, გზების რეაბილიტაცია/რემონტი, გზების გაფართოება, ხიდების შეკეთება, ხიდების კაპიტალური რემონტი, ხიდების მშენებლობა, სოფლის ცენტრების კეთილმოწყობა, გზების შეყვანა უნებში, სამანქანე ჯებირების გაკეთება და სოფლებში გარე განათების მოწყობა (ანართი №7 და 8).

დღესდღეობით შუახევის მუნიციპალიტეტში მოქმედი საზოგადოებრივი ტრანსპორტის რაოდენობა შეადგენს 59 ერთეულს, რაც უზრუნველყოფს მგზავრების გადაყვანას საგარეუბნო

მიმართულებით. არსებული სატრანსპორტო საშუალებები იძლევა დღეში საშუალოდ 648 მგზავრის გადაყვანის შესაძლებლობას. (დანართი №9). რაც შეეხება შიდასასოფლო მოძრაობას, მგზავრთა გადაყვანა გარკვეულწილად შეფერხებულია მგზავრობის გრაფიკის არარსებობის ან მისი სისტემური დარღვევის გამო.

სატვირთო გადაზიდვებისათვის რაიმე სახის ორგანიზებული სტრუქტურა შუახვევის მუნიციპალიტეტში არ არსებობს და მთლიანად ხორციელდება სატვირთო ავტომობილების მფლობელი ფიზიკური პირების მიერ.

10.2 საკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურა

შუახვევის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა სარგებლობს ფიჭური კავშირგაბმულობის კომპანიების შპს „მაგთიკომის“, შპს „ჯეოსელის“ და შპს „მობიტელის“¹¹ მომსახურებით. მობილური კავშირით დაფარულია მუნიციპალიტეტის მთლიანი ტერიტორია.

ფიქსირებულ სატელეფონო კავშირს უზრუნველყოფს შპს „სილქნეტი“¹², რომლის სატელეფონო მომსახურება ვრცელდება მუნიციპალიტეტის თითქმის მთლიან გეოგრაფიულ არეალზე. მოსახლეობის მცირე ნაწილი სარგებლობს შპს „მაგთიკომის“ –ინტერნეტით „მაგთიფიქსის“ ბრენდის ქვეშ. ინტერნეტის დაბალი დაფარვა ხელს უშლის ეფექტიანი კომუნიკაციის დამყარებას მუნიციპალიტეტში.

10.3 ენერგეტიკის ინფრასტრუქტურა

შუახვევის მუნიციპალიტეტში, ისევე როგორც აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთელს ტერიტორიაზე, ელექტროენერჯის მიწოდებას უზრუნველყოფს სს „ენერგო–პრო ჯორჯია“¹³, მოქმედებს ელექტროენერჯის მიწოდების 24 საათიანი გრაფიკი. მუნიციპალიტეტი თითქმის სრულად არის ელექტროფიცირებული, გამონაკლის წარმოადგენს რამდენიმე მთიანი იალაღი.

შუახვევის მუნიციპალიტეტში სს „ენერგო–პრო ჯორჯიას“ აბონენტთა რაოდენობა (2010 წლის 01 აგვისტოს მდგომარეობით) შეადგენს 5 133 აბონენტს. მათ შორის – 5 005 ფიზიკური პირი და 128 კორპორატიული. გამრიცხველიანებული აბონენტების რაოდენობა ძალიან მცირეა - 208. ენერგოკომპანიის მიერ დაგეგმილი სამუშაოების მიხედვით ინდივიდუალური გამრიცხველიანება უნდა დასრულდეს 2014 წლის ბოლოსთვის.

¹¹ სავაჭრო მარკა ბილაინი

¹² საქმიანობის სფერო მთლიანად მოიცავს ელექტრონული კომუნიკაციების საშუალებებით მომსახურებას, როგორცაა ადგილობრივი სატელეფონო კავშირი, საქალაქთაშორისო, ინტერნეტ მომსახურება, სატელეფონო კავშირი და რადიოუზრუნველყოფა.

¹³ ენერგო-პრო ჯორჯია ფლობს და ამუშავებს 10 საშუალო ზომის ჰიდროელექტროსადგურს, რომელთა ჯამური დადგმული სიმძლავრე შეადგენს 414 მეგავატზე მეტს. 7 მათგანი დასავლეთ საქართველოში მდებარეობს.

მუნიციპალიტეტი არ არის უზრუნველყოფილი ბუნებრივი აირით. თუმცა, მომარაგება ხდება თხევადი აირით.

2011–2014 წ.წ. შუახევის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილია რამოდენიმე ენერგეტიკის ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის თუ მშენებლობის პროექტი. მათ შორის გაზიფიკაცია, ელექტროენერჯის გადაცემი ხაზების რეაბილიტაცია, ელექტროენერჯის გადაცემი ბოძების რეაბილიტაცია, ტრანსფორმატორების შექმნა (იხ. დანართი №10).

10.3.1 წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურა

აჭარის ა.რ. მუნიციპალიტეტებში წყალმომარაგების და საკანალიზაციო სისტემების მართვა ადგილობრივი თვითმმართველობების მიერ დაფუძნებული შპს-ებისა და ა(ა)იპ-ების მმართველობის სფეროში შედის. კერძოდ, შუახევის მუნიციპალიტეტში წარმოდგენილია ა(ა)იპ „შუახევის წყალკანალი“.

ცხრილი №10.5. შუახევის მუნიციპალიტეტის "შუახევის წყალკანალის" სისტემაში შემავალი წყალმომარაგების ტექნიკური მონაცემები

წყალსადენის დასახელება	წლიური გამტარუნარიანობა (ათასი მ ³)	მილების საერთო სიგრძე (მ)	მილების სახეობა	რეზერვუარების მოცულობა (მ ³)
შუახევი ღომა	92,8	4120	პოლიეთ.	250
შუახევი ღომა	92,8	17380	რკინის	250
ხიჭაური ხაბელაშვილები	59	9200	რკინის	25

საინფორმაციო წყარო: ა(ა)იპ „შუახევის წყალკანალი“

„შუახევის წყალკანალის“ წყალმომარაგების სისტემაში ჩართულია 281 აბონენტი. მათ შორის 74 %-ს (208 აბონენტი) შეადგენს მოსახლეობა, ხოლო 26% (73 აბონენტი) არასაყოფაცხოვრებო აბონენტები. (იხ. დიაგრამა №10.1)

დიაგრამა №10.1. ა.ა.ი.პ. „შუახევის წყალკანალის“ აბონენტების % წილი სახეების მიხედვით.

აიპ "შუახევის წყალკანალს" არ ჰყავს გამრიცხველიანებული აბონენტები. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არ არსებობს წყალმომარაგებით არაუზრუნველყოფილი ოჯახები და დასახლებული პუნქტები. მიუხედავად ამისა, წყლის მოხმარება ზოგიერთ დასახლებულ პუნქტებში შეზღუდულია წყლის მიმწოდებელი ინფრასტრუქტურის გაუმართაობით.

10.3.2 საკანალიზაციო ინფრასტრუქტურა

საკანალიზაციო სისტემით უზრუნველყოფილია მხოლოდ დაბა შუახევი და სოფელი ხიჭაური. აღნიშნული საკანალიზაციო სისტემების ტექნიკური მონაცემები მოცემულია ცხრილში №10.6. 2012 წელს იგეგმება საკანალიზაციო სისტემის მოწყობა სოფელ ჭვანაში.

ცხრილი №10.6. შუახევის მუნიციპალიტეტში შემავალი საკანალიზაციო სისტემის ტექნიკური მონაცემები

დასახლებული პუნქტი	გამტარუნარიანობა ათასი მ ³ წლიურად	მიღების საერთო სიგრძე მ	მიღების სახეობა	სატუმბი სადგურები
დაბა შუახევი	90	d=150 - 1800	ჩუგუნის	0
დაბა შუახევი	90	d=100 - 1950	პლასტმასის	0
ს. ხიჭაური	52	500	ჩუგუნის	0

საინფორმაციო წყარო: ა(ა)იპ "შუახევის წყალკანალი"

10.3.3 სამელიორაციო სისტემების ინფრასტრუქტურა

შუახევის მუნიციპალიტეტის სამელიორაციო სისტემაში სულ 27 არხია, მათ შორის 22 მუშა მდგომარეობაშია, ერთი საჭიროებს გაწმენდვით, ხოლო ოთხი სარემონტო სამუშაოების განხორციელებას. სარწყავი არხების საერთო სიგრძე 182,9 კმ–ია, მათ შორის 76% (139 კმ) მუშა, 10% (18 კმ) გასაწმენდი და 14% (25,9კმ) გასარემონტებელი. რაც შეეხება სატუმბ სადგურებს, მოწოდებული მდგომარეობით ის არ მუშაობს.

სამელიორაციო სისტემების მომსახურების საერთო ფართობი შეადგენს 465 ჰა, ხოლო ათვისებული ფართობი 357,4 ჰა. მათ შორის მუშა არხებით მომსახურე ათვისებული ფართობი შეადგენს 247 ჰა, გასაწმენდი 61 ჰა, ხოლო გასარემონტებელი 49,4 ჰა. (იხ.ცხრილი № 10.7 და დანართი №11)

ცხრილი №10.7. შიდასამეურნეო სარწყავი არხების სიგრძე და მომსახურების ფართობი

	ობიექტის სიგრძე (კმ)	მომსახურების ფართობი (ჰა)	ათვისებული ფართობი (ჰა)	რაოდენობა
მუშა არხი	139			22

გასაწმენდი არხი	18			1
გასარემონტებელი არხი	25,9			4
მუშა არხებით მომსახურე ფართობი		297	247	
გასაწმენდი არხებით მომსახურე ფართობი		72	61	
გასარემონტებელი არხებით მომსახურე ფართობი		96	49,4	
სულ	182,9	465	357,4	27

საინფორმაციო წყარო: „შუახევის მუნიციპალიტეტის გამგეობა“

შუახევის მუნიციპალიტეტის გამგეობის ეკონომიკისა და ინფრასტრუქტურის განვითარების სამსახურის მიერ 2010 წლის პირველ ნახევარში განხორციელდა სოფლებში სარწყავი არხების მოვლა–პატრონობის პროგრამა. არხების მოვლა პატრონობისთვის ოთხი თვის განმავლობაში 260 კმ სიგრძის 39 სარწყავი არხის მოსავლელად დაიხარჯა 41 600 ლარი. თვეში ერთი კილომეტრი არხის მოვლაზე გათვალისწინებული იყო 40 ლარი.

2011–2014 წწ. შუახევის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილია წყალმომარაგების, საკანალიზაციო და სამელიორაციო სისტემების სარეაბილიტაციო და სამშენებლო პროექტები. მათ შორის სასმელი წყლის მიყვანა სოფლებში, წყლის გამანაწილებელი აუზების მშენებლობა, წყალსადენების რეაბილიტაცია, სასმელი წყლის ჭაბურღილების გაკეთება, სარწყავი წყლის საქაჩის გაკეთება, სარწყავი არხების რეაბილიტაცია, საკანალიზაციო ქსელის რეაბილიტაცია, სანიაღვრე არხებისთვის მილების შექმნა, სარწყავი არხებისთვის მილების შექმნა და საკანალიზაციო სისტემის მოწყობა. (დანართი №12).

სამომავლო პროექტების ნუსხა ნათელს ხდის არსებულ პრობლემებს. ყველა სოფელი სრულფასოვნად არ არის უზრუნველყოფილი სასმელი წყლით; წყალსადენები და საკანალიზაციო ქსელები საჭიროებენ რეაბილიტაციას; რამდენიმე სოფელში გასაკეთებელია წყლის ჭაბურღილები და წყლის გამანაწილებელი აუზები.

11 ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სფერო

საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 26 იანვრის №11 დადგენილებით, „ჰოსპიტალური სექტორის განვითარების გეგმის დამტკიცების შესახებ“, განისაზღვრა ჰოსპიტალური სექტორის განვითარების მიზნები და ამოცანები, რომლის მიხედვითაც უნდა მოხდეს ჰოსპიტალური მომსახურების მიმწოდებელი სამედიცინო დაწესებულებების ოპტიმალურ მდებარეობას განსაზღვრა გეოგრაფიული ხელმისაწვდომობის კრიტერიუმზე დაყრდნობით, ჰოსპიტალურ მომსახურებაზე მოსახლეობის საჭიროების დასაკმაყოფილებლად აუცილებელი სიმძლავრეების განსაზღვრა (1000 მოსახლეზე საწოლთა საჭირო რაოდენობა), ჰოსპიტალური მომსახურების

მიმწოდებელი დაწესებულებების ძირითად ტიპები, ჰოსპიტლების ფუნქციონირების პირობები ფიზიკური ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობის სტანდარტები).

გარდა ამისა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ 2008 წლიდან ხორციელდება თემის სამედიცინო პუნქტების რეაბილიტაცია და აღჭურვა.

2011 წლის 01 იანვრის მდგომარეობით შუახევის მუნიციპალიტეტში მოქმედებდა 100% სახელმწიფო წილობრივი მონაწილეობით დაფუძნებული შუახევის მუნიციპალური საავადმყოფო, შუახევის მუნიციპალური პოლიკლინიკა, ზამლეთის ფიზიოპულმონოლოგიური დისპანსერი, შუახევის სასწრაფო სამედიცინო დახმარების სამსახური (სასწრაფო სამედიცინო სამსახურს გააჩნია 3 ავტომანქანა).

11.1 ინფორმაცია სამედიცინო დაწესებულებების მდგომარეობის შესახებ

მუნიციპალიტეტის ჯანმრთელობის დაცვის ობიექტები არის ნაწილობრივ გარემონტებული და მათი მდგომარეობა არსებული ინფორმაციით დამაკმაყოფილებელია (№11.1).

ცხრილი №11.1 ჯანდაცვის ობიექტების მდგომარეობა და სტრუქტურა 2010-2011 წლებში

ობიექტის ფართი , სტრუქტურა და დასახელება		რაოდენობა კვადრატული მეტრი, ერთეული	მდგომარეობა
შენობის ფართი		3518	ნაწილობრივ გარემონტებული
განყოფილებები			
1	თერაპია		+
2	ქირურგია		+
3	სამეანო		+
4	ბავშვთა		+
5	პოლიკლინიკური		+
6	ფტიზიო		+
სტაციონარი			
1	საოპერაციო ოთახები	3	დამაკმაყოფილებელი
2	პალატების რაოდენობა	10	
3	ლაბორატორიების რაოდენობა	2	დამაკმაყოფილებელი
4	ჰიგიენური მდგომარეობა		დამაკმაყოფილებელი
პოლიკლინიკა			
3	ლაბორატორიების რაოდენობა	2	დამაკმაყოფილებელი
1	ჰიგიენური მდგომარეობა		დამაკმაყოფილებელი

საინფორმაციო წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო

მუნიციპალიტეტში, როგორც უკვე აღვნიშნეთ მოქმედებს ერთი სტაციონარი, რომლის მუშაობის შესახებ მონაცემები მოცემულია ცხრილში №11.2.

ცხრილი №11.2. ინფორმაცია სამედიცინო დაწესებულების მუშაობის შესახებ (2010 წლის 01 იანვრის მდგომარეობით)

საწოლთა ფონდი	საწოლთა დატვირთვის მაჩვენებელი	საწოლთა დაყოვნების მაჩვენებელი	საწოლთა ბრუნვის მაჩვენებელი
45	111,5	7,2	15,2

პოლიკლინიკურ დახმარებას შუახევის მუნიციპალიტეტში უზრუნველყოფს შუახევის მუნიციპალური პოლიკლინიკა. პოლიკლინიკის მიერ გაწეული მომსახურების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია ცხრილში №11.3.

ცხრილი №11.3. ინფორმაცია პოლიკლინიკური დახმარების შესახებ 2010 წლის 01 იანვრის მდგომარეობით

სულ რეგისტრირებული ავადმყოფები		მათ შორის			
		მოზრდილები-მოზარდები		ბავშვები 0-15 წლამდე	
შემთხვევათა რაოდენობა	დაავადებიანობა 100 000 მოსახლეზე	შემთხვევათა რაოდენობა	დაავადებიანობა 100 000 მოსახლეზე	შემთხვევათა რაოდენობა	დაავადებიანობა 100 000 მოსახლეზე
4 981	22 436,9	3 692	16 630,6	1 289	--

ცხრილი №11.4 პოლიკლინიკური დახმარება 2010 წლის 01 იანვრის მდგომარეობით

სიცოცხლეში პირველად დადგენილი დიაგნოზით რეგისტრირებული ავადმყოფები		მათ შორის			
		მოზარდები-მოზრდილები		ბავშვები 0-15 წლამდე	
შემთხვევათა რაოდენობა	ავადობა 100 000 მოსახლეზე	შემთხვევათა რაოდენობა	ავადობა 100 000 მოსახლეზე	შემთხვევათა რაოდენობა	ავადობა 100 000 ბავშვზე
3 387	15 256,8	2 272	10 234,2	1 115	--

ცხრილი №11.5. ჰოსპიტალიზაცია და ლეტალობა 2010 წლის 01 იანვრის მდგომარეობით

სულ			მათ შორის 15 წლამდე ბავშვები			
გაწერილ ავადმყოფთა რაოდენობა	გარდაცვლილ ავადმყოფთა რაოდენობა	ლეტალობის %	გაწერილ ავადმყოფთა რაოდენობა	გარდაცვლილ ავადმყოფთა რაოდენობა	ლეტალობის %	მათ შორის ლეტალობა 1 წლამდე ბავშვებში
662	6	0,9	118	0	0,0	0,0

საინფორმაციო წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო

11.2 ინფორმაცია სამედიცინო დაწესებულებებში დასაქმებული სამედიცინო პერსონალის შესახებ

შუახვევის მუნიციპალიტეტში მოქმედებს მუნიციპალური საავადმყოფო, ამბულატორია, სასწრაფო სამედიცინო სამსახური და თემებში პირველადი დახმარების ცენტრები. ზოგადად, მუნიციპალური საავადმყოფოს და პოლიკლინიკისათვის 2007-2010 წლების პერიოდში დამახასიათებელია კადრების მაღალი დენადობა. მიუხედავად ამისა, სხვადასხვა სამედიცინო დაწესებულებებში დასაქმებული სხვადასხვა პროფესიის ექიმების არსებობა ავსებს აღნიშნულ ნაკლს. გარდა ამისა, 2008 წლიდან მუნიციპალიტეტს დაემატა სოფლის პირველადი დახმარების პუნქტები, რომელთაც აქვთ მინიმალური ღირებულების უფასო პრეპარატების მოსახლეობისთვის მიწოდების და პირველადი სამედიცინო მომსახურების აღმოჩენის საშუალება.

ცხრილი №11.6 სამედიცინო კადრების ცვლილების დინამიკა ცალკეული სამედიცინო დაწესებულების მიხედვით 2007-2010 წლებში

შუახვევის მუნიციპალური საავადმყოფო		2007	2008	2009	2010
1	სოც. ჰიგიენისტები, ჯანდაცვის ორგანიზატორები	2	2	2	2
2	თერაპევტი	1			1
3	ქირურგი	2			2
4	მეან გინეკოლოგი		1	1	
5	რენტგენელოგი		1	1	
6	ულტრაბგერითი დიაგნოსტიკა	1			
7	უმცროსი ექიმი	2	2	2	1
8	ლაბორანტი		1	1	
9	საშუალო სამედიცინო პერსონალი	27	12	12	27
10	სოფლის ექიმი		12	12	12
11	სოფლის ექთან		12	12	12
	სულ	35	43	43	57

ცხრილი №11.7 სამედიცინო კადრების ცვლილების დინამიკა ცალკეული სამედიცინო დაწესებულების მიხედვით 2007-2010 წლებში

შუახვევის ამბულატორია, პოლიკლინიკური გაერთიანება		2007	2008	2009	2010
1	სოც. ჰიგიენისტები, ჯანდაცვის ორგანიზატორები	1	2	2	2
2	ოჯახის ექიმი	9			
3	კარდიოლოგი		1	1	
4	თერაპევტი		1	1	
5	ბავშვთა ქირურგი		1	1	
6	სტომატოლოგი				1
7	მენ გინეკოლოგი	1			1

8	რადიოლოგი		1	1	
9	რენტგენოლოგი	1			1
10	ლაბორანტი	1			1
11	დერმატოლოგ-ვენეროლოგი				1
12	უმცროსი ექიმი	2	2	2	2
13	საშუალოსამედიცინო პერსონალი	64	27	27	57
	სულ	79	35	35	66

ცხრილი №11.8 სამედიცინო კადრების ცვლილების დინამიკა ცალკეული სამედიცინო დაწესებულების მიხედვით 2007-2010 წლებში

შუახვევის სასწრაფო სამედიცინო დახმარების სამსახური		2007	2008	2009	2010
1	სოც. ჰიგიენისტები, ჯანდაცვის ორგანიზატორები	1	1	1	1
2	სასწრაფო დახმარების ექიმი	8	8	8	8
3	საშუალოსამედიცინო პერსონალი	12	13	13	8
	სულ	21	22	22	17

წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო

11.3 აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიზნობრივი პროგრამები

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ აჭარის რეგიონში (მათ შორის შუახვევის მუნიციპალიტეტში) პერმანენტულად ხორციელდება სხვადასხვა მიზნობრივი პროგრამა. კერძოდ:

1. 100 წელს გადაცილებულ მოქალაქეებზე ერთჯერადი დახმარების კომპონენტი;
2. ექიმთა გადამზადების და უწყვეტი სამედიცინო განათლების პროგრამა;
3. დამატებითი სამედიცინო მომსახურება;
4. თემის სამედიცინო პუნქტების ექიმადელი დახმარების განვითარების პროგრამა;
5. ინკურაბელურ პაციენტთა პალიატიური დახმარების პროგრამა;
6. მუნიციპალიტეტის ცენტრებში დასაქმებული სამედიცინო პერსონალის დამატებითი შრომის ანაზღაურება;
7. რესურსტევადი მაღალტექნოლოგიური სამედიცინო (გულის ქირურგიის) მომსახურების კომპონენტი;
8. სოფლის მოსახლეობის ექიმადელი სამედიცინო დახმარების პროგრამა.
9. და სხვა პროგრამები.

- 100 წელს გადაცილებულ მოქალაქეებზე ერთჯერადი დახმარების კომპონენტი

პროგრამა აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში მოქმედებს 2002 წლიდან და ითვალისწინებს 100 და მეტი წლის ასაკის მქონე მოქალაქეებზე ერთჯერადი ფინანსური დახმარების გამოყოფას. 2009 წლამდე ერთჯერადი ფინანსური დამარების მოცულობა შეადგენდა 300 ლარს. აღნიშნული პროგრამის ფარგლებში 2010 წელს დახმარება მიიღო 16 მოქალაქემ, 500-500 ლარის ოდენობით. პროგრამა მოცემული პერიოდისთვისაც გრძელდება.

- ექიმთა გადამზადებისა და უწყვეტი სამედიცინო განათლების ხელშეწყობის” პროგრამა

პროგრამის ფარგლებში ხორციელდება სხვადასხვა მიმართულების ექიმთა მომზადება და გადამზადება აჭარის მაღალმთიანი მუნიციპალიტეტებისთვის. პროგრამის მიზანია ახალგაზრდა, ნიჭიერი სამედიცინო კადრებისთვის ხელმისაწვდომი გახდეს დიპლომისშემდგომი განათლების, რეზიდენტურის ან რეზიდენტურის ალტერნატიული სწავლება. პროგრამის ფარგლებში 2009 წელს დაფინანსდა რეზიდენტურა ოფთალმოლოგიის და ანგიოქირურგიის მიმართულებით თითო სპეციალისტისათვის და საექიმო სპეციალობის მამიებელისთვის უროლოგიის სპეციალობით, ერთი სპეციალისტისათვის. 2010 წელს ასევე დაფინანსდა ანგიოქირურგიის მიმართულება ერთი სპეციალისტისათვის. გარდა ამისა, აღნიშნული პროგრამა ითვალისწინებს სასწრაფო სამედიცინო სამსახურის ექიმების და საშუალო სამედიცინო პერსონალის გადამზადებას, რათა მათ მოახდინონ თანამედროვე სტანდარტების და რაც მთავარი და აუცილებელია ეფექტური სამედიცინო მომსახურების მიწოდება.

- დამატებითი სამედიცინო დახმარების კომპონენტი

პროგრამა ამოქმედდა 2009 წელს და გრძელდება დღემდე. პროგრამის მიზანია სოციალურად დაუცველი ოჯახების ბაზაში რეგისტრირებული ოჯახების 3-15 ასაკისა და მოზრდილი წევრების დაფინანსება. ბენეფიციარებს წარმოადგენენ მხოლოდ ის ოჯახები, რომელთაც მინიჭებული აქვს 200 000-ის ჩათვლით სარეიტინგო ქულა და არ არიან სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევის პოლისით მომხმარებლები, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები, ომის ვეტერანები, ტერიტორიული მთლიანობისთვის ომში მონაწილეები, ტერიტორიული მთლიანობისათვის ომში დაღუპულთა ოჯახის წევრები (დედა, მამა, მეუღლე) მრავალშვილიანი (18 წლამდე სააკის 5 და მეტი შვილი) ოჯახის წევრები, ჩერნობილის ავარიის სალიკვიდაციო სამუშაოების მონაწილეები, პოლიტიკური რეპრესიების მსხვერპლად აღიარებული პირები, უსახლკაროები. გარდა ამისა 2009 და 2010 წლებში დახმარებას ღებულობდა სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებს გარეთ დარჩენილი თირკმლის ქრონიკული დაავადების III, IV და V სტადიის მქონე ავადმყოფები.

- ინკურაბელურ პაციენტთა პალიატიური სამედიცინო დახმარების კომპონენტი

საქართველოში პალიატიური მზრუნველობის სამსახური ჩამოყალიბების პროცესშია, შესაბამისად ინკურაბელური პაციენტები საკუთარი შესაძლებლობების ამარა არიან მიტოვებული. აქედან გამომდინარე, ამოქმედდა ინკურაბელურ პაციენტთა პალიატიური დახმარების პროგრამა, რომელიც ითვალისწინებს მათ ჰოსპიტალურ დახმარებას.

- **თემის სამედიცინო პუნქტების ექიმამდელი სამედიცინო დახმარების განვითარების და სოფლის მოსახლეობის ექიმამდელი სამედიცინო დახმარების კომპონენტი**

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ ხორციელდება მიზნობრივი პროგრამა აჭარის მუნიციპალიტეტების თემებში სამედიცინო პუნქტების რეაბილიტაცია-აღჭურვის მიზნით. ამის აუცილებლობა გამოწვეულია მუნიციპალიტეტის თემების და მათში შემავალი სოფლების გეოგრაფიული მდებარეობით და აქ არსებული კლიმატური პირობებით. რადგან აღნიშნული პირობები აფერხებენ დროული სამედიცინო დახმარების მიღების შესაძლებლობებს, აღნიშნული პროგრამის ფარგლებში, ადგილობრივი მედდები უზრუნველყოფენ მოსახლეობისათვის უწყვეტი ექიმამდელი სამედიცინო მომსახურების მიწოდებას, რაც პირველადი ჯანდაცვის სისტემის ერთერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია.

აღსანიშნავია, რომ აღნიშნულ პროგრამის ფარგლებში მედდებს ეძლევათ ხელფასის სახით ყოველთვიურად 135 ლარი და მედიკამენტების ყოველთვიური მარაგი. არსებულს 2010 წლიდან ემატება სადიაგნოსტიკო საშუალებების ღირებულებები.

ცხრილი №11.9. ექიმამდელი სამედიცინო დახმარება 2007-2010 წწ.

2007			2008			2009			2010		
დაფინანსება	მიწოდებული მომსახურების რაოდენობა	მედდის ხელფასი	დაფინანსება	მიწოდებული მომსახურების რაოდენობა	მედდის ხელფასი	დაფინანსება	მიწოდებული მომსახურების რაოდენობა	მედდის ხელფასი	დაფინანსება	მიწოდებული მომსახურების რაოდენობა	მედდის ხელფასი
32,659	14,396	60	27,813	9,670	102	75696	12245	135	76199	12293	135
32,659	14,396		27,813	9,670		75,696	12,245		76,199	12,293	135

- **მუნიციპალიტეტების ცენტრებში დასაქმებული სამედიცინო პერსონალის დამატებითი შრომის ანაზღაურება**

მუნიციპალიტეტის სამედიცინო ცენტრებში დასაქმებული სამედიცინო პერსონალის შრომის ანაზღაურება, მიმდინარე ეკონომიკური პროცესების გამო, დამოკიდებულია სახელმწიფო დაზღვევის პაკეტის მქონე და დაზღვევის არმქონე პაციენტთა სამედიცინო მომსახურების მოცულობაზე. შესაბამისად, მოსალოდნელი შრომის ანაზღაურების შემცირების აღმოფხვრისა და პირველადი სამედიცინო დაწესებულებებში ექიმთა და საშუალო სამედიცინო პერსონალის დამაგრების მიზნით, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანდაცვის სამინისტროს მიერ ხდება აღნიშნულ პერსონალზე დამატებითი შრომის ანაზღაურების გაცემა.

- რესურსტევადი მაღალტექნოლოგიური სამედიცინო (გულის ქირურგიის) მომსახურების კომპონენტი

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ ფინანსდება გულსისხლძარღვთა დაავადებების მკურნალობა 50 და მეტი ასაკის მქონე მოქალაქეებისათვის. გამონაკლისის სახით ფინანსდება უმცროსი ასაკის მოქალაქეებზე თანდაყოლილი გულის დაავადებების შემთხვევაში. აღნიშნული პროგრამა მოქმედებს 2006 წლიდან და მისი ამოქმედების მიზეზი იყო ის გარემოება, რომ სიკვდილიანობის სტრუქტურაში გულსისხლძარღვთა დაავადებების შედეგად გარდაცვლილ ადამიანთა რაოდენობას უკავია პირველ ადგილი.

- მოსახლეობისათვის განსაკუთრებულ შემთხვევებში სამედიცინო დახმარების პროგრამა

პროგრამა ითვალისწინებს განსაკუთრებულ შემთხვევებში – სტიქიური უბედურებები, ეპიდემიები და სხვა – მოსახლეობისთვის სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობის გაზრდას.

პროგრამების მთლიანი ჩამონათვალის შესახებ ინფორმაცია მოცემულია ცხრილი №11.10.

ცხრილი 11.10. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ დაფინანსებული პროგრამები (2006-2009 წლებში)

№	დასახელება
	ამბულატორიული დახმარების პროგრამა
1	მოსახლეობისთვის ინდივიდუალური სამედიცინო დახმარების პროგრამა
2	მუნიციპალიტეტის ცენტრებში დასაქმებულ სამედიცინო პერსონალის დამატებითი შრომის ანაზღაურების კომპონენტი
3	ამბულატორიული დახმარების პროგრამაში მონაწილე ექიმების დამატებითი შრომის ანაზღაურების კომპონენტი
4	მოსახლეობის დამატებითი გადაუდებელი სამედიცინო მომსახურების კომპონენტი
5	მოსახლეობის პროგრამული დიალიზით უზრუნველყოფის კომპონენტი
6	ალკოჰოლიზმითა და ნარკომანიით დაავადებულთა სამედიცინო დახმარების კომპონენტი
7	გადაუდებელი ამბულატორიული ტრავმატოლოგიური დახმარების კომპონენტი
8	ორსულთა მეთვალყურეობის დამატებითი კომპონენტი
9	ნეირორეაბილიტაციის კომპონენტი
10	მოსახლეობის სპეციფიკური მედიკამენტებით უზრუნველყოფის კომპონენტი
11	შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებზე სტომატოლოგიური მომსახურების კომპონენტი
	სტაციონარული დახმარების პროგრამა
1	უმწეოთა სამედიცინო დახმარების (დაზღვევის) კომპონენტი
2	რესურსტევადი მაღალტექნოლოგიური (გულის ქირურგიის) სამედიცინო მომსახურების კომპონენტი
3	ინკუბარელურ პაციენტთა პალიატიური დახმარების კომპონენტი
4	დამატებითი სამედიცინო დახმარების პროგრამა

5	რესურსტევადი მაღალტექნოლოგიური სამედიცინო მომსახურების კომპონენტი (ენდოპროტეზირება)
6	დამატებითი სტაციონალური დახმარების კომპონენტი
	ექიმთა გადამზადებისა და უწყვეტი სამედიცინო განათლების ხელშეწყობის პროგრამა
1	დასაქმებული სამედიცინო პერსონალის უწყვეტი პროფესიული განათლების ხელშეწყობის კომპონენტი
2	ახალგაზრდა ექიმ-სპეციალისტთა გადამზადების კომპონენტი
3	ექიმთა გადამზადების კომპონენტი
4	გადაუდებელი სამედიცინო დახმარების საკითხებში მომზადების კომპონენტი
	სამედიცინო-პროფილაქტიკური პროგრამები
1	სოფლის მოსახლეობის ექიმამდელი სამედიცინო დახმარების კომპონენტი
2	"სისხლის ბანკის" კომპონენტი
3	სანიტარულ-ბაქტერიოლოგიური და ლაბორატორიული კვლევის კომპონენტი
4	სასამართლო სამედიცინო შემოწმების, გამოკვლევისა და ექსპერტიზის პროგრამა
	სოციალური დაცვის პროგრამები
1	100 წელს გადაცილებულ მოქალაქეებზე ერთჯერადი დახმარების კომპონენტი
2	5 და მეტწვილიან მცირეწლოვან ბავშვთა ოჯახებზე და მარტოხელა დედებზე (18 წლამდე ბავშვები) ერთჯერადი დახმარების კომპონენტი
3	სოფლის ექიმის კერძო პრაქტიკის განვითარების ხელშეწყობის სახელმწიფო პროგრამის თანადაფინანსების პროგრამა
4	თემის სამედიცინო პუნქტების ექიმამდელი სამედიცინო დახმარების განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა
5	უპოვართა და მზრუნველობა მოკლებულ მოხუცთა მოვლა-პატრონობის უზრუნველყოფის კომპონენტი
6	სმენადაქვეითებულთათვის სმენის აპარატებით უზრუნველყოფი კომპონენტი
7	შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებზე საპროთეზო-ორთოპედიული მომსახურების კომპონენტი
8	ფსიქიკურად დაავადებულ პირთა ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაციის კომპონენტი
9	დევენილ მოსახლეობაზე დახმარების პროგრამა
	აჭარის არ. სარეზერვო ფონდიდან სხვადასხვა მიზნებისათვის გამოყოფილი თანხები
1	ერთჯერადი დახმარების ფონდი სოციალური დახმარების ფონდი აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებული პირების-დევენილების ოჯახების აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკიდან საქართველოს სხვა რეგიონებში განსახლებისათვის
2	სოციალური დახმარების ფონდი სხვადასხვა საპრივატიზაციო ობიექტებში შესახლებულ, აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა ოჯახებზე კომპენსაციისათვის
3	აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში მოსახლეობის სოციალური დახმარების ფონდი მკურნალობის ხარჯებისათვის
4	სხვადასხვა ობიექტებში კომპაქტურად ჩასახლებული, აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებული პირების მიერ მოხმარებული ელექტროენერჯის სუბსიდირება
5	სტიქიისა და ხანძრის შედეგად დაზარალებული ოჯახების ერთჯერადი მატერიალური დახმარების ფონდი
6	სხვადასხვა სოციალური დახმარებები

ასევე აღსანიშნავია აჭარის საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სამმართველოს მიერ ჯანდაცვის სფეროში განხორციელებული მიზნობრივ პროფილაქტიკური პროგრამები, რომლის შესახებაც ინფორმაცია მოცემულია № 11.11 ცხრილში.

ცხრილი №11.11. აჭარაში საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სამმართველოს მიერ ჯანდაცვის სფეროში განხორციელებული მიზნობრივ პროფილაქტიკური პროგრამები (2005-2009 წლები)

№	მიზნობრივი პროფილაქტიკური პროგრამები
2006 წელი	
1	ღონორების ხელშეწყობის კომპონენტი
2	გრიპის დაავადების პროფილაქტიკის (ვაქცინაციის) კომპონენტი
2007 წელი	
1	ეპიზედამხედველობის განხორციელება და ეპიდსიტუაციის მართვის პროგრამა
2	ანტირაბიული ღონისძიების განხორციელების მიზნობრივი პროგრამა
3	მაღარიის პროფილაქტიკის მიზნობრივი პროგრამა
4	ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრების მიზნობრივი პროგრამა
2008 წელი	
1	ეპიზედამხედველობის განხორციელება და ეპიდსიტუაციის მართვის პროგრამა
2	ანტირაბიული ღონისძიების განხორციელების მიზნობრივი პროგრამა
3	მაღარიის პროფილაქტიკის მიზნობრივი პროგრამა
4	ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრების მიზნობრივი პროგრამა
2009 წელი	
1	ეპიზედამხედველობის განხორციელების და ეპიდსიტუაციის მართვის პროგრამა
2	ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრების მიზნობრივი პროგრამა

წყარო: აჭარის არ ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო

დღეის მდგომარეობით შუახვევის მუნიციპალიტეტში სტიქიური მოვლენების შედეგად დაზარალებული ოჯახების შესახებ მოცემულია ცხრილი № 11.12.

ცხრილი 11.12 შუახვევში სტიქიით დაზარალებული ოჯახების რაოდენობა 2010 წლის მდგომარეობით

I-კატეგორია	II-კატეგორია	III კატეგორია	IV კატეგორია	სულ
3	33	326	516	877

შენიშვნა:

1. პირველ და მეორე კატეგორია - სახლები რომლებიც მთლიანად ან მისი ნაწილი დანგრეულია, არ ექვემდებარება აღდგენას და გამოუდგარია საცხოვრებლად
2. მესამე კატეგორია - სახლი დაზარალებულია სტიქიური მოვლენების შედეგად, მაგრამ მასში ცხოვრობენ და ექვემდებარება აღდგენას
3. მეოთხე კატეგორია - სახლი საცხოვრებლად ვარგისია მაგრამ მისი მიმდებარე ტერიტორია დაზიანებულია სტიქიური უბედურების შედეგად.

გარდა ამისა, გეოლოგიური კვლევების შედეგად, გამოვლენილია 25 ოჯახის საცხოვრებელი სახლი, რომლებიც არ არის დაზიანებული, მაგრამ აუცილებელია მათი უსაფრთხო ადგილას გადატანა.

- მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან დაფინანსებული სამედიცინო და სოციალური დაცვის პროგრამები

გარდა ზემოთაღნიშნულისა, შუახევის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი ბიუჯეტიდან ფინანსდება სხვადასხვა სახის სამედიცინო და სოციალურ პროგრამები.

ცხრილი №11.13 შუახევის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი ბიუჯეტიდან დაფინანსებული ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის პროგრამები

პროგრამების დასახელება/განხორციელების წელი	2008	2009	2010
სოციალური			
სოციალური ღონისძიებები	114623	200351	119100
უფასო სასადილოს დაფინანსება	29694	37950	38000
ომის მონაწილეებზე და დაღუპულულთა ოჯახის წევრებზე სადღესასწაულო დღეების ორგანიზებისა და დახმარების პროგრამა	5049	1561	6000
მესამე და მომდევნო ახალშობილზე ერთჯერადი მატერიალური დახმარების პროგრამა	8800	16250	21100
5 დამეტი 18 წლამდე ასაკის მრავალშვილიან ოჯახებზე მატერიალური დახმარების პროგრამა	23250	20000	24000
უმწეო გარდაცვლილის ოჯახზე დახმარების პროგრამა	16800	0	10000
უკიდურესად გაჭირვებულ ოჯახებზე ერთჯერადი მატერიალური დახმარების პროგრამა	14980	0	20000
სხვა სოციალური დაცვის პროგრამები	15800	124590	
ჯანდაცვა			
ჯანდაცვის ღონისძიებები	76068	44402	112952
ქრონიკულად პროგრესირებადი დაავადებების მედიკამენტოზური დახმარების პროგრამა	9500	19989	20000
შუბნისა და წყალსაყრის უბნებზე სასწრაფო დახმარების ბრიგადების ხარჯები	11568	22800	22800
შპს სასწრაფო-სამედიცინო დახმარების სამსახურისათვის ავტომანქანის შეძენა	55000	0	0
პირველადი ჯანდაცვის დაწესებულებების რემონტი			70152

ყოფილი საზოგადოებრივი ჯანდაცვის და ეპიზედამხედველობის ადგილობრივი სამსახურის თანამშრომლებზე საელფასო დავალიანების ანაზღაურება		1613	
---	--	------	--

11.4 სოციალური დაცვის სააგენტოს მომსახურებები

სოციალური დაცვის სააგენტოს მიერ საქართველოს და მათ შორის შუახევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მცხოვრებ მოსახლეობას მიეწოდება სხვადასხვა სახის მომსახურებები: პენსიები სხვადასხვა კატეგორიის მოსახლეობისთვის, საარსებო შემწეობები, სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევის პოლისები, საოჯახო დახმარებები და სხვა.

შუახევის მუნიციპალიტეტში პენსიის სახეების მიხედვით გაცემულ პენსიებზე და პენსიონერთა საშუალო წლიური რაოდენობის შესახებ ინფორმაცია მოცემულია ცხრილი №11.14.

ცხრილი 11.14 სახელმწიფო პენსიის მიმღებთა რაოდენობა პენსიის სახეების მიხედვით 2008-2010 წლები

	2008	2009	2010
ასაკით პენსიონერთა საშუალო წლიური რაოდენობა	3029	3089	2993
ასაკით პენსიონერებისათვის საჭირო საშუალო წლიური თანხა	201076	233952	239440
შეზღუდული შესაძლებლობების პენსიონერთა საშუალო წლიური რაოდენობა	1292	1274	1332
შეზღუდული შესაძლებლობების პენსიონერებისათვის საჭირო საშუალო წლიური თანხა	73415	85569	95146
მარჩენალდაკარგული პენსიონერთა საშუალო წლიური რაოდენობა	180	151	136
მარჩენალდაკარგული პენსიონერებისათვის საჭირო საშუალო წლიური თანხა	9907	8279	7467
პოლიტრეპრესირებულ პენსიონერთა საშუალო წლიური რაოდენობა	114	41	31
პოლიტრეპრესირებული პენსიონერებისათვის საჭირო საშუალო წლიური თანხა	6256	2278	1700
წელთა ნამსახურების მიხედვით პენსიონერთა საშუალო წლიური რაოდენობა	-	-	8
წელთა ნამსახურებით პენსიონერებისათვის საჭირო საშუალო წლიური თანხა	-	-	417

საინფორმაციო წყარო: სოციალური მომსახურების სააგენტო

სოციალური დაცვის სააგენტოს ბაზაში რეგისტრირებულ ოჯახთა და იდენტიფიცირებული მოსახლეობს ხვედრითი წილი მუნიციპალიტეტის მთლიან მოსახლეობასთან მიმართებაში ძალიან მაღალია, რაზეც მიუთითებს ქვემოთ მოცემული ცხრილი (ცხრილში მოცემული მონაცემები წარმოადგენს ცალკეული კატეგორიის შესაბამის საშუალო წლიურ მაჩვენებელს).

ცხრილი 11.15. შუახვევის მუნიციპალიტეტში საარსებო შემწეობის მიმღები ოჯახების და მოსახლეობის რაოდენობა 2008-2010 წლებში

მუნიციპალიტეტი	სამუალოდ თვეში				
საარსებო შემწეობები და საარსებო შემწეობაზე გაცემული თანხები 2008 წელი	2388	11247	456	2112	62477
საარსებო შემწეობები და საარსებო შემწეობაზე გაცემული თანხები 2009 წელი	3,253	15,815	675	3,232	66,023
საარსებო შემწეობები და საარსებო შემწეობაზე გაცემული თანხები 2010 წელი	2,388	11,247	456	2,112	62,477

საინფორმაციო წყარო: სოციალური მომსახურების სააგენტო

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა ფაქტიურად არ მიმართავს კერძო სადაზღვევო კომპანიებს სამედიცინო დაზღვევის მისაღებად. მოქმედებს მხოლოდ სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევა, რომელიც გაიცემა სოციალური სააგენტოს "უმწეო ოჯახების და მოსახლეობის" ბაზაში რეგისტრირებულ პერსონებზე. (ცხრილი № 11.16).

ცხრილი №11.16 შუახვევის მუნიციპალიტეტში სასელმწიფო სამედიცინო დაზღვევით მოსარგებლე ოჯახების და მოსახლეობის შესახებ.

შუახვევის მუნიციპალიტეტი												
2008												
ბენეფიციარი მოსახლეობა	8192	8324	8471	8338	8338	8338	8338	8338	8338	8338	8338	8338
ბენეფიციარი ოჯახი	1695	1723	1751	1728	1728	1728	1728	1728	1728	1728	1728	1728
2009												
ბენეფიციარი მოსახლეობა	8338	8538	9852	9852	9852	9852	9852	9852	9852	9852	9852	9852
ბენეფიციარი ოჯახი	1728	1778	2018	2018	2018	2018	2018	2018	2018	2018	2018	2018
2010												
ბენეფიციარი მოსახლეობა	8518	8572	8572	10278	10221	10402	9490	9708	9874	10028	10020	10112
ბენეფიციარი ოჯახი	1764	1764	1764	2110	2115	2147	1972	2015	2054	2088	2088	2113

12 განათლება და კულტურა

12.1 სრული ზოგადი განათლება

განათლების სფეროს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსება, მოსწავლეთა ვაუჩერიზაციის პრინციპით, უზრუნველყოფს შუახევის მუნიციპალიტეტში საშუალო განათლების მიღების თანაბრად ხელმისაწვდომობას შესაბამისი ასაკის მქონე ყველა მოქალაქისათვის.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოქმედი ყველა საჯარო სკოლა არის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს დაქვემდებარებაში და მათ მოვლ-პატრონობას თავად უზრუნველყოფს.

2010 წლის მონაცემებით, შუახევის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ ტერიტორიაზე 73 სკოლაა, მათგან – 30 სკოლა საშუალოა¹⁴, ხოლო 14 საბაზო¹⁵. ძირითად 43 სკოლასთან ერთად მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მდებარეობს 30 მიერთებული სკოლა.

შუახევის ფუნქციონირებს საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ტბელ აბუსერიძის სახელობის უნივერსიტეტთან არსებული სკოლა. სკოლაში ისწავლება ოთხი უცხო ენა (ინგლისური, ფრანგული, გერმანული და რუსული). ტბელ აბუსერიძის სახელობის უნივერსიტეტი მნიშვნელოვნად განაპირობებს მუნიციპალიტეტში მაღალკვალიფიციური კადრების აკადემიურ მომზადებას. სასწავლებელში ფუნქციონირებს აბიტურიენტთა მოსამზადებელი ცენტრი.

2005-2011 წლებში რეაბილიტაცია ჩაუტარდა 31 ძირითად და 18 მიერთებულ სკოლას. მუნიციპალიტეტში სარეაბილიტაციოდ დარჩენილია 24 სკოლა, მათ შორის 12 ძირითადი და 16 მიერთებული. რეაბილიტაციისათვის გამოყოფილმა ბიუჯეტის მოცულობა 2005-2011 წლებში 3 504 341 მლნ ლარი¹⁶ შეადგინა. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს ბიუჯეტიდან გამოყოფილია 5 920 ლარი შუახევის მუნიციპალიტეტის სკოლების მშენებლობა-რეაბილიტაციისათვის. კერძოდ, იგეგმება ერთი საშუალო სკოლის რეაბილიტაცია და ერთი ახალი საშუალო სკოლის მშენებლობა (აღნიშნული პროგრამა უნდა დასრულდეს 2012 წლის მაისის თვეში).

2005-2011 წლებში მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული საჯარო სკოლები, განათლების სამინისტროს მიზნობრივი პროგრამების ფარგლებში, აღჭურვილი იქნა ინვენტარით (სულ 150 561 ლარის ღირებულების), სახელმძღვანელოებით (ჯამში 249 890 ლარის ღირებულების) და სასკოლო ფორმებით (273 008 ლარი).

¹⁴ I-XII კლასამდე

¹⁵ I-IX კლასამდე

¹⁶ 2 449 895 ლარი დაფინანსება მოხდა სოფლის მხარდაჭერის პროგრამის ფარგლებში. 1 054 446 ლარი დაფინანსდა განათლების სამინისტროს მიერ

მუნიციპალიტეტის ყველა ძირითადი სკოლა უზრუნველყოფილია კომპიუტერებითა და შესაბამისი ინტერნეტ კავშირით, რაც გაზრდის მომავალი თაობის ადაპტაციას თანამედროვე ტექნოლოგიურ და საინფორმაციო სამყაროსთან.

სკოლებში 557 სასკოლო ოთახია, 122 ხვადასხვა კლასის სპეც. კაბინეტი და ლაბორატორია, 47 სამასწავლებლო, 14 სააქტო დარბაზი, 25 სპორტული დარბაზი, 4 სასადილო და 9 სამედიცინო პუნქტია.

სკოლების ბაზაზე ფუნქციონირებს ინტეგრირებული სასკოლო ბიბლიოთეკები, რომელთა კატალოგი საერთო ჯამში მოიცავს 209 520 სახელმძღვანელოსა და 32 536 დასახელების სხვადასხვა წიგნს.

სკოლების დიდ რაოდენობას აქვს დეფიციტური ბიუჯეტი და საჭიროებენ დამატებით (ვაუჩერისზემოთა) დაფინანსებას (სკოლებში საშუალოდ 46 მოსწავლეა. მინიმუმ 14 მოსწავლე და მაქსიმუმ 154 მოსწავლე).

გარდა სასკოლო ბიბლიოთეკებისა, მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს ერთი ცენტრალური და ერთი საბავშვო ბიბლიოთეკა. ოფიციალური ინფორმაციით, ბიბლიოთეკებში მკითხველთა რაოდენობის დინამიკა თითქმის უცვლელია.

ცხრილი №12.1 ინფორმაცი მუნიციპალიტეტში არსებული ბიბლიოთეკის შესახებ

დასახელება	საბიბლიოთეკო ფონდი	მკითხველთა რაოდენობა	გაცემული წიგნების რაოდენობა	წელი
კულტურის ცენტრის ბიბლიოთეკა	30301	500	6020	2006
	30066	496	6110	2007
	26498	615	6616	2008
	26392	513	4800	2009
	26508	485	4300	2010

2011 წელს მუნიციპალიტეტში სულ 5511 მოსწავლე და 1051 მასწავლებელი ირიცხებოდა. მასწავლებელთა საშუალო მაჩვენებელი მცირეა, რაც გვაფიქრებინებს რომ უმრავლესობა ასწავლის არსაკუთარი სპეციალობით. (ერთ სკოლაში საშუალოდ 14 მასწავლებელია). მუნიციპალიტეტის სკოლების რიგ საგნებში პედაგოგთა დეფიციტია¹⁷. 1 051 პედაგოგიდან 122 პედაგოგი საპენსიო ასაკისაა.

ზემოხსენებული პრობლემის აღმოფხვრის მიზნით, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების, კულტურისა და სპორტის

¹⁷ კადრების სიმცირე მკვეთრად ჩანს უცხო ენებისა და ხელოვნების მიმართულებით

სამინისტრო ახორციელებენ სხვადასხვა პროექტებს - „ვასწავლოთ მომავალი წარმატებისათვის“ და „ისწავლე და ასწავლე საქართველოსთან ერთად“.

აღნიშნული პროექტების მიზანია საჯარო სკოლებში არსებული ინგლისური ენის მასწავლებლების დეფიციტის შევსება.¹⁸ „ისწავლე და ასწავლე საქართველოსთან ერთად“ პროგრამის ფარგლებში აჭარაში ჩამოყვანილი იქნა 60 მოხალისე ინგლისური ენის პედაგოგი, 4 მათგანი შუახვევის მუნიციპალიტეტის სკოლებში იქნა გადანაწილებული, რაც ხელს შეუწყობს მომავალი თაობის კონკურენტუნარიანი განათლების მიღებას.

უცხო ენებიდან სკოლებში მხოლოდ რუსული, ინგლისური, გერმანული და ფრაგული ენები შეისწავლება. ბოლო პერიოდში გაიზარდა იმ მოსწავლეთა რაოდენობა, რომლებიც უცხო ენებიდან ინგლისურს ანიჭებენ უპირატესობას. აღნიშნულ ფაქტორს განაპირობებს ინგლისური ენის სავალდებულო სწავლება I-XII კლასებში.

დაწყებულია მასწავლებელთა სერთიფიცირების პროცესი, რომელიც ხელს უწყობს პედაგოგთა კვალიფიკაციის ამაღლებას. პროგრამის დაფინანსებას ვაუჩერების სახით უზრუნველყოფს სახელმწიფო¹⁹. 2011 წელს მუნიციპალიტეტის მასშტაბით სერთიფიცირება წარმატებით გაიარა მხოლოდ ხუთმა პედაგოგმა²⁰. პერიოდულად მიმდინარეობს პედაგოგთა გადამზადება სხვადასხვა სპეციალურ საგნებში და კომპიუტერულ უნარ-ჩვევებში.

სკოლებში გენდერული ბალანსი თითქმის თანაბარია, მოსწავლეთა 49,7% ბიჭი, ხოლო 50,3% გოგოა. თანაბარია პედაგოგთა გენდერული განაწილებაც.

2007-2010 წლებში თორმეტი კლასი 1 139 მოსწავლემ დაამთავრა (მეცხრე კლასიდან 245 მოსწავლე გავიდა), მათგან 20-მა ოქროს მედლზე, 33-მა ვერცხლის მედლზე, რაც საკმაოდ კარგი მაჩვენებელია.

უნდა აღინიშნოს, რომ მუნიციპალიტეტში ყოველწლიურად იზრდება უმაღლეს სასწავლებლებში ჩარიცხულ აბიტურიენტთა რაოდენობა. 2008-2010 წწ. უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის გასაგრძელებლად ერთიანი ეროვნული გამოცდების ცენტრში ჯამში 617 მოსწავლე დარეგისტრირდა. დარეგისტრირებული აბიტურიენტების მხოლოდ 57,9% ჩაირიცხა საქართველოს სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელში. მათგან 25-მა აბიტურიენტმა სახელმწიფოსგან 100% -იანი გრანტი მიიღო, 5-მა 70%-იანი, 14-მა 50%-იანი, ხოლო 43-მა კი 30%-იანი. მოცემული მაჩვენებელი საკმაოდ დაბალია.

უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის გაგრძელების მსურველთა რაოდენობის ზრდა განაპირობა მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებულმა უნივერსიტეტმაც.

¹⁸ კონკურსში მონაწილეობის მიღება შეუძლია ნებისმიერ მსურველს, ვისაც აქვს ბაკალავრის/მაგისტრის დიპლომი ინგლისურ ენასა და ლიტერატურაში.

¹⁹ სახელმწიფო დაფინანსების ტრენინგებს პროფესიულ უნარებსა და შესაბამის საგანში გაივლიან

²⁰ სასერთიფიკაციო გამოცდები 2014 წლამდე ნებაყოფილობითია, ხოლო 2014 წლის შემდეგ სავალდებულოა ყველა პედაგოგისათვის

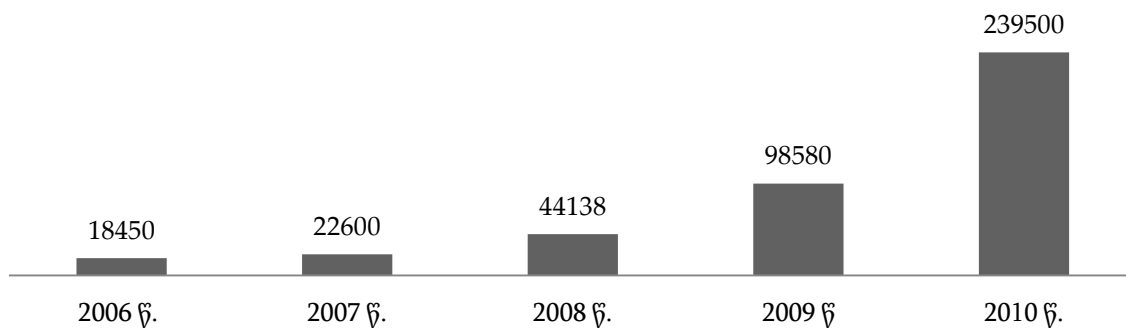
12.2 სკოლამდელი აღზრდა

შუახვევის მუნიციპალიტეტში დღესდღეობით ფუნქციონირებს ხუთი სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება. ბაღების აღნიშნული რაოდენობა არ არის საკმარისი არსებული მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად და მოითხოვს დამატებით სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების მშენებლობას. მუნიციპალიტეტის 62 სოფელში არ არსებობს სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება.

მუნიციპალიტეტში არსებულ სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებში მომსახურების ტარიფი მინიმალურია და შეადგენს ერთ აღსაზრდელზე 5 ლარს. ბაღების ბიუჯეტის დანარჩენი ნაწილის დაფინანსება კი მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან ხორციელდება.

შუახვევის მუნიციპალიტეტში საბავშვო ბაღების უმრავლესობა კარგ მდგომარეობაშია და არ საჭიროებს განსაკუთრებულ სარემონტო სამუშაოებს. ყველა საბავშვო ბაღს ჩაუტარდა სარეაბილიტაციო სამუშაოები.

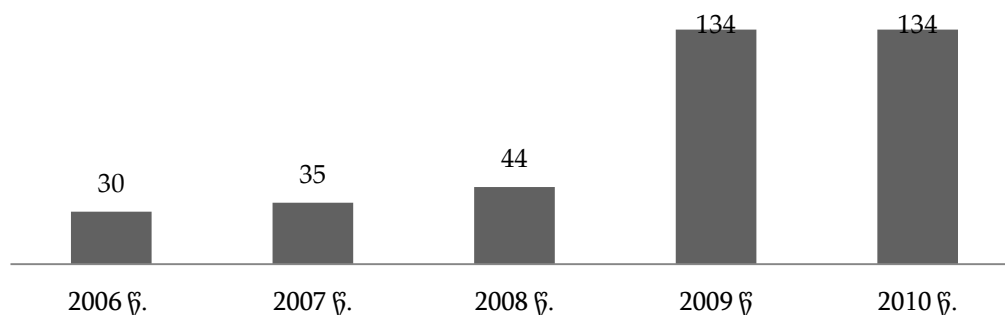
დიაგრამა 12.1 სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებათა ბიუჯეტი

არსებული სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების ბიუჯეტი 2006- 2010 წლებში მზარდია. 2009 წელს შუახვევის მუნიციპალიტეტის საბავშვო ბაღების რეაბილიტაციისა და ინვენტარის შესაძენად განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრომ დახარჯა 478 392 ლარი (რეაბილიტაციისათვის 334 120 ლარი, ხოლო ინვენტარის შესაძენად 144 272 ლარი).

2006 წლიდან 2009 წლამდე მზარდია სკოლამდელი აღსაზრდელთა დინამიკაც.

დიაგრამა 12.2 მოსწავლეთა დინამიკა სკოლამდელ აღსაზრდელთა დაწესებულებაში

12.3 კულტურის სფერო

შუახვევის მუნიციპალიტეტს მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს რეგიონის კულტურულ ცხოვრებაში. მუნიციპალიტეტი გამორჩეულია თავისი კულტურითა და ტრადიციებით. აქ მრავლადაა ისტორიული ძეგლები და კულტურული დანიშნულების ობიექტები. კულტურის სფერო განათლების სექტორთან ერთად მუნიციპალიტეტში გვევლინება მოსახლეობის ერთ-ერთ მთავარ დამსაქმებლად.

შუახვევის მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს კულტურის ცენტრი, რომელიც უზრუნველყოფს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობის კულტურული ღონისძიებების მომსახურების სრულყოფას, ტრადიციული და ეროვნული დღესასწაულების, მასობრივი ღონისძიებების, საიუბილეო თარიღების, შეხვედრების, მხატვრული თვითშემოქმედების საღამოების, კონკურსების, კონცერტების ორგანიზებასა და რესპუბლიკურ და საერთაშორისო ფესტივალებში მონაწილეობის მიღებას.

შუახვევის კულტურის ცენტრის ბაზაზე ჩამოყალიბებულია სხვადასხვა წრეები და სტუდიები, სადაც მოსწავლეებს შეუძლიათ დაეუფლონ მხატვრულ კითხვას, სიმღერას, ცეკვას და ა.შ. (ცხრილი № 12.2).

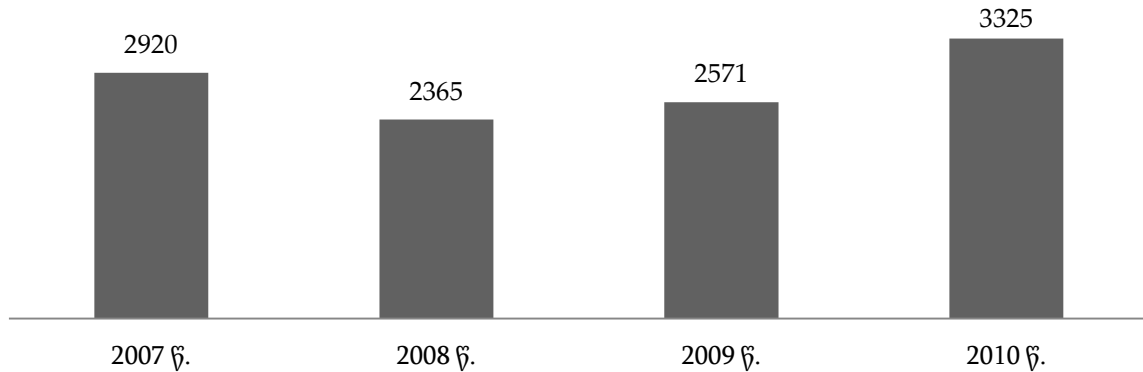
ცხრილი 12.2 მუნიციპალიტეტში მოქმედი მუსიკალური და სამხატვრო სკოლები, სახელოვნებო წრეები და სტუდიები

კულტურის ცენტრის მოსწავლე-ახალგაზრდობის სახლი			
№	დასახელება	მოსწავლეთა რაოდენობა	პედაგოგთა რაოდენობა
1	ქარგვის, ქსოვის, გამოყენებითი ხლოვნების წრე	38	1
2	დრამატურგიისა და დეკლამატორის წრე	33	1
3	ლიტერატურისა და ტურიზმის წრე	37	1
4	ჟურნალისტიკისა და ფოლკლორის წრე	35	1
5	დიზაინერისა ფოლკლორის წრე	62	1

კულტურის სფეროს სიცოცხლისუნარიანობაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს მუნიციპალიტეტში არსებულ კულტურის სახლებსა და სასოფლო კლუბებს. მათი რაოდენობა 2010 წლის მონაცემებით 42 ერთეულია (კულტურის სახლებისა და სასოფლო კლუბების შესახებ დაწვრილებითი ინფორმაცია იხ. №13 დანართში), რომელთა უმრავლესობაც საჭიროებს სარეაბილიტაციო სამუშაოების შესრულებას, ხოლო ნაწილი კი თითქმის სრულადაა განადგურებული და საჭიროებს ახლის მშენებლობას (აღნიშნულის შენობები განიცდიან ფიზიკური ცვეთას, რის ერთ-ერთ მთავარ ფაქტორსაც ბუნებრივ-სტიქიური მოვლენები წარმოადგენენ).

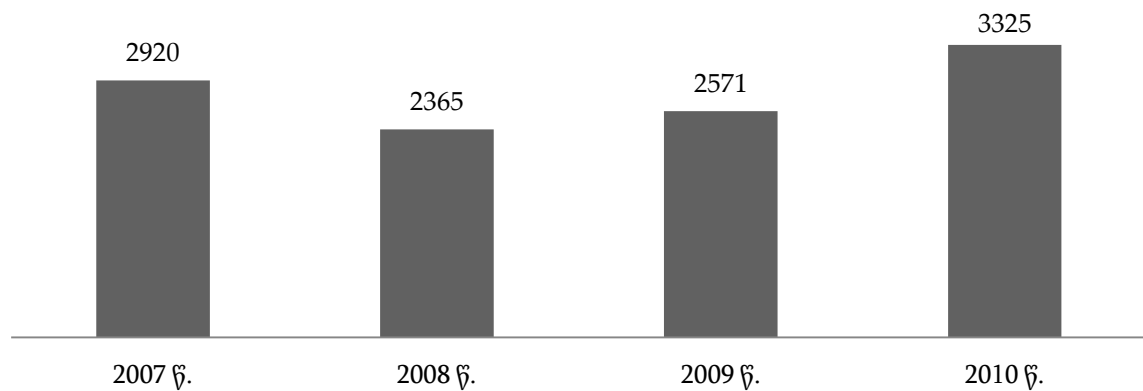
მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოქმედებს 3 მუზეუმი, სადაც მწირი ბიუჯეტის მიუხედავად, ექსპონატა და დამთვალიერებელთა ნაკლებობა არ შეიმჩნევა (დანართი №14).

დიაგრამა 12.3. მუზეუმების ჯამური ბიუჯეტი 2007-2010 წლების განმავლობაში

2007 წელს მუზეუმების ჯამურმა ბიუჯეტმა შეადგინა 5 600 ლარი. ხოლო 2008 წელს აღნიშნულმა მაჩვენებელმა იკლო 3 235 ლარით და შეადგინა 2 365 ლარი. 2009-2010 წლებში კი მუნიციპალიტეტში არსებულ მუზეუმთა ჯამურმა ბიუჯეტმა შეადგინა 8 040 ლარი,

დიაგრამა 12.4 შუახვევის მუნიციპალიტეტში დამთვალიერებელთა რაოდენობა 2007-2010წწ.

როგორც ზემოთმოყვანილი დიაგრამიდან (№ 12.4) ჩანს, დამთვალიერებელთა რაოდენობა შუახვევის მუნიციპალიტეტის მუზეუმებში იზრდება, თუ არ ჩავთვლით 2008 წელს, როდესაც დამთვალიერებელთა მცირე კლება შეიმჩნევა. 2007 წელთან შედარებით 2008 წელს დამთვალიერებელთა რაოდენობა 555 კაცით ნაკლები იყო. სავარაუდოდ ეს გამოწვეულია (რუსეთ-საქართველოს) აგვისტოს ომით.

მუნიციპალიტეტში 12 ისტორიული ძეგლი და ღირსშესანიშნაობა მდებარეობს. მათი უმრავლესობა გვიანდელი შუა საუკუნების ძეგლია (ფურტიოს თალოვანი ხიდი XI-XII საუკუნისა). ძეგლების უმეტესობა საჭიროებს რესტავრაციას და მიმდებარე ტერიტორიაზე შესაბამისი ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებას (მისასვლელი გზებისა და ბილიკების

კეთილმოწყობას, მოსაცდელებისა და საპირფარეშოების მშენებლობას, ტურისტული რუკების განთავსებას და ა.შ.).

შუახევის მუნიციპალიტეტში არსებული ვოკალურ-ქორეოგრაფიული ანსამბლები აქტიურ კულტურულ ცხოვრებას ეწევიან. დღესდღეობით შუახევის მუნიციპალიტეტში არსებობს სამი ვოკალურ-ქორეოგრაფიული ანსამბლი, წევრთა საერთო რაოდენობით 95 (№15 დანართი).

13 დარგობრივი ეკონომიკა

13.1 ეკონომიკის დარგობრივი დინამიკა და ეკონომიკური ზრდა

შუახვევის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკა მისი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოცემულობიდან და ეკონომიკური ორიენტაციის დამოკიდებულების ხარისხიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის საერთო რეგიონულ კონტექსტში მიმოვიხილოთ.

შუახვევის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკურა დიდწილადაა მიბმული სოფლის მეურნეობაზე. ეკონომიკის დანარჩენი დარგები (მრეწველობა, ვაჭრობა, ტრანსპორტი, მშენებლობა და ტურიზმი) მუნიციპალიტეტის ეკონომიკურ პროფილში ნაკლებადაა გამოკვეთილი.

საბჭოთა პერიოდში შუახვევში საკმაოდ განვითარებული იყო მანუფაქტურული წარმოება, ხილის გადამამუშავებელი მრეწველობა და ხე-ტყის გადამამუშავებელი წარმოება. არსებობდა ამავე პროფილის ფაბრიკა-ქარხნები. ხე-ტყის დამუშავება ახლაც მიმდინარეობს, ოღონდ მოქცეულია მცირე კაპიტალის მფლობელი კერძო ინიციატივის ქვეშ. შესაბამისად, მცირე მოცულობის პირველადი დამუშავება მიმდინარეობს მხოლოდ. ამ მიმართულებით მუნიციპალიტეტში მოქმედებს შესაბამისი საამქროები, რომელთაგან უმრავლესობა არარეგისტრირებულია.

2006-2011 წლების ეკონომიკური ანალიზი მიანიშნებს იმაზე, რომ მუნიციპალიტეტი დროთა განმავლობაში სულ უფრო და უფრო ღრმად განიცდის სირთულეს კომერციალიზაციის პოტენციალის ზრდის თვალსაზრისით. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე, პრაქტიკულად, არ არის წარმოდგენილი ხილისა და ბოსტნეულის გადამამუშავებელი წარმოება. არც მესაქონლეობის პროდუქციის კომერციული დამუშავებას არ ეწევა ადგილზე ბიზნეს სექტორი (მეცხოველეობის პროდუქციის გადამამუშავებაზე მუშაობს მცირე მასშტაბიანი საწარმო ანგო XXI, რომელიც საერთო ფონზე გავლენას ვერ ახდენს). სიტუაციას ართულებს ის გარემოებაც, რომ შუახვევის მომიჯნავე მუნიციპალიტეტებშიც არ არის მეორადი წარმოების სექტორი განვითარებული.

სოფლის მეურნეობის გამოკლებით, შუახვევის მუნიციპალიტეტის მონაწილეობა აჭარის და ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში ძალიან მიზერულია.

ამ ფონზე საქართველოში არსებული საბანკო კრედიტების სიძვირისა და კაპიტალის ალტერნატიული ბაზრების პრაქტიკულად არარსებობის გამო, ასევე შუახვევის განსახლების, შრომითი ბაზრისა და ეკონომიკის პროფილის გათვალისწინებით, მრეწველობის, მშენებლობისა და ტურიზმის სექტორების ენდოგენური (ანუ მხოლოდ საკუთარ რესურსებზე დაყრდნობით) სწრაფი ზრდა მოსალოდნელი არ არის.

საფუძვლიანია მოლოდინი, რომ თუ ვერ მოხერხდა გადამამუშავებელი მრეწველობის სწრაფი ზრდა, შუახვევის მოსახლეობას გაუმწვავდება სიღარიბის პრობლემა საწვავსა და სურსათზე მსოფლიო ფასების სწრაფი ზრდის პარალელურად.

შუახვევის ეკონომიკის (სოფლის მეურნეობისა და ტურიზმის გარდა) ძლიერი და სუსტი მხარეების (SWOT) ანალიზი

ძლიერი მხარეები

- ახლოს არსებული იაფი ნედლეულის წყარო (პირველადი სოფლის მეურნეობა);
- სიახლოვე გასაღების ბაზრებთან და საავტომობილო გზების შედარებით დამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა;
- მოსახლეობის საკმაოდ მნიშვნელოვანი რიცხოვნება;
- იაფი, თუმცა დაბალკვალიფიციური სამუშაო ძალა;
- მუნიციპალიტეტში არსებული უნივერსიტეტი და კოლეჯი, როგორც მნიშვნელოვანი ბერკეტი საკადრო რესურსების ფორმირებისათვის.

სუსტი მხარეები

- ფინანსური კაპიტალის უკიდურესი სიმწირე;
- შრომითი რესურსების შეუსაბამობა საბაზრო მოთხოვნებთან;
- შრომის დაბალი ნაყოფიერება;
- მენეჯმენტის პრობლემები;
- რთული კლიმატური პირობები (უხვთოვლიანი ზამთარი).

შესაძლებლობები

- მსოფლიო ბაზრებზე ფასების ზრდის ფონზე გადამამუშავებელი დარგის რენტაბელობის ზრდის პოტენციალი;
- ვაჭრობისათვის საჭირო ნედლეულის ადგილზე გამოყენების შესაძლებლობა;
- იაფი მუშახელის გამოყენების კარგი პოტენციალი მისი შესაბამისი მომზადების შემთხვევაში;
- სახელმწიფოს მიერ ადგილობრივი კერძო სექტორისათვის სტიმულების შექმნა.

საფრთხეები

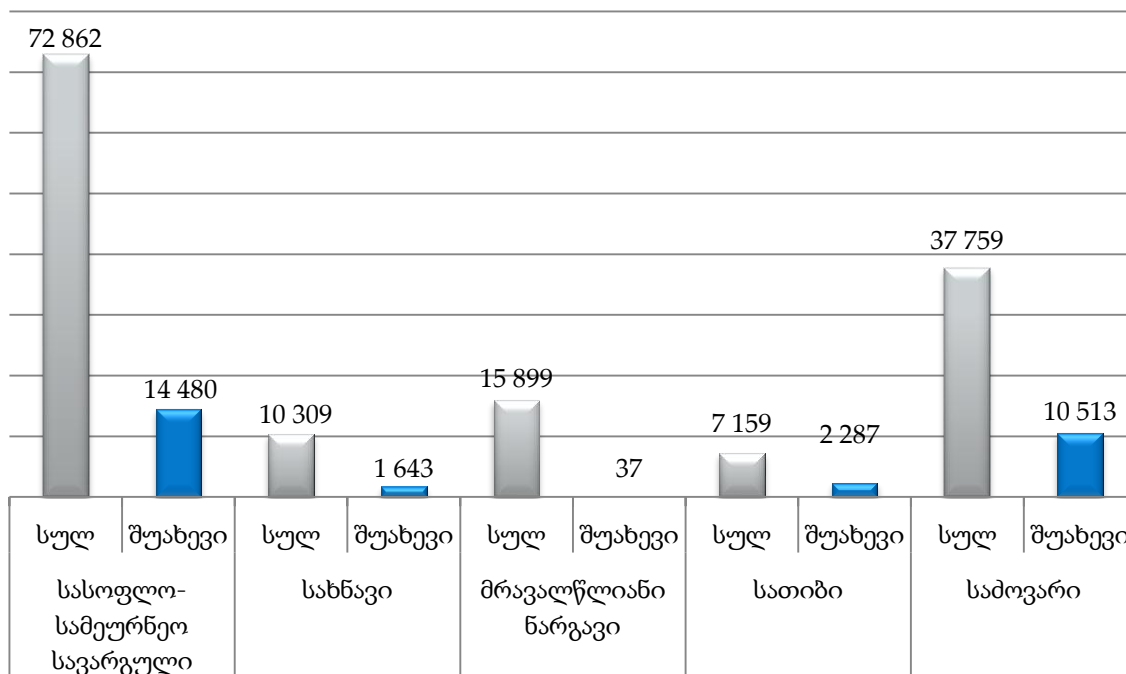
- ენერგომატარებლებზე მსოფლიო ფასების ზრდა;
- დემოგრაფიული პრობლემები, მოსახლეობის დაბერება, მიგრაცია (განსაკუთრებით სელექციური);
- კაპიტალისა და ინვესტიციების დეფიციტის გაღრმავება;
- სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის პრიორიტეტების ცვალებადობა;
- გლობალური ეკონომიკური კრიზისი, ინფლაცია.

13.2 სოფლის მეურნეობა

შუახვევი აჭარის მაღალმთიანი მუნიციპალიტეტია, რომელიც საკმაოდ მცირემიწიანია და ფლობს აჭარის სასოფლო სამეურნეო სავარგულების 20 %-ზე ნაკლებს, რაც მთლიანობაში 14 480 ჰექტარს²¹ შეადგენს. მაგრამ აქედან სახნავი ფართობი მხოლოდ 1 643 ჰექტარია (11%) (აჭარის სახნავი ფართობის მხოლოდ 16 % მოდის შუახვევზე).

ოჯახზე საშუალოდ 3,16 ჰექტარი დამუშავებაში მყოფი მიწა მოდის, მ.შ. 0,33 ჰექტარი სახნავი სავარგულია. სულზე გადაანგარიშებით კი 0,64 ჰექტარი სასოფლო-სამეურნეო სავარგული, მ.შ. 0,07 ჰა სახნავი.

დიაგრამა № 13.1 სასოფლო-სამეურნეო მიწების განაწილება 2010 წლისათვის, შუახვევის მუნიციპალიტეტისა და აჭარის ა.რ. მიხედვით. ჰა

მუნიციპალიტეტის მიწათმოქმედების რისკის ზონაშია მოქცეული. გარანტირებული მოსავლის მისაღებად, რწყვასთან ერთად, ზოგ ტერიტორიაზე აუცილებელია დაშრობითი სამუშაოების ჩატარება. მაღალია ეროზიული პროცესები. შესაბამისად აქტიურად მიმდინარეობს ნიადაგის ზედა ნაყოფიერი ფენების წარეცხვა.

ამ ეტაპზე მუნიციპალიტეტში სოფლის მეურნეობის პირველადი წარმოების გადამამუშავებელი მხოლოდ ერთი მცირე საწარმო (შპს „ანგო“) ფუნქციონირებს, რომელიც საკმაოდ მცირე მოცულობისაა საიმისოდ, რომ მისი გავლენა მთლიანობაში მუნიციპალიტეტის ეკონომიკურ სურათზე არსებითად შეფასდეს (დასაქმებულია ხუთი ადამიანი).

²¹ 2004 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის მიხედვით

13.2.1 მემცენარეობა

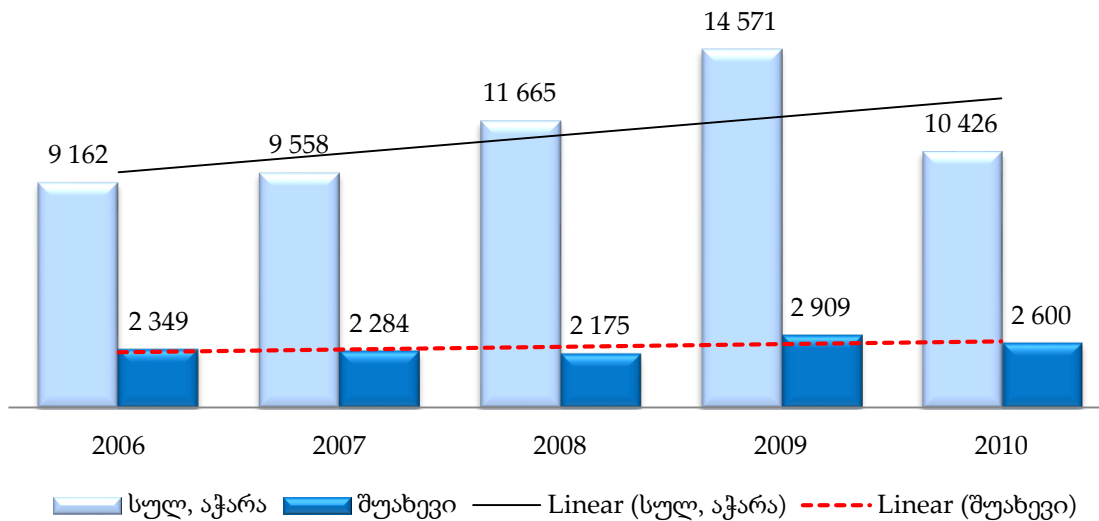
ერთწლიანი კულტურები.

სიმინდი. შუახევში სიმინდი ცენტრალური კულტურაა და სახნავი ფართობის 1 023 ჰექტარზე სიმინდის ნათესებია. მოსავლიანობა ძალიან დაბალია, საშუალოდ - ჰექტარზე 23 ცენტნერი. სიმინდი, მარცვლოვნებს შორის, დომინანტი კულტურაა და ძალიან მნიშვნელოვანი პროდუქტია არამხოლოდ, როგორც საკვებად მნიშვნელოვანი მარცვლეული, არამედ აქტიურად გამოიყენება მეცხოველეობის საკვები ბაზის შექმნაშიც. არც ერთი სხვა მარცვლეული კულტურა არ იძლევა ისეთი რაოდენობის ანარჩენს, როგორსაც სიმინდი.

ცხრილი 13.1 სიმინდის წარმოების დინამიკა 2006-2011 წლებში

	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
ფართობი, ჰა	1114	1165	1142	1006	1023	220
მოსავლიანობა, ც	21	20	19	29	25	23
მოსავალი, ტ	2 349	2 284	2 175	2 909	2 600	500

დიაგრამა 13.2 სიმინდის წარმოების დინამიკა 2007-2010 წლებში, ტ.

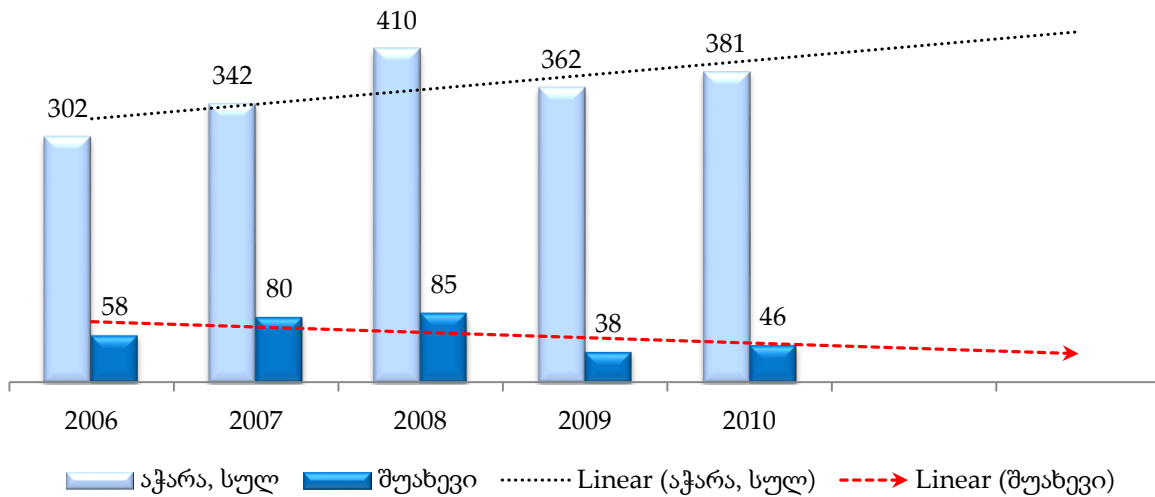
ლობიო. შუახევში *პარკოსანი კულტურებიდან* ლობიო მემინდვრეობის ერთ-ერთი მთავარი დარგია. ლობიოს ნათესი ფართობი სუფთა სახით 50 ჰექტარია. მოყვანილი მარცვლეულის 25 %-ზე მეტი შეთესვითაა მიღებული (სხვა ძირითად კულტურასთან ერთად საერთო ფართობზე ირგვება, რაც ცალკე ერთი კულტურის ნათესი ფართობის გამოყოფის შესაძლებლობას არ იძლევა, თუმცა ნიადაგის აზოტით გამდიდრების ერთ-ერთი საუკეთესო ბუნებრივი საშუალებაა). ბოლო წლის მონაცემებით ლობიოს მოსავლიანობა 9,3 ცენტნერია ჰექტარზე. მონაცემი თავისთავად ძალიან მცირეა, მაგრამ მაღალმთიანი მუნიციპალიტეტების სხვა შედეგებს აშკარად აღემატება.

საერთოდ აჭარაში კი - ლობიოს მოსავლიანობა 11,7 ცენტნერია²² (საქართველოში ლობიოს საშუალო მოსავლიანობა 60 ც/ჰა აღწევს)²³.

ცხრილი 13.2 ლობიოს წარმოების დინამიკა 2006-2011 წლებში

	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
ფართობი, ჰა	60	50	60	50	50	30
მოსავლიანობა, ც	10	16	14	8	9	9
მოსავალი, ტ	58	80	85	38	46	28

დიაგრამა 13.3 ლობიოს წარმოების დინამიკა 2007-2010 წლებში და წრფივი პროგნოზი, ტ

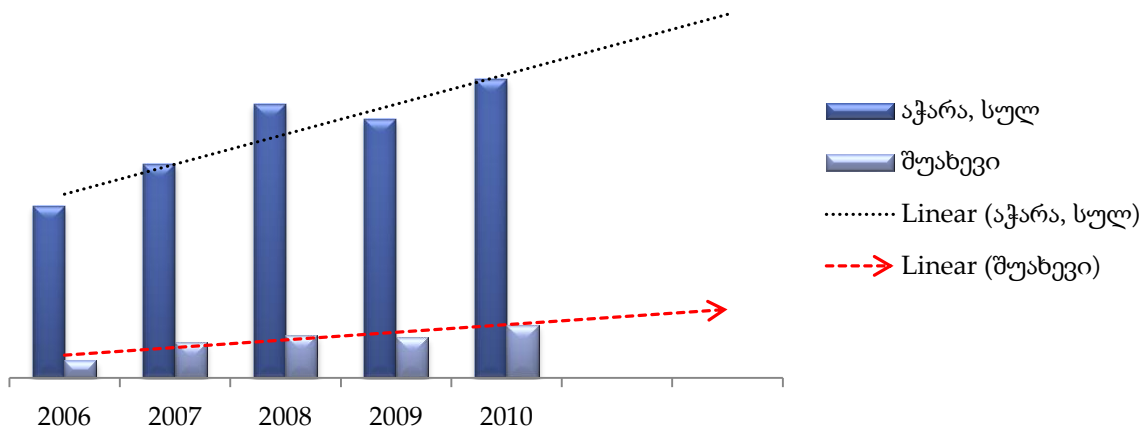

კარტოფილს, ერთწლიან კულტურებს შორის, მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია და ეკონომიკისა და სურსათის ერთ-ერთ წამყვან წყაროს წარმოადგენს შუახევის მუნიციპალიტეტისათვის. კარტოფილის წარმოების ზრდის საშუალო მაჩვენებელი ბოლო 6 წლის მანძილზე 6%-ია.

²² აჭარის არ სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

²³ საქსტატი, სტატისტიკური პუბლიკაცია, საქართველოს სოფლის მეურნეობა 2010

დიაგრამა 13.4 კარტოვილის წარმოების დინამიკა 2007-2010 წლებში და წრფივი პროგნოზი, ტ

სპეციალისტები დარგის წინაშე მდგარ რამდენიმე პრობლემას ასახელებენ:

- ნიადაგის საჭიროებების პროფესიონალური კვლევის გამოუყენებლობა ფერმერულ მეურნეობაში. 2004 წლის სასოფლო სამეურნეო აღწერის მიხედვით, ნიადაგის ანალიზის გამოუყენებლობის ძირითადი მიზეზი ლაბორატორიების ტერიტორიული სიშორეა (ასეთი ლაბორატორია აჭარის ფარგლებში მხოლოდ ბათუმში ფუნქციონირებს). თუმცა ამ პროექტის ფარგლებში ჩატარებული კვლევის შედეგებით დასტურდება, რომ ასევე ერთ-ერთ წამყვან მიზეზს აგროსამეცნიერო ცოდნისა და ცნობიერების არასაკმარისი დონე წარმოადგენს.
- ნიადაგის გამოფიტვა. მცირემიწიანობის გამო არ არის მოსახერხებელი კულტურათა როტაცია. შედეგად, სახეზეა კლებადი მოსავლიანობა.
- საკვები ნივთიერებებით ნიადაგის არაჯეროვანი უზრუნველყოფა. რაკი არ ხორციელდება ნიადაგების საჭიროებათა კვლევა, არც მისი სასუქებით სწორად გამდიდრებისთვის არ არსებობს საჭირო ინფორმაცია და სასუქებით უზრუნველყოფის საკითხიც მეტწილად გლეხის გამოცდილებასა და ერთგვარად ჩამოყალიბებულ ტრადიციულ მიდგომაზეა დამოკიდებული.
- ფალსიფიცირებული შხამ-ქიმიკატები.

ცხრილი № 13.3 კარტოვილის წარმოების დინამიკა 2006-2011 წლებში

	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
ფართობი, ჰა	305	300	300	450	450	460
მოსავლიანობა, ც	93	199	235	150	196	152
მოსავალი, ტ	2 838	5 960	7 050	6 750	8 800	7 000

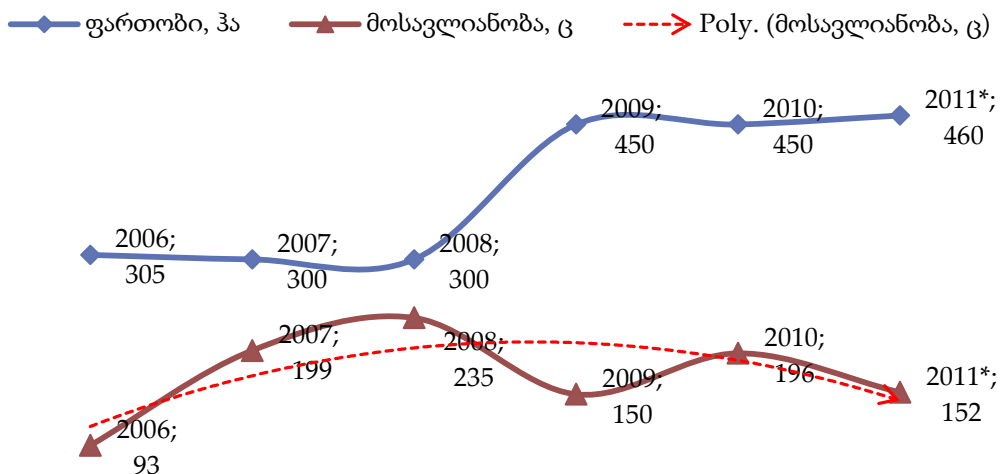
შუახვევში კარტოფილის ნათესების საერთო ფართობი ანალიზურ პერიოდში იზრდებოდა და 2011 წლისათვის 460 ჰექტარს მიაღწია. მოსავლიანობა კი 152 ცენტნერია ერთ ჰექტარზე (კარტოფილის საშუალო საჰექტრო მოსავლიანობა მაღალმთიან აჭარაში 400 ცენტნერს აღწევს), რაც აჭარის არ სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ პროგნოზირებულ მაჩვენებელსაც კი 26%-ით ჩამოუვარდება.

ცხრილი № 13.4 კარტოფილის თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებელი წარმოების მიხედვით კვების ფიზიოლოგიურ ნორმასთან მიმართებაში

მოხმარება ერთ სულზე	კარტოფილის მოხმარების ფიზიოლოგიური ნორმა 62 კგ/წ					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
მოსახლეობა	21 600	21800	20 000	22 300	22 600	22 900
კვ. წელიწადში	131	273	353	303	389	306
თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტი, %	38	79	101	87	112	88

კარტოფილს, ქვეყნის სასურსათო ბალანსში, წამყვანი ადგილი უკავია. შუახვევში კარტოფილის სამეურნეო მაჩვენებლების მიხედვით ერთ-ერთი ყველაზე მოსავლიანი კულტურაა, რომელზეც თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებელი 100%-თან ახლოს ვარირებს (ქვეყნის სასურსათო ბალანსში იმპორტის წილი 12%-ია)²⁴. თუმცა, ეცემა როგორც მოსავლიანობა დარგისა (დიაგრ. 13.5), ასევე, წარმოების მოცულობა მიუხედავად დარგის გარკვეულწილად გაზრდილი ექსტენსიფიკაციისა.

დიაგრამა 13.5. კარტოფილის თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებელი წარმოების მიხედვით კვების ფიზიოლოგიურ ნორმასთან მიმართებაში

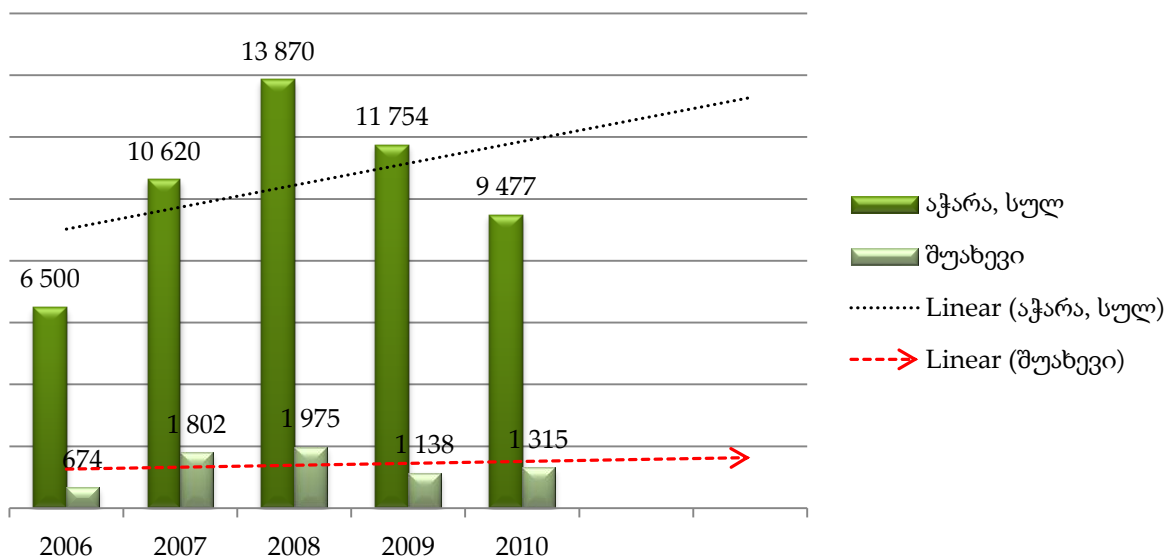
²⁴ სტატისტიკური პუბლიკაცია, საქართველოს სოფლის მეურნეობა, 2010

სასურსათო და კვებითი ღირებულების გარდა აქვს დიდი ტექნიკური მნიშვნელობა. ის ერთ-ერთი საუკეთესო საკვებია პირუტყვისათვის. თუმცა დაბალი მწარმოებლურობა ნაკლებად იძლევა ტექნიკური მიზნით მისი გამოყენების საშუალებას.

შუახვეის მოსახლეობა (ისევე როგორც ხულოსიც და ნაწილობრივ ქედისაც), პირუტყვის საკვები ბაზის უკმარისობის გამო წელიწადში 3-4 თვეს ალპურ მდელოებზეა. აქ თავიანთ საცხოვრებელ სახლთან ახლოს მცირე ფართობებზე მოჰყავთ კარტოფილი. სასუქებიდან მხოლოდ ორგანულ სასუქებს იყენებენ, რომელიც ადგილზევე აქვთ საკმარისი რაოდენობით. ასეთ პირობებში კარტოფილზე დაავადება არ შეინიშნება. ფართობები ზღვის დონიდან 2200 მ-ზე ზემოთ მდებარეობს და მოჰყავთ ეკოლოგიურად სუფთა მოსავალი, რომლის საშუალო საჰექტარო მოსავლიანობა 300 ცენტნერს შეადგენს, რაც ალპური მდელოსათვის ძალიან მაღალი მაჩვენებელია.

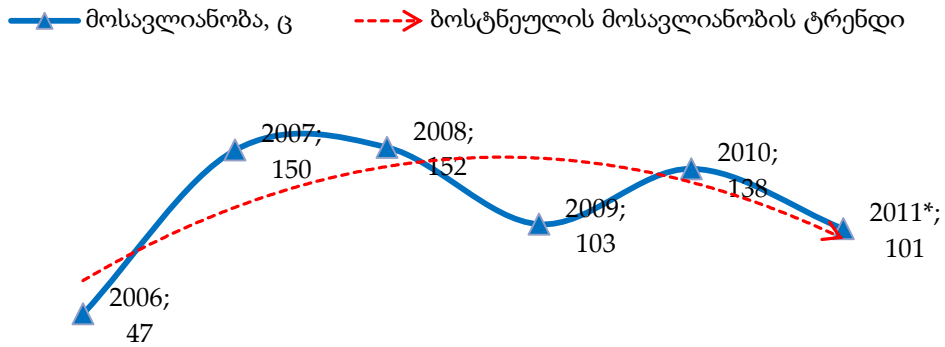
ბოსტნეული. შუახვეში მოჰყავთ ტრადიციული ბოსტნეული - კიტრი და პომიდორი. ასევე ფხალეული, განსაკუთრებით შავი და წითელი ფხალი. საკმაოდ დიდი მოცულობით მოჰყავთ ბულგარული წიწაკაც²⁵.

დიაგრამა 13.6 ბოსტნეულის წარმოების დინამიკა 2007-2010 წლებში და წრფივი პროგნოზი, ტ

²⁵ სტატისტიკური მონაცემები ცალკე ამ კულტურისათვის არ აღიწერება

დიაგრამა 13.7 ბოსტნეულის მოსავლიანობა და ტრენდი

კიტრის მოსავლიანობა შუახევში, აჭარის საშუალო მაჩვენებელზე მაღალია, თუმცა არამყარი დინამიკით. ამ უკანასკნელით ბოლო წლებში განსაკუთრებით პომიდორი ხასიათდება. პომიდორის მოსავლიანობა ანალიზურ პერიოდში ძალიან არასტაბილურია და მკვეთრად მცირდება. ამის მიზეზი მავნებლები და უვარგისი შხამ-ქიმიკატების გამოყენებაა. საერთოდ კი ბოსტნეული კულტურებით დაკავებული ფართობების წილი შუახევის მუნიციპალიტეტში საკმაოდ შეზღუდულია სხვა მუნიციპალიტეტებთან შედარებით (ხულოში უფრო ნაკლებია ბოსტნეულის თესვის მოცულობა), რაც მაღალმთიანი ზონის კლიმატურ-რელიეფური პირობებითაა ნაკარნახევი.

ცხრილი 13.5 ბოსტნეულის წარმოების მაჩვენებელი

	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
ფართობი, ჰა	144	120	130	110	95	94
მოსავლიანობა, ც	47	150	152	103	138	101
მოსავალი, ტ	674	1 802	1 975	1 138	1 315	945

ცხრილი 13.6 ბოსტნეულის თვითურუნველყოფის მაჩვენებელი წარმოების მიხედვით კვების ფიზიოლოგიურ ნორმასთან მიმართებაში

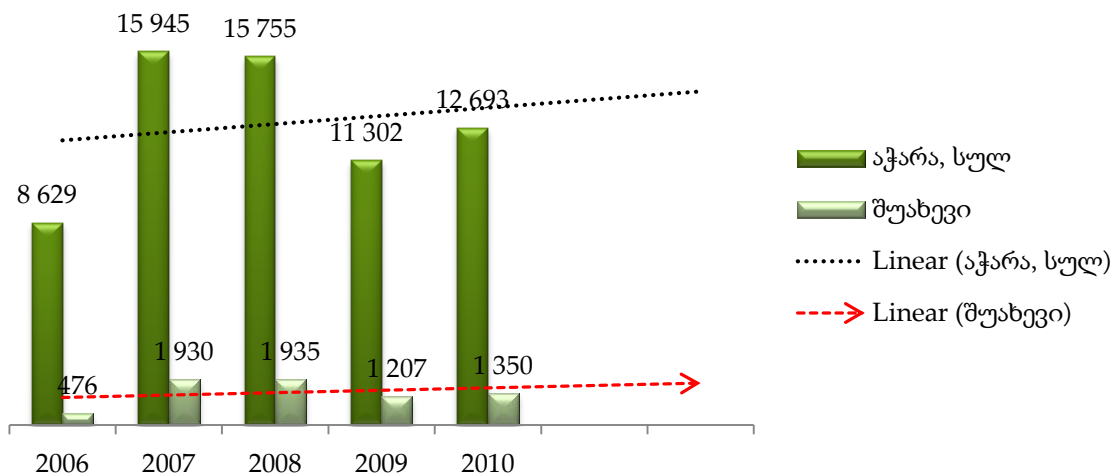
მოხმარება ერთ სულზე	ბოსტნეულის მოხმარების ფიზიოლოგიური ნორმა 133 კგ/წ					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
მოსახლეობა	21 600	21800	20 000	22 300	22 600	22 900
კგ. წელიწადში	31	83	99	51	58	41
თვითურუნველყოფის კოეფიციენტი, %	9	24	28	15	17	12

მუნიციპალიტეტში მცხოვრები მოსახლეობის ფიზიოლოგიური მოხმარების საერთაშორისო ნორმის მიხედვით ბოსტნეულით თვითურუნველყოფის მაჩვენებლები ძალიან დაბალია და

საშუალოდ 17%-ს უტოლდება. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ მოსახლეობის ზრდის პარალელურად თვითუზრუნველყოფის ნორმა განუხრელად მცირდება.

მრავალწლიანი ნარგავები შუახევში ძირითადად ხეხილის სახითაა წარმოდგენილი. ბაღების სახით 24 ჰექტარზეა წარმოდგენილი ხილის ნარგავები. ხილის ძირითადი რაოდენობა გაფანტულ ნარგავებს წარმოადგენს (476 ჰექტარი). თუმცა დაკავებული ფართობის მხოლოდ 75%-ია მოსავლიანი. ოფიციალური მონაცემით ეს მაჩვენებელი 2004-2010 წლებში საერთოდ არ შეცვლილა. ამ პერიოდში (და არც მანამდე, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ პერიოდში), ხილის ნარგავების ინტენსიური განახლება არ მომხდარა. საკმაოდ საფუძვლიანია ვარაუდი, რომ მონაცემების აღრიცხვის ხარვეზს წარმოადგენს ხილის ფართობებისა და მათაგან მოსავლიანი ნაწილის მსგავსი სტაბილურობა. სასოფლო სამეურნეო აღწერა ჩატარდა 2004 წელს, რის შემდგომაც მონაცემთა (მ.შ. რაოდენობრივი მაჩვენებლების) განახლება უკეთეს შემთხვევაშიც კი - საკმაოდ ზედაპირული ანგარიშიანობით ხდება.

დიაგრამა 13.8 ხილის წარმოების დინამიკა 2007-2010 წლებში და წრფივი პროგნოზი, ტ

ცხრილი 13.7 ხილის წარმოების მაჩვენებელი

	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
ფართობი, ჰა	394	394	394	394	394	394
მოსავლიანობა, ც	12	49	49	31	34	15
მოსავალი, ტ	476	1 930	1 935	1 207	1 350	581

ხილის მიმდებ-გადამამუშავებელი საწარმოების არ არსებობამ კიდევ უფრო დააქვეითა გლეხების მოტივაცია ხეხილის ბაღების მოვლა-პატრონობაზე. არ ხდება ნარგავებზე ორგანული და მინერალური სასუქის მიწოდება, ნიადაგის გაუმჯობესება არ ხორციელდება არც ნიადაგების მექანიკური გაფხვიერებისა და მორწყვის მეშვეობით.

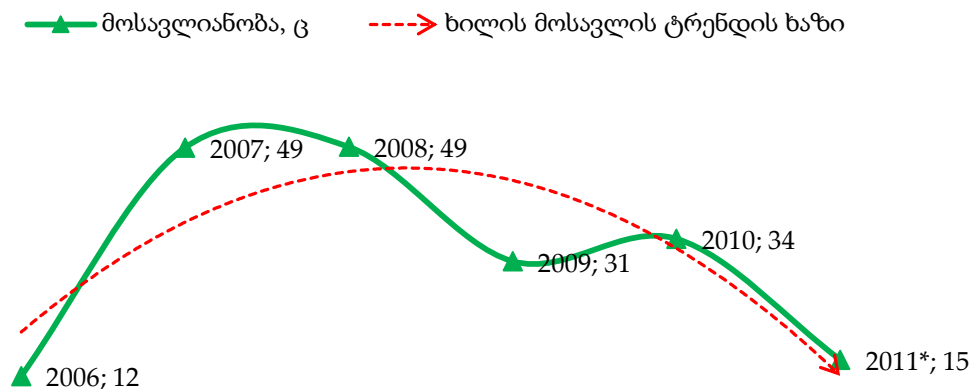
ცხრილი 13.8 ხილის თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებელი წარმოების მიხედვით კვების ფიზიოლოგიურ ნორმასთან მიმართებაში

მოხმარება ერთ სულზე	ხილის მოხმარების ფიზიოლოგიური ნორმა 72 კგ/წ					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
მოსახლეობა	21 600	21800	20 000	22 300	22 600	22 900
კგ. წელიწადში	22	89	97	54	60	25
თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტი, %	6	25	28	16	17	7

დაქვეითებულია ნაყოფის როგორც სასაქონლო სახე, ასევე მოსავლიანობაც.

საშუალო მოსავლიანობა 41 ცენტნერს შეადგენს. ხილის მოსავლიანობა უკვე რამდენიმე წელია მკვეთრად ჩამორჩება პროგნოზირებულს.

დიაგრამა 13.9. ხილის მოსავლიანობა 2006-2011 წლებში

ხილის მოსავლიანობის ასეთი დაცემა რამდენიმე გარემოებითაა განპირობებული:

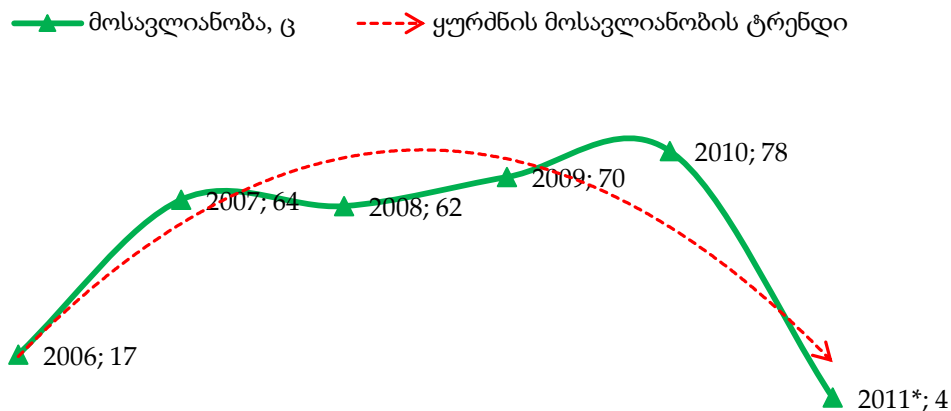
- მკვეთრადაა დაცემული ჯიშური თვისებები და აღრეულია ჯიშური სიწმინდეები. ხეხილის ნარგავების უმეტესობა უკვე დაბერებულია, ოფიციალური მონაცემების მიხედვით 25% აბსოლიტურად აღარაა მოსავლიანი. მოსავლიანი ნარგავების უმეტესობაც დაბალმსხმოიარეა.
- ნიადაგი გამოფიტულია და არც მისი გამდიდრებითი სამუშაოები ხორციელდება.
- არ არსებობს სანერგე მეურნეობა, რომელიც ნედლეულით მოამარაგებდა ფერმერს ბაღების განახლების სურვილის შემთხვევაში. ამასთან, პროფესიონალი აგრონომების დეფიციტაცია.

ყურძენი. ვაზის ნარგავები სულ 13 ჰექტარზეა განფენილი. აქედან 7 ჰექტარი გაფანტული ნარგავების სახითაა წარმოდგენილი. საშუალო მოსავლიანობა კი - ბოლო 5 წლის მანძილზე 34,8 ცენტნერი ერთ ჰექტარზე(იხ. დიაგრამა № 13.10). ეს მაჩვენებელი 2006 წელს 112 ცენტნერს შეადგენდა. დღეისათვის აღნიშნული მაჩვენებელი კი პრაქტიკულად მესამედია.

ცხრილი 13.9. ყურძნის წარმოების მაჩვენებელი

	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
ფართობი, ჰა	18	22	23	23	23	23
მოსავლიანობა, ც	17	64	62	70	78	4
მოსავალი, ტ	31	140	142	162	180	10

დიაგრამა 13.10. ყურძნის მოსავლიანობის მოცულობა 2006-2011 წლებში

13.2.2 მეცხოველეობა

მეცხოველეობის დინამიკა არაერთგვაროვანია. მთლიანობაში, შრომის მწარმოებლურობა მკვეთრად დაქვეითებულია. მწარმოებლურობასთან ერთად ეცემა წარმოების მოცულობაც. მომატებულია პირუტყვის დაცემა (ცხრილი № 13.10.).

ცხრილი 13.10. მეცხოველეობის დარგის მაჩვენებლები (2006-2011 წწ.)

		2006	2007	2008	2009	2010	2011*
მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვი, სული	აჭარა, სულ	110 518	113 765	110 900	113 492	110 330	110 800
	შუახევი	27 278	27 800	25 600	25 500	23 200	23000
წვრილფეხა რქოსანი პირუტყვი (თხა, ცხვარი), სული	აჭარა, სულ	5 893	6 085	4 350	8 404	7 067	6 890
	შუახევი	1 544	510	400	2 400	2 220	2000

ფრინველი, ათ.	აჭარა, სულ	29,8	115,0	126,0	107,0	117,1	130,7
ფრთა	შუახვევი	1,8	15,0	16,0	12,0	10,8	8,0
ფუტკრის ოჯახი	აჭარა, სულ	5 395	12 700	17 600	18 200	18 495	20 050
	შუახვევი	917	1 500	2 080	2 100	2 150	2350

*2011 წლის 9 თვის მიხედვით.

ცხრილი 13.11. მეცხოველეობის დარგის პროდუქციის წარმოების მაჩვენებლები (2006-2011 წწ.)

		2006	2007	2008	2009	2010	2011*
რძე, ტ	აჭარა, სულ	48 500	50 528	54 548	53 536	54 760	52 440
	შუახვევი	11 980	11 560	12 360	12 320	14 200	12900
ხორცი, ტ	აჭარა, სულ	4 277	5 260	5 370	5 213	5 135	4 730
	შუახვევი	990	1 365	1 390	1 460	1 420	1250
კვერცხი, ათასი ც	აჭარა, სულ	1 020	9 200	11 000	10 000	10 000	9 705
	შუახვევი	100	1 100	1 000	900	1 000	750
თაფლი, ტ	აჭარა, სულ	94	250	283	306	342	319
	შუახვევი	12	29	35	30	38	31

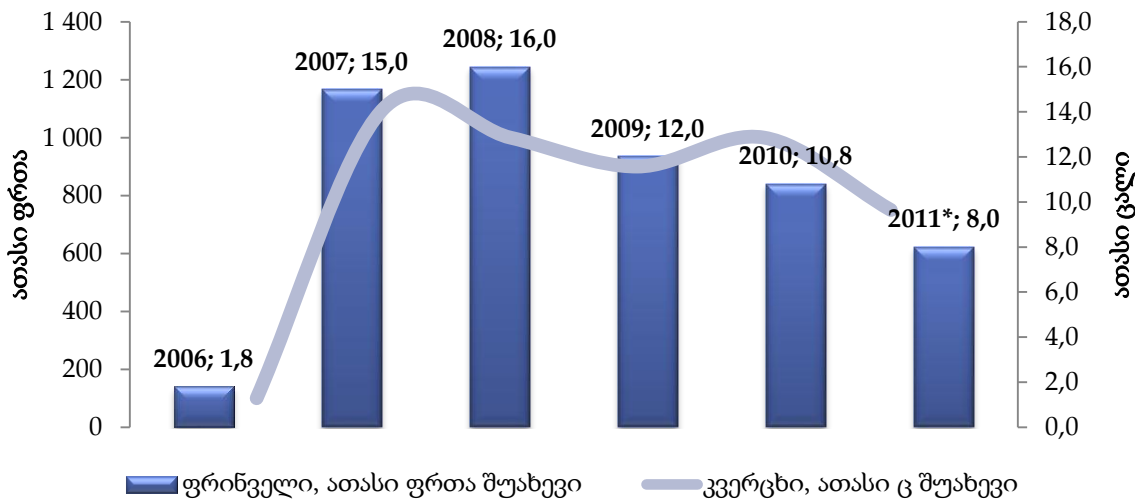
კვერცხი. აჭარის არ სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მონაცემებით, ბოლო 5 წლის აგროსაწარმოო ტენდენციებს შორის ასევე იკვეთება კვერცხის წარმოების ზრდა.

აღსანიშნავია ისიც, რომ იმ ფონზე როდესაც მეფრინველეობის დარგის შემცირება მიმდინარეობს, კვერცხის წარმოების ზრდა დამაფიქრებელია. მხოლოდ 2010 წელს მეფრინველეობის პროდუქციის გამოშვება 35%-ით შემცირდა. შუახვევის შინამეურნეობებში 10 800 ფრთა ფრინველი ჰყავთ.

საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის ინფორმაციით კვერცხის წლიური მოხმარება სულზე 90 ცალია. რაც ნიშნავს რომ მიუხედავად მზარდი დინამიკისა შუახვევის მუნიციპალიტეტში კვერცხით თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებელი 54%-ია.

კვერცხით თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებელი შუახვევში ძალიან დაბალია. ფრინველის რაოდენობა მთელი ნაჩვენები ხუთწლიანი დინამიკის განმავლობაში მკვეთრად მცირდება. უკვე 2010 წლისათვის ოჯახზე დაახლოებით ორი ფრთა ფრინველი მოდის. ქათმის საშუალო მწარმოებლურობა 20%-ია.

დიაგრამა 13.11 კვერცხის თვითურუნველყოფის მაჩვენებელი წარმოების მიხედვით კვების ფიზიოლოგიურ ნორმასთან მიმართებაში

ცხრილი 13.12 კვერცხის თვითურუნველყოფის მაჩვენებელი წარმოების მიხედვით კვების ფიზიოლოგიურ ნორმასთან მიმართებაში

მოხმარება ერთ სულზე	კვერცხის მოხმარების ფიზიოლოგიური ნორმა 240 ც/წ					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
მოსახლეობა	21 600	21800	20 000	22 300	22 600	22 900
ცალი წელიწადში	5	50	50	40	44	33
თვითურუნველყოფის კოეფიციენტი, %	2	21	21	17	18	14

ხორცი. ხორცის წარმოება ანალიზურ პერიოდში მნიშვნელოვნად დაეცა. ხორცის მოხმარების სიდიდე ქვეყნის საშუალო ტრენდსაც კი, არათუ ნორმას, მკვეთრად ჩამოუვარდება. ამ გარემოების ახსნა შესაძლებელია მხოლოდ იმ ფაქტით, რომ შემცირებულია საკვები ბაზის წარმოება. შედეგად, იმატა პირუტყვის დაცემამ.

ცხრილი 13.13 ხორცპროდუქტების თვითურუნველყოფის მაჩვენებელი წარმოების მიხედვით კვების ფიზიოლოგიურ ნორმასთან მიმართებაში

მოხმარება ერთ სულზე	ხორცისა და ხორცპროდუქტების მოხმარების ფიზიოლოგიური ნორმა 72 კგ/წ					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
მოსახლეობა	21 600	21800	20 000	22 300	22 600	22 900
კგ. წელიწადში	46	63	70	65	63	55
თვითურუნველყოფის კოეფიციენტი, %	13	18	20	19	18	16

რძე. რძის წარმოება ოფიციალური მონაცემებით მზარდია. გაუგებარია რის ხარჯზე იზრდება რძის მოცულობა მაშინ, როცა 30%-ით შემცირდა პირუტყვის რაოდენობა.

ცხრილი 13.14 რძის პროდუქტებით თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებელი წარმოების მიხედვით კვების ფიზიოლოგიურ ნორმასთან მიმართებაში

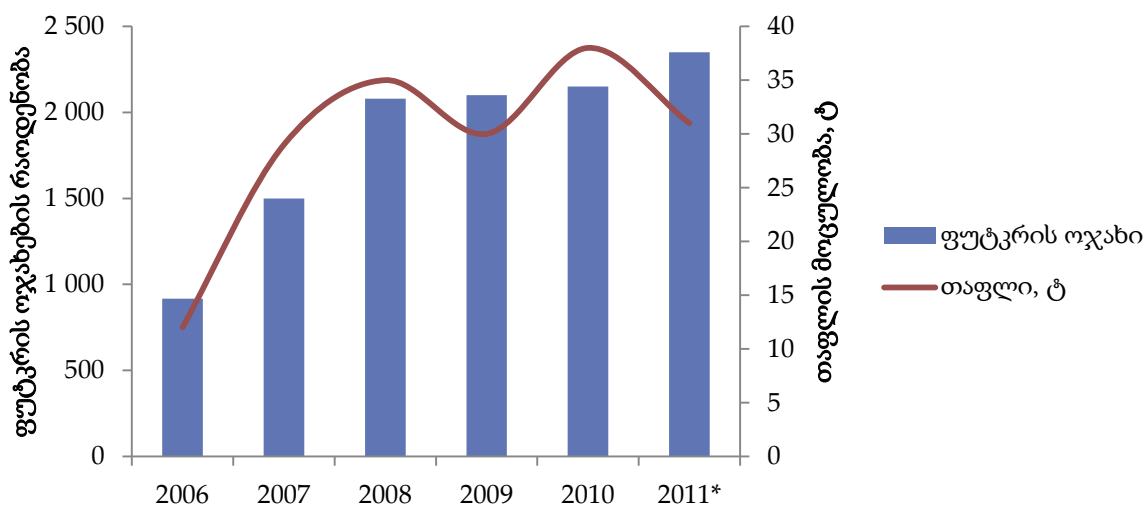
რძის პროდუქტების მოხმარების ფიზიოლოგიური ნორმა 348 კგ/წ

მოხმარება ერთ სულზე	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
მოსახლეობა	21 600	21 800	20 000	22 300	22 600	22 900
კგ. წელიწადში	555	530	618	552	628	563
თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტი, %	159	152	178	159	181	162

მეფუტკრეობა.

თაფლი. თაფლის წარმოება ინტენსივობის თვალსაზრისით პასიურად, თუმცა, ზრდადია. 2011 წელს 31 ტონამდე გაიზარდა მისი წარმოება. კლიმატური პირობების და დარგის შედარებითი არატრადიციულობის გამო ეს საკმაოდ კარგი მაჩვენებელია. მით უფრო იმ ფონზე, რომ დაჯამებული ზრდის ტემპი 20%-ს აღემატება. თუმცა არასტაბილურობა დამაფიქრებელია (დიაგრამა 13.12). სკის საშუალო გამოსავლიანობა 15 კილოგრამია.

დიაგრამა 13.12 თაფლის წარმოების დინამიკა 2006-2011 წწ.

შუახვევის მუნიციპალიტეტის სასოფლო-სამეურნეო პოტენციალს, სავარგულების საკმარის შეზღუდულობის მიუხედავად განაპირობებს ხელსაყრელი ნიადაგურ-კლიმატური პირობები, მუშახელის ხელმისაწვდომობა, სარწყავი და საგზაო ინფრასტრუქტურის საშუალოდ დამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა.

სოფლის მეურნეობაში კონკურენტუნარიანობა გამოკვეთილია ლობიოს და ზოგიერთი ბოსტნეულის (ბულგარული წიწაკა, საზაფხულო ლობიო, მწვანილი) წარმოების სფეროში. ამას განაპირობებს ხელსაყრელი ნიადაგურ-კლიმატური პირობები, ხანგრძლივი ტრადიცია და კლიმატთან შეგუებული ენდოგენური ჯიშების სიმრავლე.

რადგანაც სოფლის მეურნეობა ადგილობრივი ეკონომიკის ერთ-ერთ ძლიერ მხარეს წარმოადგენს, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს ამ სექტორის შემდგომ განვითარებაზე, მათ შორის ფერმერული საკონსულტაციო ცენტრების დაარსებაზე და დაფინანსების წყაროებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფაზე.

13.3 ტურიზმი

დღეისათვის საქართველოში ტურიზმის სფეროს განვითარება ერთ-ერთ უმთავრეს სტრატეგიულ მიმართულებად არის აღიარებული. აღსანიშნავია, რომ შუახვევის მუნიციპალიტეტს ტურიზმის განვითარებისათვის გააჩნია მნიშვნელოვანი წინაპირობები ისტორიული ძეგლების, ტრადიციების, საკურორტო ადგილების და სხვა რესურსების სახით.

ტურიზმი არის დარგი, რომელიც საშუალებას აძლევს მუნიციპალიტეტს მაქსიმალურად გამოიყენოს არსებული ბუნებრივი, ისტორიული თუ კულტურული რესურსები.

13.3.1 ტურიზმში არსებული მდგომარეობა

შუახვევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის დარგი ჩანასახოვან ფაზაშია. მიუხედავად იმისა, რომ შუახვეს არა აქვს არცერთი მოქმედი კურორტი, მუნიციპალიტეტს ტურიზმის განვითარების მხვირვ გააჩნია საკმაოდ მაღალი პოტენციალი. ტურიზმის განვითარების პოტენციალს განაპირობებს ისტორიული ძეგლებისა და ღირსშესანიშნაობების სიმრავლე, საკურორტო ადგილების არსებობა, სახალხო რეწვისა და ფოლკლორის დიდი ტრადიციები, სუფთა ეკოლოგიური პირობები და სხვა მრავალი ფაქტორი.

შუახვევის მუნიციპალიტეტში, ისევე როგორც აჭარის სხვა მაღალმთიან მუნიციპალიტეტებში, დიდი პოტენციალია სამთო-სათხილამურო, აგრო და ეკოტურიზმის განვითარებისათვის, რომელიც დღემდე არ არის ათვისებული.

აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ბოლო წლებში მნიშვნელოვანი ძვრებია დაწყებული სამთო-სათხილამურო ტურიზმის განვითარების მიმართულებით. რეგიონის მასშტაბით დიდი პოპულარულობით სარგებლობს სოფელ გომარდულში არსებული სამთო-სათხილამურო ბაზა.

ისტორიული ძეგლებისა და ღირსშესანიშნაობების ანალიზი

შუახვევის მუნიციპალიტეტში მდებარეობს რვა ისტორიული ძეგლი და ღირსშესანიშნაობა. მოცემული ძეგლების უმეტესი ნაწილი მიეკუთვნება XI-XIII საუკუნეების ძეგლს.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე გვხვდება შუა საუკუნეების თაღოვანი ხიდები: ბუთურაული, ზამლეთი, ფოთელაური.

ძეგლების უმეტესობა საჭიროებს რესტავრაციას და მიმდებარე ტერიტორიებზე ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებას. ძეგლების უმრავლესობას დაკარგული აქვს სანახაობრივი მხარე. აუცილებელია სპეციალური პროგრამის შემუშავება, რომელიც უზრუნველყოფს მოცემული ისტორიული ძეგლების მოვლა-პატრონობას, რესტავრაციას და ვიზუალური მხარის შენარჩუნებას.

ცხრილი №13.15 ისტორიული ძეგლები და ღირსშესანიშნაობები შუახვევის მუნიციპალიტეტში

	ძეგლის ან ღირსშესანიშნაობის დასახელება	ძეგლის ან ღირსშესანიშნაობის მდებარეობა	აგების თარიღი
1	დარჩიძეების (გოგოლაურის) ციხე	სოფ. დარჩიძეები	XI-XIII საუკუნეები
2	თაღოვანი ხიდი	სოფ. ვარჯანაული	XI-XIII საუკუნეები
3	ფურტიოს თაღოვანი ხიდი	სოფ. ფურტიო, „ომომანი“	IX-X საუკუნეები
4	ციხე	სოფ. ნიგაზეული	გვიანი შუა საუკუნეები
5	ჭვანის (ტაკიძეების, ოთოლთის) ციხე	სოფ. ტაკიძეები	XI-XIII საუკუნეები
6	ციხე	სოფ. ცინარეთი	XI-XIII საუკუნეები
7	კავიანის ციხე	სოფ. ხიჭაური	XII-XIII საუკუნეები
8	ციხე	სოფ. ოქროპილაური	XI-XIII საუკუნეები

ტრადიციული და სახალხო დღესასწაულების ანალიზი

შუახვევის მუნიციპალიტეტში ყოველწლიურად სამი ძირითადი სახალხო დღესასწაული იმართება, რომელთა ძირითადი ინიციატორია შუახვევის მუნიციპალიტეტის თვითმმართველობა. არსებული დღესასწაულები უზრუნველყოფენ მუნიციპალიტეტში ტურისტთა (ძირითადად აჭარის რეგიონიდან) მოზიდვას და მუნიციპალიტეტის შესახებ მათი ინფორმირებულობის ზრდას.

ცხრილი №13.16 ტრადიციული და სახალხო დღესასწაულები შუახვევის მუნიციპალიტეტში

№	დასახელება	აღწერა	ჩატარების ადგილი	ჩატარების თარიღი	ორგანიზატორი
1	მარეთობა	ტრადიციული დღესასწაული მარეთის ხეობაში, რომელზეც ადგილობრივი მოსახლეობა ადგილობრივი პროდუქციის გამოფენა-ბაზრობას აწყობს	ძირითადად სოფელი ოლადაური	7 მაისი	შუახვევის მუნიციპალიტეტი
2	შუამთობა	უძველესი ტრადიციული დღესასწაული, აღნიშნავს მთის სამუშაოთა სეზონის შუა პერიოდს, იმართება საზაფხულო მთის სამოვრებზე	საზაფხულო საკურორტო ადგილები და მთის სამოვრები	1-2 აგვისტოს პირველი შაბათი კვირა	შუახვევის მუნიციპალიტეტი
3	სიმღერისა და ცეკვის დღესასწაული	დღესასწაულზე ყოველი სოფელი წარმოდგენილია შემოდგომის ხვავ-ბარაქითა და საკუთარი პროგრამით. სრულდება ლექსები, შაირები, ძველი სიმღერები, ცეკვები, იმართება საქორწინო ცერემონიალი		სექტემბერი	შუახვევის მუნიციპალიტეტი

სახალხო რეწვის ოსტატები და ანსამბლები

შუახვევის მუნიციპალიტეტის ერთ–ერთ ძლიერ მხარედ გვევლინება მუნიციპალიტეტში არსებული ხალხური რეწვის ოსტატები. ინდივიდუალური, გუნდური, საოჯახო ცეკვისა და სიმღერის ანსამბლები, მუნიციპალიტეტის განუმეორებელ კულტურულ სახეს ქმნიან, რომელიც ტურიზმის, მით უფრო კულტურული ტურების განვითარებისათვის ანგარიშგასაწევი უპირატესობაა (იხ. დანართი №15). თუმცა გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ეს რესურსი, როგორც საბაზრო პროდუქტი, არ არის ჩამოყალიბებული და საამისოდ მნიშვნელოვანი ხელშეწყობაა საჭირო. ამ კუთხით აღნიშნულ პროდუქტს გამოცდა არ გაუვლია, რადგან არ ჩართულა საბაზრო პროცესებში. მაგალითად, ხელნაკეთი ნივთების გამოფენა–გაყიდვები პრაქტიკულად არ იმართება.

არსებით სირთულეს წარმოადგენს კულტურის სფეროს მიმართ ინტერესის ნაკლებობა ახალგაზრდებისა და საქმიანი წრეების მხრიდან. პირველ შემთხვევაში განვითარების ადამიანური რესურსი იზღუდება, მეორე შემთხვევაში კი - ფინანსური. შედეგად, იზრდება ალბათობა იმისა, რომ მომავალი თაობა სულ უფრო ნაკლებად დაინტერესდება ხალხური რეწვით, რაც მიგვიყვანს არსებული ტრადიციების დაკარგვამდე.

ტურისტული ინფრასტრუქტურა

ტურისტული ინფრასტრუქტურა მოიცავს ისეთი ორგანიზაციული და მატერიალური ობიექტების ერთობლიობას, რომლებიც ქმნიან ხელსაყრელ გარემოს მუნიციპალიტეტში ტურისტების მოზიდვისათვის, დასვენებისა და გართობის კომფორტული გარემოს ჩამოყალიბებისათვის. ტურისტული ინფრასტრუქტურის შემადგენელი ელემენტებია:

- სასტუმროები და ტურისტების განთავსების სხვა ობიექტები;
- საზოგადოებრივი კვების ობიექტები;
- ტრანსპორტი;
- სანიშნებითა და ბანერებით უზრუნველყოფილი საგზაო ქსელი;
- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა;
- შემეცნებითი, საქმიანი, გასართობი, გამაჯანსაღებელი, სპორტული და სხვა ანალოგიური ობიექტები;
- ტურისტული სააგენტოები და ოპერატორები;
- გიდების მომსახურების მიმწოდებელი ორგანიზაციები.

ტურისტული მარშრუტის მიმზიდველობის შეფასებისას, ხარისხის ფაქტორი საკვანძო კრიტერიუმს წარმოადგენს. ხარისხის განსაზღვრის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორად განიხილება მუნიციპალიტეტის შიგნით სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა. გზების არსებული ცუდი ხარისხის გამო სახეზე გვაქვს სახმელეთო ტრანსპორტით გადაადგილების მოუხერხებლობა. ზამთარში ნალექის დიდი რაოდენობა იწვევს გზების ჩაკეტვას და სატრანსპორტო მიმოსვლის პარალიზებას. მოუწესრიგებელია ასევე ტურისტულ ძეგლებთან მისასვლელი გზები და ბილიკები.

არასტანდარტულია გზებზე არსებული საგზაო ნიშნები, მათი ხარისხი უმეტესწილად ცუდია, წარწერები ხშირად მხოლოდ ქართულ ენაზეა შესრულებული და ა.შ. ისტორიული ძეგლებისა და ღირსშესანიშნაობების მიმანიშნებელი აზრები ან საერთოდ არ არის ან არასრულადაა.

ცენტრალური მაგისტრალების გასწვრივ თითქმის არ არის საერთაშორისო სტანდარტის შესაბამისი ტურისტული და სხვა ზოგადი ინფრასტრუქტურის ობიექტები: ტურისტთა მოსაცდელი ადგილები და საზოგადოებრივი საპირფარეშოები. მსგავსი ინფრასტრუქტურა საერთოდ არ არსებობს ისტორიული და არქიტექტურული ძეგლების და სხვა ტურისტული ღირსშესანიშნაობების გარშემო.

ფიჭური კომუნიკაციის დაფარვის ზონაში მთელი მუნიციპალიტეტია მოქცეული. საკაბელო სატელეფონო ინფრასტრუქტურა კი მნიშვნელოვნად მოშლილია და დაბის გარეთ მისი გამოყენება ფრაგმენტულია. შესაბამისად, არც ინტერნეტია ხელმისაწვდომი. ინტერნეტკავშირი ამ ეტაპზე მისაწვდომია მხოლოდ მაგთიფიქსისა და ჯეოსელის უკაბელო ინტერნეტის მოდემის გამოყენებით. შესაბამისად, მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არც WI-FI ზონები მოქმედებს.

მუნიციპალიტეტში არ ფუნქციონირებს არცერთი ტურისტული კომპანია და არ არის ჩამოყალიბებული ტურისტული მომსახურების მიწოდების (ექსკურსიები და გიდებით მომსახურება) პრაქტიკა. არსებობს მკვეთრად შეზღუდული ქმედითობის ტურისტთა მომსახურების საინფორმაციო ცენტრი, რომელიც დაფუძნებულია აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტურიზმის დეპარტამენტის მიერ.

შუახევში მდებარეობს "რიკი-ხიდის" დასასვენებელი პარკი და დაბის ცენტრში არსებული სკვერი.

აჭარის ა/რ-ის ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტის მონაცემებით, შუახევის მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს სასტუმროები, სასტუმროს ტიპის სახლები და კვების

ობიექტები. მუნიციპალიტეტში მდებარეობს 3 მუზეუმი, 43 კულტურის სახლი და სასოფლო კლუბი (იხ. დანართი №13, №14).

საკურორტო ადგილ გომარდულზე მოთხილამურეთათვის მოქმედებს 200 მ სიგრძის საბაგრო გზა და სასტუმროს ტიპის სახლები.

ტურისტული მარშრუტების ანალიზი

დღესდღეობით შუახევის მუნიციპალიტეტისათვის დამუშავებულია მხოლოდ ერთი ტური შესაბამისი ტურისტული რუკითა და მარშრუტის აღწერილობით. ტურით სარგებლობა შეუძლიათ როგორც ადგილობრივ, ისე მთლიანად საქართველოს ტურისტულ სააგენტოებს. ამასთან აღსანიშნავია, რომ შუახევის მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი. ამ დროისათვის ტურიზმის დეპარტამენტის მიერ მიმდინარეობს შუახევის ტურისტული პოტენციალის შესწავლა და ახალი ტურისტული მარშრუტების დაგეგმვა (იხ. დანართი №16).

საკურორტო ადგილების ანალიზი

შუახევის მუნიციპალიტეტში არ არის არცერთი მოქმედი კურორტი. მიუხედავად ამისა, მუნიციპალიტეტს გააჩნია შვიდი საკურორტო ადგილი (იხ. ცხრილი № 13.17). რომელთა ათვისებაც მნიშვნელოვნად გაზრდის შუახევის მუნიციპალიტეტის ტურისტულ შესაძლებლობებს.

ცხრილი №13.17 საკურორტო ადგილები შუახევის მუნიციპალიტეტში

№	საკურორტო ადგილის დასახელება	საკურორტო ადგილის ტიპი	სიმაღლე ზღვის დონიდან (მ)	საკურორტო ზონა	სავარაუდო სამედიცინო პროფილი
1	სარიჩაი	კლიმატური	2 000		პროფილაქტიკური
2	საღორია	კლიმატური	800	II-1-ა	პროფილაქტიკური, კარდიოლოგიური, ნევროლოგიური (ცნს)
3	ტომაშეთი	კლიმატო-ბალნეოლოგიური	1 550	IV-ა	პროფილაქტიკური, გინეკოლოგიური, ართროლოგიური, ნევროლოგიური (პნს)
4	ჩირუხი	კლიმატური	1 970		პროფილაქტიკური
5	ჯინალი	კლიმატური	1 900	IV-ა	პროფილაქტიკური
6	ლომა		22 00		
7	გომარდული		1 120		

წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტი

ჩირუხს, ღომასა და გომარდულს აქვს სამთო-სათხილამურო კურორტის შექმნის მაღალი პოტენციალი. საკურორტო ადგილ ღომას აქვს სამონადირე-სათევზაო ტურიზმის განვითარების პოტენციალი, გომარდულს – ეკოტურიზმის, საღორიასა და ტომაშეთს – სამკურნალო, ხოლო ჯინალიას – სამკურნალო და საცხენოსნო.

რაც შეეხება საკურორტო ადგილ გომარდულს, აქ უკვე შექმნილია ტურიზმის განვითარებისათვის შესაბამისი ინფრასტრუქტურა. აღასანიშნავია ისიც, რომ აქ მდებარეობს სათხილამურო სკოლა და პერიოდულად ეწყობა სხვადასხვა მასშტაბის სპორტული შეჯიბრებები.

მთლიანობაში შუახევის მუნიციპალიტეტს, არსებული რესურსების გათვალისწინებით, გააჩნია შემდეგი სახის ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები:

- შემეცნებითი ტურიზმი:
- ეკოტურიზმი:
- სამკურნალო ტურიზმი:
- საცხენოსნო ტურიზმი:
- სამთო – სათხილამურო ტურიზმი:
- სამონადირეო და სათევზაო ტურიზმი.

1. შემეცნებითი ტურიზმი:

- ტაკიძეების ციხე – კავიანის ციხე – ოქროპილაურის ციხე;
- ნიგაზეულის ციხე – გალავანი – ფურტიოს თაღოვანი ხიდი – ფერისცვალების ეკლესია – მარეთის ხეობის ეთნოგრაფიული მუზეუმი.

2. ეკოტურიზმი:

- შუახევი – გომარდული – ჭვანა – სხევი;
- შუახევი – ზამლეტი – ფურტიო; (შუახევი – ჭვანა – გომარდულის მისასვლელი გზის კეთილმოწყობა, ტურისტული მარშრუტების საგზაო პირობების შესწავლა, ტურისტული ბილიკების მარკირება, პასპორტიზაცია, სახიფათო უბნების სქემების შედგენა, შესაბამისი ინფრასტრუქტურის სექმნა).

3. სამკურნალო ტურიზმი:

- შუახევი – საკურორტო ადგილი ტომაშეთი – ცინარეთი.

4. საცხენოსნო ტურიზმი:

- ჯინალი – ჩირუხის მთა; (მარშრუტის დამუშავება, ჩირუხის მთის საზაფხულო იალაღებზე საცხენოსნო ტურიზმის შუალედური ინფრასტრუქტურის მოწყობა – საჯინიბო, საწვრთნელი მინდორი, ღამისთევის კოტეჯები).

5. სამთო – სათხილამურო ტურიზმი:

- ხიჭაური – ცხემლისი – გომარდული;
- შუახევი – გომარდული – ნიგაზეული – შუახევი;
- სოფ. გომარდულში სათხილამურო ბაზის მოწყობა; (მისასვლელი გზების კეთილკმოწყობა, მარშრუტების დამუშავება, ლაშქრობის ტრასის მარკირება, სათხილამურო ტრასის მოწყობა, ინფრასტრუქტურის მოწყობა, სქემების შედგენა).

6. სამონადირეო და სათევზაო ტურიზმი:

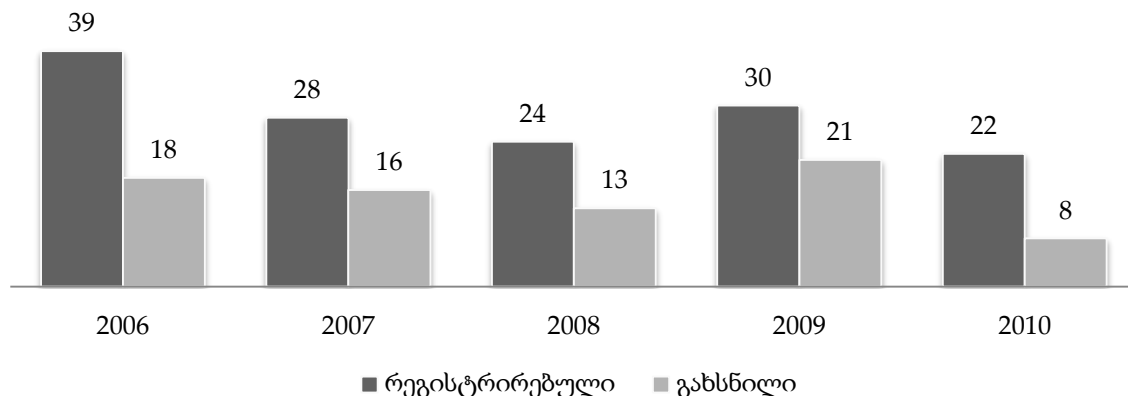
- ჩირუხის მთა – სანალია – ღომას მთა – საყვირალა – გრძელგორი – კატრიანის მთა;
- მდ. აჭარისწყალი – მდ. ჩირუხისწყალი – მდ. ტბეთისწყალი – მდ. ჭვანისწყალი და მისი შენაკადები.

14 უსაფრთხოება

შუახვევის მუნიციპალურ სამმართველოს პოლიციის განყოფილება არ გააჩნია. მუნიციპალურ სამმართველოში დასაქმებულია 40 ადამიანი.

2006-2010 წლებში შუახვევის მუნიციპალურ სამმართველოში რეგისტრირებული და გახსნილი დანაშაულების სტატისტიკა შემდეგია:

დიაგრამა № 14.1. რეგისტრირებულ და გახსნილ დანაშაულთა დინამიკა

შუახვევის მუნიციპალიტეტში წლის განმავლობაში დარეგისტრირებულ დანაშაულთა რაოდენობა უმნიშვნელოა.

2010 წელს, 2006 წელთან შედარებით, დარეგისტრირებულ დანაშაულთა რაოდენობა 43%-ით შემცირდა: თუ 2006 წელს გახსნილ დანაშაულთა რაოდენობა 46%-ი იყო 2010 წელს დანაშაულთა გახსნის მაჩვენებელი 36%-მდე შემცირდა. რაც ერთ-ერთი ყველაზე დაბალი შედეგია სხვა მუნიციპალიტეტებთან შედარებით.

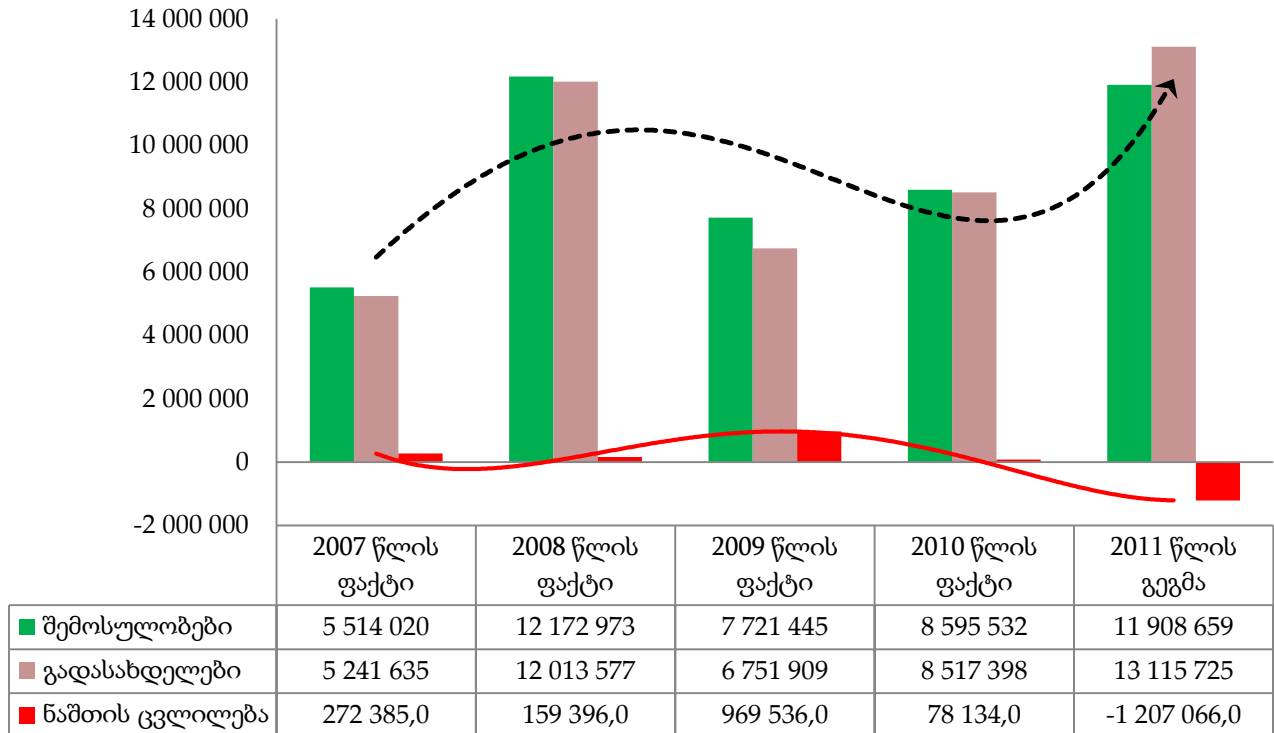
სხვა მუნიციპალიტეტებთან მიმართებაში რეგისტრირებული დანაშაულების მიხედვით ყველაზე მცირე მონაცემი ფიქსირდება შუახვევის მუნიციპალიტეტში და მისი ხვედრითი წილი აჭარის ხუთი მუნიციპალიტეტის ჯამურ რეგისტრირებულ დანაშაულთა რაოდენობაში 0,027-ს შეადგენს.

ყოველ 1000 კაცზე რეგისტრირებული დანაშაულებათა კოეფიციენტიცაა ერთია. ანალიზურ პერიოდში მუნიციპალიტეტში არ დაფიქსირებულა მძიმე დანაშაული.

15 საჯარო ფინანსები

15.1 ბიუჯეტის შემოსულობების აღრიცხვა და ანგარიშგება

დიაგრამა 15.1. შუახევის ბიუჯეტის ნაშთის დინამიკა 2007-2011 წლებისათვის

შუახევის მუნიციპალიტეტის შემოსულობები 2010 წლის დაზუსტებული ბიუჯეტით განისაზღვრა 5 080 512 ლარით, ხოლო საკასო შესრულებამ იმავე პერიოდში შეადგინა 5 103 497 ლარი, ანუ 22 985 ლარით მეტი, ე.ი გეგმა შესრულდა 101%-ით.

შუახევის მუნიციპალიტეტის შემოსავლები 2010 წლის დაზუსტებული ბიუჯეტით გათვალისწინებული იყო 5 050 512 ლარი, საკასო შესრულებამ შეადგინა 5 069 835 ლარი, ანუ 19 323 ლარით მეტი, კერძოდ:

ქონების გადასახადის სახით მიღებულია 62 636 ლარი, რაც დაზუსტებულ გეგმაზე 2 636 ლარით მეტია, ანუ გეგმა შესრულებულია 104 პროცენტით.

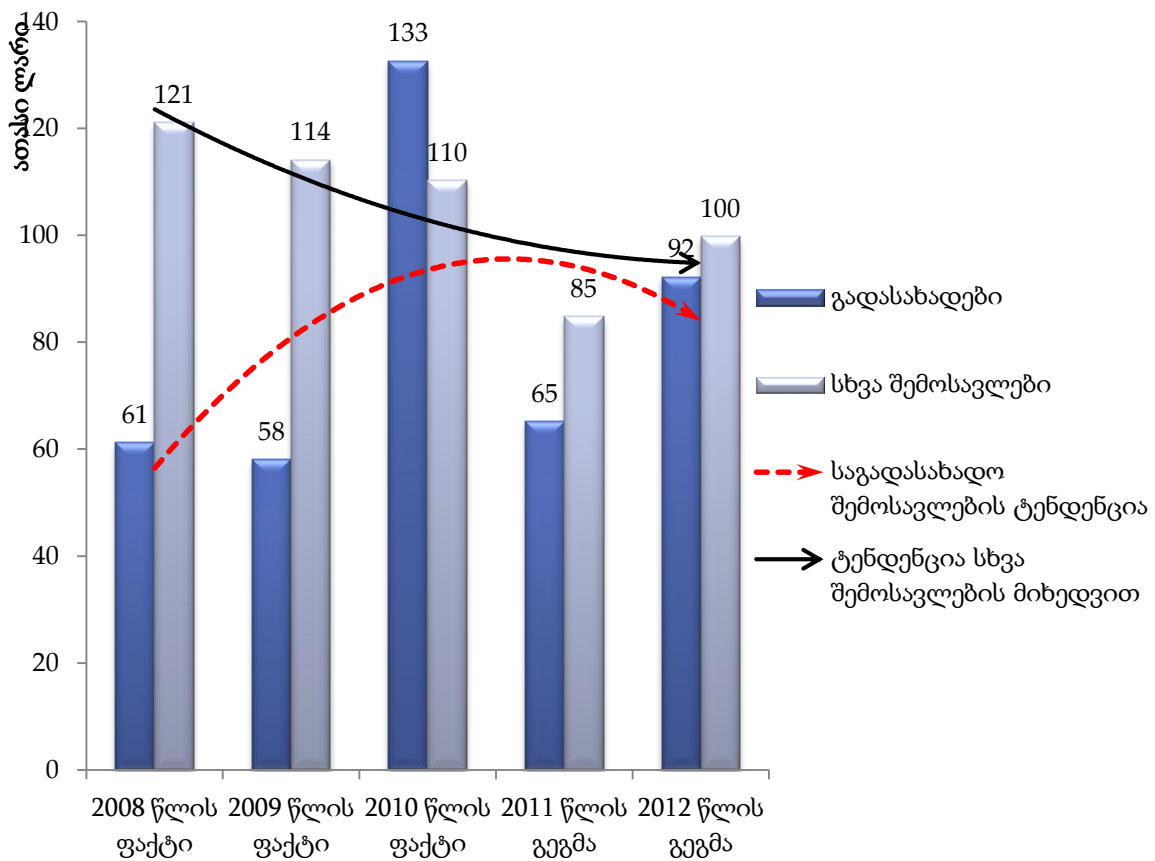
სახელმწიფო მმართველობის სხვადასხვა დონის ორგანიზაციებიდან გრანტების სახით მიღებულია 4 854 898 ლარი.

გათანაბრებითი ტრანსფერის სახით მიღებულია 3 583 200 ლარი, აჭარის ა/რ ბიუჯეტიდან ტრანსფერის სახით მიღებულია 465 000 ლარი, საქართველოს მთავრობის განკარგულებით სოფლის მხარდაჭერის პროგრამის განხორციელების მიზნით მიღებულია 807 311 ლარი.

შუახვევის ბიუჯეტის ზრდის დინამიკა (2007-2011 წლები) ერთი შეხედვით არათანაბარია და არაცალსახა. თუმცა 2008 წლის ფაქტიურ შესრულებაში მნიშვნელოვანი ცვლილება შეიტანა აგვისტოს მოვლენებთან დაკავშირებულმა გამოთნაბრებითმა ტრანსფერმა, რომელიც აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ბიუჯეტიდან შესრულდა ფინანსური დახმარების სახით და შეადგინა 6 625 150 ლარი.

მთლიანობაში შუახვევის ბიუჯეტის საშუალო ზრდის ტემპმა 2007-2011 წლებისათვის 29% შეადგინა.

დიაგრამა 15.2. საბიუჯეტო შემოსავლების განაწილება 2008-2012 წლებში

სხვა შემოსავლების სახით 2010 წელში მიღებულია 149 545 ლარი, რაც დაზუსტებულ გეგმაზე 14 544 ლარით მეტია, ანუ გეგმა შესრულებულია 110 პროცენტით, მათ შორის

საკუთრებიდან შემოსავლებმა შეადგინა 105 952 ლარი და ჯარიმების, საურავების და სანქციების სახით შემოსავალმა შეადგინა 34 535 ლარი. (ცხრილი 15.1)

ცხრილი 15.1. ბიუჯეტის შემოსავლების სტრუქტურა

	2008	2009	2010	2011
	ფაქტი	ფაქტი	ფაქტი	გეგმა
შემოსავლები	4 786 425	3 744 099	5 069 835	4669700
გადასახადები	58 861	67 634	62 636	62 000
გრანტები	4 552 820	3 486 687	4 854 898	4 479 700
სხვა შემოსავლები	174 744	189 778	149 545	128 000

ცხრილი 15.2. საგრანტო შემოსავლების ჭრილი 2008-2009 წლებში

დასახელება	2008 წლის ფაქტი	2009 წლის გეგმა
გრანტები	4 280 561	3 082 273
სახელმწიფო მმართველობის სხვადასხვა დონის ორგანიზაციებიდან მიღებული გრანტები	4 280 561	3 082 273
მიმდინარე დანიშნული გრანტები	4 280 561	3 082 273
საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილი გამოთანაბრებითი ტრანსფერი	1 486 000	1 593 600
საქართველოს პრეზიდენტის სარეზერვო ფონდიდან გამოყოფილი სახსრები	400 000	400 000
აჭარის არ რესპუბლიკის ბიუჯეტიდან გამოყოფილი სპეციალური ტრანსფერი	1 969 100	719 900
საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდიდან ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისათვის გამოყოფილი თანხები	425 461	282 380
საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გამოყოფილი თანხები		10 000
სხვა ტრანსფერები		76 393

ცხრილი 15.3. ბიუჯეტის შესრულების მაჩვენებლები

	2008			2009			2010			2011		
	გეგმა	ფაქტი	განსხვავება	გეგმა	ფაქტი	განსხვავება	გეგმა	ფაქტი	განსხვავება	გეგმა	ფაქტი	განსხვავება
შემოსავლები	4 302 800	4 786 425	483 625	3 651 837	3 744 099	92 262	5 080 512	5 103 497	22 985	4 667 700		
- ხარჯები	2 364 095	2 388 278	24 183	2 820 106	2 884 848	64 742	1 575 173	1 536 560	-38 613	3 657 200		
= საოპერაციო სალდო	1 938 705	2 398 147	459 442	831 731	859 251	27 520	3 505 339	3 566 937		1 010 500		
- არაფინანსური აქტივების ცვლილება	1 708 610	2 062 599	353 989	908 478	888 039	-20 439	1 935 022			1 072 500		
= მთლიანი სალდო	230 095	335 548	105 453	-76 747	-28 788	47 959	1 570 317			-62 000		

ცხრილი 15.4. ბიუჯეტის შესრულება ცალკეული მუხლების მიხედვით

	2007			2008			2009			2010			2011*	
	გეგმა	ფაქტი	ცვლილება	გეგმა	ფაქტი	ცვლილება	გეგმა	ფაქტი	ცვლილება	გეგმა	ფაქტი	ცვლილება	გეგმა	ფაქტი
საერთო დანიშნულები ს სახელმწიფო მომსახურება	817 954	807 016	-10 938	1 175 522	1 096 271	-79 251	1 382 529	1 301 620	-80 909	1 434 993	1 401 680	-33 313	1 587 440	
თავდაცვა	38 325	36 768	-1 557	66 750	65 500	-1 250	83 080	82 844	-236	86 240	84 642	-1 598	104 240	
საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	116 720	115 938	-782	227 369	222 230	-5 139	188 400	184 697	-3 703	192 200	191 215	-985	230 000	
ეკონომიკური საქმიანობა	366 770	364 272	-2 498	629 342	602 466	-26 876	101 180	99 674	-1 506	123 302	122 356	-946	113 080	
გარემოს დაცვა	59 500	59 321	-179	98 580	98 119	-461	46 360	46 191	-169	63 930	63 400	-530	212 000	
საბინაო-კომუნალური მეურნეობა	54 302	47 038	-7 264	751 383	735 031	-16 352	786 805	782 474	-4 331	1 287 638	1 281 542	-6 096	482 740	

ჯანდაცვა	13 196	13 174	-22	147 229	143 505	-3 724	146 500	123 088	-23 412	167 445	148 503	-18 942	236 140
დასვენება, კულტურა, რელიგია	358 586	358 316	-270	1 190	1 185	-5	572 010	561 419	-10 591	993 057	975 577	-17 480	1 033
განათლება	333 981	331 628	-2 353	824	699	-125	304 607	303 935	-672	623 154	603 748	-19 406	660
სოციალური დაცვა	118 786	111 656	-7 130	289 677	278 517	-11 160	334 600	311 208	-23 392	190 302	175 576	-14 726	546 100
სულ	2 278	2 245	-32 993	4 887	4 734	-153 198	3 946	3 797	-148 921	5 162	5 048	-114 022	4 729
	120	127	-32 993	265	067	-153 198	071	150	-148 921	261	239	-114 022	700

15.2 ბიუჯეტის ხარჯვითი პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები

ამ თავში განვიხილავთ სხვადასხვა მხარჯავი დაწესებულებებისათვის 2007-2011 წლების ბიუჯეტებით გამოყოფილ ასიგნებებს, რომლებიც ხარჯებად და არაფინანსური აქტივების მატებად არის ასახული. გაანალიზებულ იქნება სახელმწიფო ბიუჯეტში შეტანილი ცვლილებებით მხარჯავი დაწესებულებებისათვის ასიგნებების გაზრდისა და შემცირების საკითხები.

ცხრილი 15.5. ბიუჯეტის ფუნქციონალური ჭრილი და წილი მთლიან ხარჯებთან.

	2007		2008		2009		2010		2011 ²⁶	
	ფაქტი	%	ფაქტი	%	ფაქტი	%	ფაქტი	%	გეგმა	%
საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	807 016	35,9	1 096 271	23,2	1 301 620	34,3	1 401 680	27,8	1 587 440	33,6
თავდაცვა	36 768	1,6	65 500	1,4	82 844	2,2	84 642	1,7	104 240	2,2
საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	115 938	5,2	222 230	4,7	184 697	4,9	191 215	3,8	230 000	4,9
ეკონომიკური საქმიანობა	364 272	16,2	602 466	12,7	99 674	2,6	122 356	2,4	113 080	2,4
გარემოს დაცვა	59 321	2,6	98 119	2,1	46 191	1,2	63 400	1,3	212 000	4,5
საბინაო-კომუნალური მეურნეობა	47 038	2,1	735 031	15,5	782 474	20,6	1 281 542	25,4	482 740	10,2
ჯანდაცვა	13 174	0,6	143 505	3,0	123 088	3,2	148 503	2,9	236 140	5,0
დასვენება, კულტურა, რელიგია	358 316	16,0	1 185 699	25,0	561 419	14,8	975 577	19,3	1 033 660	21,9
განათლება	331 628	14,8	306 729	6,5	303 935	8,0	603 748	12,0	546 100	11,5
სოციალური დაცვა	111 656	5,0	278 517	5,9	311 208	8,2	175 576	3,5	184 300	3,9
ჯამი	2 245 127	100	4 734 067	100	3 797 150	100	5 048 239	100	4 729 700	100

²⁶ ანალიზში წარმოდგენილია 2011 წლის ბიუჯეტის მხოლოდ გეგმა.

ცხრილი 15.6. ბიუჯეტის ფუნქციონალური ჭრილის რანჟირება ხუთწლიანი პერიოდის ჯამის მიხედვით.

	სულ-5 წლის განმავლობაში	%
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	6 194 027	30,1
2 დასვენება, კულტურა, რელიგია	4 114 671	20,0
3 საბინაო-კომუნალური მეურნეობა	3 328 825	16,2
4 განათლება	2 092 140	10,2
5 ეკონომიკური საქმიანობა	1 301 848	6,3
6 სოციალური დაცვა	1 061 257	5,2
7 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	944 080	4,6
8 ჯანდაცვა	664 410	3,2
9 გარემოს დაცვა	479 031	2,3
10 თავდაცვა	373 994	1,8
ჯამი	20 554 283	100,0

ბიუჯეტის ფუნქციონალურ კლასიფიკატორში ყველაზე მაღალი პროცენტი ანალიზური პერიოდის ყველა წლის განმავლობაში საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურებაზე მოდის. შესაბამისად, ანალიზური პერიოდის ჯამური მონაცემითაც ინარჩუნებს ეს კლასიფიკაცია ლიდერობას.

ხუთი წლის განმავლობაში ამ კლასიფიკატორში გახარჯული თანხების 39,3% შრომის ანაზღაურებაზეა წასული. და მისი მოცულობა 2007 წლიდან (284 452 ლარი) 2010 წლამდე (741 963 ლარი) იზრდებოდა. 2010 წელს კი მცირედით შემცირდა. საშტატო ერთეულების რაოდენობა 2007 წელს 55 ერთეული იყო, უკვე 2008 წლიდან დღემდე სტაბილურად 137-ია. 4,6% ტრანსპორტისა და ტექნიკის ექსპლუატაციას მოხმარდა და ეს ხარჯიც წლების განმავლობაში იზრდებოდა და 2007 წლიდან დღემდე 2,4-ჯერ გაიზარდა. 8,5 % საოფისე ხარჯებს მიეკუთვნება და ამ კლასიფიკაციაშიც ხარჯები პერმანენტულად მზარდია.

სულ 88 421 ლარი დაიხარჯა სპორტული ღონისძიებების ორგანიზებაზე. 2007-2010 წლებში.

2010 წელს მთა ღომაზე ტრასის მშენებლობის კაპიტალურმა ხარჯმა 167 223 ლარი შეადგინა. ამავე წელს სტადიონების მშენებლობაზე 242 805 ლარი, ხოლო ტენისის მაგიდების შესაძენად 9 000 ლარი დაიხარჯა.

2010 წელს სასპორტო ინფრასტრუქტურის განვითარებისათვის საკმაოდ მნიშვნელოვანი ხარჯები იქნა გაწეული: დანისპარაულში სათხილამურო სპორტის ხელშეწყობისათვის 200 689 ლარი, სპორტული მიწის მოედნების მოწყობა 21 823 ლარი. 2011 წელს იგეგმება დაბაში სტადიონის რეკონსტრუქცია, რისთვისაც გათვალისწინებული ხარჯის მოცულობა 100 000 ლარია.

მთლიანობაში 2007-2011 წლებში დასვენება, კულტურა, რელიგიის მუხლში მოქცეული ხარჯებიდან სპორტის მიმართულებით წასული ხარჯების საერთო მოცულობამ 629 272 ლარი (15,3 %) შეადგინა.

ბაგა-ბაღების დაფინანსებაზე წასული ტრანსფერების საერთო მოცულობა 2007-20010 წლებში 671 244 ლარი შეადგინა. დაფინანსება მზარდია და 133 476 -დან (2007 წელი) 312 685 ლარამდე (2010 წელი გაიზარდა). ფინანსდება დაბა შუახევის, უჩამბისს, ფურტიოს ბაგა ბარები.

2011 წლის ბიუჯეტში კი 342 000 ლარია გათვალისწინებული სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების მომსახურებისათვის.

2007 წელს 32 760 ლარით განხორციელდა შუახევის 28 საჯარო სკოლის საბიბლიოთეკო მომსახურების სუბსიდირება (12 948 ლარი 2008 წელ), 24 518 ლარით - შუახევის კომპლექსური სასპორტო სკოლის (2008 წელს 62 865 ლარი, 2009 წელს - 85 810 ლარი და 2009 წელს - 98 636 ლარით), 15 502 ლარით კი - კომპიუტერის შემსწავლელი პროგრამა დაფინანსდა.

2008 წელს სკოლების მცირე სარემონტო სამუშაოებზე სულ 137 894 ლარი დაიხარჯა.

2010 წელს დაწყებითი სკოლის მშენებლობისთვის 118 021 ლარი იქნა დახარჯული.

2007-2010 წლებში კომპიუტერის შემსწავლელი კურსების დაფინანსება ადგილობრივ ბიუჯეტს 63 388 ლარი დაუჯდა.

16 სოციოლოგიური კვლევის შედეგები

2010 წლის სექტემბერ–ოქტომბერში, პროექტის – "აჭარის რეგიონის ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შესაძლებლობების გაძლიერება გრძელვადიანი, მდგრადი განვითარებისათვის" – ფარგლებში, ჩატარდა მოსახლეობის სოციოლოგიური გამოკითხვა. კვლევის მიზანი იყო, როგორც არსებული სიტუაციის შესწავლა, ასევე მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის მიერ პრობლემებისადმი მიდგომის ფსიქო-სოციალური ასპექტების სიღრმის გამოვლენა და მომავალი მუშაობისათვის მიმართულებების განსაზღვრა.

მოსახლეობის გამოკითხვა ჩატარდა ანკეტირების წესით.

16.1.1 მეთოდოლოგია

კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე, გამოყენებული იყო როგორც თვისობრივი, ასევე რაოდენობრივი კვლევის მეთოდები, საბოლოო ანგარიში კი რაოდენობრივი კვლევის შედეგების სტატისტიკური ანალიზისა და თვისობრივი კვლევის შედეგებთან მათი შეჯერების საფუძველზე მომზადდა.

ანკეტირების პირველი ნაწილი განხორციელდა რაოდენობრივი (დესკრიპტული) კვლევის მეთოდით. ეს მეთოდი ატარებს საკვლევი ინდიკატორების სტატისტიკური გაზომვის და ანალიზის განხორციელების შესაძლებლობას (ცვლადები, პარამეტრები, კავშირები, კორელაციები).

გამოკითხვა მიმდინარეობდა სპეციალური, სტრუქტურირებული კითხვარების მეშვეობით, რომლის შესავსებად საჭირო იყო დაახლოებით 15-20 წუთი. კითხვარები ძირითადად შედგებოდა დახურული ტიპის კითხვებისგან, თუმცა ასევე მოიცავდა ღია კითხვებსაც.

კვლევის დაწყებამდე ჩატარდა ე.წ. პრე-ტესტი ანუ საპილოტე კვლევა, კითხვართან დაკავშირებული შენიშვნების საფუძველზე მოხდა ანკეტის საბოლოო ვერსიის შემუშავება.

გამოკითხვისას რესპონდენტების შერჩევა მოხდა ორდონიანი მიზნობრივი სეგმენტის შერჩევითა და მესამე დონის შემთხვევითი ამორჩევის საფუძველზე. ასეთი მიდგომა გულისხმობს საწყის ეტაპზე პოტენციური რესპონდენტების მსხვილი კატეგორიით გამოყოფას. ჩვენს შემთხვევაში პირველ ეტაპზე ტერიტორიული ნიშნით გამოიყო სამიზნე ჯგუფი. მეორე ეტაპზე საორიენტაციო კატეგორიები შეირჩა საქმიანობის, შემოსავლების, განათლების სავარაუდო მონაცემების საფუძველზე, რათა შედეგად მიგველო რეზულტატი რომლითაც მაქსიმალურად სრულფასოვნად აღიწერებოდა რეალურად არსებული სოციალური სურათი. ბოლო ეტაპზე სრულიად შემთხვევითი პრინციპით ამორჩეულ რესპონდენტებს მიეწოდათ კითხვარები.

16.1.2 მიზნები და ამოცანები

კვლევის უშუალო მიზანი იყო არსებული სოციალურ-ეკონომიკური შინაარსის პრობლემების მიმართ დამოკიდებულებისა და გამოსავლის მათეულ ხედვათა გამოკვეთა და ანალიზი სხვადასხვა დემოგრაფიულ ცვლადებთან კორელაციაში.

კვლევის ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტი კი ფოკუსირებული პრობლემების ირგვლივ მოსახლეობაში დაგროვილი ცოდნის შესწავლა, მისი პრაქტიკული განხორციელების ფორმებისა და მასშტაბის ანალიზი იყო.

კვლევა მიზნად ისახავდა რიგი კონკრეტული ამოცანების გადაწყვეტას:

- მუნიციპალიტეტის საქმიანობის გრძელვადიანი კოორდინაციისათვის სტრატეგიული დოკუმენტის შექმნისადმი საზოგადოებრივი პოზიციის შემოწმება;
- მოსახლეობისათვის ყველაზე აქტუალური პრობლემების გამოვლენა და ერთგვარი აქტუალობის მწკრივის შედგენა;
- პრობლემების სიმწვავისა და სიღრმის შეფასება;
- რესპონდენტთათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემების დაძლევის გზების რესპონდენტისეული ხედვის გაზიარება;
- პრობლემათა აღქმის ადეკვატურობის შეფასება.

სოციალურ-ეკონომიკური კვლევები მნიშვნელოვანია იმ დამოკიდებულებების შეწავლისათვის, რომელიც არსებობს საზოგადოების ეკონომიკურ და სოციალურ ასპექტებს შორის.

პროექტის ფარგლებში მოხდა რამდენიმე საკითხის შესწავლა:

- ზოგადი სოციალური ფონი;
- მწვავე სოციალური პრობლემები;
- ჯანდაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა;
- მუნიციპალიტეტის ინფრასტრუქტურული გარემო.

16.1.3 კვლევის გეოგრაფიული არეალი და სამიზნე ჯგუფი

კვლევის არეალი სრულად მოიცავდა პროექტის გახორციელების გეოგრაფიულ არეალს. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე გამოკითხული იქნა მოსახლეობის დაახლოებით 3%. ანკეტების ამოღების კოეფიციენტი 0.94-ია. მახასიათებლის ეს სიდიდე ანალოგიური ტიპის კვლევებისათვის საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია.

კვლევაში შესწავლილია მხოლოდ კონკრეტული მუნიციპალიტეტების მოსახლეობა. კვლევის გეოგრაფიული არეალი განიფინა მუნიციპალიტეტის ყველა თემის საშუალო და დიდ სოფლებზე, სადაც თავმოყრილია მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი, რამაც შესაძლებლობა მოგვცა, აღნიშნული კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, გარკვეული

წარმოდგენა შეგვექმნა სოციალურ-ეკონომიკური აქტივობის ყველა სფეროში არსებული ძირითადი ტენდენციების შესახებ ზოგადად მუნიციპალურ კონტექსტში.

კვლევის პროცესის საბოლოო მიზანი მდგომარეობს სოციალური მდგომარეობისათვის დამახასიათებელი პრობლემების მოგვარებისა და საჭირო გადაწყვეტილებების მისაღებად ახალი ცოდნის დაგროვებაში.

16.2 მოსახლეობის გამოკითხვა

სოციოლოგიური კვლევის ანგარიში შუახვევის მუნიციპალიტეტი

ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირმა „ინტელექტმა“ სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმის შემუშავების მოსამზადებელ ეტაპზე ჩაატარა სოციოლოგიური კვლევა შუახვევის მუნიციპალიტეტში.

აღნიშნული კვლევა მნიშვნელოვანია იმ ურთიერთობების შესწავლისათვის, რომელიც არსებობს საზოგადოების ეკონომიკურ და სოციალურ ასპექტებს შორის.

პროექტის ფარგლებში გამოიყო საკითხთა რამდენიმე ჯგუფური ასპექტი:

- ზოგადი სოციალური ფონი;
- მწვავე სოციალური პრობლემები;
- ჯანდაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა;
- მუნიციპალიტეტის ინფრასტრუქტურული გარემო.

მონაცემთა შედეგები, რომლებიც გაანალიზებულია სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლების მიხედვით – ასაკი, სქესი, განათლება, დასახლების ადგილი, მიღებული შედეგების სხვადასხვა ჭრილში დანახვა-შეფასების საშუალებას იძლევა.

შუახვევში გამოიკითხა ხუთასორმოცდაათი ადამიანი. ანკეტების ამოღების მაჩვენებელმა 93% შეადგინა. ანკეტების ამოღების კოეფიციენტი კვლევაში ჩაშვებული კითხვარებიდან უკან, შევსებული მონაცემების სახით მიღებულ ანკეტებს ასახავს. ამ პარამეტრის მიხედვით კვლევა ეფექტიანი იყო.

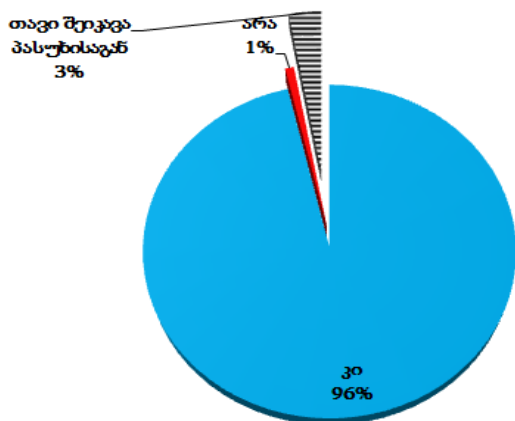
გამოკითხვისას რესპონდენტების შერჩევა მოხდა ორდონიანი მიზნობრივი სეგმენტის შერჩევითა და მესამე დონის შემთხვევითი ამორჩევის საფუძველზე. ასეთი მიდგომა გულისხმობს საწყის ეტაპზე პოტენციური რესპონდენტების მსხვილი კატეგორიით გამოყოფას. ჩვენს შემთხვევაში პირველ ეტაპზე ტერიტორიული ნიშნით გამოიყო სამიზნე ჯგუფი. მეორე ეტაპზე საორიენტაციო კატეგორიები შეირჩა საქმიანობის, შემოსავლების, განათლების სავარაუდო მონაცემების საფუძველზე, რათა შედეგად მიგვეღო რეზულტატი რომლითაც მაქსიმალურად სრულფასოვნად აღიწერებოდა რეალურად არსებული სოციალური სურათი. ბოლო ეტაპზე სრულიად შემთხვევითი პრინციპით ამორჩეულ რესპონდენტებს მიეწოდათ კითხვარები.

გრძელვადიანი სტრატეგიული ხედვისა და მუნიციპალური განვითარების გეგმების უქონლობა ან მათი შემუშავებისა და განხორციელების საჭიროება

თვითმმართველ ერთეულებში არ არსებობს ერთიანი ხედვა თვითმმართველი ერთეულის მდგრად განვითარებასთან დაკავშირებით. შესაბამისად, არც მუნიციპალური განვითარების გეგმებია შემუშავებული.

საზოგადოებრივი აზრის კვლევამ აჩვენა, რომ მსგავსი გეგმების არსებობის საჭიროებას მოსახლეობა კარგად აცნობიერებს. მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული დოკუმენტის შექმნას რესპონდენტთა ძალიან დიდი ნაწილი ემხრობა (96%). თუმცა არსებობს შედარებით მცირე ნაწილი, რომელიც არ იზიარებს ამ პათოსს ან გადაწყვეტილების მისაღებად საკმარისად არგუმენტირებული პოზიცია ჯერ არა აქვს ჩამოყალიბებული (დიაგრამა № 16.1).

დიაგრამა 16.1 თვლით თუ არა რომ მუნიციპალიტეტის განვითარება უნდა ემყარებოდეს წინასწარ შემუშავებულ სტრატეგიულ დოკუმენტს?

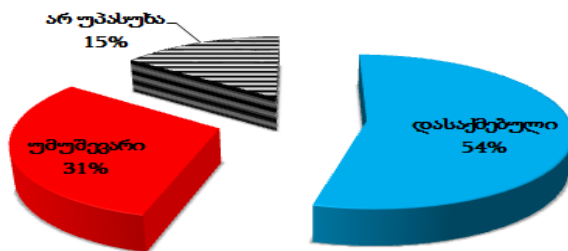
დასაქმების პრობლემა

შრომისუნარიანი მოსახლეობის დასაქმება და უმუშევრობის შემცირება საქართველოში ეკონომიკური ზრდის და სიღარიბის დაძლევის საკვანძო პრობლემაა. დასაქმების დაბალი დონე განაპირობებს საოჯახო მეურნეობების შემოსავლების დაბალ დონეს და მრავალ სხვა ნეგატიურ სოციალურ და ეკონომიკურ შედეგებს უკავშირდება. უმუშევრობის პრობლემა გაცილებით უფრო მტკივნეულია საქართველოს მოსახლეობისთვის, ვიდრე ამას ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების ანალიზი გვიჩვენებს. უკანასკნელ წლებში საქართველოში ჩატარებული არაერთი გამოკითხვის მიხედვით უმუშევრობამ პირველი ადგილი დაიკავა იმ პრობლემებს შორის, რომლებიც რეგიონის მოსახლეობას ყველაზე მეტად აწუხებს.

გამონაკლისი, ამ თვალსაზრისით, არც ეს კონკრეტული კვლევა აღმოჩნდა. დასაქმების პრობლემა რესპონდენტთა პასუხების რაოდენობრივი ანალიზის მეთოდით შედგენილ აქტუალობის მწკრივშიც პირველ ადგილზეა.

შუახევში გამოკითხული რესპონდენტების 75%, უმუშევრობას მუნიციპალიტეტში არსებულ ყველაზე მწვავე პრობლემად მიიჩნევს. რესპონდენტთა საკმაოდ დიდი ნაწილი - 31% - უმუშევარია (დიაგრამა № 16.2)

დიაგრამა 16.2 გამოკითხულთა დასაქმების დონე

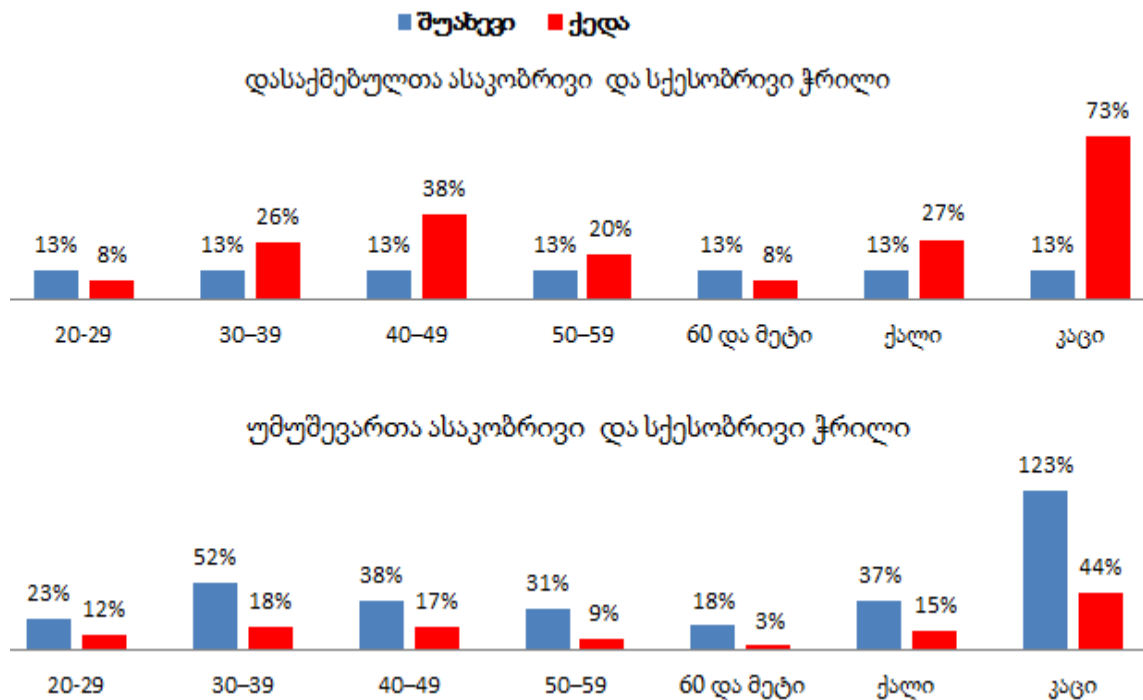

როგორც დასაქმების სტრუქტურის ასაკობრივი და სქესობრივი ჭრილების ანალიზისას გამოიკვეთა, ასაკობრივი ნიშნით ვარირება დასაქმებულთა და უმუშევრებს შორის 2-დან 21%-მდეც კი მერყეობს. მუნიციპალიტეტებს შორის კი ვარიაციის ეს მაჩვენებელი 25-დან 34 პროცენტამდეც მაღლდება (დიაგრამა 16.3-16.4). ასევე მკვეთრად უთანაბროა მამაკაცთა დასაქმების მაჩვენებლები თვითმმართველი ერთეულების მიხედვით გაკეთებულ ჭრილში (60 პროცენტთან სხვაობით). ქალების ეკონომიკური აქტივობა ძალიან ჩამორჩება მამაკაცთა ხვედრით წილს დასაქმებულთა სტრუქტურაში. დასაქმებულთა შორის შუახევში მხოლოდ 13 პროცენტია მდედრობითი სქესის.

დასაქმების სტრუქტურის საინტერესო სურათი იკვეთება განათლების მიხედვით გაკეთებულ ჭრილშიც. უმაღლეს განათლებულთა ყველაზე დიდი კონცენტრაცია განათლების, კულტურისა და ჯანდაცვის სფეროშია. სოფლის მეურნეობაში ძირითადად საშუალო განათლების მქონე ადამიანები აქტიურობენ. თუმცა, უმაღლესი განათლების მქონეთა წილიც ასევე მაღალია (დიაგრამა № 16.5).

ამასთან მუნიციპალიტეტების სოფლებში დასაქმების ორი ძირითადი ფორმის სიჭარბე შეინიშნება: უსასყიდლო დასაქმება (36%) და სასოფლო თვითდასაქმება (34%). დასაქმების არსებული არაეფექტური სტრუქტურა მნიშვნელოვნად ართულებს სიღარიბის დაძლევის რისკს. მუნიციპალიტეტებში ეკონომიკის უმსხვილეს დამსაქმებელ დარგად გვევლინება დაბალი შემოსავლების უზრუნველმყოფი სოფლის მეურნეობისა და საფინანსო ბაზრების რყევაზე დამოკიდებული მშენებლობის სექტორები. სამშენებლო ბაზარი, ძირითადად, მუნიციპალიტეტიდან შრომითი მიგრაციის ხარჯზე მონაწილეობს დასაქმების სტრუქტურაში.

დიაგრამა 16.3-16.4 ეკონომიკური აქტივობის ასაკობრივი და სქესობრივი ჭრილის შედარება შუახვევის მუნიციპალიტეტთან 27

აქტუალური პრობლემებისადმი მოსახლეობის დამოკიდებულების შეფასებამ აჩვენა, რომ უმუშევრობა აქტუალურობასთან შედარებით აღქმის თვალსაზრისით ნაკლებ რისკადაა შეფასებული. უმუშევრობის დაბალი რისკის მაჩვენებელი შუახვევის მუნიციპალიტეტში ძირითადად სოფლად გამოვითხული რესპონდენტების ხარჯზეა მიღწეული, რაც შესაძლოა აიხსნას სოფლის მოსახლეობის ინტენსიური ჩართულობით სასოფლო თვითდასაქმებასა და უსასყიდლო დასაქმების ფორმებში. დაბალი რისკის განცდის ფორმირების ასევე ერთ-ერთი მდგენელი რესპონდენტთა შეგუებულობის განცდა აღმოჩნდა.

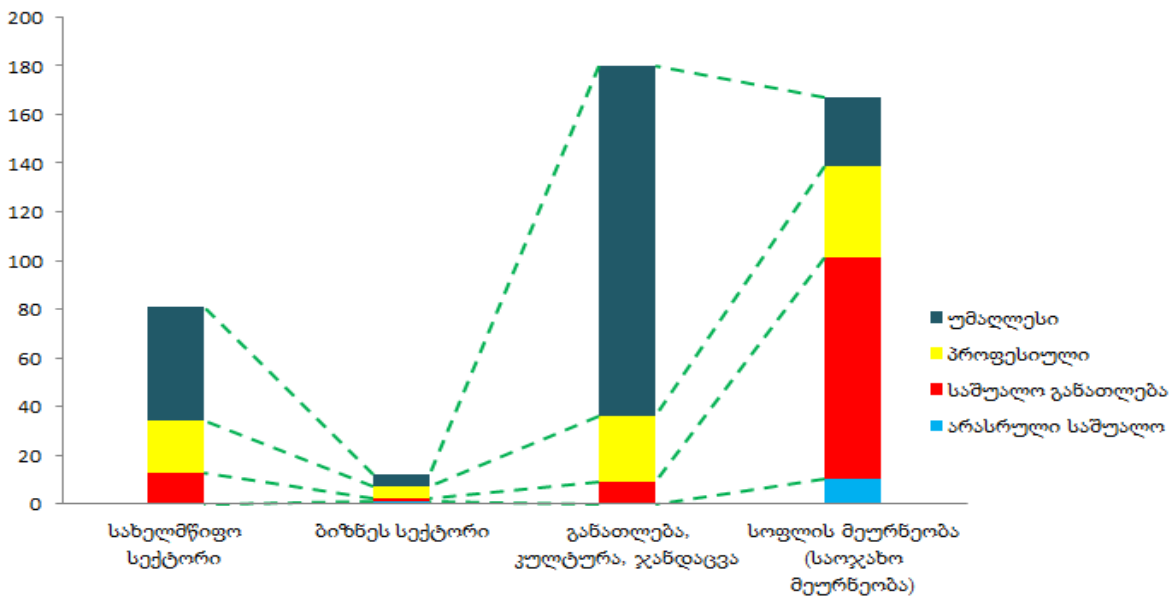
თუ დავაკვირდებით ბოლო პერიოდის ეკონომიკურ რყევებს ქვეყნის შიგნით, სოფლის მეურნეობაში დასაქმებულთა და თვითდასაქმებულთა რაოდენობის შესამჩნევი ცვლილება მოხდა ტურისტულ და სამშენებლო სექტორში სამუშაო ძალის გადადინებით, მაგრამ წარმოების სხვა დარგებში სამუშაო ადგილების დაკარგვის წინმსწრები ტემპის გამო, სოფლის მეურნეობის სექტორის წილი შუახვევში ბოლო პერიოდის განმავლობაში უმნიშვნელოდ გაიზარდა კიდევ.

მოსახლეობის დასაქმების სფეროში არსებული პრობლემები, არამარტო ხსენებულ მუნიციპალიტეტებში, არამედ თითქმის ყველა გარდამავალ ეკონომიკურ გარემოში, ერთგვარ ნოსტალგიას წარმოშობს გეგმიური, გარანტირებული დასაქმების ადრე არსებული სისტემის მიმართ, რაც მნიშვნელოვნად აფერხებს რეფორმებს ცივილიზებული შრომის ბაზრის ჩამოყალიბების პროცესში. ე.წ. ღია კითხვების მიხედვით კვლევის თვისობრივი ანალიზისას, სწორედ, ამგვარი დამოკიდებულების

²⁷ პროცენტული მაჩვენებლები დათვლილია ცალკ-ცალკე დასაქმებულებისა და უმუშევართა საერთო რაოდენობის მიხედვით.

შემჩნევა გახდა შესაძლებელი. რესპონდენტთა ნაწილი შეეხო ერთგვარი პარალელიზმის გამოყენებით „ძველ დროს“, როცა ეს პრობლემა მათი რეალობის ნაწილი არასოდეს არ ყოფილა. მათ დამოკიდებულებაში იგრძნობოდა ნოსტალგია. ამ კატეგორიის ასაკობრივი სტრუქტურა საშუალოზე მაღალია - 40 წლის ზევით, რაც მოსალოდნელიც იყო გასაგები მიზეზების გამო (შრომითი გამოცდილებით პოსტსაბჭოურ პერიოდში ამ ასაკობრივი მიჯნის ზემოთ მყოფი მოსახლეობა მოხვდა).

დიაგრამა 16.5 დასაქმების სტრუქტურა და განათლება

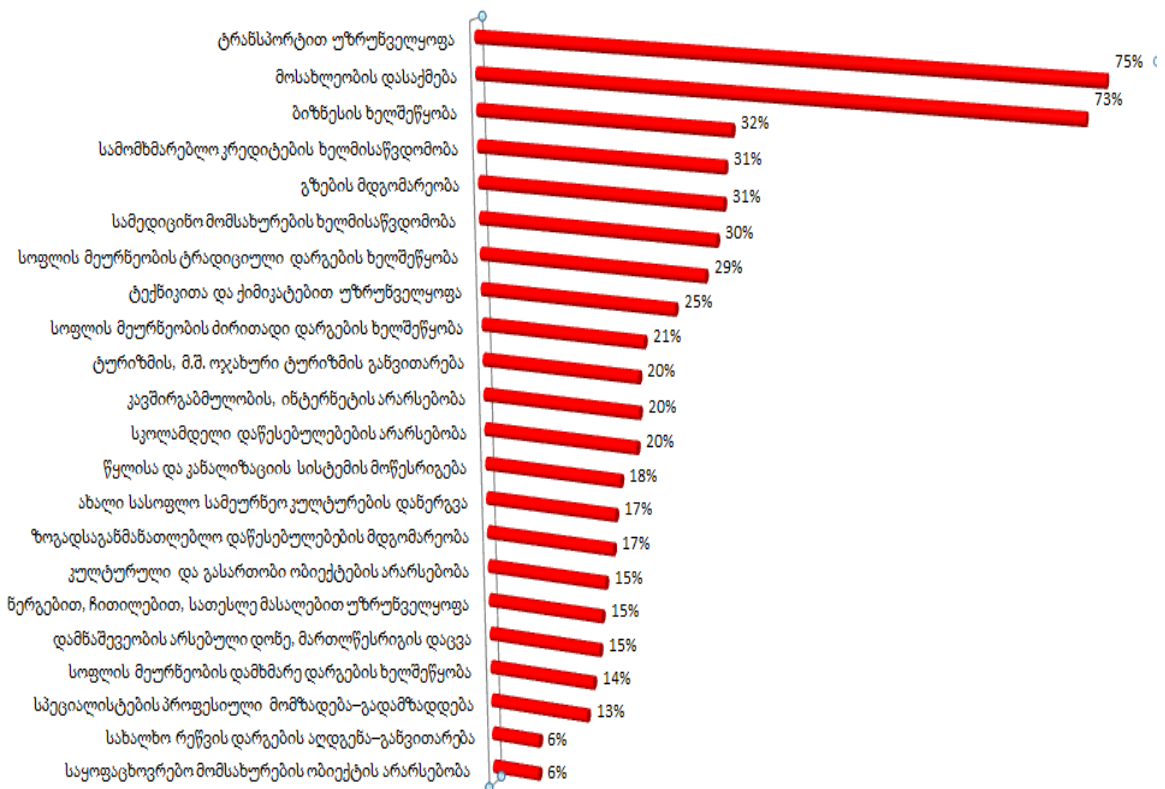
შუახვევი	არასრული საშუალო	საშუალო განათლება	პროფესიული	უმაღლესი
სახელმწიფო სექტორი	0	13	21	47
ბიზნეს სექტორი	1	1	5	5
განათლება, კულტურა, ჯანდაცვა	0	9	27	144
სოფლის მეურნეობა (საოჯახო მეურნეობა)	10	91	38	28

მუნიციპალიტეტის სპეციალისტების დაბალი კვალიფიკაცია და გულგრილობა

პარადოქსული ფაქტია, რომ მუნიციპალიტეტის შრომის ბაზარზე არსებობს მოთხოვნა კვალიფიცირებულ პერსონალზე და უმაღლესი სასწავლებლების (როგორც კერძო, ასევე სახელმწიფო) საკმაოდ გაჯერებული ბაზრის ფონზეც კი ვერ ხერხდება მოთხოვნის დაკმაყოფილება. მუნიციპალიტეტში არსებული სასწავლო დაწესებულებები ვერ ახერხებენ კონკურენტული კადრების მომზადებას თუნდაც შრომის მხოლოდ შიდა ბაზრისთვის. თუმცა რეალურად პრობლემა რეგიონში სწორედ შრომის ბაზარზე კონკურენტული გარემოს არარსებობაა, შედეგად კვალიფიციური შრომით მუნიციპალიტეტის სოციალური და ეკონომიკური აქტივობის სფეროების უზრუნველყოფა ვერ ხდება.

რესპონდენტთა თვისობრივმა კვლევამ ცხადყო, რომ მოსახლეობისათვის ინსტიტუციონალურ სისტემასთან არასრულფასოვანი ურთიერთობის და შედეგად არადამაკმაყოფილებელი პასუხის მიღების ერთ-ერთი უმთავრესი მიზეზი, სწორედ, საჯარო მოსამსახურეების არაკვალიფიციურობა და გულგრილი დამოკიდებულებაა. აღსანიშნავია, რომ ეს პრობლემა კითხვართ შეთავაზებული არ ყოფილა. რესპონდენტებმა საკითხი ე.წ. „ღია კითხვების“ ფორმატიდან თავად გააქტიურეს. რესპონდენტთა დაახლოებით 69% მიიჩნევს, რომ საჯარო სამსახურებში მათ არ ემსახურებიან ჯეროვნად და არსებული სოციალური პრობლემების გადასაწყვეტად ამ მიმართულებით მუშაობას აუცილებლად თვლის. საჯარო მოხელეებისაგან რესპონდენტები მეტი ინტენსივობით ურთიერთობას, გულისხმიერ დამოკიდებულებასა და საკითხების მოკლე დროში გადაწყვეტას მოითხოვენ. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ შეთავაზებულ გაბნეულ სოციალურ პრობლემათა ნუსხაში კადრების პროფესიულ მომზადება-გადამზადებას რესპონდენტთა არცთუ დიდი ნაწილისაგან მოჰყვა აქტუალობის შკალით მაღალი შეფასება - 13%.

დიაგრამა 16.6 შუახვევში ჩატარებული კვლევის მიხედვით გამოვლენილი პრობლემების აქტუალობის მწკრივი

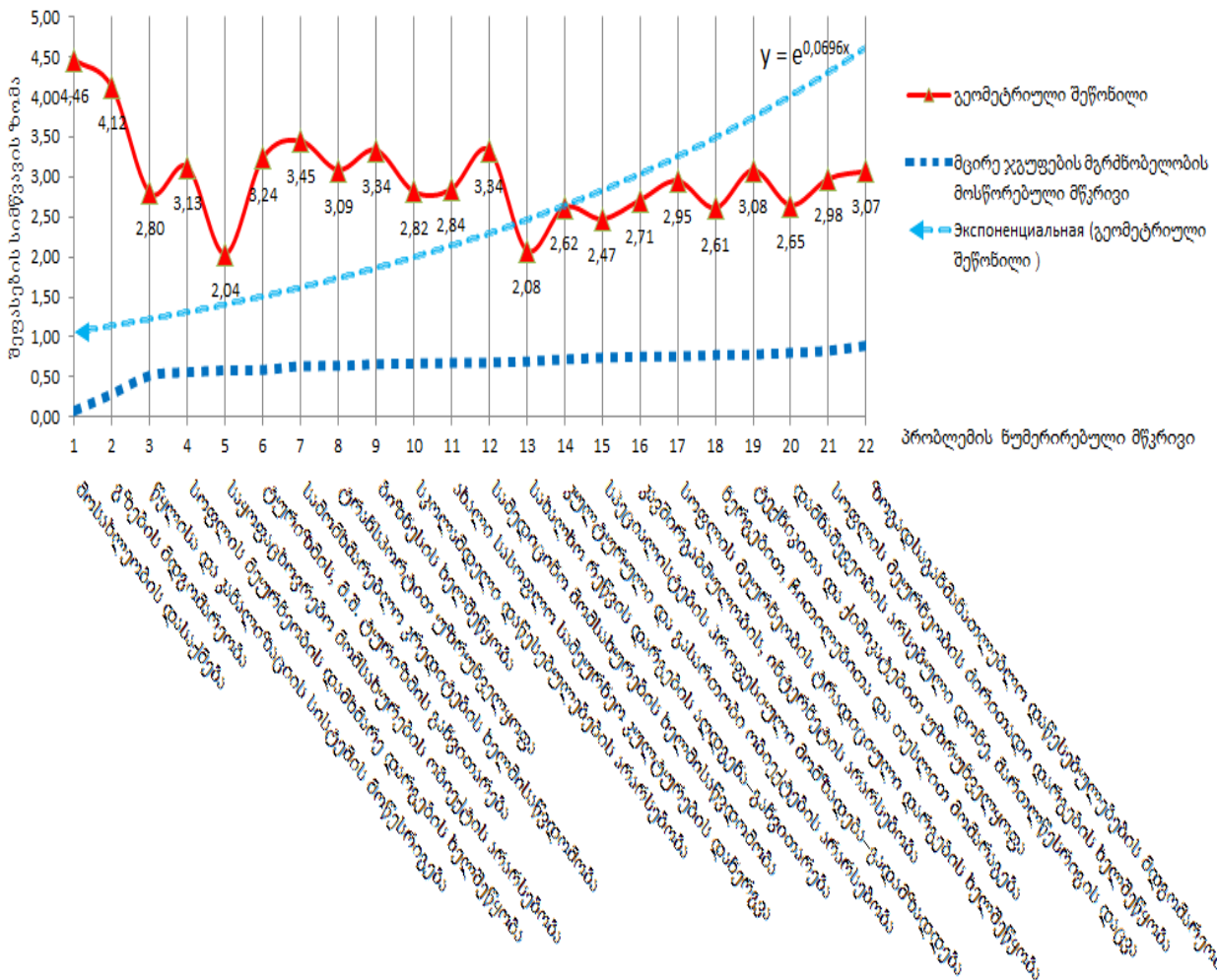
მუნიციპალიტეტის ინფრასტრუქტურის ნაკლოვანებები

მუნიციპალიტეტებში ინფრასტრუქტურის განვითარების ხარისხი არადამაკმაყოფილებელია და ეს ძალიან მაღალი სტატისტიკური მაჩვენებლებით აისახა კვლევაში. შუახვევში შიდა საგზაო ინფრასტრუქტურა მოუწესრიგებელია. მოსახლეობა

მწირი ფინანსური რესურსებით ვერ ახერხებს მათ გამგებლობაში მყოფი გზების მოვლა-პატრონობას. ამასთან, განსხვავებულია საზოგადოებრივ ტრანსპორტზე სოფლების ხელმისაწვდომობა. ტრანსპორტის მოძრაობა დასახლებულ პუნქტებში ხშირად არარეგულარულია, სატრანსპორტო საშუალებები მოძველებულია და მათი დიდი ნაწილი ტექნიკურად გაუმართავია. ნორმალური ხარისხის გზისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მისაწვდომობის სირთულე სოფლის მეურნეობაში დასაქმებული მოსახლეობისათვის შემოსავლების მიღების პერსპექტივების გაუმჯობესების მნიშვნელოვანი შემაფერხებელი ფაქტორია.

რესპონდენტებმა შუახვევისათვის ყველაზე მწვავე პრობლემად სწორედ ტრანსპორტით არასათანადო უზრუნველყოფა დასახელეს (75%), ხოლო საგზაო ინფრასტრუქტურის გაუმართაობა, სასწრაფოდ მოსაგვარებელ პრობლემად, რესპონდენტთა 31%-მა დაასახელა (დიაგრამა 16.6).

დიაგრამა 16.7 გამოკითხულთა მიერ პრობლემის რისკის აღქმის მწკრივი

შუახვევში, განსაკუთრებით სოფლად, დაზიანებული ელექტრო ბომებისა და სადენების გამო, სტაციონალური ტელეფონები ნაკლებად ხელმისაწვდომია, რაც მნიშვნელოვნად აფერხებს მოსახლეობის ინტერნეტით უზრუნველყოფას. შუახვევში, რესპონდენტთა 20 პროცენტი, უმთავრესად კავშირგაბმულობის აღდგენასა და დასახლებული პუნქტების

ინტერნეტით უზრუნველყოფას მიიჩნევს. შედეგად კი - საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების, ინფრასტრუქტურის ხარისხის ზრდას მოელოს.

სოფლებში ძალიან მწვავედ დგას წყალმომარაგების სისტემის საკითხიც. მოსახლეობას აქვს როგორც სასმელი წყლის, ასევე სარწყავი წყლის პრობლემა. მუნიციპალიტეტებში წყალმომარაგებისა და კანალიზაციის მომსახურებაზე უარყოფით ზეგავლენას ამ სფეროში არათანმიმდევრული დარგობრივი პოლიტიკის განხორციელება ახდენს.

რესპონდენტთაგან შუახევის მოსახლეობის 26 პროცენტი სასმელი და სარწყავი წყლის პრობლემის წინაშე დგას. როგორც, კორელაციურმა ანალიზმა აჩვენა, პრობლემათა სიმწვავის მწკრივში მაღალი რისკის მიხედვით ის ერთ-ერთი ყველაზე მტკივნეული საკითხია (დიაგრამა 16.7).

პრობლემებს შორის რესპონდენტების მიერ ძალიან მაღალი სიხშირით იქნა დასახელებული მუნიციპალიტეტებში, დასახლებულ პუნქტებში მოწყობილი არალეგალური ნაგავსაყრელების პრობლემა, რომელთა არსებობაც, თავის მხრივ, საყოფაცხოვრებო თუ საწარმოო ნარჩენებისათვის ლეგალური ნაგავსაყრელების მოუწყობლობითაა ნაკარნახევი.

სოფლებში, ძირითადად, არ არსებობს (ან უმოქმედოა) სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებები. რესპონდენტების ეკონომიკურად აქტიური ნაწილის 1/5-სათვის ეს მნიშვნელოვანი შეფერხებაა სრულფასოვანი სოციალური და ეკონომიკური აქტივობისათვის. სამაგიეროდ, ზოგადაგანმანათლებლო დაწესებულებების წინაშე მდგარი სირთულეებს შუახევის მოსახლეობის 28 პროცენტი გულგრილად არ უდგება და სკოლის პრობლემების გადაჭრას პრიორიტეტულად მიიჩნევს. შუახევის მოსახლეობის შედარებით მცირე ნაწილისათვის აღმოჩნდა სკოლებში არსებული მდგომარეობა არადამაკმაყოფილებელი.

განათლების სისტემით უკმაყოფილო რესპონდენტებისათვის, სკოლის ინფრასტრუქტურულ პრობლემებთან ერთად, იქ არსებული სოციალური და აკადემიური მდგომარეობაც არადამაკმაყოფილებელია. რისი მიზეზიც, როგორც თავად დაასახელეს, სკოლებში არსებული არაპროფესიონალიზმი და მართვის თანმიმდევრული მექანიზმის არარსებობა თუ გაუმართაობაა. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა კიდევ ერთი საინტერესო გარემოება: რესპონდენტები პრაქტიკულად ერთსულოვნები აღმოჩნდნენ ისეთი ინფრასტრუქტურული ობიექტების შეფასებისას, როგორცაა კულტურულ-საგანმანათლებლო და გასართობი დაწესებულებები (კლუბები, ბიბლიოთეკები, სასადილოები, სპორტული მოედნები, ინტერნეტ-კაფეები და ა.შ.). შუახევეში გამოკითხულთა 6 პროცენტი მიიჩნევს ამ შინაარსის ობიექტების არარსებობას პრობლემად.

მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის 15 პროცენტი განიცდის საკუთარ თემსა თუ სოფელში საყოფაცხოვრებო მომსახურების ობიექტების დეფიციტს. ამგვარი დამოკიდებულების ახსნა მძიმე სოციალური და მეტწილად ეკონომიკური პირობებით აიხსნება. პროცესი თავის ბუნებრივ ფაზაში იმყოფება - როცა აუცილებელი ყოფითი საჭიროებები დაუძლეველია, კულტურულ-საყოფაცხოვრებო და მითუფრო, გასართობი ობიექტების ინტენსიური მოთხოვნის პერსპექტივა ჯერ ისევ შორეულია.

შუახევეში გამოიკვეთა ტენდენცია, რომ პრობლემათა აქტუალობა შედარებით დანაწევრებულია ცალკეულ სოციალურ ჯგუფებს შორის. გამოკითხული რესპონდენტები

აქცენტირებენ თავიანთი საქმიანობის სფეროში განთავსებული პრობლემების ირგვლივ. შედარებით ერთსულოვანნი კი – დასაქმებისა და გზების პრობლემებთან მიმართებაში არიან.

- ბიზნესის ხელშეწყობა

გამოკითხული მოსახლეობის დაახლოებით მესამედმა (32%) პრიორიტეტად ბიზნესის ხელშეწყობისაკენ მიმართული ღონისძიებების გატარება მიიჩნია. რესპონდენტთა ერთი ნაწილისათვის ბიზნესის ხელშეწყობა იაფი კრედიტით სარგებლობის შესაძლებლობაში გამოიხატება. ასევე, დაფიქსირდა კვალიფიციური პერსონალის დახმარების, ლიცენზიებისა და ნებართვების მიღების სიმარტივის მოთხოვნა.

ექსპერტების ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ ამ ეტაპზე ქართული საბანკო სექტორიც არაა მზად მუნიციპალიტეტში მცირე ბიზნესის განვითარებაზე სამუშაოდ, რადგან პრიორიტეტი, როგორც კომერციული ორგანიზაციისა, ფინანსური ეფექტებია და არა სოციალური შედეგები.

ბიზნესის სავარაუდო სამომავლო აქტიურობის სფეროებად სახელდება ტურიზმი (20%) და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამამუშავებელი წარმოება (48%). საოჯახო ტურიზმზე მოთხოვნა შუახევში მკვეთრად დაბალია (13%).

- ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა

მაღალმთიანი მუნიციპალური ერთეულებისათვის ერთ–ერთი ძალიან სერიოზული პრობლემა სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობაა. შუახევში გამოკითხულთა დიდმა ნაწილმა (30%) ეს პრობლემა მაღალ აქტუალურ ნიშაში განათავსა.

მომსახურების ხელმისაწვდომობას ზღუდავს, როგორც სამედიცინო მომსახურების მაღალი ფასები და არასაკმარისი სოციალური დაცვა, ასევე სათანადო ინფრასტრუქტურის არქონაც: ზოგიერთ სოფელსა და თემში არ ფუნქციონირებს ამბულატორიები, შიდა მუნიციპალური საავადმყოფოების სერვისები შეზღუდული და არასასურველი ხარისხისაა, თანაც ისინი სრულად ვერ აკმაყოფილებენ სამედიცინო მომსახურების მიღების ადგილობრივ მსურველთა მოთხოვნებს.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საპენსიო ასაკის შემცირება რესპონდენტებს სიღარიბესთან ბრძოლის და სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესების ერთ–ერთ ყველაზე ეფექტურ გამოსავლად ესახებათ.

- სოფლის მეურნეობა

ისეთი მაღალმთიანი თვითმმართველი ერთეულისათვის, როგორცაა შუახევი, სოციალურ–ეკონომიკური მოძრაობის მთავარ ღერძს სოფლის მეურნეობა წარმოადგენს. მათ საკმაოდ ძველი აგროკულტურა გააჩნიათ. ადგილობრივების სოციალური, ეკონომიკური და ფსიქოლოგიური გარემო სასოფლო–სამეურნეო პროცესებზე აქტიურადაა მიზმული.

სოფლის მეურნეობის სექტორში რესპონდენტთა აქცენტები რამდენიმე სხვადასხვა დარგზე გადანაწილდა, ძირითადად თანაბრად:

- სასოფლო სამეურნეო სამუშაოების ტექნიკითა და შხამ-ქიმიკატებით უზრუნველყოფა;
- სასოფლო-სამეურნეო კულტურების წარმოების ნერგებით, ჩითილებითა და სათესლე მასალით უზრუნველყოფა;
- ახალი სასოფლო სამეურნეო კულტურების დანერგვა;
- სოფლის მეურნეობის ძირითადი დარგების განვითარების ხელშეწყობა (მეხილეობა, მებოსტნეობა, მეცხოველეობა);
- სოფლის მეურნეობის ტრადიციული დარგების განვითარების ხელშეწყობა (მევენახეობა, მეფუტკრეობა, მეთევზეობა);
- სოფლის მეურნეობის დამხმარე დარგების განვითარების ხელშეწყობა (სამკურნალო მემცენარეობა).

რესპონდენტებმა მცირედი უპირატესობით სოფლის მეურნეობის ტრადიციული დარგების განვითარების ხელშეწყობა (მევენახეობა, მეფუტკრეობა, მეთევზეობა) გამოარჩიეს (18%).

სოფლის მეურნეობის სექტორში დასაქმებულთა ერთ-ერთ ძირითად პრობლემას პროდუქციის რეალიზაცია წარმოადგენს. ბაზრების ტერიტორიული სიშორე, ტრანსპორტით არასათანადო უზრუნველყოფისა და ტვირთის გადაზიდვის მაღალი ტარიფების არსებობისას, მოუწესრიგებელი საგზაო ინფრასტრუქტურის ფონზე, გლეხს ძალიან არამომგებიან პირობებში აყენებს.

არც სახელმწიფოს მხრიდან სოფლის მეურნეობის დარგის განვითარების კუთხით არსებული პოლიტიკა არ ემსახურება სასათბურე პირობების შექმნას და პირდაპირი სუბსიდიების განხორციელებას. ისევე როგორც სხვა დარგებში, სოფლის მეურნეობაშიც მთავარ პრიორიტეტს ბიზნესისა და ინვესტიციებისათვის ხელსაყრელი კლიმატის უზრუნველყოფა წარმოადგენს.

რესპონდენტები ამ სიტუაციიდან გამოსავალს სოფლის მეურნეობასა და მასთან დაკავშირებულ დარგებში სახელმწიფო პროგრამების მეშვეობით საინვესტიციო პროცესების გააქტიურებაში ხედავენ. ასევე ხაზს უსვამენ ახალი ტექნოლოგიებისა და ინოვაციური პროცესების თანდათანობით დანერგვის საჭიროებას.

დაფიქსირდა არამხოლოდ ეკონომიკური, არამედ მწვავე სოციალური მოთხოვნა ხილ-ბოსტნეულის გადამამუშავებელი საწარმოების არსებობაზე. ამ ტერიტორიულ ერთეულებზე სოფლის მეურნეობა და გადამამუშავებელი მრეწველობა მოსახლეობის დასაქმებისა და შემოსავლების ზრდის საუკეთესო საშუალებაა.

სიღარიბე სოფლად მნიშვნელოვნადაა განპირობებული მიწების დეფიციტით. შინამეურნეობებში მიწის შეზღუდული რესურსები მჭიდროდ უკავშირდება სოფლად სიღარიბეში მოხვედრის რისკს. სოფელში მცხოვრები სოციალურად დაუცველი ფენების დიდი ნაწილი საერთოდ ვერ ამუშავებს სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთებს. საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემების მიხედვით ეს მაჩვენებელი აჭარის მაღალმთიან სოფლებში 36 პროცენტია. სოფლად მცხოვრებ რესპონდენტთა გარკვეული ნაწილი მიუთითებს, რომ არ გააჩნია შემოსავლის წყარო სოფლის მეურნეობიდან, რაც მათი შემოსავლების დივერსიფიცირებას უქმნის საფრთხეს. ასეთ პირობებში,

სოციალური ტრანსფერები, ძირითადად პენსიების სახით, არის შემოსავლის მთავარი წყარო სოფლად მცხოვრები დაბალშემოსავლიანი შინამეურნეობებისათვის.

ნიშანდობლივია ისიც, რომ ამ ტერიტორიებზე წარმოებული პროდუქცია, მცირე გამონაკლისის გარდა, არაკონკურენტუნარიანია, როგორც შიდა, ისე, გარე ბაზარზე. საქმე იმაშია, რომ გლეხს დაკარგული აქვს სურსათის წარმოების მოტივაცია, სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების დიდი ნაწილი მიტოვებულია და უკეთეს შემთხვევაში, საძოვრის ფუნქციას ასრულებს.

კიდევ ერთი პრობლემა, რომლებზეც რესპონდენტებმა ყურადღება გაამახვილეს, სოფლის მოსახლეობისაგან, განსაკუთრებით ახალგაზრდებისაგან დაცლას უკავშირდება.

შუახვევის მუნიციპალიტეტის განაპირა სოფლებში, სადაც შედარებით მკაცრი ბუნებრივი კლიმატია, ირიგაციის განუვითრებლობა და ფიზიკური იზოლაცია საცხოვრებელ პირობებს კიდევ უფრო ამძიმებს.

კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე, უნდა შემუშავდეს აგრარული პოლიტიკის ახალი კონცეფცია სწორად განსაზღვრული პრიორიტეტებით, რომელშიც არა უბრალოდ აგრარული, არამედ უფრო ფართო - სოფლის, როგორც ტერიტორიული ერთეულის, განვითარების პოლიტიკა იგულისხმება, ანუ ერთმანეთთან შეახამოს აგრარული, სოციალური და ყოფითი პრობლემების კომპლექსურად გადაჭრა. ხელი უნდა შეეწყოს სახელმწიფოს გადაქცევას ქვეყნის სოფლის მეურნეობის პროდუქციის არა მარტო მთავარ დამკვეთად, არამედ მთავარ მყიდველად და გამანაწილებლად იმ შემთხვევაში, თუ საჭირო იქნება ბაზარზე მდგომარეობის სტაბილიზაცია.

კვლევას დაქვემდებარებული მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური (მათ შორის, სასურსათო) უშიშროება და განვითარება, მაინც, დამოკიდებულია საკუთარი შრომით შექმნილ გარანტიებზე, რომ ადგილობრივები დაუბრუნდებიან, ააღორძინებენ მეურნეობებს და შიმშილის საფრთხე აღარ დაემუქრება სოფელს.

16.3 ბიზნესმენტა გამოკითხვა

შუახვევის მუნიციპალიტეტში ბიზნესის კვლევა ჩატარდა და კვლევის დიზაინი გაითვალა სამიზნე მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოქმედ ბიზნესებზე.

კვლევის მიზანი გახლდათ ბიზნეს სექტორში მოღვაწეთა პოზიციის შეჯერება და შეფასება მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების საკითხების ირგვლივ.

რესპონდენტთა შერჩევის ზომა არ იყო დიდი და იდენტიფიცირებული სია 15 ბიზნესმენტზე გაიწერა (მიუხედავად შერჩევის ზოგადი თვალსაზრისით მცირე მოცულობისა, მუნიციპალიტეტის ბიზნეს საქმიანობის მოცულობის გათვალისწინებით, კვლევას სექტორის მაღალი მოცვა ქონდა). ამ რაოდენობაში მოიაზრებიან მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლები. რაც შეეხება მსხვილი ბიზნესს, ასეთი კატეგორიის ბიზნესი მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე პრაქტიკულად არ არსებობს.

კვლევის დროს მაქსიმალურად იყო დაცული სექტორული მოცვის პრინციპი. პრაქტიკულად გამოიკითხა მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოქმედი ყველა ტიპის ბიზნესი.

კვლევა თვისობრივი პრინციპით აიგო და მონაცემებიც ამ ჭრილში დამუშავდა. შექმნილ დიზაინში მცირე დოზით ასევე იყო გამოყენებული დახული და ნაწილობრივ დახურული კითხვები.

კვლევის ანალიზი თვისობრივი ხასიათისაა და მონაცემთა მხოლოდ 5-10 პროცენტი დამუშავდა რაოდენობრივად. თვისობრივი ანალიზის მექანიზმი იყო არჩეული იმ მოტივით, რომ იდეურ-კონცეპტუალური ფაზულის ჩამოსაყალიბებლად ბიზნესმენს სიტყვებით აზრის ვარიანტების მეტი შესაძლებლობა მისცემოდა ვიდრე ამის განხორციელება რაოდენობრივი პრინციპის დაცვისას არის შესაძლებელი.

- ზოგადი ტენდენცია - სიფრთხილე

ყველა მუნიციპალიტეტისათვის, მათ შორის შუახევისთვისაც, საერთო აღმოჩნდა აზრის თავისუფალი გამოხატვის სიფრთხილისკენ მიმართული ტენდენცია. იდენტიფიცირებულ რესპონდენტებს, იმ შემთხვევაშიც კი აღმოაჩნდათ თავისუფალი აზრის შეზღუდვისა და შენიღბვის მცდელობა, როცა გვთანხმდებოდნენ კვლევაში მონაწილეობაზე. ძირითადად კრიტიკული აზრის დაფიქსირებისაგან იკავებდნენ თავს. გამოიკვეთა მცდელობა პრობლემური გარემოებების მისტიფიცირებისაკენ.

ბიზნესმენებმა თავშეკავებული დამოკიდებულება გამოხატეს ზოგადად გარემოებების ანალიზის გაკეთებისასაც. მათი შემფასებლური აზრი განსაკუთრებული თავშეკავებულობით გამოირჩეოდა სახელმწიფო ინსტიტუტების მისამართით.

მათთან მუშაობისას, კითხვარის სტრუქტურის მიხედვით, განირჩა რამდენიმე ტენდენცია - გარკვეული ტიპის კითხვებზე პასუხისაგან თავშეკავების, აცდენილი პასუხის მორგების მცდელობისა და რეალური ფაქტებისათვის არააქტუალობის სარჩულის მორგების. ამასთან, საკმაოდ ხშირი იყო პოზიტივების უტრირების შემთხვევებიც.

მთლიანობაში რესპონდენტების იდენტიფიცირება ძალიან გართულდა რამდენიმე მიზეზით: მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე რეგისტრირებული ბიზნესები რეალურად არ მოღვაწეობენ რეგისტრირებულ მისამართზე, ან სულაც მუნიციპალიტეტის გარეთ ახორციელებენ თავიანთ აქტივობას. რეგისტრაციისას მითითებული საკონტაქტო ინფორმაცია ხშირ შემთხვევაში არ შეესაბამებოდა რეალობას. გარდა ამისა, არსებობდა ცალკეული შემთხვევები, როდესაც მუნიციპალიტეტში ეწეოდა საქმიანობას მის ფარგლებს გარეთ რეგისტრირებული ბიზნეს-ორგანიზაცია.

ანკეტის მიხედვით, რესპონდენტებს საკუთარი საქმიანობის გარეთ უნდა შეეფასებინათ რეგიონში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური გარემო და ერთგვარი SWOT-ანალიზი უნდა დაედოთ, ბუნებრივია შემცირებული და რამდენადმე შეზღუდული ფორმით.

აღმოჩნდა, რომ ბიზნესმენტა უმრავლესობა არ ფლობს ბიზნეს-გარემოს შესახებ კომპეტენტურად განზოგადებულ ინფორმაციას და მეტწილად სხვადასხვა წყაროდან გავრცელებული ინფორმაციის მექანიკური მომხმარებელია.

ანკეტების საშუალებით, ბიზნესმენტა თვალთ ბიზნეს-გარემოს სკანირებისას, გამოიკვეთა რამდენიმე საინტერესო მახასიათებელი თანამედროვე ბიზნეს-საქმიანობაში. მიუხედავად იმისა, რომ იდენტიფიცირებულთაგან მხოლოდ ძალიან მცირე ნაწილთან მოხერხდა კვლევითი შინაარსის ურთიერთობის დამყარება, დადებული შედეგები საინტერესო აღმოჩნდა და გარკვეულწილად ადეკვატური რეალობის სხვა, ალტერნატიული წყაროდან მიღებული ანალიზისა.

- პერსპექტიული დარგები

პრაქტიკულად არ განირჩა ალტერნატივები არცერთ გამოკითხულ მუნიციპალიტეტში ამ მიმართულებით, მათ შორის არც შუახევში. ყველაზე პერსპექტიული დარგის პოზიციებს სოფლის მეურნეობა და ტურიზმი ინაწილებენ. ალტერნატიული აზრი პრაქტიკულად არ დაფიქსირებულა.

თუმცა იყო დაკონკრეტებები აღნიშნულ დარგებს შიგნით:

- სოფლის მეურნეობა;
- ტურიზმი;
- მომსახურების სფერო თავისი საკმაოდ ფართო მოცვითი გაგებით;
- ვაჭრობა;
- მცირე ბიზნესი;
- მრეწველობა;
- მეხილეობა;
- მევენახეობა;
- საკალმახე მეურნეობა.

ტურიზმთან მიმართებაში, ინტერესის მთავარი არგუმენტი მუნიციპალიტეტის გეოგრაფიული მახასიათებლები და ლანდშაფტური თავისებურებანი გამოიკვეთა. თუმცა ამ ტერიტორიებზე სათანადო ინფრასტრუქტურის არასათანადო განვითარება მნიშვნელოვანი დაბრკოლებაა ტურისტული პოტენციალის ასათვისებლად. პირველი რიგის შემაფერხებელ ინფრასტრუქტურული შინაარსის პრობლემად საგზაო ქსელის არასასუველი მდგომარეობა იქნა მიჩნეული. მაგრამ იქვე ხაზი გაესვა არსებული პრობლემის აღმოფხვრისაკენ მიმართულ უწყვეტი ღონისძიებების განხორციელებას.

- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე წარმოებული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობა

ბიზნესმენტებს მივმართეთ თხოვნით, ესაუბრათ მუნიციპალიტეტის საექსპორტო პოტენციალზე გარკვეული სასაქონლო კატეგორიებისა და ჯგუფების მიხედვით. რესპონდენტთა ერთი ნაწილი შემოიფარგლა საქონლისა და მომსახურების მეტისმეტად

ზოგადი ჯგუფის მითითებით. ჩვეულებრივ, სოფლის მეურნეობასა და ტურიზმს ასახელებდნენ ხოლმე საქსპორტო პოტენციალის მატარებლად.

საექსპორტო პოტენციალი პრაქტიკულად სრულად მიაკუთვნეს ჩვენმა რესპონდენტებმა ეკონომიკის ამ ორ დარგს, თუმცა ზოგიერთ შემთხვევაში მივიღეთ გაცილებით კონკრეტული პასუხი. ეს კონკრეტულად ძირითადად შემდეგი შინაარსით იყო სახელდებული:

- ყველი;
- კარტოფილი;
- კარაქი;
- ხორცი;
- ბოსტნეული;
- ხილი;
- ზოგადად ეკოლოგიურად სუფთა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტი;
- სამთო ტურიზმი.

ამ კატეგორიაში ძირითადი აქცენტი გადატანილი იქნა სასოფლო-სამეურნეო წარმოების პროდუქციაზე, ეკოლოგიურ სიჯანსაღეზე დაყრდნობით.

რესპონდენტთა აზრი შეჯერდა იმ ვერსიაზე, რომ არამარტო რეგიონის და ქვეყნის მიხედვით, არამედ საერთაშორისო ბაზარზეც ყველაზე დიდი მოთხოვნით ისარგებლებდა მუნიციპალიტეტში წარმოებული ეკოლოგიურად სუფთა კვების პროდუქტები.

გამოკითხვისას გამოვლინდა გაცილებით სკეპტიკურად განწყობილი პოზიციაც, რომლის თანახმადაც მუნიციპალიტეტს საერთაშორისო ბაზრისათვის შესათავაზებელი რესურსი არ გააჩნია. ეს აზრი არსებულ სიტუაციაში რეალობას საკმაოდ ობიექტურად ასახავს, მაგრამ რესპონდენტთა ამ ნაწილისათვის არც პერსპექტივა იძლევა ცვლილებების მოლოდინისთვის საბაზს.

- **ეკონომიკური დარგები ყველაზე არასახარბიელო მდგომარეობით და გზების ძიება ეფექტიანობისათვის**

წამყვანი პოზიცია ამ საკითხის ირგვლივ შეჯერდა იმაზე, რომ პრაქტიკულად ყველა დარგი მუნიციპალიტეტში განვითარებულია მხოლოდ სამოყვარულო დონეზე და არ შეესაბამება თანამედროვეობის გაზრდილ მოთხოვნებსა და სტანდარტებს.

ერთ-ერთი წამყვანი აზრი ამ კითხვაზე ყოფილი საწარმოო ინფრასტრუქტურის აღდგენა-რეგენერაციას ეხებოდა. საწარმოების, ქარხანა-ფაბრიკების მოქმედების ათწლეულოვანი შეჩერება და არსებული მატერიალურ-ტექნიკური რესურსის რღვევა სათანადოდ აისახა რეგიონის ეკონომიკურ პერსპექტივაზე უკვე დღეს დამდგარი რეალობის სახით.

განსაკუთრებულად გაუსვეს ხაზი სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამამუშავებელი საწარმოების არარსებობას. ამ აზრით ბიზნესის მოთხოვნა მომხმარებელთა გამოკითხვის შედეგებს დადებითად გამოეხმაურა.

შესაბამისი აგრო-ტექნოლოგიების უქონლობა და სასუქების სიძვირე სოფლის მეურნეობას მძიმე პირობებში აყენებს და მის კონკურენტუნარიანობას მნიშვნელოვნად აქვეითებს.

ფინანსური აქტივების მისაწვდომობა და ფასი ასევე ეკონომიკური „აქილევსის ქუსლი“. თანაც საბანკო სექტორის დაინტერესება სოფლის მეურნეობით დაბალია, მიდგომა კი - სპეციფიური.

ამ სიტუაციის დაძლევის ერთადერთ ეფექტურ საშუალებად ფერმერთა გადამზადება და კვალიფიკაციის ამაღლებაზე ზრუნვა ითვლება.

- იმპორტჩანაცვლების პოტენციალი

მუნიციპალიტეტს, უკვე გაანალიზებული პოტენციალის მიხედვით, ნამდვილად მოეპოვება რიგი იმპორტული საქონლის ადგილობრივი წარმოების პროდუქციით ჩანაცვლების რესურსი.

საკმაოდ მრავალფეროვნად გაიშალა რესპონდენტთა შეხედულებები ამ საკითხის ირგვლივ განსხვავებული ვერსიების რანგში. თუმცა არგუმენტირებული პრაქტიკულად არცერთი პასუხი არ ყოფილა, თუ რას ეყრდნობოდა მსჯელობა იმპორტთან კონკურენციაში მყოფი და ჩანასახოვანი ეკონომიკური დარგების იმპორტჩანაცვლებელ პოტენციალზე. საიმპორტო საქონლის ჩანაცვლების შესაძლებლობა ამ მომენტისათვის არსებითად მხოლოდ სოფლის მეურნეობის სფეროშია აკუმულირებული.

სრული ჩამონათვალი იმ პროდუქციისა, რომელიც ამ კატეგორიის ქვეშ იქნა დასახელებული, შემდეგია:

- ხილი;
- ხორცი;
- ხორცპროდუქტები;
- კარტოფილი;
- ბოსტნეული;
- თევზი;
- სოკო;
- სიმინდი;
- რძის პროდუქტები;
- თამბაქო;
- ხილის წვენები.

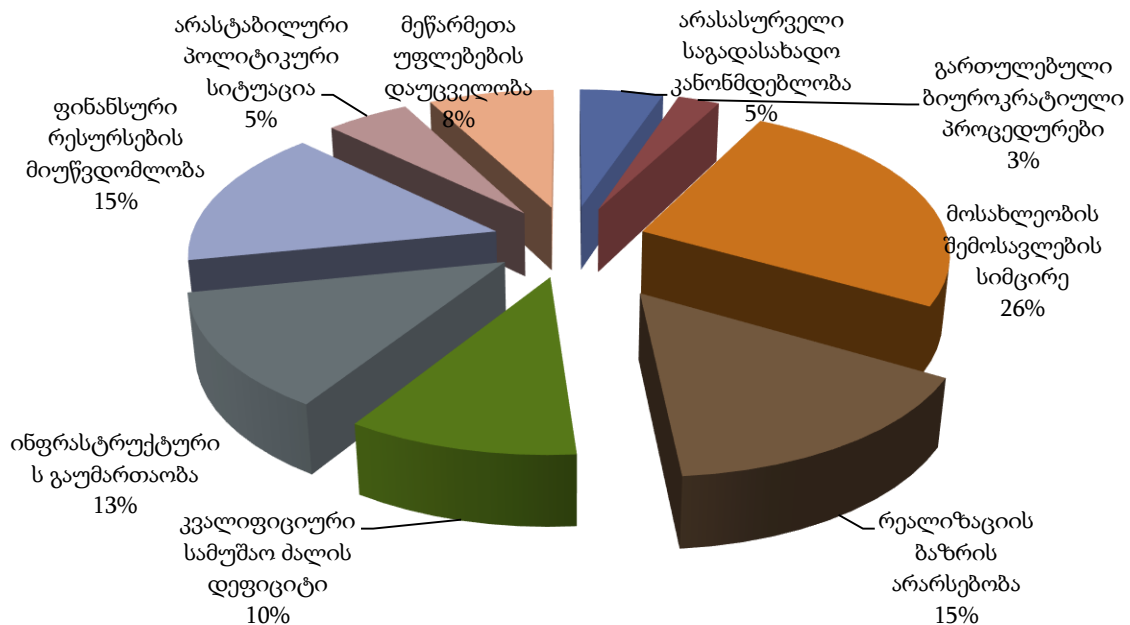
- ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობის გზები

ბიზნესის შემაფერხებელ ფაქტორებს შორის ერთ-ერთი არსებითი კვლავ ფინანსური რესურსის სიმწირე, მასთან წვდომის დეფიციტი და რეალიზაციის ბაზრების არარსებობაა.

ფინანსურ პრობლემებთან ერთად არსებითია ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებით არსებული ხარვეზებიც. ეს ეხება, როგორც შიდა მუნიციპალური გზების გაუმართაობას,

ასევე, წყალმომარაგებასა და ელექტრო-ენერგიით უწყვეტ მომარაგებას. მისი არსებული მდგომარეობა შეფასდა საშუალოდ. რაც შეეხება ინტერნეტს, ის ჯერ კიდევ მინიმალური დაფარვის ქვეშ იმყოფება და პრაქტიკულად აუთვისებელია მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის დიდი ნაწილი.

დიაგრამა № 16.1 ბიზნესის განვითარების მთავარი ხელისშემშლელი ფაქტორები

გაზომომარაგება შუახვევის მუნიციპალიტეტში არ არსებობს, თუმცა მისი საჭიროება ბიზნესის განვითარებისა და საწარმოო ხარჯების შემცირებისათვის არსებითია.

არადამაკმაყოფილებლად შეაფასეს სატრანსპორტო ქსელის და წყალმომარაგება-კანალიზაციის სისტემების მუშაობა.

ბიზნესმენთა შეხედულებისამებრ, მნიშვნელოვანი ნაბიჯებია გადასადგმელი მუნიციპალიტეტის სწორი მარკეტინგული სტრატეგიის შერჩევისათვის.

- ინვესტორთა მოზიდვის წყაროები

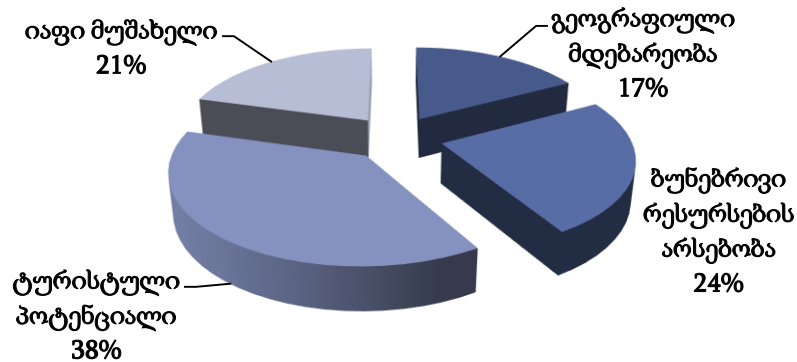
გამოკითხული ბიზნესმენების შეხედულებით, არსებობს ცხადი ეკონომიკური მოცემულობა რეალური სიტუაციის სახით, როგორცაა დაბალი და შესაბამისად ინვესტორისათვის მიმზიდველი შრომის ფასი. იაფი მუშახელი იწვევს ცდუნებას უცხოური კაპიტალის შემოდინებისათვის, თუმცა, ამ მუშახელის კვალიფიკაციის შესაბამისობა კაპიტალის მოთხოვნებთან ფრიად საკამათოა. მით უფრო, რომ არაერთგზის შეიქმნა პრეცედენტი ადგილობრივი არაკვალიფიციური მუშახელის უცხოელი სპეციალისტებით ჩანაცვლებისა.

მიუხედავად იმისა, რომ მუნიციპალიტეტისათვის ერთ-ერთ წამყვან ეკონომიკურ პერსპექტივად ტურიზმის განვითარება და ამ მიმართულებით ტერიტორიის პოტენციალის ათვისება იქნა სახელდებული, ინესტიციებისათვის მიმზიდველ სფეროდ

რეგიონის ტურისტული პოტენციალი არ გამოკვეთილა. ამ წინააღმდეგობრივი აზრის ახსნა, ვფიქრობთ, პოზიციის სიღრმისეული ანალიზის გარეშე, ზედაპირული აქცენტების გადატარების მიღებითაა შესაძლებელი. აქ საქმე გვაქვს ტურიზმზე ორიენტირებული აქტიური პიარკამპანიის გამოძახილთან.

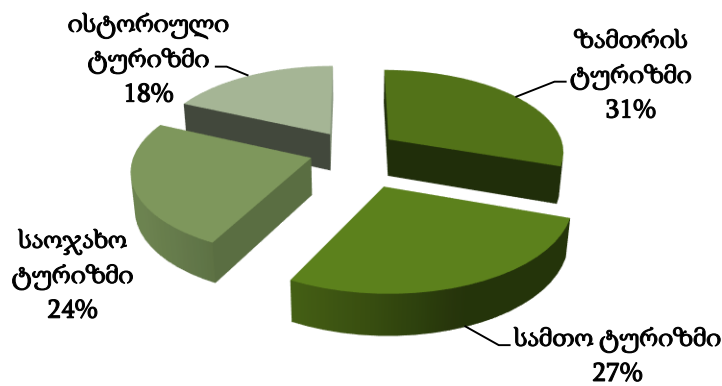
რესპონდენტები მიიჩნევენ, რომ შუახევის მუნიციპალიტეტს ძლიერ მხარედ მისი გეოგრაფიული მდებარეობა და ბუნებრივი რესურსების მარაგი წარმოადგენს.

დიაგრამა №16.2 ინვესტორთა ინტერესის საგანი ადგილობრივი ბიზნესმენების შეხედულებით

ზოგადად, ტურიზმის სახეობებს შორის პრიორიტეტი საოჯახო ტურიზმს მიაკუთვნეს. ხოლო ტურებიდან ყველაზე საინტერესოდ სამთო-სათხილამურო ტური გამოიკვეთა (იხ. დიაგრამა №16.3).

დიაგრამა № 16.3. ტურიზმის პერსპექტიული მიმართულებები

რესურსების ჩამონათვალი, რომელიც იქნენ დასახელებული გამოკითხულთა მიერ, შემდეგია:

- ტყის რესურსები;
- წყლის რესურსები;
- მიწის რესურსები (შედარებით შეზღუდული რაოდენობა);
- სამკურნალო წყლები;
- სასარგებლო წიაღისეული;
- ბრილის თიხის საბადო;
- ხაბელაშვილების ქვის საბადო;

- სამშენებლო და კერამიკული ნაწარმისათვის აუცილებელი რესურსები.

- მუნიციპალიტეტის მინი-SWOT

რესპონდენტთა გასაშუალოებული პასუხების მიხედვით მუნიციპალიტეტის ძლიერი და სუსტი მხარეები შემდეგნაირად ჩამოყალიბდა:

ძლიერი მხარეები:

- ეკოლოგიურად სუფთა გარემო;
- ტრადიციები;
- საწარმოო რესურსები;
- გეოგრაფიული მდებარეობა;
- ისტორიული ძეგლები.

სუსტი მხარეები:

- ეკონომიკის განვითარების დაბალი დონე;
- ინფრასტრუქტურული დეფექტები;
- მიწის რესურსების სიმწირე;
- რეალური თვითმმართველობის უქონლობა;
- კვალიფიციური სამუშაო ძალის დეფიციტი.

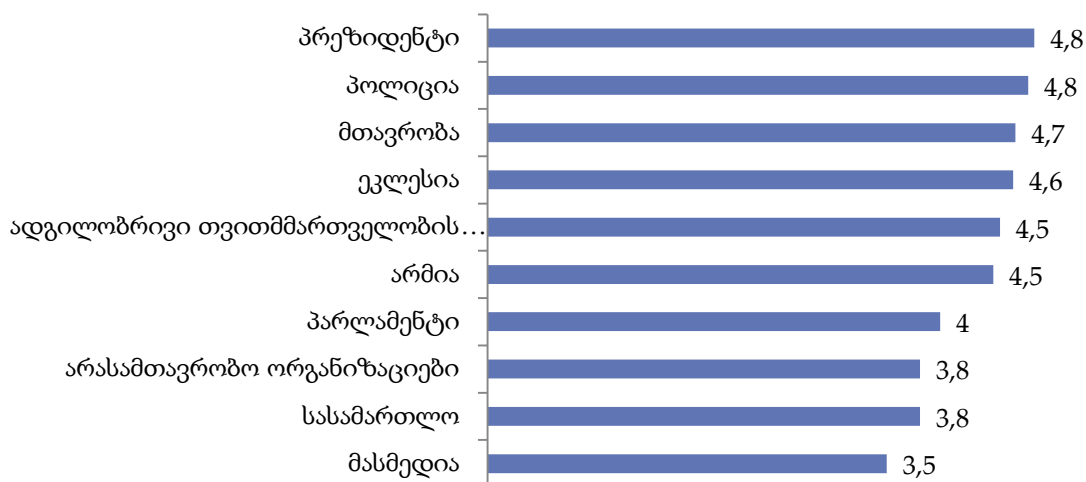
16.4 სპეციალისტების გამოკითხვა

- ნდობა საჯარო ინსტიტუტებისადმი

მოსახლეობისა ნდობის ყველაზე მაღალი მანდატით, სპეციალისტთა აზრით, თანაბრად სარგებლობს პოლიცია. ასევე მაღალი ავტორიტეტი აქვს პრეზიდენტს. მას მოსდევს ეკლესია და ადგილობრივი თვითმმართველობა.

სპეციალისტთა შეფასებით ყველაზე დაბალია ნდობა მედიის, სასამართლოსა და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიმართ.

დიაგრამა № 16.4 საჯარო ინსტიტუტებისადმი მოსახლეობის ნდობა

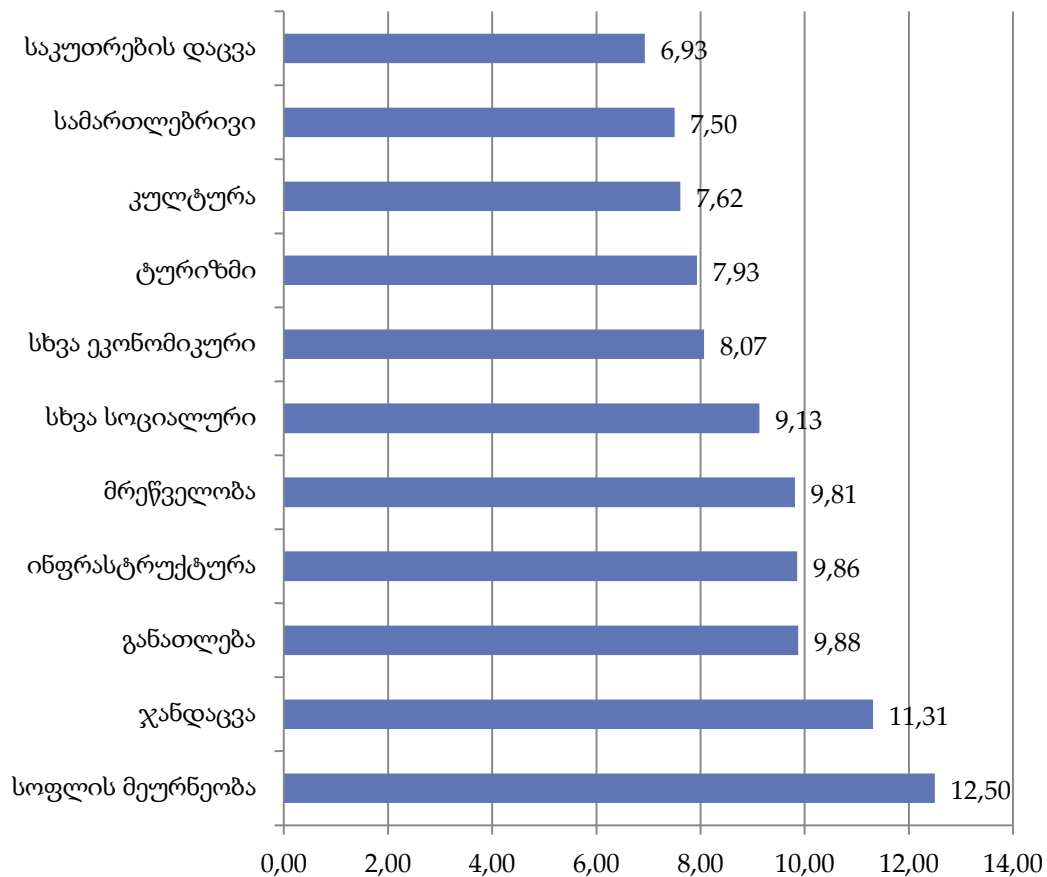
- დარგობრივი პრიორიტეტები

სპეციალისტთა შეხედულებით, სოფლის მეურნეობა წამყვან პრიორიტეტად მოიაზრება. თუმცა, მის ახლოს მდგომ წამყვან პრიორიტეტად ჯანდაცვის სექტორი გამოიკვეთა, რაც თავის მხრივ გამოძახილია მძიმე სოციალური ფონისა. ამ უკანასკნელს, ასევე სოციალური შინაარსის საკითხი – განათლების სისტემის სახით მოსდევს. ინფრასტრუქტურა და მრეწველობა, მიუხედავად მათი აქტუალობისა, მაინც მნიშვნელოვნად ჩამორჩა შეფასების თვალსაზრისით.

თვითმმართველობის წარმომადგენლებმა მაღალი რანგის დარგობრივ კატეგორიაში ნაკლებად მოიაზრეს ტურიზმის სექტორი.

ყველაზე დაბალი აღმოჩნდა რესპონდენტთა ლაბილობა სამართლებრივი საკითხების, მ.შ. საკუთრების უფლების დაცვის მიმართ. მკვეთრად დაბალი აღმოჩნდა კულტურის სფეროს აქტუალობაც.

დიაგრამა 16.5 დარგობრივი პრიორიტეტები მუნიციპალიტეტის განვითარებისათვის

- ყველაზე მწვავე შიდა სფეროებრივი პრობლემები

რესპონდენტებს უნდა დაესახელებინათ ყველაზე მწვავე პრობლემები, რომლებთანაც სამსახურობრივი მდგომარეობის გამო უშუალოდ უწევთ ყველაზე ინტენსიურად შეხება. ამასთან უნდა ემსჯელათ მიზეზებზე რომლებიც პრობლემის პროვოცირებას ახდენს და შეეფასებინათ გავლენის ხარისხიც.

ცხრილი 16.1 გამგეობის სამსახურებისა და საკრებულოს კომისიების წარმომადგენლების მიერ გამოყოფილი პრობლემური საკითხების სრული სია

პრობლემები	მიზეზები	გავლენის ხარისხი
<ul style="list-style-type: none"> საქმის წარმოების არაელექტრონული მეთოდოლოგია 	<ul style="list-style-type: none"> მატერიალურ-ტექნიკური პრობემები 	<ul style="list-style-type: none"> არა არსებითია
<ul style="list-style-type: none"> სოციალური პრობლემა 	<ul style="list-style-type: none"> ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა 	<ul style="list-style-type: none"> ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა
<ul style="list-style-type: none"> პროდუქციის რეალიზაცია 	<ul style="list-style-type: none"> ბაზრის მოუწესრიგებლობა 	<ul style="list-style-type: none"> ცუდს
<ul style="list-style-type: none"> პრობლემები ყველა სფეროშია 	<ul style="list-style-type: none"> მომველებული ინფრასტრუქტურა და ბიუჯეტის სიმცირე 	<ul style="list-style-type: none"> ვერ ხდება ყველა პროგრამებისა და იდეების განხორციელება
	<ul style="list-style-type: none"> უყურადღებობა სოფლის მეურნეობისადმი 	<ul style="list-style-type: none"> სოციალური ფონის დამძიმება
<ul style="list-style-type: none"> მოსახლეობის ინფორმირებულობის დონე 	<ul style="list-style-type: none"> სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირების მდგომარეობა და საშუალოდ მძიმე სოციალური ფონი 	<ul style="list-style-type: none"> შედეგად ძნელდება ხელისუფლებისაგან აუცილებელ პროექტებზე ლობირება
<ul style="list-style-type: none"> სოციალური დაცვის ქვეშ არმყოფთ ჯანმრთელობაზე ზრუნვა, როცა პოლისი არააქვთ და ძალიან უჭირთ 	<ul style="list-style-type: none"> სოციალური დაცვის სააგენტოების პროექტირება 	<ul style="list-style-type: none"> იკარგება ნდობა ამ ადამიანებსა და მუნიციპალიტეტს შორის
<ul style="list-style-type: none"> ჯანმრთელობის დაცვა 	<ul style="list-style-type: none"> მოსახლეობის გადახდისუნარიანობა 	<ul style="list-style-type: none"> უარყოფითს
<ul style="list-style-type: none"> სოფლის მეურნეობა, ინფრასტრუქტურა 	<ul style="list-style-type: none"> ყველა სოფელს აუცილებლად უნდა ყავდეს სახნავ-საკუულტივაციო ტრაქტორი გზების საწმენდ ტრაქტორებთან ერთად 	<ul style="list-style-type: none"> უარყოფითს
<ul style="list-style-type: none"> განათლება, სოფლის მეურნეობა 	<ul style="list-style-type: none"> სოფლის მეურნეობის განვითარება 	<ul style="list-style-type: none"> დაბალი შემოსავლები
<ul style="list-style-type: none"> არცერთი 	<ul style="list-style-type: none"> ასეთი მიზეზი არ არსებობს 	<ul style="list-style-type: none"> არანაირს
<ul style="list-style-type: none"> იშვიათად, მაგრამ გვიწევს უნებართვო მშენებლობებთან სამართლებრივი რეაგირება 	<ul style="list-style-type: none"> ძირითდი პრობლემა ეკონომიკური მდგომარეობაა, რომლის გამოც მოსახლეობა თვს არიდებს საჭირო საპროექტო დოკუმენტაციის მოგვარებას 	<ul style="list-style-type: none"> არანაირს, რადგან ჩვენი სამსახური ნებისმიერ ასეთ უკანონოებაზე ახდენს სამართლებრივ რეაგირებას რათა მოექცეს სამართლებრივ ჩარჩოებში სიტუაცია
<ul style="list-style-type: none"> ფინანსების უკმარობა 	<ul style="list-style-type: none"> ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა 	<ul style="list-style-type: none"> არ ხორციელდება ყველა სასურველი ქმედება

- სამოქმედო გეგმა

სპეციალისტთა 50 %-მა კითხვაზე, "გაქვთ თუ არა რაიმე ტიპის სამოქმედო გეგმა მუნიციპალიტეტის პრობლემების დასაძლევად?" უპასუხა დადებითად, თუმცა არცერთ მათგანს კონკრეტული გეგმა არ დაუსახელებია.

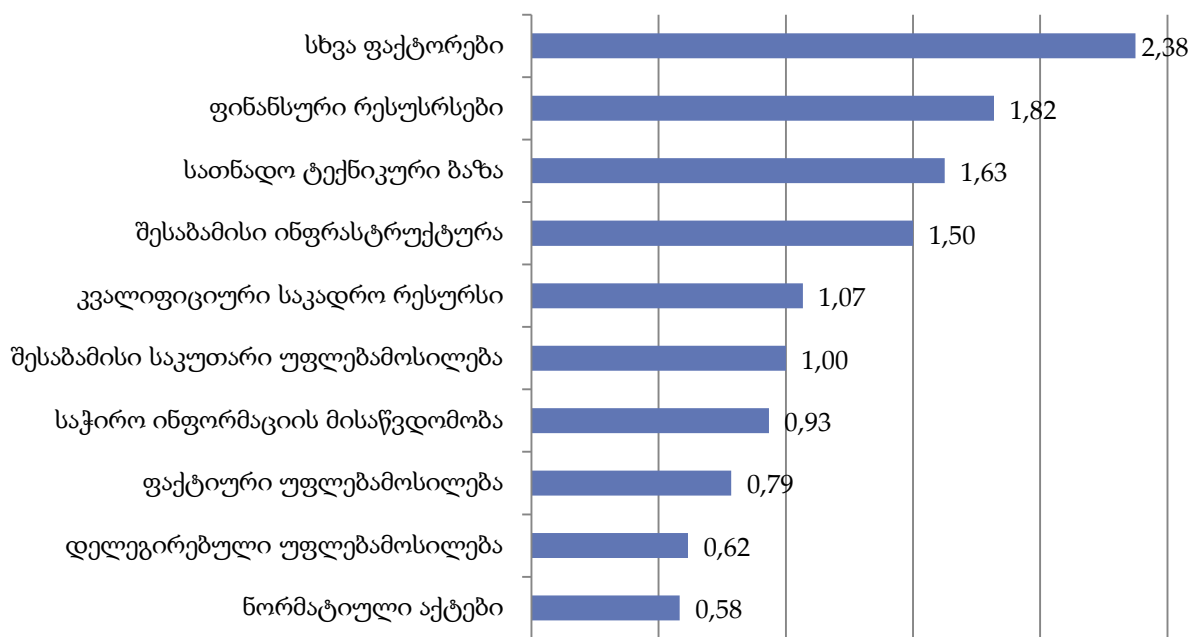
მათ კი, ვინც გეგმის არარსებობა აღიარა, მიზეზად გულგრილობა, პოლიტიკური ნების არარსებობა და ფინანსური სახსრების დეფიციტურობა გამოყვეს.

- თვითმმართველობის მუშაობის შემაფერხებელი ფაქტორები

ყველაზე მტკივნეულ რუბიკონად სპეციალისტები ფინანსური რესურსების სიმწირე მოიაზრებენ. საკადრო რესურსის პრობლემაც საკმაოდ წინ იქნა წამოწეული და მე-5 პოზიციაზე განთავსდა. არ მოხერხდა ძალიან მნიშვნელოვანი პრობლემების წყების იდენტიფიცირება, რადგან მათ თავი მოიყარეს ბუნდოვანი კატეგორიის ქვეშ - სხვა ფაქტორები.

სამაგიეროდ პარადოქსულად მწირი გავლენით შემოიფარგლა თვითმმართველობის უფლებამოსილებასთან დაკავშირებული საკითხები.

დიაგრამა 16.6 თვითმმართველობის მუშაობის შემაფერხებელი ფაქტორების შეფასება

- უახლოესი პერსპექტივები

სპეციალისტებმა უახლოესი პერსპექტივის საგნად პირველ რიგში საკადრო რესურსის გაუმჯობესება მიიჩნიეს. ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება ასევე დაასახელეს ახლო მომავლის მსჯელობის საგნად. ასევე საკმაოდ მაღალი იყო მატერიალურ-ტექნიკური საკითხის მოწესრიგების მოლოდინი.

შედარებით ფრთხილი იყვნენ ფინანსური რესურსების უახლოეს მომავალში გაუმჯობესების მოლოდინებთან თუმცა მაინც საკმაოდ აქტიური აღმოჩნდა ეს პოზიცია.

უფლებამოსილების და ნორმატიული აქტების მოწესრიგების საკითხი ახლო მომავალში გადასაჭრელი პრობლემების რიგს მიუერთდა მაგრამ მისდამი ინტერესი რესპონდენტთა ძალიან მცირე ნაწილმა გამოხატა.

- ყველაზე საჭირო პერსპექტივა

ამ ნაწილში პრაქტიკულად გამოვლინდა შეხედულებები, რომლებიც უახლოესი პერსპექტივის საგნად გამოყვეს სპეციალისტებმა. მსგავსი თანხვედრა სავარაუდოდ მიანიშნებს სპეციალისტების მხრიდან პერსპექტივებისა და საჭიროებების ურთიერთ შეთანწყობის მცდელობას, რაც შესაძლოა სავსებით ეფექტიანი აღმოჩნდეს შედეგის თვალსაზრისით, მით უფრო თუ ეს სიმბიოზი სწორად შედგება.

ინფრასტრუქტურის განვითარება არამარტო ახლო მომავლის ზრუნვის საგნად, არამედ ყველაზე მწვავე პრობლემადაც იქნა გააზრებული.

რესპონდენტთა 60%-მა თქვა, რომ გააჩნია საკუთარი განსხვავებული ხედვა მუნიციპალიტეტის განვითარების შესახებ. მხოლოდ რამდენიმე მათგანი დაკონკრეტდა ხედვის არსზე:

- ყველა საკითხის გადაჭრისას გამგეობა და საკრებულო უნდა მოქმედებდნენ შეთანხმებულად;
- საჭიროა კადრების გადამზადების, ტრენინგებისა და სემინარების ორგანიზება როგორც ხელისუფლების, ისე საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ;
- დეპუტატების მეტი ჩართულობა მუნიციპალიტეტის საქმიანობაში.

- სამსახურების ეფექტიანობის თვითშეფასება

საკუთარი სამსახურის მიერ შესრულებული სამუშაოს ეფექტიანობა სპეციალისტებმა ათ ბალანი სისტემიდან საშუალოდ 8,26 ბალით შეაფასეს.

სრული ეფექტიანობის ვერ მიღწევის მიზეზებად სხვადასხვა ფაქტორი იქნა დასახელებული:

- მოსახლეობასთან შეხვედრების უკმარისობა, რაც გამოწვეულია ტრანსპორტისა და თნების უკმარისობით, თუმცა წარმოადგენს აუცილებლობას;
- შეფერხებები არ გვაქვს;
- ტექნიკისა და ტექნოლოგიების უქონლობა;
- ზოგადად გარდამავალი ქვეყნისათვის დამახასიათებელი პრობლემები;
- არაკომპაქტური დასახლების გამო მოსახლეობასთან ხშირი შეხვედრა და ბუნებრივი გარემო პირობები;
- კვალიფიციური საკადრო რესურსები;
- კონკრეტული არაფერი;

- კადრების კვალიფიციურობა.

- SWOT

თვითმმართველობის სპეციალისტებმა გამოკითხვის ფარგლებში ააგეს საკუთარი მუნიციპალიტეტის ერთგვარი მინი SWOT-ი, სადაც გამოყვეს მათ დაქვემდებარებაში მყოფი მუნიციპალიტეტის ძლიერი და სუსტი მხარეები. ხაზი გაუსვეს არსებულ რისკებს და კონკრეტულ შესაძლებლობებს.

ცხრილი 16.2 შუახვევის მუნიციპალიტეტის თვითმმართველობის წევრთა მიერ შედგენილი SWOT

ძლიერი მხარეები	სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> • დამოუკიდებლობა; • მოსახლეობის ნდობა; • მოსახლეობის მაღალი ჩართულობა • სტრუქტურული სიახლოვე თემის და სოფლის რწმუნებულებთან, ხალხთან ახლო ურთიერთობა; • საზოგადოებასთან კომბინირებული მუშაობა; • ბუნებრივი რესურსები; • მინერალური წყლები; • ბუნება; • კვალიფიციური საკადრო რესურსები; • საკითხების გადაწყვეტაში ხალხის მასების ჩართულობა. 	<ul style="list-style-type: none"> • ადგილობრივი შემოსავლების ნაკლებობა; • სატყეოს საქმეებში ჩარევის უფლების არქონა; • სოციალური სააგენტოს საქმიანობაში ჩარევის უფლების არქონა; • არასახარბიელო საინვესტიციო ფონი; • მწირი ნიადაგი; • დამოკიდებულება სოფლის მეურნეობის დარგებისადმი; • მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა.
შესაძლებლობები	საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> • თანამშრომელთა გადამზადება; • ეკოტურიზმის განვითარება; • კვალიფიციური კადრების მოზიდვა. 	<ul style="list-style-type: none"> • სტიქიის შედეგად დაზარალება; • არამდგრადი კლიმატი.

- **საკითხები, რომლებზეც ხელისუფლების მიერ სასურველია ყურადღების გამახვილება მუნიციპალიტეტის მიმართებაში:**
 - ხეხილის გადამამუშავება, ხორცის წარმოება, გარეული ტყის მოცვის წარმოება;
 - ხილის გადამამუშავებელი საამქროების უქონლობა;
 - ბუნებრივი წიაღისეული, რომელსაც ჭირდება კარგი მენეჯმენტი-ძვირფასი სამშენებლო ქვები, მინერალური წყლები და სამკურნალო მცენარეები;
 - მინერალური წყლების ჩამოსხმა-რეალიზაცია;
 - მცირე მეწარმეებისათვის გრძელვადიანი კრედიტების გაცემა, სოფლის მიწებსა და ნაგებობებს ბანკები უზრუნველყოფაში არ იღებენ;
 - თამბაქოსა და ხილის გადამამუშავებელი ქარხანა;
 - სოფლის მეურნეობის დარგები;
 - ხაბელაშვილების ქვის საბადო, ბრილის თიხის საბადო, მინერალური წყლები.

რესპონდენტთა 35 %-მა საკუთარი ინფორმირებულობა საკითხებზე რომლებზე დააფიქსირა საკუთარი პოზიცია, შეაფასა უმაღლესი მაჩვენებლით და მიუთითა, რომ თავს სრულიად ინფორმირებულად თვლის. ხოლო 40%-მა საკუთარი თავი მეტ-ნაკლებად ინფორმირებულად მიიჩნია. 25%-მა თავი შეიკავა საკუთარი კომპეტენციის შეფასებისაგან.

17 შუახვევის მუნიციპალიტეტის ძლიერი და სუსტი მხარეების ანალიზი (SWOT)

ფაქტორები	ფაქტორის გავლენა მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე	
	პოზიტიური (ძლიერი მხარეები)	ნეგატიური (სუსტი მხარეები)
1	2	3
1. ცხოვრების დონე		
1.1 მატერიალური უზრუნველყოფის დონე		
მოსახლეობის შემოსავლები	მოსახლეობის შემოსავლების მიხედვით შესამჩნევია მზარდი დინამიკა, რაც ასახავს პოულობს საყოფაცხოვრებო პირობების ცვლილებაში; შემოსავლების ზრდა წელიწადში საშუალოდ 5-10%-ია.	შემოსავლების ზრდის ტემპი ჩამორჩება ინფლიაციისა და ფასთა ზრდის მაჩვენებელს.
საცხოვრებელი მინიმუმი	მოსახლეობის უმრავლესობის შემოსავლების რაოდენობა აღემატება საარსებო მინიმუმს; სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი მოსახლეობა სრულად იღებს ფინანსურ დახმარებას ცენტრალური ბიუჯეტიდან სოციალური მომსახურების სააგენტოს მეშვეობით.	სოციალური დახმარებების მონეტარიზაციამ შეამცირა მოსახლეობის აქტივობა. სოციალური დახმარებების მიმღების უმეტესი ნაწილი არ ცდილობს თავი დააღწიოს არსებულ მდგომარეობას და კმაყოფილდება გარანტირებული დახმარებით.
მოსახლეობის განაწილება შემოსავლების მიხედვით	შუახვევის მოსახლეობის 10 % ცხოვრობს კარგად (იგულისხმება, რომ აქვს ნორმალური შემოსავლები ყოველი პირობების გასაუმჯობესებლად და ხელი მიუწვდება ფუფუნების გარკვეულ კატეგორიაზე), 35 % კი - საშუალოდ, რაც მოიაზრებს ყოველდღიური საჭიროებების გადასაჭრელად საკმარისი შემოსავლების არსებობას.	სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ ცხოვრობს მოსახლეობის 55 %;
1.2 საცხოვრებელი, კომუნალური და კულტურული დონე		
საცხოვრებელი ფართობით უზრუნველყოფა	დაბა შუახვევისა და თემების მოსახლეობა თითქმის მთლიანად არის უზრუნველყოფილი საცხოვრებელი სახლებით.	საკუთარი სახლების უმეტესი ნაწილი 20-30 წელზე მეტი ხნისაა. მწვავედ დგას ასეთი სახლების სახურავების შეცვლის პრობლემა. 50%-ზე მეტი საჭიროებს საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებას.

მოსახლეობის უზრუნველყოფა კომუნალური მომსახურების და საყოფაცხოვრებო მომსახურების პირობებით	მოსახლეობა მთლიანადაა უზრუნველყოფილი ელექტროენერგიით და სასმელი წყლით (გარდა რამოდენიმე საზაფხულო იალაღისა).	სოციალური მომსახურების ობიექტებით მხოლოდ დაბის, ხიჭაურისა და მათი მიმდებარე ტერიტორიაა უზრუნველყოფილი; თემებში არსებული ელექტროგადამცემი ქსელები და სატრანსფორმატორო ქვესადგურები ამორტიზებულია. მიუხედავად იმისა, რომ ქსელების რეაბილიტაცია დაწყებულია, პროცესი მოითხოვს დაჩქარებას. ხშირია ელ. ენერჯის გამორთვის ფაქტები. მაღალია ელ. ენერჯის ღირებულება.
მოსახლეობის უზრუნველყოფა კულტურისა და ხელოვნების ობიექტებით	მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს 3 მუზეუმი, 3 კულტურის ტერიტორიული ცენტრი, 26 სასოფლო კლუბი, 43 სკოლასთან მოქმედებს ბიბლიოთეკა და 1 კულტურის ცენტრთან არსებული ბიბლიოთეკა. თემებში არსებობს საოჯახო ანსამბლები და ფოლკლორული კოლექტივები.	სასოფლო კლუბის უმრავლესობა და კულტურის სახლი საჭიროებს რემონტს. კულტურის სახლი და ყველა სასოფლო კლუბი საჭიროებს თანამედროვე ინვენტარით და მუსიკალური ინსტრუმენტებით აღჭურვას.
1.3 სოციალური უზრუნველყოფის დონე		
პენსიებით უზრუნველყოფის მაჩვენებელი	შესაბამისი ასაკის მოსახლეობა სრულად არის უზრუნველყოფილი პენსიებით.	საპენსიო თანხა ჩამორჩება საარსებო მინიმუმს დღეისათვის არსებული ფასების გათვალისწინებით.
სოციალური დახმარებებით უზრუნველყოფის მაჩვენებელი	სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი მოსახლეობა იღებს სოციალური შემწეობას და უზრუნველყოფილია სამედიცინო დაზღვევით. მოსახლეობის 14,4 % იღებს საარსებო შემწეობას სახელმწიფოსაგან;	სოციალური დახმარების მოცულობა ჩამორჩება საარსებო მინიმუმს. სამედიცინო პოლისები მიბმულია მუნიციპალურ საავადმყოფოებზე.
1.4 განათლების დონე		
მოსახლეობის განათლების ხარისხი	მოსახლეობის აბსოლიტურ უმრავლესობას მიღებული აქვს საშუალო განათლება; უმაღლესი განათლება კი მათგან დაახლოებით 25 %-ს გააჩნია.	სპეციალისტთა კვალიფიკაცია არ შეესაბამება თანამედროვე მოთხოვნებს.
1.5 ჯანდაცვა		
შობადობის მაჩვენებელი	შობადობის მაჩვენებელი 2002	

	წლის აღწერის მიხედვით 19,5 პრომილეა;	
ბავშვთა სიკვდილიანობის მაჩვენებელი	ბავშვთა სიკვდილიანობის მაჩვენებელი დინამიკურად მცირდება ბოლო ათწლეულის განმავლობაში;	მიუხედავად ამ მაჩვენებლის შემცირებისა, ბავშვთა სიკვდილიანობის კოეფიციენტი 6,8 პრომილეა;
მედპერსონალით უზრუნველყოფის მაჩვენებლები		
ექიმები	მუნიციპალიტეტში 26 ექიმია დასაქმებული; აქედან 6 მუნიციპალურ საავადმყოფოში და 9 პოლიკლინიკაში, 9 სასწრაფო სამედიცინო სამსახურში და 2 ზამღეთის ფიზიოპულმონოლოგიურ დისპანსერში;	საავადმყოფოს არ ჰყავს ყველა პროფილის ექიმი - ნერვოპათოლოგი, კარდიოლოგი, ბავშვთა ქირურგი, პედიატრი, ტრავმატოლოგი; გარდა ამისა ექიმთა პროფილური სტაბილობა არაა შენარჩუნებული კადრების ინტენსიური დენადობის გამო.
საშუალო სამედიცინო პერსონალი	საშუალო სამედიცინო პერსონალი მუნიციპალიტეტის მასშტაბით ჯამში 97 კაცს აერთიანებს, აქედან 27 მუნიციპალურ საავადმყოფოზე და 57 ადგილობრივ პოლიკლინიკაზე მოდის;	
საწოლების რაოდენობა საავადმყოფოებში	შუახვევის მუნიციპალურ საავადმყოფოში 40 საწოლია; შენდება ახლი თანამედროვე ტიპის საავადმყოფო 25 კაცზე;	საავადმყოფოს ინფრასტრუქტურა ამორტიზებულია;
მედიკამენტებით უზრუნველყოფა	მუნიციპალიტეტში არსებობს სააფთიაქო ქსელი. ახალი კანონმდებლობის გათვალისწინებით მედიკამენტების გარკვეული სახეობების გაყიდვა არასააფთიაქო სივრცეშიცაა შესაძლებელი, რამაც თემებში ადგილობრივი სავაჭრო წერტილების საშუალებითაც ხელმისაწვდომი გახადა მედიკამენტების შექენა;	აფთიაქები კონცენტრირებულია ძირითადად დაბაში; ასორტიმენტის სიმწირე;
სიცოცხლის ხანგრძლივობა		
1.6 უსაფრთხოება		
დანაშაულთა რაოდენობა 10000 მოსახლეზე	დანაშაულის უმნიშვნელო მაჩვენებელი. ყოველ ათს კაცზე 1 ფაქტი ფიქსირდება; მძიმე დანაშაულები არ დარეგისტრირებულა.	
გახსნილ დანაშაულთა რაოდენობა 10000 მოსახლეზე		გახსნის მაჩვენებელი მხოლოდ 36%-ია;
1.7 ეკოლოგიური		

უსაფრთხოება		
მავნე ნივთიერებების გაფრქვევა ჰაერში	მავნე ნივთიერებების ჰაერში გაფრქვევის მაჩვენებლების დაბალი დონე; მთლიანობაში გარემო ეკოლოგიურად სუფთაა.	მავნე ნივთიერებების ჰაერში გაფრქვევა შემცირებულია საწარმოების დახურვის ხარჯზე.
საყოფაცხოვრებო ნაგვის გატანის მდგომარეობა	დაბის და ხიჭაურის ტერიტორიის მომსახურებას ახდენს შუახევის სანდასუფთავების სამსახური, ხოლო სოფლებში ადგილობრივად წარმოებს ნაგვის უტილიზაცია ხდება მოსახლეობის მიერ; მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციას აქვს მკაფიოდ გამოხატული ნება საყოფაცხოვრებო ნარჩენებით გარემოს დაბინძურების შემცირებისა და თემის რწმუნებულებთან ერთად ახორციელებს ადეკვატურ ღონისძიებებს;	თემებში იდენტიფიცირებულია მცირე ზომის უკანონო ნაგავსაყრელები.
2. ეკონომიკურ-გეოგრაფიული მდებარეობა		
გეოგრაფიული მდებარეობა	შუახევის მუნიციპალიტეტი მდებარეობს აჭარის არ უკიდურეს სამხრეთ ნაწილში. ჩრდილოეთით მას ესაზღვრება ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი (6,3 კმ) და ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტი (2,5 კმ), სამხრეთით თურქეთი (46 კმ), აღმოსავლეთით ხულოს მუნიციპალიტეტი (78 კმ), დასავლეთით ქედის მუნიციპალიტეტი (31,5 კმ) და ქობულეთის მუნიციპალიტეტი (29,5 კმ).	შუახევის მუნიციპალიტეტის ტერიტორია დიდი ნაწილი საშუალო სიმაღლის მთებს უჭირავს. მიეკუთვნება სარისკო მიწათმოქმედების ზონას. სოფლები ძირითადად მდებარეობს ზღვის დონიდან 700 – 1300 მეტრის დიაპაზონში;
დიდ ქალაქებთან და სატრანსპორტო კვანძებთან სიახლოვე (საზღვაო, სარკინიგზო, საჰაერო)	აჭარის არ-ის ადმინისტრაციული ცენტრიდან დაშორება შეადგენს 64კმ-ს. აეროპორტთან (68 კმ) პორტთან (75კმ)	
გასაღებისა და მომარაგების ბაზრებთან სიახლოვე	ქ. ბათუმი ამ მომენტისათვის ყველაზე ფართო ბაზარია შუახევისათვის.	არ არსებობს პროდუქციის მიწოდების გამართული სისტემა
ნედლეულისა და ენერგეტიკულ რესურსებთან სიახლოვე	მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მდებარეობს მცირე ჰიდროელექტრო	გავლენას ვერ ახდენს ელექტრო ენერჯის ღირებულებაზე;

	სადგური „სანალია“, სიმძლავრე 3 მგვტ; იგეგმება ერთი ახალი ჰიდრო ელექტრო სადგურის მშენებლობა საერთო საპროექტო სიმძლავრით 30-40 მგვტ.	
3. ისტორიული და ბუნებრივი პოტენციალი		
მუნიციპალიტეტის ისტორია, მათ შორის ეკონომიკური	აქვს მრავალსაუკუნოვანი, მათ შორის ეკონომიკური ისტორია. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე გადიოდა აბრეშუმის გზის სამი მონაკვეთი. ადგილობრივი მოსახლეობა ისტორიულად გამოირჩეოდა მაღალი ეკონომიკური აქტიურობით.	ძველი სავაჭრო გზის მოშლასთან ერთად მოიშალა სავაჭრო ურთიერთობები, რომლებიც ამ საქარავნო გზებთან იყო მიბმული.
ისტორიული ადგილები და ტურისტული მარშრუტები, დასვენების ადგილები	მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე დღეისათვის საკმაოდ მრავლადაა შემორჩენილი ისტორიული ძეგლები – ხიჭაურის, ოქროპილაურის, ჩანჩხალოს ოთოლთას, ცინარეთის, გოგლაურის ციხეები, ასევე ხიმშიაშვილების საგვარეულო ციხე; თაღოვანი ხიდი ჭვანაში, ნიგაზეულში, ფურტიოში; ხის ხიდი ხაბელაშვილებში; მართლმადიდებლური ტაძრების ნანგრევები ფურტიოში, ჯაბნიძეებში, ჭვანაში, წაბლანაში, სამოლეთში, ნენიაში, ტბეთში. ძველი ნამარხები 20-მდე სოფელში.	ისტორიული ძეგლების ძირითადი ნაწილი შემონახულია მხოლოდ ნანგრევების სახით და არ აქვს სანახაობრივი მხარე; არ არის შემუშავებული ტურისტული მარშრუტები და არ არსებობს ტურისტული ინფრასტრუქტურა; ბუნებრივი დასვენების ადგილები (ბუნებრივი პარკები, დაცული ტერიტორიები) არაა გამოყოფილი.

<p>ბუნებრივი რესურსები</p>	<p>შუახვევის მუნიციპალიტეტი მდიდარია სასარგებლო წიაღისეულით, როგორცაა გოგირდის კოლჩედანის, ალუმინიტის, გაბროს, სანალიის, ანდეზიტ-ტაციტისა და ბრილის სააგურე თიხის საბადოები; სამშენებლო ქვის საბადოები (ცინარეთის, ხაბელაშვილების, სანალიას) უხვადაა მინერალური წყლები: შუახვევის, ნიგაზეულის, დღვანის, შამბალეთის, ლამაზმარეს, ბათალვაკის, გუდნის, ბოგილის, ტყემალთის, უჩამბის და სხვ. სოფელ ტომაშეთის მიდამოებში ცნობილია გოგირდწყალბადიანი თერმული წყლები, რომელთა ტემპერატურა 30 °C-ს აღწევს.</p>	<p>მინერალური წყლების დებეტი დაბალია.</p>
<p>სახალხო რეწვა</p>	<p>მუნიციპალიტეტში არის სპეციალისტების გარკვეული რაოდენობა რომელთაც შეუძლიათ ამ დარგში ცოდნის და გამოცდილების გაზიარება და მომავალი თობებისთვის გადაცემა.</p>	<p>მოსახლეობის ძალიან მცირე რაოდენობაა დაინტერესებული ხეზე კვეთის დარგით და ბიზნესის ინტერესის საგანს არ წარმოადგენს.</p>
<p>მიწის რესურსები</p>	<p>შუახვევის მუნიციპალიტეტში წარმოდგენილია ტყის მუქი ყომრალი, ღია ყომრალი, ფსევდოეწერი, მთა-ტყის ტიპის ნიადაგები. მაღალმთიან ზონაში მთის მდელოს ნიადაგებია.</p>	<p>ბევრგან ნიადაგი სრულიად ჩამორეცხილია. საკმაოდ მნიშვნელოვანი რაოდენობა ეროზირებულია, რომლის ჩაბრუნება სასოფლო-სამეურნეო პროცესში შეუძლებელია. რელიეფი დანაწევრებულია მდინარე აჭარისწყლისა და მისი შენაკადებითა და ეროზიული პროცესებით.</p>
<p>რეკრეაციული რესურსები</p>	<p>მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მიედინება მდ. აჭრისწყალის მონაკვეთი (სიგრძე 17კმ), ჩირუხისწყალი (42 კმ), ჭვანისწყალი (27კმ), ტბეთისწყალი (18); ასევე მდ. სანალია, რომელზეც აგებული ჰიდრო ელექტრო სადგური; მდინარეები შერეული საზრდოობისაა. მუნიციპალიტეტში ბევრია წყაროების გამოსავლები.</p>	<p>სანაპიროების დიდი ნაწილი კლდოვანია და მათი ათვისება ტურისტული თვალსაზრისით თითქმის შეუძლებელია.</p>

	მდინარეთა ჰიდროპოტენციური მარაგი მაღალია.	
4. მოსახლეობა და სამუშაო ძალა	შუახვევის მოსახლეობა 22 600 კაცია. მოსახლეობის სიმჭიდროვე 38,4 კაცი/კმ ² .	ტერიტორიის 65% დაფარულია ტყით და ბუჩქნარით. შესაბამისად, მოსახლეობა არათანბარი სიმჭიდროვითაა გადანაწილებული და დასახლებულ უბნებში სიმჭიდროვის მაჩვენებელი გაცილებით მაღალია.
მოსახლეობის სტრუქტურა ასაკის მიხედვით	მოსახლეობის საშუალო ასაკი 31,7 წელია.	მედიანური ასაკი - 27 წელი.
მოსახლეობის სტრუქტურა სქესის მიხედვით	ქალი - 10358, კაცი - 10995.	
მოსახლეობის სტრუქტურა განათლებისა და კვალიფიკაციის მიხედვით	მოსახლეობის უმრავლესობას მიღებული აქვს უმაღლესი განათლება. შრომისუნარიანი მოსახლეობის 40% უმაღლესი განათლების მქონეა, 10% პროფესიული ტექნიკური და 40%-მდე საუბლო განათლების მქონეა;	
მოსახლეობის დასაქმების მაჩვენებელი	თვითდასაქმების მაღალი მაჩვენებელი.	მოსახლეობის დასაქმების დონე ძალიან დაბალია.
უმუშევრობის დონე და სტრუქტურა		უმუშევრობის დონე ძალიან მაღალია, დასაქმების ძირითად წყაროს საჯარო სექტორი წარმოადგენს. (მოსახლეობის დაახლოებით 10% დასაქმებულია საჯარო სექტორში).
სამუშაო ძალის პოტენციალი	შრომისუნარიანი მოსახლეობის წილი საერთო რაოდენობაში 56 %-ია; პროფესიული ნიშნით მოსახლეობის დივერსიფიკაციის დონე მაღალია, თუმცა კვალიფიკაციის დონე მიგრაციული პროცესების აქტიურობის პროპორციულად ეცემა.	თანამდეროვე პროფესიების მფლობელი სამუშაო ძალის დეფიციტი; უცხო ენისა, აგროსფეროს, ექიმების და კომპიუტერის სპეციალისტების დეფიციტი.
5. ეკონომიკური პოტენციალი		
5.1 საწარმოო პოტენციალი		
სამრეწველო სფერო	ხელმისაწვდომია იაფი მუშახელი.	სამრეწველო წარმოება მუნიციპალიტეტში პრაქტიკულად არ არსებობს. ადეკვატურ სამუშაო ძალაზე მოთხოვნის შემთხვევაში აუცილებელია პერსონალის

		გადამზადების სისტემის ამოქმედება.
სამშენებლო სფერო	ხელმისაწვდომია იაფი სამუშაო ძალა გარკვეული კვალიფიკაციითა და გამოცდილებით.	სამშენებლო სექტორი მუნიციპალიტეტში არ არსებობს; კვალიფიციურ სამუშაო ძალაზე მოთხოვნა გარკვეული დოზით საჭიროებს შევსებას ან უნდა დაექვემდებაროს გადამზადებას.
სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამამუშავება	მუნიციპალიტეტში მოქმედებს რძის პროდუქტების გადამამუშავებელი მცირე საწარმო „ანგო 21“, სადაც დასაქმებულია დაახლოებით 20 ადგილობრივი. იაფი სამუშაო ძალის ხელმისაწვდომობა, ტრადიციული გამოცდილებითი უნარებით.	სოფლის მეურნეობის პროდუქციის - ხილის, ბოსტნეულის, ხორცის გადამამუშავებელი საწარმოები არ არსებობს; რძის პროდუქტების დამამუშავება არ ხდება ადგილობრივი მოთხოვნის ადეკვატური სიმძლავრით.
5.2 სასოფლო-სამეურნეო პოტენციალი		
ფერმერთა მატერიალური ბაზა	ფერმერები ნაწილობრივ უზრუნველყოფილნი არიან მცირე მექანიზაციის საშუალებებით. ამასთან, ნაწილობრივ ხელმისაწვდომია მათთვის მსხვილი სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა.	სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის რაოდენობა არასაკმარისია; რელიეფი ძირითადად მთისწინეთის ტიპისაა, რაც ზღუდავს ფართო მექანიზაციის ინტენსიურ გამოყენებას.
ნიადაგების ნაყოფიერება და მდგომარეობა	სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ძირითადი ნაწილი ხელსაყრელია ბოსტნეული კულტურების მოსაყვანად, თუმცა კლიმატური პირობები ნიადაგის ნაყოფიერებას მნიშვნელოვნად ამცირებს.	არ ხდება ნიადაგების გამდიდრება საკვები (მინერალური და ორგანული) ნივთიერებებით; არ ხდება კულტურების მონაცვლეობა და ეცემა საშუალო მოსავლიანობა.
მიწების საკუთრება	მიწების ძირითადი ნაწილი კერძო საკუთრებაშია.	მოსახლეობის მაღალი სიმჭიდროვისა და რელიეფური თავისებურებების გამო ნაკვეთების დანაწევრების ხარისხი მაღალია; მცირეკონტურიან ნიადაგებზე მექანიზაციის ინტენსივიკაციის პროცესი მწელადგანხორციელებადი და არაეკონომიკურია.
სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების პრიორიტეტები	ბოსტნეულის, ხილისა და მარცვლეული კულტურების მოყვანის დიდი ტრადიციები;	მოყვანილ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციას არ ეძლევა სასაქონლო სახე;

	ასევე მეცხოველეობა და კენკროვანი კულტურების წარმოება.	მაღალია არასტანდარტული ნაყოფის ხვედრითი წილი წარმოებულ პროდუქციაში; მუნიციპალიტეტში არ არსებობს ფერმერული ტიპის გაერთიანებები.
სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ბაზარი	მზარდი ბაზარი ქალაქ ბათუმისა და ქობულეთის ტურისტული პოტენციალის ზრდის ხარჯზე.	პროდუქციის მაღალი თვითღირებულება და საფასო კონკურენციის ხარჯზე რეალიზაციის დაქვეითება. პროდუქციის ტრანსპორტირებასთან დაკავშირებული სირთულეები.
მეცხოველეობა	მეცხოველეობის პროდუქციაზე შინამეურნეობების ინდივიდუალური მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად საჭირო პირუტყვი ჰყავს ოჯახების უმრავლესობას. მოსახლეობის მცირე ნაწილი ქმნის ნამეტ პროდუქციას.	სუსტად განვითარებული დარგია, რელიეფის შეზღუდულობა და სამოვრების სიმცირე და დაბალპროდუქტიულობა არ იძლევა დარგის განვითარების საშუალებას;
მემცენარეობა	მუნიციპალიტეტში განვითარებულია მემემცენარეობა ძირითადად რამდენიმე ბოსტნეული კულტურის ხარჯზე: თამბაქოს, სიმინდის, კარტოფილის, ნიგვზის, ველური ხილისა და კენკროვნების, სამკურნალო მცენარეები, ბულგარული წიწაკა;	არ ხდება ჯიშთგანახლება, ახალი პერსპექტიული და ჰიბრიდული ჯიშების დანერგვა; არ არსებობს მიზნობრივი პროგრამები, ახალი სასოფლო-სამეურნეო ჯიშების დანერგვის, წარმოების ინტენსიფიკაციისა და სამეცნიერო კვლევების განსახორციელებლად.
მიწის პოტენციალი	სასოფლო-სამეურნეო მიწის საერთო ფართობი შეადგენს 14 361 ჰექტარს (2004 წლის 1 იანვრის მონაცემებით, მუნიციპალიტეტის ბალანსის საფუძველზე).	მცირემიწიანობა. ბუნებრივი ფაქტორების გავლენით შეუძლებელია სასოფლო-სამეურნეო ფართობების ზრდა.
5.3 სამეცნიერო და საგანმანათლებლო პოტენციალი		
საინფორმაციო-საკონსულტაციო საქმიანობა	საჯარო სკოლები სრულადაა უზრუნველყოფილი ინტერნეტით.	სკოლის გარეთ მოსახლეობისათვის ინტერნეტი ნაკლებადაა ხელმისაწვდომი. მუნიციპალიტეტში არ არსებობს საკონსულტაციო მომსახურების პრაქტიკა.
სპეციალისტთა მომზადება/გადამზადება	საჯარო სექტორში დასაქმებული	კადრების გადამზადების პროცესს არა აქვს

	მოსამსახურეებისათვის (თვითმმართველობის ორგანოების თანამშრომლები, პედაგოგები) პერმანენტულად წარმოებს კვალიფიკაციის ასამაღლებელი რიგი ღონისძიებები (ტრენინგები, კურსები, სემინარები).	რეგულარული და სტაბილური ხასიათი. არ არსებობს სისტემა რომელიც უზრუნველყოფს გადამზადებასა და კვალიფიკაციის ამაღლებაზე მოთხოვნილებების შესასწავლად.
მმართველობითი კადრების მომზადება	პერმანენტულად წარმოებს კვალიფიკაციის ასამაღლებელი რიგი ღონისძიებები (ტრენინგები, კურსები, სემინარები).	კადრების გადამზადება მმართველობითი საქმიანობისათვის ხდება მცირე მოცულობის ტრენინგებით და არარეგულარულად. არ არსებობს სისტემა რომელიც უზრუნველყოფს გადამზადებასა და კვალიფიკაციის ამაღლებაზე მოთხოვნილებების შესასწავლად.
5.4 სავაჭრო პოტენციალი	როგორც დაბაში, ასევე თემებში არსებობს მცირე ზომის სავაჭრო ობიექტები, რომლებიც პირველადი მოთხოვნილების საქონლს აწვდიან მოსახლეობას.	მუნიციპალიტეტში არაა არცერთი სავაჭრო ცენტრი; ადგილობრივი მცირე ზომის მაღაზიების ასორტიმენტი ძალიან შეზღუდულია;
5.5 მშენებლობა		
სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების ობიექტების მშენებლობა		არ წარმოებს.
საგზაო მშენებლობა	ცენტრალური გზა სრულად რეაბილიტირებულია; თემებთან დამაკავშირებელი გზების რეაბილიტაცია ეტაპობრივად მიმდინარეობს.	სათემო გზების რეაბილიტაციის ტემპი დაბალია.
სამრეწველო საწარმოების მშენებლობა		არ მიმდინარეობს.
6. საინვესტიციო პოტენციალი		
საინვესტიციო პროექტების არსებობა და მიმართულება	ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული, შუახვევის მუნიციპალიტეტისა და ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირ „ინტელექტის“ ერთობლივი პროექტის „თვითმმართველობის ორგანოების შესაძლებლობების გაძლიერება გრძელვადიანი მდგრადი განვითარებისათვის აჭრის რეგიონში“ ფარგლებში მუშავდება შუახვევის მუნიციპალიტეტის საინვესტიციო პასპორტი და	არაა შემუშავებული საინვესტიციო პოლიტიკა მუნიციპალიტეტისათვის. არ არსებობს საინვესტიციო პროექტები.

	მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული გეგმა.	
მოსახლეობის მზაობა სიახლეებისა და გარდაქმნებისათვის	მოსახლეობის ფსიქოლოგიური მზაობა ინვესტიციების მისაღებად და პოტენციური ინვესტორების მიმართ განწყობა დადებითია.	მოსახლეობის კონსერვატიზმი და მეტისმეტად ფრთხილი დამოკიდებულება ინოვაციური ცვლილებებისადმი.
7. საინჟინრო, სატრანსპორტო და სატელეკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურა		
სასმელი წყლის მიწოდებელი ქსელები	ყველა თემს გააჩნია სასმელი წყლის მიწოდების ავტონომიური ქსელები;	არ ხდება სასმელი წყლის ქიმიური და ბაქტერიოლოგიური დამუშავება და ხარისხის კონტროლი.
სარწყავი წყლის მიწოდებელი ქსელები	სოფლები და ზოგ შემთხვევაში საკუთრივ თემები, სარგებლობენ საკუთარი ავტონომიური სარწყავი არხებით.	საირიგაციო სისტემა ნახევრად ღია ტიპის გრუნტის არხებითაა წარმოდგენილი და გარემო პირობების ცვლილებაზე ძალიანაა დამოკიდებული; ზოგიერთი სოფელი განიცდის სარწყავი არხების პრობლემას .
საკანალიზაციო ქსელები	საკანალიზაციო სისტემით უზრუნველყოფილია შუახევის დაბისა და ხიჭაურის ტერიტორია.	მუნიციპალიტეტის თემებში არ არსებობს ერთიანი საკანალიზაციო სისტემა; არსებულ საკანალიზაციო მექანიზმს კუსტარული ხასიათი აქვს.
გამწმენდი ნაგებობები	შუახევის მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს 2 წყლის გამწმენდი ნაგებობა, რომელთა საერთო საპროექტო სიმძლავრე 125 მ3 - ს შეადგენს.	დაბის ტერიტორიიდან ფეკალური მასების ჩადინება მდინარეში ხდება გაწმენდის გარეშე.
გაზგამანაწილებელი ქსელები	მოსახლეობა სარგებლობს თხევადი აირით.	ბუნებრივი აირით მუნიციპალიტეტის მომარაგება არ ხორციელდება;
ელექტრო გამანაწილებელი ქსელები	მუნიციპალიტეტი მთლიანად არის დაფარული ელექტროგამანაწილებელი ქსელებით;	ალპური ზონების მცირე (თითქმის ნახევარში) ნაწილში (საზაფხულო იალაღებზე) არ არსებობს ელექტრო ენერჯის მიწოდების სისტემა.
სატრანსპორტო არტერიები	მუნიციპალიტეტის ყველა თემსა და სოფელში, ასევე მთებში, არსებობს სამანქანე გზა; არსებობს სპეციალური სამსახურები, რომლებიც	გზების უმეტესი ნაწილი არაასფალტირებულია და ხშირად ზიანდება ბუნებრივი, სტიქიური მოვლენების გავლენით.

	უზრუნველყოფს გზის დაზიანებული მონაკვეთების (მ.შ. შიდა სასოფლო გზებზეც) გაწმენდით სამუშაოებს.	
სამგზავრო ტრანსპორტი	მუნიციპალიტეტის ყველა დასახლებული პუნქტი უზრუნველყოფილია სამგზავრო მიმოსვლით.	მუნიციპალიტეტში სამგზავრო ტრანსპორტი წარმოადგენს დაბალი ტევადობის მიკროავტობუსებს, რომელთა ნაწილი ამორტიზებულია; არ ხდება განრიგის დაცვა; არ არსებობს ალპურ ნაწილში მიმოსვლისათვის რეგულარული ტრანსპორტი.
კავშირგაბმულობა და ტელეკომუნიკაცია	მუნიციპალიტეტში არსებობს კავშირგაბმულობის საწარმო, ფუნქციონირებს საფოსტო კავშირი; მუნიციპალიტეტის ტერიტორია სრულადაა დაფარული ფიჭური კავშირგაბმულობით (სამი მობილური ოპერატორი); მუნიციპალიტეტის ტერიტორია მთლიანადაა დაფარული სატელევიზიო სიგნალით, რითიც მათ მიეწოდებათ სამი ნაციონალური და ერთი რეგიონალური არხის მუწყებლობა.	კავშირგაბმულობის საწარმოს მიერ შეთვალვებული სერვისები ვრცელდება მხოლოდ დაბაზე და მომსახურების სპექტრი ვიწროა.
8. საბიუჯეტო პოტენციალი	მუნიციპალიტეტი უზრუნველყოფილია მინიმალური ბიუჯეტით, გათანაბრებითი ტრანსფერის ხარჯზე.	ბიუჯეტის ადგილობრივი შემოსულობების სიმცირე; საგადასახადო ბაზისის არარსებობა მუნიციპალიტეტში (საწარმოები, ბიზნესის ობიექტები).

<p>9. სოციალური ინფრასტრუქტურა</p>	<p>მუნიციპალიტეტში მოქმედებს უნივერსიტეტი, გიმნაზია; 43 საჯარო სკოლა. აქედან: 30 სრული საშუალო და 14 საბაზისო; ასევე მოქმედებს 5 საბავშვო ბაღი. მოქმედებს ჯანდაცვის ცენტრები (ამბულატორია) და ერთი მუნიციპალური საავადმყოფო; 1 კულტურის სახლი დაბაში; სახელოვნებო სკოლები (5) კლუბები ყველა თემში; მოქმედებს სასპორტო სკოლა დაბაში; მუნიციპალიტეტში მდებარეობს მინი სპორტული მოედანები.</p>	<p>საბავშვო ბაღების რაოდენობა არასაკმარისია; სასპორტო სკოლა მხოლოდ დაბის მცხოვრებთათვისაა ხელმისაწვდომი.</p>
<p>10. საქმიანი ინფრასტრუქტურა</p>	<p>მუნიციპალიტეტში სეზონურად მოქმედებს აჭარის ტურიზმის დეპარტამენტის წარმომადგენლობა (ტურისტული სააგენტო;) ფუნქციონირებს სასტუმრო და სარესტორნო ერთეულები.</p>	<p>მუნიციპალიტეტში არ არის თავისუფალი ფართები კომერციული მიზნებისათვის. არ ფუნქციონირებს ტურისტული სააგენტოები.</p>
<p>10.1 ბანკები და საფინანსო ინსტიტუტები</p>	<p>მუნიციპალიტეტში არსებობს ორი ბანკის (ლიბერთი ბანკისა და ტაოპრივატ ბანკის) წარმომადგენლობა, რითაც სრულადაა დაკმაყოფილებული მუნიციპალიტეტის მოთხოვნა საბანკო მომსახურებაზე.</p>	<p>არ არსებობს მცირე ზომის საკრედიტო კავშირები, რომლებიც ორიენტირებულნი იქნებიან ფერმერთა დაკრედიტებაზე.</p>
<p>10.2 იურიდიული, სადაზღვევო, სარეკლამო, მარკეტინგული, კონსალტინგური, უძრავი ქონების სააგენტოები</p>	<p>მუნიციპალიტეტში მოქმედებს სადაზღვევო კომპანია "არქიმედე", "ალდაგი ბისიაი", რომელიც ახორციელებს სოციალურად დაუცველი მოსახლეობის დაზღვევას.</p>	<p>მუნიციპალიტეტში არ არიან წარმოდგენილი იურიდიული, სარეკლამო, მარკეტინგული და უძრავი ქონების სააგენტოები.</p>
<p>10.3 დეველოპერული, არქიტექტორული, სამშენებლო კომპანიები</p>		<p>არ არიან წარმოდგენილი.</p>
<p>10.4 ტურისტული სააგენტოები და სასტუმროები</p>	<p>მუნიციპალიტეტში მოქმედებს ტურისტთა მომსახურების ცენტრი და არსებობს სასტუმრო. მუნიციპალიტეტში დაწყებულია საოჯახო სასტუმროების და საოჯახო ტურიზმის განვითარების პროცესი (გომარდულის და ნიგაზეულის საოჯახო</p>	<p>პროცესი ინიცირებულია საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ და ერთჯერადი ხასიათისაა;</p>

	სასტუმროების კომპლექსები).	
10.5 მცირე მეწარმეობის მხარდამჭერი ინფრასტრუქტურა	დაბალია საიჯარო გადასახადები მიწაზე და კომერციულ ფართებზე.	არ ხორციელდება მიზნობრივი პროგრამები, რომლებიც მიმართული იქნება მცირე ბიზნესის განვითარებაზე.
11 მუნიციპალური საკუთრება		
11.1 მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული ფონდები (მიწა, შენობა, საწარმო)	მუნიციპალიტეტს საკუთრებაში გააჩნია სხვადასხვა დანიშნულების შენობა-ნაგებობი.	არსებული შენობა-ნაგებობების უმეტესი ნაწილი ამორტიზირებულია.
11.2 მუნიციპალიტეტის ხარჯები ძირითადი ფონდების შენახვაზე, მიღებული მოგება ან სუბსიდიები	ხარჯები მიზერულია; მიღებული შემოსავლები უფრო მაღალია, ვიდრე მათ შენახვაზე გაწეული ხარჯები.	ობიექტების შენახვაზე ხარჯების სიმცირე იწვევს დაჩქარებულ ამორტიზაციას.
11.3 ძირითადი ფონდების მფლობელობიდან გამოსვლის სტრატეგია	შესაძლებელია მფლობელობიდან გამოსვლა მუნიციპალური საკუთრების გაყიდვის საშუალებით.	მოთხოვნა აღნიშნული საკუთრების შექმნაზე დაბალია.
12. სოციალ-ეკონომიკური განვითარების პროცესის მონაწილე ძირითადი ინსტიტუტები		
12.1 სავაჭრო სამრეწველო პალატა		არ არსებობს.
12.2. დარგობრივი სავაჭრო პალატები		არ არსებობს.
12.3 მეწარმეთა ასოციაციები		არ არსებობს.
12.4 ტურიზმის განვითარების სფეროში მომუშავე ორგანიზაციები		არ არსებობს.
12.5 ინოვაციათა ცენტრები		არ არსებობს.
12.6 კერძო კონსალტინგური კომპანიები		არ არსებობს.
12.7 არასამთვრობო ორგანიზაციები		არასამთვრობო ორგანიზაციების და სათემო კავშირების არ არსებობა.
13. მმართველობა		
13.1	ხელსაყრელი საკანონმდებლო გარემო.	ინოვაციური იდეების სიმცირე; ადგილობრივი ინიციატივების დაბალი ხარისხი; რეგიონალურ და ცენტრალურ ხელისუფლებაზე დამოკიდებულების მაღალი ხარისხი.

გარე ფაქტორების გავლენა მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე

შესაძლებლობები	საფრთხეები
პოლიტიკური სტაბილურობა	კლიმატური ცვლილებები
შედევზე ორიენტირებული მართვის სისტემის შექმნა	ეროზიული მოვლენები
საბიუჯეტო ტრანსფერების ზრდა	მეწყრული საფრთხეები
საერთაშორისო ურთიერთობების გაძლიერება	საერთაშორისო იმიჯის რყევა
საკონსულტაციო ჯგუფების ჩამოყალიბება თვითმმართველობაში	სახელმწიფო პრიორიტეტების ცვლილება
მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური ინტერგრაცია ბათუმთან	ენერგომატარებლების გაძვირება
სოციალური ინფრასტრუქტურის განვითარება	გარე კონკურენცია სხვა მუნიციპალიტეტებისა და სახელმწიფოების მხრიდან
მინერალური და სამკურნალო წყლის ათვისება	ცხოველთა და მცენარეთა დაავადებების საფრთხეები
ხის დამამუშავებელი წარმოების ამოქმედება	აგრო-კონსალტინგის არარსებობა
სოფლის მეურნეობის ხელშეწყობა - სახელმწიფო იაფი კრედიტების, ინვესტიციების და ინფრასტრუქტურის განვითარების ხარჯზე	მდარე ხარისხის სურსათი ადგილობრივ მაღაზიებში
საკურორტო და დასასვენებელი ადგილების იდენტიფიცირება, ზონირება და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მოწყობა	ისტორიული ძეგლების ნგრევის პროცესის გაგრძელება
ტურისტული მარშრუტების შემუშავება და არსებულის გამრავალფეროვნება	ძეგლების რეაბილიტაცია-რესტავრაციისა და შენახვისათვის საჭირო ადგილობრივი სპეციალისტების არარსებობა
სახალხო დღესასწაულების სანახაობრივი მხარის დახვეწა და მათი პოპულარიზაცია; ამ ღონისძიებებზე ტურისტების მოზიდვის საშუალებების დანერგვა	
კულტურული, სპორტული ღონისძიებების რეგულარული კალენდრების შემუშავება და მათი პოპულარიზაცია	
ადგილობრივი, რეგიონალური, ქვეყნის და საერთაშორისო სპორტული ღონისძიებების ორგანიზება და მათში მონაწილეობა	
ფოლკლორული ჯგუფების ერთიანი მონაცემთა ბაზის შექმნა და მათი შემოქმედების პოპულარიზაცია	
კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებთან ზოგადი და ტურისტული ინფრასტრუქტურის შექმნა	
კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების რესტავრაციისა და კონსერვაციის გეგმის შემუშავება	
მუნიციპალიტეტის და მასში წარმოებული პროდუქციის მარკეტინგული შეფუთვა	

18 შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სავარაუდო სცენარი

შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის შემუშავებისა და რეალიზაციის ამოცანა, როგორც თეორიული საფუძვლების, ასევე პრაქტიკული აქტივობების მჭიდრო თანხვედრას გულისხმობს. თანამედროვე პრაქტიკაში ცალკეული ტერიტორიებისა თუ მუნიციპალიტეტების ოპტიმალური განვითარების პროექტების შედგენაში დიდ მნიშვნელობას იძენს ეკონომიკური თეორიის თანამედროვე კატეგორიების, მიდგომების ფორმებისა და მეთოდების გამოყენება. მათ შორის სტრატეგიული განვითარების სცენარების მეთოდი.

შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალური-ეკონომიკური განვითარების გეგმის შემუშავების პროცესში ჩატარებული ანალიზური კვლევების სხვადასხვა წყაროების გათვალისწინებით, შესაძლებელია სტრატეგიული განვითარების ორი სცენარის წარმოდგენა:

- **ინერციული სცენარი.** სცენარის თანახმად, მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე შენარჩუნებული იქნება წარმოების, მომსახურებისა და მოხმარების ისტორიულად ჩამოყალიბებული ტენდენციები. ისტორიული, კულტურული, საყოფაცხოვრებო და სამეურნეო ტრადიციები. იმავდროულად გააქტიურდება ძალისხმევა საბაზრო ეკონომიკური ურთიერთობების სრულყოფილად დამკვიდრებისა და ეკონომიკური პოტენციალის ამაღლებისათვის, დარგობრივი სტრუქტურის ოპტიმიზაციისათვის, სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის.
- **ინოვაციური სცენარი.** ინოვაციური სცენარის განხორციელების მიღწევა უზრუნველყოფილი იქნება დარგობრივი, სივრცობრივი, სოციალური, დემოგრაფიული, საწარმოო, მომსახურების, ტურიზმის, ბუნებრივი რესურსების და სხვა მიმართულებების მეცნიერული კვლევების ფართო გამოყენებით. სამეცნიერო დასკვნების, რეკომენდაციებისა და მმართველობითი გადაწყვეტილებების ინოვაციურ პროექტებად ტრანსფორმაციის, სხვადასხვა სახის და მასშტაბების საინვესტიციო აქტივობების გაზრდით. ამ სცენარის განხორციელებისათვის აქტიურ მონაწილე სუბიექტთა შორის განხილული უნდა იქნას მუნიციპალიტეტის თვითმმართველობის ორგანოები, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობა, ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ცენტრი, ხიჭაურის ტ. აბუსერიძის უნივერსიტეტი, ქვეყნის სხვა სამეცნიერო-კვლევითი და საგანმანათლებლო დაწესებულებების შესაძლებლობები, მათი ინტელექტუალური პოტენციალი და რესურსები.

შუახვევის მუნიციპალიტეტის წინამდებარე სოციალური-ეკონომიკური განვითარების გეგმაში მოცემული რესურსული ანალიზი ცხადყოფს ქვეყნის ეკონომიკაში მუნიციპალიტეტის მონაწილეობის რამდენიმე საკვანძო ასპექტს: შუახვევის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკის ხვედრითი წილი ქვეყნის მთლიან შიდა პროდუქტში

ცალსახად მცირეა, ექსპორტსა და პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებში კი პრაქტიკულად ნულოვანი. მუნიციპალიტეტის გამოირჩევა კლიმატური პირობებისა და რესურსების ანგარიშგასაწევი მრავალფეროვნებით. ეს გარემოება ხელსაყრელ პირობებს უქმნის ეკონომიკის სხვადასხვა დარგს, პირველ რიგში კი სოფლის მეურნეობას. თუმცა, შუახვევის მუნიციპალიტეტი სოფლის მეურნეობის კუთხით ძნელად ასათვისებელი და მაღალ რისკიანი ტერიტორიაა. ბუნებრივ-კლიმატური პირობების მრავალფეროვნება მუნიციპალიტეტს ტურიზმის განვითარებისთვისაც ხელშესახებ პერსპექტივას უქმნის. მუნიციპალიტეტის ბუნებრივ რესურსებს შორის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს მინერალურ რესურსს, მაგრამ მათი მარაგები არცთუ მაღალია. მაღალი ეკონომიკური პერსპექტივით გამოირჩევა ჰიდროენერგორესურსები და მინერალური წყლები.

შუახვევის კონკურენტული უპირატესობის ერთ-ერთი ანგარიშგასაწევი მდგენელია მისი ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობა, რაც ქვეყნის სტრატეგიულ პროექტებში აქტიურად ჩართვის შესაძლებლობას აძლევს. საკითხი რამდენიმე მასშტაბურ ტურისტულ, ენერგეტიკულ და სატრანსპორტო - საკომუნიკაციო პროექტს ეხება.

მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური ინტეგრაცია, ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური ტრანსფორმაციის პროცესებთან ერთად, ეკონომიკის პერსპექტიული განვითარების ლოგიკას განსაზღვრავს. ეკონომიკური განვითარების მოდელირების პროცესში იქმნება ერთგვარი დაპირისპირება/შეჯიბრი საზოგადოებაში ტრადიციულად მოქმედ ეკონომიკურ პრაქტიკებს, ღირებულებით ნორმებსა და ახლებურად მოაზროვნე სტრუქტურებს/ინსტიტუციებს შორის. და ეს წინააღმდეგობა განსაკუთრებით მწვავეა უშუალოდ ერთგვარი რეფორმატორული პოლიტიკის გატარების შემდგომ პერიოდში, როცა სტრუქტურები ჯერ კიდევ ახალია, „ნედლია“ და წინააღმდეგობაში მოდის „ძველ“ სამეურნეო ჩვევებთან. ამ წინააღმდეგობის შედეგად მიიღება სამეურნეო-ეკონომიკური პრაქტიკების ახალი ლოკალური სახესხვაობა, რომელიც ერთგვარი კომპრომისია „ახალ“ და „ძველ“ კულტურას შორის, რომელიც სულაც არ არის რაღაც ერთხელ და საბოლოოდ ჩამოყალიბებული „ადგილობრივი ხასიათი“. ის სხვა არაფერია, თუ არა კომპრომისი, რომელიც ინსტიტუციურ-ეკონომიკური ცვლილებების გატარების წინა ჯერზე ჩამოყალიბდა.

რა პარადიგმის საფუძველზეა შესაძლებელი ამ ამოცანების გადაჭრა? აღნიშნულ კითხვაზე პასუხის გასაცემად უნდა გავითვალისწინოთ ის გარემოება, რომ მუნიციპალიტეტის ეკონომიკის აქტიურობა, საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან დღემდე, ხორციელდებოდა განვითარების ინერციული მოდელის ჩარჩოებში. იგი ემყარებოდა ძველი დროიდან შემორჩენილ კავშირებსა და პოტენციალს. ამასთან ერთად, მუნიციპალიტეტის ეკონომიკა, ისევე როგორც მთლიანად ქვეყნის, დოტაციაზე ორიენტირებული სისტემაა, რაც არ გამოირჩევა მაღალი ეფექტიანობით. ეფექტის შემცირების კიდევ ერთი მიზეზი ამ შემოსავლების არადამოუკიდებელი შინაარსია.

ტენდენციის შესაცვლელად, პირველ რიგში უნდა იყოს მისაწვდომი აუცილებელი ინსტიტუციონალური გარემო, რომელზეც დღეისათვის მუნიციპალიტეტის გავლენა და

მისი რისკებისადმი წინაღობაც ასევე მიზერულია. ეკონომიკის ინოვაციური განვითარებისათვის ძალიან მნიშვნელოვანია სოლიდური ინვესტიციების განხორციელება ინფრასტრუქტურასა და იმ თანამედროვე მაღალ ტექნოლოგიებში, რომელთა გარეშეც შეუძლებელია ამგვარი ეკონომიკის არსებობა. ასეთი ინვესტიციები თავის მხრივ მოიაზრებს როგორც უცხოური კაპიტალის მოზიდვას, ასევე სამამულო კაპიტალის მობილიზაციას. ეს უკანასკნელი, ჩვენს შემთხვევაში, მკაფიოდ ზღვრულია, უცხოური კაპიტალის ინტერესი კი შეუმჩნეველი.

შუახვევის მუნიციპალიტეტს, არსებული რესურსებისა და მოზიდვადი რესურსების საფუძველზე, არჩევანის გაკეთების ფუფუნება ნოვაციურ და ინერციულ ეკონომიკურ განვითარებას შორის ნაკლებად აქვს.

მუნიციპალიტეტი, დგას მნიშვნელოვანი გამოწვევების წინაშე, რომელთაგან უმნიშვნელოვანესია: ქვეყნის მასშტაბით კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოება და გასაღების ახალი ბაზრების მოძიება, ეკონომიკის ამოძრავება შრომატევადიდან ტექნოლოგიატევადი წარმოების გავლით ინტელექტტევადი წარმოების განვითარებისაკენ, გარე უარყოფითი ფაქტორების მიმართ ეკონომიკური მდგრადობის ზრდა.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ მაღალტექნოლოგიური, მაღალმეცნიერული წარმოების მთავარი რესურსები განათლება და მეცნიერებაა. სასიცოცხლოდ აუცილებელია ადგილობრივი ეკონომიკისათვის დაგროვილი პოზიტიური გამოცდილებისა და ინტეგრაციის პროცესში ნაკარნახევი ნოვაციების სიმბიოზი და ამის საფუძველზე - შრომის ბაზრისათვის კონკურენტუნარიანი მუშახელის მომზადება.

ზემოთაღნიშნულიდან გამომდინარე, უახლოეს პერსპექტივაში ინერციული განვითარება შესაძლოა იყოს განვითარების ის ოპტიმალური სცენარი, რომელიც დააბალანსებს ერთის მხრივ მუნიციპალიტეტის ფინანსურ დამოკიდებულებასა და წარმოების საშუალებათა შეზღუდულობას და მეორე მხრივ, სტიმულს მისცემს მუნიციპალიტეტის ეკონომიკურ აგენტებს სტრატეგიული აზროვნება დააფუძნონ გარემოებების ცვლილებების ინტენსიურ დაკვირვებებსა და დასკვნებზე, მაღალი გამოყენება მიეცეს საშუალო ვადიანი პროგნოზების მეშვეობით მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური პოლიტიკის ლავირების შესაძლებლობას გარე ეკონომიკური ინსტრუმენტების ქცევის ვარიაციებზე.

19 მისია

შუახვევის მუნიციპალიტეტს აქვს ხელშესახები და მზარდი რესურსი იტვირთოს რეგიონის აკადემიური ცენტრის სტატუსი და უზრუნველყოს, როგორც მუნიციპალიტეტაშორისი ეკონომიკური ინტეგრაცია, ისე რეგიონის გარე ჩართულობის პროცესის სტიმულირება და ადეკვატური ბერკეტებით აღჭურვა. უახლოეს ათწლეულში ინტელექტუალური რესურსის აკუმულირებისა და განვითარებაზე აქტიური მომართვით მუნიციპალიტეტის ფუნქციური დატვირთვა, იძლევა შესაძლებლობას განვითარების აქტიურ პროცესში ჩართოს რეგიონის სხვა ტერიტორიული ერთეულები და გააფართოვოს თავისი ეკონომიკური აქტიურობის საზღვრები და ერთგვარად გარდასახოს მოსაზღვრე სოციალურ-ინტელექტუალური ფონის ხარისხი.

20 მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული მიმართულებების შემუშავებისა და განხორციელების ძირითადი პრინციპები და ასპექტები

მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამის შემუშავებისა და განხორციელების საფუძველია წინასწარი კვლევების ანალიტიკური მასალების ბაზა, რომელშიც პრიორიტეტულად მიჩნეულია იმ პრობლემების გამოვლენა და გადაჭრა, რომლებიც საშუალო და გრძელვადიანი პერიოდებისთვის შეინარჩუნებენ არსებობის გარემოსა და მათ გადაჭრაზე მნიშვნელოვნად იქნება დამოკიდებული ეროვნული ეკონომიკისა და შესაბამისად მოსახლეობის სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესება.

მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამის შემუშავებისა და განხორციელების მთლიანი ციკლი პირობითად შემდეგი ლოგიკური სქემით შეიძლება იქნას წარმოდგენილი:

- პროგრამის მიზნებისა და ამოცანების განსაზღვრა;
- საჭირო ანალიზური კვლევების, მასალების შეგროვება, გადამუშავება და სისტემატიზაცია;
- ცალკეული დარგებისა და სფეროების, ტერიტორიული ერთეულების მიხედვით მნიშვნელოვანი და გადაუდებელი გადაჭრის მნიშვნელობის მქონე პრობლემების განსაზღვრის კრიტერიუმების შემუშავება და გამოყენება;
- ძირითადი სტრატეგიებისა და ქვესტრატეგიების შემუშავება (მიზნების, ამოცანების, მოსალოდნელი შედეგების, რისკ-ფაქტორების, შესრულების ვადების და სხვა მაჩვენებლების მიხედვით);
- შემუშავებული სტრატეგიების რეალიზაციის უზრუნველყოფი საქმიანობები (სამუშაოთა შესრულების ორგანიზაცია);
- სტრატეგიების შესაბამისი პროექტების, რუკების შედგენა.

მუნიციპალიტეტისთვის შემუშავებული სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმის ფარგლებში გათვალისწინებულია სოციალურ-ეკონომიკური პროცესების სახელმწიფო და საზოგადოებრივი მართვისა და რეგულირების ფორმების სრულყოფა, სტრატეგიული მართვის გაძლიერება.

სტრატეგიული მართვა მმართველობითი საქმიანობის განსაკუთრებული სახეა და გულისხმობს პერსპექტივაზე ორიენტირებული მმართველობითი გადაწყვეტილებების შემუშავებას, ისეთი მიზნებისა და სტრატეგიების, ღონისძიებებისა და პროექტების წინა პლანზე წამოწევას, რომელთა რეალიზაცია უზრუნველყოფს ტერიტორიის განვითარების ეფექტურობას.

შემუშავებული გეგმა ითვალისწინებს მუნიციპალიტეტის დონეზე მმართველობითი გადაწყვეტილებების მიღებას, რომლებიც ემყარება ინსტიტუციონალურ, სისტემურ და სხვა მეთოდების გამოყენებას. ამ მეთოდების გამოყენებით ხორციელდება

მუნიციპალიტეტში სამეწარმეო საქმიანობის, გარემოს შექმნის წინაპირობების დადგენა, პრობლემათა გამოკვლევა, ცალკეული დარგების განვითარებაზე ზემოქმედი ფაქტორების განსაზღვრა, ბიზნესის, ხელისუფლებისა და მოსახლეობის ურთიერთქმედების შეფასება, მდგრადი განვითარების პრინციპების დადგენა და ა.შ. შერჩეული სტრატეგიები და პროექტები ითვალისწინებს მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკურ გარდაქმნას ისე, რომ დაცული იქნეს ბიზნესის, სახელმწიფოსა და მოსახლეობის ინტერესები, განვითარების პროცესი არ გამოვიდეს მართვის ჩარჩოებიდან. აქედან გამომდინარე, პროგრამა ითვალისწინებს მუნიციპალიტეტში სტრატეგიული მართვის განხორციელებას, რომელიც რეალურად წარმოადგენს მუნიციპალიტეტის განვითარების დასაბუთებული მიზნობრივი სტრატეგიული მიმართულებების ერთობლიობას.

სტრატეგიული მიზნები მათი რეალიზაციის ეტაპების შესაბამისად პირობითად შეიძლება ასე დაჯგუფდეს:

- მოსახლეობის სხვადასხვა სოციალური ჯგუფების კონსოლიდაცია მუნიციპალიტეტის სტრატეგიული განვითარების შეთანხმებული გადაწყვეტილების მიღების პროცესში;
- საჯარო რესურსების მოზიდვის მექანიზმების შემუშავება, მუნიციპალიტეტის მიმზიდველი იმიჯისა და საინვესტიციო კლიმატის ხელშემწყობი გარემოს შესაქმნელად;
- მოსახლეობის ეკონომიკური აქტივობის ამაღლება, ბიზნეს სტრუქტურების გაძლიერება, ადგილობრივი ბიზნესის გატანა რეგიონულ და რეგიონთაშორის ბაზრებზე;
- ადგილობრივი თვითმმართველობის, როგორც ხალხის ინტერესების გამომხატველისა და დამცველის როლის ამაღლება, სანდოობის გაზრდა;
- სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეფექტურობის ამაღლება, ტურისტული რესურსების ათვისება, ადგილობრივი რესურსების შესატყვისი მრეწველობის დარგის განვითარება;
- ძირითადი სოციალურ-ეკონომიკური სფეროებისათვის შეთანხმებული და კომპლექსური განვითარების მექანიზმების საფუძვლების ფორმირება (ეკონომიკა, მართვა, განათლება კულტურა, ჯანდაცვა და ა.შ.);
- ადგილობრივი თვითმმართველობის მოქმედების მიმართ საზოგადოებრივი კონტროლისა და გამჭვირვალობის გრძელვადიანი საფუძვლების შექმნა;

სტრატეგიის რეალიზაციის მექანიზმი ორ ძირითად ეტაპად განიხილება:

- სტრატეგიის შემუშავების სამუშაო პროცესის ორგანიზაცია;
- ყველაზე აქტუალური, მწვავე პრობლემების გადაჭრასთან დაკავშირებული გადაუდებელი ღონისძიებების გადაჭრის რეალიზაცია.

მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამა შემდეგ ძირითად დარგებსა და სფეროებს მოიცავს:

- სოფლის მეურნეობა;
- მრეწველობა;

- ინფრასტრუქტურა;
- განათლება;
- ჯანდაცვა;
- კულტურა;
- კომუნიკაციები;
- გარემო პირობები და ბუნებრივი რესურსები;
- ტურიზმი;
- მცირე და საშუალო ბიზნესი.

მოკვლევული მასალის საფუძველზე ცალკეული დარგებისა და სფეროების მიხედვით ძირითადი, მნიშვნელოვანი სტატუსის მქონე სტრატეგიათა ნუსხა არსებული მდგომარეობის შეფასებებიდან გამომდინარე არის შემდეგი:

1. სოფლის მეურნეობა

- ნიადაგის შემსწავლელი კვლევისა და მონიტორინგის სისტემის ჩამოყალიბება;
- ნიადაგის ანალიზური და კადასტრული რუკების გამოყენების სისტემის ჩამოყალიბება;
- ფერმერთა საკონსულტაციო სისტემის ჩამოყალიბება;
- ახალი კულტურული ჯიშების შემოტანა და ჯიშთგანახლების პროცესის ამოქმედება;
- სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულის გადამამუშავების ტექნოლოგიების უზრუნველყოფა;
- აგრარული სექტორის სრული მექანიზაცია;
- მეფრინველეობის დარგის განვითარება;
- ფერმერული გაერთიანებების შექმნის ხელშეწყობა;
- სასოფლო-სამეურნეო ინფრასტრუქტურის განვითარება.

2. მრეწველობა

- სამრეწველო გადამამუშავებელი წარმოების სტიმულირება და განვითარება;
- მრეწველობის დარგის შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარება;
- ბუნებრივი რესურსების სამრეწველო დანიშნულებით გამოყენება;
- სამრეწველო ენერგეტიკული პოტენციალის ზრდა-განვითარება.

3. ინფრასტრუქტურა

- საგზაო-სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის სრული რეაბილიტაცია;
- მუნიციპალიტეტის უზრუნველყოფა გამართული წყალმომარაგების და საკანალიზაციო სისტემით;
- უწყვეტი და ხარისხიანი ელექტროფიკაციის უზრუნველყოფა;
- მოსახლეობის ცხოვრების უსაფრთხოებისა და საცხოვრებელი გარემოს გაუმჯობესება;
- სავაჭრო-საყოფაცხოვრებო და სხვა სფეროების განვითარება.

4. განათლება

- განათლების და სოციალიზაციის ხარისხის გაუმჯობესება.

5. კულტურა

- კულტურის სფეროს ინფრასტრუქტურის განვითარება.

6. კომუნიკაცია

- საკომუნიკაციო სისტემის განვითარება და მისი ინტეგრაცია საერთაშორისო ქსელებში.

7. ჯანდაცვა

- სამედიცინო ინფრასტრუქტურისა და სამედიცინო მომსახურების მიწოდების განვითარების ხელშეწყობა.

8. ბუნებრივი გარემო და რესურსები

- ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება და კვლავწარმოება;
- სტიქიური უბედურებებისაგან გარემოს დაცვითი ღონისძიებების გაფართოება.

9. ტურიზმი

- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული ტურისტული რესურსების ინვენტარიზაცია და მონაცემთა ბაზის ფორმირება;
- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული ტურისტული რესურსების გამოყენების ხელშემწყობი ღონისძიებების შემუშავება;
- ტურიზმის ცალკეული სახეობების განვითარება;
- ტურისტული ნაკადების განთავსებისა და კვების სისტემის ჩამოყალიბების უზრუნველყოფა.

10. მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერა

- მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების ადმინისტრაციული მხარდაჭერა;
- ეფექტური საინფორმაციო - საკონსულტაციო გარემოს შექმნა.

სტრატეგიების შეფასება და ანალიზი სამი პუნქტისაგან შედგება:

1. არსებული საბაზო სიტუაციის ანალიზი - უზრუნველყოფს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ცალკეული დარგების, სფეროების, განვითარების, ადგილობრივი რესურსების გამოყენების და სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ნაკლოვანებებისა და პრობლემების წარმოჩენას. არსებული მდგომარეობის ანალიზის საფუძველზე განისაზღვრება პრიორიტეტები სიტუაციის შესაბამისი სტრატეგიის არჩევითობისა. ანალიტიკური მასალების ინფორმაციული სისავსე, მასიურობა, სანდოობა, დამუშავების ხარისხი, კომპეტენტური შეფასებითი დასკვნების მომზადება იძლევა გარანტიას განისაზღვროს ის ძირითადი პრინციპები და ღონისძიებები, რომლებიც აუცილებელია ცალკეული კონკრეტული სტრატეგიების შემუშავებისა და მათი განხორციელების პროცესების ეფექტური მართვისათვის. უპირველეს ყოვლისა, სწორედ რეალური სიტუაციის გამოკვლევა გასცემს პასუხს კითხვებზე როგორი სტრატეგია შევარჩიოთ, რა პერიოდში უნდა განხორციელდეს, რომელი სუბიექტების იქნებიან შემსრულებლები და როგორ განაწილდება პასუხისმგებლობა მათ შორის;

2. სტრატეგიის რეალიზაციის ინსტიტუტები და მექანიზმები - სტრატეგიის წარმატებით შესრულების პირობაა სახელმწიფო და კერძო პარტნიორობაზე დაფუძნებული სახელმწიფოს, ბიზნესისა და საზოგადოების კომპლექსური, სისტემური და სინქრონული ურთიერთმოქმედება პრიორიტეტული საინვესტიციო პროექტების განხორციელებაში.

სტრატეგიის რეალიზაციის მექანიზმებს მიეკუთვნება სახელმწიფო მიზნობრივი პროგრამები, რეგიონული და მუნიციპალური პროგრამები, ასევე მსხვილი კომპანიების პროგრამები, რომლებიც მიმართული იქნება მუნიციპალიტეტის კომპლექსური განვითარებისაკენ. სტრატეგიის რეალიზაციის მექანიზმებს ასევე შეიძლება მიეკუთვნოს მსხვილი საინვესტიციო პროექტები, როგორც ქვეყნის ისე საერთაშორისო დონის რესურსების გამოყენებით. მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამით გათვალისწინებული სტრატეგიების განხორციელების ინსტრუმენტებად მიჩნეულ უნდა იქნას ადგილობრივი რესურსების პოტენციალი და სახელმწიფო პოლიტიკის ის სტრატეგიული ამოცანები, რომელთა განხორციელება განსაზღვრულია საშუალო და გრძელვადიანი პერიოდებისათვის, როგორც ტერიტორიული, დარგობრივი ისე სოციალურ-ეკონომიკური მიმართულებით.

3. სტრატეგიების რეალიზაციის პროცესში მუნიციპალიტეტის მასტიმულირებელი მოქმედება უნდა ითვალისწინებდეს ცალკეული დარგების, ბიზნესის სუბიექტების, მოსახლეობის ინტერესების დაცვას განვითარების თვალსაზრისით და მიმართული უნდა იყოს კონკურენტუნარიანობის უპირატესობის რაციონალურ გამოყენებაზე, სამეცნიერო-ტექნიკური, ფულად-საკრედიტო, საგადასახადო-საბიუჯეტო, სამრეწველო, აგრარული, სოციალური და სხვა მიმართულებების პოლიტიკის გატარებაზე. მუნიციპალიტეტის მიერ სტრატეგიული მართვის განხორციელების ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანაა ქმედებების ისეთი ორგანიზაციული სისტემის ჩამოყალიბება, რომელიც საშუალებას მისცემს უზრუნველყოს საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების შეთანხმებების რაციონალური მექანიზმებისა და ფორმების გამოყენება ქვეყნის, რეგიონის და მუნიციპალიტეტის დონეზე ინტერესთა თანხვედრისათვის, სხვადასხვა სუბიექტების მუნიციპალური პროექტების განხორციელებაში ჩართვის მოტივაციებისა და სტიმულირების საფუძვლების განმტკიცებას.

21 შუახვევის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამის ძირითადი სტრატეგიები და ქვე-სტრატეგიები

N	გენერალური სტრატეგია	ქვე-სტრატეგია	სტრატეგიული მიზნები	პროექტები
1	სოფლის მეურნეობის განვითარება	<p>ნიადაგის კვლევისა და მონიტორინგის სისტემის ჩამოყალიბება</p>	<p>მიწის ნაყოფიერების გამოვლენა და მიწათსარგებლობის მეცნიერულ კვლევებზე დაყრდნობილი მოდელის ჩამოყალიბება;</p> <p>სასუქების, ბიოპრეპარატებისა და სხვა საშუალებების დოზირებული გამოყენებით სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების საერთო მოცულობისა და საშუალო საჰექტარო მოსავლიანობის ამაღლების ხელშეწყობის პირობების შექმნა.</p>	<p>ნიადაგის ანალიზის ლაბორატორიის ჩამოყალიბება;</p> <p>ლაბორატორიისთვის საჭირო პერსონალის მომზადება-გადამზადება;</p> <p>სამეცნიერო და კვლევით ორგანიზაციებთან ურთიერთობების კოორდინაცია მეთოდოლოგიური უზრუნველყოფის მიზნით;</p> <p>მიწის ფონდის ექსტენსიური და ინტენსიური გამოყენების თანაფარდობის დადგენა.</p>
		<p>ნიადაგის კადასტრული რუკების შედგენა</p>	<p>მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის მიზნობრივი გამოყენების სქემის შემუშავება;</p> <p>მუნიციპალიტეტში არსებული მიწის რესურსების გამოყენების პოტენციური მაჩვენებლის დადგენა;</p> <p>კადასტრული მონაცემების საფუძველზე სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დარაიონების ეფექტურობის ზრდა</p>	<p>მუნიციპალიტეტის მიწის კადასტრის შექმნა და მისი გამოყენება საინვესტიციო პროექტებში;</p> <p>მუნიციპალიტეტის მიწის ფონდის ფუნქციონალური ზონირება და მიზნობრივი დანიშნულებით გამოყენების პროცესის მართვა;</p>
		<p>ფერმერთა საკონსულტაციო მომსახურების სისტემის ჩამოყალიბება</p>	<p>სოფლის მეურნეობის სფეროში დასაქმებული სუბიექტების ფერმერული და ოჯახური მეურნეობებისათვის სასწავლო-საკონსულტაციო მომსახურების სისტემის შექმნა;</p> <p>აგრობიზნესში მეწარმეთა ცოდნის ამაღლება,</p>	<p>სასწავლო-საკონსულტაციო მუნიციპალური ცენტრის შექმნა;</p> <p>პრაქტიკული სარეკომენდაციო და საინფორმაციო მასალების მომზადება და</p>

			<p>თანამედროვე აგრო-ტექნოლოგიების სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულის გადამამუშავების და შენახვის ტექნოლოგიების გამოყენების მიმართულებით;</p> <p>შრომის ნაყოფიერების ამაღლება, მიწის რესურსების აქტიური გამოყენება, მარკეტინგული ინსტრუმენტებისა და მექანიზმების გამოყენება სასოფლო-სამეურნეო წარმოების რენტაბელობისა და კონკურენტუნარიანობის მიღწევის საქმეში</p>	<p>გავრცელება;</p> <p>სამეცნიერო კვლევით, საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან და პრაქტიკოს-სპეციალისტებთან თანამშრომლობის ორგანიზაცია და მუნიციპალიტეტში სასწავლო-საკონსულტაციო პროცესებში მათი ჩართვა.</p>
	<p>ახალი და გაუმჯობესებული სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დანერგვა</p>	<p>სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების მოცულობის ზრდა და ხარისხის გაუმჯობესება;</p> <p>გადამამუშავებელი მრეწველობისათვის სანედლეულო ბაზის გაფართოება;</p> <p>ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოების გაფართოება;</p> <p>ჯიშობრივი სიწმინდის დაცვა, ადგილობრივი ისტორიულად ტრადიციული ჯიშების უნიკალური თვისებების გამოყენება გადამამუშავებისა და დაცვა;</p> <p>ეკოლოგიურად სუფთა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ექსპორტირების შესაძლებლობათა გამოვლენა და გამოყენება;</p> <p>ადგილობრივ, ქვეყნის და მსოფლიო ბაზრებზე ეროვნული პროდუქციის დივერსიფიკაციის პრევენდენტების შექმნა და მოსახლეობის მოხმარებაში იმპორტირებული პროდუქციის ჩანაცვლების გაფართოება ადგილობრივი წარმოების პროდუქციით;</p>	<p>სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ჯიშების შერჩევისა და გავრცელების შესაძლო ზონების დადგენა;</p> <p>მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე გავრცელებული აბორიგენული და ინტროდიცირებული სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ჯიშობრივი სტრუქტურის ანალიზი და მათი გამოყენების პერსპექტიულობის დასაბუთება;</p> <p>საკოლექციო ნაკვეთების და სასათბურე მეურნეობების ობიექტების შექმნა;</p> <p>სასოფლო სამეურნეო კულტურების ნერგების, კალმების, სამირე და გამრავლების სხვა მასალების შემოტანა და გამოცდა;</p> <p>ნედლეულის გადამამუშავების ახალი ტექნოლოგიების შემუშავება და აპრობაცია, მცირე საწარმოთა შექმნა.</p>	
	<p>აგრარული სექტორის მექანიზაცია</p>	<p>სასოფლო-სამეურნეო წარმოების პროცესში ხელით შრომის ხვედრითი წილის შემცირება;</p> <p>მანქანა ტრაქტორების და სხვა ტექნიკური საშუალებების კოლექტიური გამოყენებისა და მცირე მექანიზაციის ტექნიკური საშუალებების მოსახლეობაზე მიწოდების უზრუნველყოფა მისაწვდომ ფასებში (ლიზინგის გამოყენება);</p>	<p>სოფლის მეურნეობაში მექანიზაციის დანერგვის პრიორიტეტული მიმართულებები;</p> <p>აგრო სფეროს ტექნიკური საშუალებებით უზრუნველყოფა და სერვისული მომსახურება;</p>	

		<p>სხვადასხვა სახის სერვისული მომსახურების გაფართოება</p>	<p>მექანიზაციის ტექნიკური საშუალებების შერჩევის შექმნისა და გამოყენების საცნობარო - სარეკლამო და საშუამავლო მომსახურება.</p>
<p>მეფრინველეობის დარგის განვითარება</p>	<p>მუნიციპალიტეტში მეფრინველეობის როგორც ტრადიციული და პრიორიტეტული დარგის პოტენციალის ათვისების ხელშეწყობი გარემოს შექმნა;</p> <p>მეფრინველეობის დარგში ადგილობრივ გარემო-პირობებთან ადაპტაციის უნარის მქონე ფრინველის ჯიშების შემოყვანა და გავრცელება</p> <p>მეფრინველეობის პროდუქტების წარმოების ზრდა ერთ სულ მოსახლეზე;</p> <p>აჭარის რეგიონში მეფრინველეობის პროდუქტებზე მოთხოვნის მაქსიმალური დაკმაყოფილება</p> <p>მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე წარმოებული პროდუქციით;</p> <p>ფრინველის რაოდენობის ზრდა, ჯიშობრივი სრულყოფა, ამ სფეროში თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვის გაფართოება;</p> <p>მეფრინველეობის პროდუქციის გადამუშავების მცირე საწარმოთა მასტიმულირებელი გარემოს შექმნა</p>	<p>მეფრინველეობის განვითარებისა და პროდუქციის წარმოების ოპტიმალური მოცულობის დადგენა;</p> <p>მეფრინველეობის დარგის თანამედროვე ტექნოლოგიებით, ტექნიკური საშუალებებით და საკვები ბაზით უზრუნველყოფა;</p> <p>ზოოტექნიკის სასწავლო-საკონსულტაციო და მომსახურების სერვისული სისტემის ჩამოყალიბება;</p> <p>მეფრინველეობის დარგისთვის საჭირო კადრების მომზადება/გადამზადება.</p>	
<p>ფერმერული გაერთიანებების შექმნის ხელშეწყობა</p>	<p>დაქსაქსული ოჯახური, სუსტი ან თითქმის არარსებული ფერმერული მეურნეობების წინაშე მდგარი პრობლემების გადაჭრის რესურსების მართვის გაძლიერება;</p> <p>საკრედიტო კავშირების, მსოფლიოში აპრობირებული, გაერთიანებების, კოოპერატივების და სხვა ფორმების დანერგვა და მის საფუძველზე აგრარული სექტორის სასურველ დონეზე განვითარების შესაძლებლობათა გაზრდა;</p> <p>აგრარულ სფეროში დასაქმებული მოსახლეობის საკუთრებაში არსებული ფულადი, მატერიალური და შრომითი რესურსების მიმართვა სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის, წარმოების გადამუშავების და რეალიზაციის პროცესში</p>	<p>მოსახლეობისა და ფერმერული მეურნეობების სასოფლო გაერთიანებებში ჩართვის ფორმებისა და მეთოდების დადგენა;</p> <p>საცდელ-საჩვენებელი მოდელის ჩამოყალიბება და დანერგვა;</p> <p>მუნიციპალიტეტის მხარდამჭერი პოლიტიკის ფორმირება სასოფლო გაერთიანებების შექმნის პროცესის სტიმულირებისათვის.</p>	

			<p>ტექნოლოგიებისა და ტექნიკური საშუალებების, მიწის დამუშავების, სასუქების, შხამქიმიკატების და სხვა რესურსების გამოყენების ორგანიზაციული სისტემის ჩამოყალიბება;</p> <p>სამეცნიერო ტექნიკური პროგრესის მიღწევა და სიახლეების დანერგვის მისაწვდომობის გაზრდა. მოსახლობის სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესება, სოფლებისა და დაბების, სხვა დასახლებული პუნქტების საცხოვრებელი გარემოს, ინფრასტრუქტურის განვითარება;</p>	
	სასოფლო-სამეურნეო ინფრასტრუქტურის განვითარება	<p>სოფლის მეურნეობის საწარმოო და სოციალური ინფრასტრუქტურის განვითარების მოდელის ჩამოყალიბება, რომელიც უზრუნველყოფს ეკონომიკური პოტენციალის გამოყენებას და სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესებას;</p> <p>აგრო-სფეროს მდგრადი განვითარება საბაზრო პირობებში. დარგთა კომპლექსი რომელიც ემსახურება სასოფლო-სამეურნეო წარმოებასა და სამრეწველო გადამამუშავებას;</p> <p>სოციალური ინფრასტრუქტურის ძირითადი შემადგენლების, საცხოვრებელი სახლების, განათლების ობიექტების, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების, ჯანდაცვის, სავაჭრო და საყოფაცხოვრებო ქსელის ობიექტების დაბალანსებული განვითარება;</p> <p>საწარმოო ინფრასტრუქტურის განვითარება, ტრანსპორტის, ელექტრო მომარაგების, კავშირგაბმულობის, სამრეწველო ობიექტებისა სხვა სახით;</p>	სოფლის მეურნეობის საწარმოო და სოციალური ინფრასტრუქტურის დაბალანსება და განვითარება.	
2	მრეწველობის განვითარება	სამრეწველო გადამამუშავებელი წარმოების განვითარება	<p>მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ნედლეულის, ტყის მცენარეული რესურსების, სასმელი და მინერალური წყლების, ინერტული მასალების, ხე-ტყის რესურსების, ბუნებრივი წიაღისეულის ბაზაზე სხვადასხვა წარმადობის და პროფილის სამრეწველო ობიექტების ქსელი ჩამოყალიბება;</p> <p>არსებული სამრეწველო ობიექტების პროფილის</p>	<p>მუნიციპალიტეტში მრეწველობის განვითარების პერსპექტიული მიმართულებების განსაზღვრა და მათი რესურსული უზრუნველყოფის შეფასება;</p> <p>მრეწველობის პრიორიტეტული დარგების განვითარების ხელშემწყობი</p>

		<p>მიხედვით გაფართოება, მოდერნიზაცია, ტექნიკური გადაიარაღება და ახალი კონკურენტუნარიანი ასორტიმენტისა და ნომენკლატურის პროდუქციის ათვისება;</p> <p>პროდუქციის ხარისხისა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლება - უნარჩენო ტექნოლოგიების დანერგვა, სამრეწველო ობიექტების რაციონალური გაადგილება, სანედლეულო ბაზასთან მიახლოება და შრომის რესურსების აქტიური გამოყენება.</p> <p>მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროცესში მრეწველობის დარგის მნიშვნელობის ამაღ</p>	<p>ბიზნეს გარემოს შექმნა;</p>
	<p>მრეწველობის დარგის შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარება</p>	<p>სამრეწველო ობიექტების გაადგილების რაციონალური სქემის შემუშავება მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის სივრცობრივი განვითარების სპეციფიურობის გათვალისწინებით;</p> <p>სამრეწველო ობიექტებისათვის მიწის ფართის გამოყოფის, დაგეგმარების, საწარმოო შენობა-ნაგებობების არქიტექტურისა და დიზაინის შერჩევა;</p> <p>სამრეწველო საწარმოებისათვის წყალმომარაგების, ენერგომომარაგების, საკომუნიკაციო ქსელებით უზრუნველყოფის, საკანალიზაციო სისტემით აღჭურვის, წარმოებაში გარემოს დაბინძურების შეზღუდვის სისტემების გამოყენების დაგეგმარება;</p>	<p>სამრეწველო ობიექტების გაადგილება და საჭირო რესურსებით უზრუნველყოფა;</p> <p>სამრეწველო ინფრასტრუქტურის მუნიციპალური მხარდაჭერა.</p>
	<p>ბუნებრივი რესურსების სამრეწველო გადამუშავება</p>	<p>მუნიციპალიტეტის ბუნებრივი რესურსების პოტენციალის გამოვლენა გაფართოება და გამოყენების მიმართულებების დადგენა;</p> <p>ტყის რესურსების რაციონალური გამოყენების უზრუნველყოფა;</p> <p>მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ტყის მასივების ინვენტარიზაცია და ხის დამამუშავებელი ლეგალიზებული მეწარმეობის განვითარება;</p> <p>ველურ მცენარეთა ნაყოფის სასარგებლო სახეობების შესწავლა, ბიოქიმიური ანალიზის საფუძველზე სხვადასხვა დანიშნულების პროდუქციის წარმოების შემუშავებული ტექნოლოგიების შერჩევა, გამოყენების მიზანშეწონილობის განსაზღვრა;</p>	<p>ხე-ტყის რესურსების სამრეწველო გადამუშავება;</p> <p>სამრეწველო გამოყენების, რესურსული უზრუნველყოფის თვალსაზრისით ტყის მასივების აღდგენა და ახლის გაშენება;</p> <p>გარეული ხილისა და სხვა მცენარეული ნედლეულის გადამამუშავების ტექნოლოგიების დანერგვა;</p> <p>ინერტული მასალების წარმოება;</p> <p>წიაღისეული მარაგებისა და სხვა მსგავსი რესურსების პერსპექტიული გამოყენება;</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - სამკურნალო მცენარეთა ნედლეულის გამოყენება სხვადასხვა სახის სამკურნალო-პროფილაქტიკური დანიშნულების პროდუქციისა და ნახევარფაბრიკატების წარებისათვის; - წიაღისეულის და ინერტული რესურსების მარაგების შესაბამისად გამოყენების შესაძლებლობათა გაფართოება; - წყლის რესურსების გამოყენება; 	
3	ინფრასტრუქტურის განვითარება	საგზაო-სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია	<ul style="list-style-type: none"> - მყარსაფარიანი გზების საერთო სიგრძის ზრდა; - დასახლებულ პუნქტებში, მთის სამოვრებზე, საკურორტო ადგილებზე მისასვლელი გზების ტექნოლოგიურად დაშვებული ნორმების მიხედვით მოწესრიგება; - ყველა კატეგორიის გზებზე მეწყერული საშიშროების, ხიდების დაშლის, ნიაღვრით ჩარეცხვის და სხვა ზემოქმედი ფაქტორების განვითარების აღმკვეთი ღონისძიებების შემუშავება; - აქტიური მიმოსვლის გზის მონაკვეთებზე განათების სისტემის მოწყობა, მაჩვენებელი და მარეგულირებელი ნიშნების და ტექნიკური საშუალებების დაყენება; - მგზავრთა გადაყვანისა და და სატვირთო გადაზიდვების ოპტიმალური მარშრუტებისა და ღირებულებების შემამცირებელი პროექტების შემუშავება - მუნიციპალური და კერძო სექტორის სატრანსპორტო მომსახურების დაბალანსებული განვითარება 	საგზაო ქსელის სტრუქტურის ოპტიმიზაცია; გზების საექსპლუატაციო მდგომარეობის შენარჩუნება; სატრანსპორტო მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება, მუნიციპალური სატრანსპორტო მომსახურების სისტემის ჩამოყალიბება;
		მუნიციპალიტეტის უზრუნველყოფა გამართული წყალმომარაგებისა და საკანალიზაციო სისტემით	<ul style="list-style-type: none"> - მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოსახლეობის სასმელი წყლით, საწარმოო და მომსახურების სფეროს ტექნიკური წყლით მომარაგების სრულმასშტაბიანი, ყოვლისმომცველი სისტემის შექმნა; - მოქმედი წყალმომარაგების სისტემის რეკონსტრუქცია, რეაბილიტაცია, დანაკარგების შემცირება. სასელი წყლის ხარისხის ნორმების დაცვით მიწოდება; - საკანალიზაციო სისტემის ქსელით უზრუნველყოფა მთლიანად ყველა დასახლებულ პუნქტში, კურორტებზე და იალაღებზე სასმელი წყლით მომარაგების უზრუნველყოფა; 	სასმელი და ტექნოლოგიური წყლით მომარაგება, წყლის გამოყენების აღრიცხვა; მუნიციპალური საკანალიზაციო სისტემის შექმნა; წყალმომარაგების ტერიტორიული პასპორტების შექმნა;

			<ul style="list-style-type: none"> - სასმელი წყლის გაუვნებელოფისა და გაწმენდის ღონისძიებების დადგენილი რეგლამენტით შესრულება; - ინდივიდუალური სარგებლობის წყალსადენებსა და ჭებში წყლის ხარისხისა და ვარგისიანობის მონიტორინგის განხორციელება; 	
	<p>უწყვეტი და ხარისხიანი ენერგომომარაგების უზრუნველყოფა</p>		<ul style="list-style-type: none"> - მოსახლეობისა და სხვა დარგობრივი ინფრასტრუქტურის მდგრადი ელექტრო მომსახურების უზრუნველყოფა; - ელექტრო მომარაგების მეურნეობის გამართული მუშაობის უზრუნველყოფი სახაზო და რეგულირების ტექნიკური საშუალებების თანამედროვე მოწყობილობების გამოყენება; - მოხმარებული ელექტროენერჯის აღრიცხვისა და საფასურის გადახდის სრულყოფა; - ელექტრო ენერჯის მომარაგების სისტემის ფუნქციონირების მონიტორინგი; 	<p>ელექტრული ენერჯის გადაცემისა და განაწილების შიდა მუნიციპალური სისტემების რეაბილიტაცია;</p> <p>ენერგომომარაგების სქემების ადაპტაცია მუნიციპალიტეტის სივრცობრივი განვითარების პროექტებთან;</p>

	<p>მოსახლეობის უსაფრთხო და გაუმჯობესებული საცხოვრებელი გარემოთი უზრუნველყოფა</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ტექნოლოგიური საშიშროებების პოტენციის მქონე ობიექტების ფუნქციონირებით გამოწვეული ნეგატიური ზემოქმედებისა და ექსტრემალური ფაქტორების მდგომარეობის შემცირება; - გარემოს დაცვისა და საგანგებო სიტუაციების პროფილაქტიკის ღონისძიებებზე დანახარჯებისა და სიტუაციის გაჯანსაღების დინამიკის დადებითი ტენდენციის მიღწევა; - საგანგებო სიტუაციების რაოდენობისა და ნეგატიური შედეგების შემცირება; - დარეგისტრირებულ დანაშაულთა რიცხვის შემცირება, კრიმინოგელური სიტუაციის გაჯანსაღება; - მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოსახლეობის იმჰიდროვის რეგულირება და მიგრაციის ტენდენციის შემცირება; - სამეურნეო გამოყენებაში მყოფი ტერიტორიების ნეგატიური ზემოქმედების დონის შემცირება საცხოვრებელ გარემოზე; - ტყე-პარკების, დასვენების და გასართობის ზონების შექმნა; - მუნიციპალიტეტის სივრცობრივი განვითარების რესურსების რაციონალური გამოყენებით ჯანსაღი გარემოს შექმნა; - საცხოვრებელი ფართით უზრუნველყოფის მიღწევა და კეთილმოწყობის დონის ამაღლება; - მოსახლეობის შემოსავლებისა და კომუნალური გადასახადების თანაფარდობის სასურველი დონის მიღწევა. 	<p>მუნიციპალიტეტის სივრცობრივი განვითარების პერსპექტივების განსაზღვრა;</p> <p>მოსახლეობის საბინაო პირობების გაუმჯობესება;</p> <p>სხვადასხვა დანიშნულების სამეურნეო ობიექტებისაგან ტექნოლოგიური საშიშროების საფრთხეების აცილება;</p> <p>შემის ალტერნატიული ენერგეტიკული რესურსების გამოყენება, გაზიფიკაციის განხორციელება.</p>
	<p>სავაჭრო და საყოფაცხოვრებო მომსახურების განვითარება</p>	<ul style="list-style-type: none"> - პირველადი მოხმარების სამეურნეო საქონლის, კვების პროდუქტების და სხვა საქონლის მოსახლეობისთვის ხელმისაწვდომ და სტაბილურ ფასებში მიწოდების უზრუნველყოფა გადახდის უნარიანობის გათვალისწინებით; - სავაჭრო ობიექტების მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოსახლეობის სიმჭიდროვის, დასახლების ტიპის, მოთხოვნის სახეობების მიხედვით განთავსება და მომსახურების კულტურის ამაღლება; 	<p>საბითუმო და საცალო ვაჭრობის სფეროს განვითარების ხელშეწყობა;</p> <p>საყოფაცხოვრებო მომსახურების ობიექტების ქსელის გაფართოების ხელშეწყობა.</p>

			მომსახურების ობიექტების დასახლებულ ტერიტორიებზე რაციონალურად განლაგება, მომსახურების მისაწვდომობა და მაღალი კულტურა.	
4	განათლების სისტემის განვითარება	განათლების ხარისხის გაუმჯობესება	<ul style="list-style-type: none"> - საქართველოს განათლების სამინისტროს მიერ განსაზღვრული რეფორმების გატარებით მასწავლებელთა სერთიფიცირება - გადამზადების და პროფესიული საქმიანობის განხორციელების ხელშეწყობი გარემოს შექმნა; - მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ყველა კატეგორიის სკოლების მატერიალურ ტექნიკური ბაზის თანამედროვე დონეზე მოწყობა; - სასწავლო პროცესის მაღალ დონეზე წარმართვა, უმაღლესი აკადემიური მოსწრების მქონე მოსწავლეთა კონტინენტის ზრდა; - უმაღლეს და საშუალო სპეციალური განათლების მიღების ინტერესის სტიმულირება და ჩარიცხულთა რაოდენობის ზრდა; - მუნიციპალური ბიუჯეტის სოციალური დატვირთვის გაძლიერება განათლების სფეროს მიმართულებით; - ბავშვთა და მოზარდთა სპორტულ გამაჯანსაღებელი ობიექტებით უზრუნველყოფის დონის ამაღლება; - სკოლებში ერთ ცვლიან სასწავლო რეჟიმში მოსწავლეთა ადგილებით უზრუნველყოფა; - სკოლამდელი ასაკის აღსაზრდელთა უზრუნველყოფა ბაგა-ბაღებით. 	<p>უმაღლესი და საშუალო პროფესიული განათლების ხელმისაწვდომობის ამაღლების ხელშეწყობა;</p> <p>სკოლამდელი აღზრდის ობიექტებით მოსახლეობის მოთხოვნილების სრული დაკმაყოფილება;</p> <p>სკოლების სასკოლო ობიექტების მატერიალურ ტექნიკური ბაზისა და საკადრო უზრუნველყოფა.</p>
		მოსწავლე-ახალგაზრდების განათლების და სოციალური ინტეგრაციის ხარისხის ამაღლება		სწავლება-გადამზადებისა და დასაქმების სახელმწიფო პროგრამებში ჩართულობის ამაღლება
5	კულტურის სფეროს განვითარება	მუნიციპალიტეტში კულტურულ-შემოქმედებითი საქმიანობის გაფართოება და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარება	<ul style="list-style-type: none"> - მუნიციპალიტეტში ისტორიულად ტრადიციული ხალხური შემოქმედების გაფართოება; - მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე კინო დარბაზების კულტურის სახლების, თეატრების, თანამედროვე არქიტექტურისა და დიზაინის მოთხოვნების შესაბამისად ახლის აშენება და არსებულის მოწესრიგება. მათში დასაჯდომი ადგილების საჭირო რაოდენობის შექმნა; - მუზეუმების ბიბლიოთეკების ქსელის განვითარება; 	<p>ხალხური შემოქმედების ხელშეწყობა;</p> <p>კულტურის სფეროს მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაუმჯობესება და საკადრო უზრუნველყოფა;</p> <p>კულტურულ ღონისძიებათა მენეჯმენტის მოწესრიგება.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> მუნიციპალიტეტში ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის წარმოჩენა. დამთვალიერებელთა და მკითხველთა მოზიდვა; ქორეოგრაფიული ანსამბლების და შემოქმედებითი კოლექტივების ჩამოყალიბება და ფუნქციონირებაში ხელშეწყობა; ისტორიულ-ეთნოგრაფიული და სამეწრმეო საქმიანობის ტრადიციების წარმოჩენა და ტურიზმის რესურსებად გამოყენება. 	
6	კომუნიკაციების განვითარება	საკომუნიკაციო სისტემის განვითარება და ინტეგრაცია საერთაშორისო ქსელებში	<ul style="list-style-type: none"> სატელეფონო-სახაზო და მობილური კავშირების სისტემის ქსელებით მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის დაფარვა და მომსახურების არჩევითობის შესაძლებლობების გაფართოება, მისაღები ტარიფები და ხარისხი; ინტერნეტისა და სატელევიზიო მომსახურების სხვადასხვა ქსელების და არხების მოქმედების გავრცელება მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე. მოსახლეობის გადახდისუნარიანობის შესაბამისი ტარიფებით. 	<p>სატელეფონო ქსელების გამართული ფუნქციონირება და მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის სრული დაფარვა;</p> <p>ინტერნეტისა და ტელე-მაუწყებლობის ქსელებით დაფარვის არეალის გაზრდა.</p>
7	ჯანდაცვის სისტემის განვითარება	სამედიცინო ინფრასტრუქტურისა და სამედიცინო მომსახურების განვითარება	<ul style="list-style-type: none"> მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ჯანდაცვის სისტემის თანამედროვე დონეზე განვითარების, განლაგებისა და მასში მაღალკალიფიციური მომსახურების უზრუნველყოფა; მუნიციპალიტეტში სხვადასხვა სახის სამედიცინო მოსახურების ადგილზე მიღების ხვედრითი წილის ამაღლება, ქვეყნის შიგნით და მის ფარგლებს გარეთ სამკურნალოდ წამსვლელთა ხვედრითი წილის შემცირება; დაფინანსების ყველა შესაძლო წყაროებიდან ერთ მცხოვრებზე საბიუჯეტო დანახარჯების გაფართოება მუნიციპალიტეტის დონეზე; მრავალშვილიანობის ხელშეწყობა და დაბადებულთა ჯანმრთელობის შენარჩუნება, მოსახლეობაში სიკვდილიანობის შემცირება, საშუალო ასაკის გახანგრძლივება; მოსახლეობის ჯანსაღი ნაწილის რიცხოვნობის ზრდა; კვალიფიციური კადრების მოზიდვა და დამაგრება; 	<p>სამედიცინო მომსახურების ხარისხის ამაღლება;</p> <p>ჯანდაცვის ინფრასტრუქტურის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაუმჯობესება;</p> <p>სამედიცინო უფლებების დაცვის გარანტიები და მონიტორინგი.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> სამედიცინო ობიექტების ტექნიკური აღჭურვილობის დონის ამაღლება; მსოფლიოში აღიარებული ნორმებისა და საქართველოს კანონმდებლობის გათვალისწინებით ადამიანთა უფლებების დაცვის გაფართოება; ჯანდაცვის პოლიტიკისა და პროგრამების განხორციელების პროცესში ადამიანთა უფლებების მხარდაჭერა; საქართველოს კანონის „პაციენტთა უფლებების შესახებ“ მოთხოვნათა სრულად განხორციელება. 	
8	ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება	ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება და კვლავწარმოება	<ul style="list-style-type: none"> მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მცენარეული წიაღისეულის მიწის, წყლის და სხვა რესურსების რაციონალური გამოყენების სქემების შემუშავება; ყველა სახის რესურსების ბუნებრივი და ხელოვნური კვლავ წარმოების პროცესებზე ხელშეწყობა მეცნიერული მიდგომების გამოყენებით. 	ბუნებრივი რესურსების გამოყენება და მისი კვლავწარმოება; მუნიციპალიტეტის ტყის მასივებში ველურ მცენარეთა ნედლეულის სახეობების გამოკვლევა და გამოყენების შესაძლებლობათა დადგენა.
		სტიქიური მოვლენებისა და ბუნებრივი კატასტროფების მოსალოდნელი განვითარების მიმართ მდგრადობის ამაღლება	<ul style="list-style-type: none"> ბუნებრივ-სტიქიური მოვლენების განვითარების პოტენციური მდგომარეობის მონიტორინგის გზით გამომწვევი ფაქტორების გამოვლენა და საჭირო ღონისძიებების დაგეგმვა; მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე სტიქიური მოვლენების შესაძლო განვითარების რუკების შედგენა, მოსახლეობის საშიში ზონებიდან უსაფრთხო ტერიტორიებზე განსახლება და საჭირო საცხოვრებელი გარემოს შექმნა; სტიქიური უბედურებების თავიდან აცილების პრევენციული ღონისძიებების გატარების მიზნით მუნიციპალიტეტის, რეგიონული და ცენტრალური სახელმწიფო ბიუჯეტების, საერთაშორისო დახმარებების რესურსების ეფექტური გამოყენება; ბუნებრივ სტიქიური მოვლენების შემცირების ტენდენციების მიღწევა. 	უსაფრთხო საცხოვრებელი გარემოს შექმნა და საგანგებო სიტუაციების შემცირება
9	ტურიზმის განვითარება	შუახვევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარების გრძელვადიანი სამოქმედო გეგმის შემუშავება და		მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარების საკითხებზე მომუშავე სტრუქტურის ჩამოყალიბება; ტურიზმის პერსპექტიული

		ტურისტული პროდუქტების ფორმირება		მიმართულებების იდენტიფიკაცია და მათი განვითარების პროგრამების შემუშავება;
		ტურისტული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება		ტურისტული ობიექტების რეაბილიტაცია-კონსერვაციის გეგმის შემუშავება-განხორციელება; მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ტურისტული ნაკადების გადაადგილების მარშრუტების კეთილმოწყობა სათანადო ობიექტებითა და საშუალებებით; ტურისტთა განთავსების, კვების და მომსახურების სხვა სახეობების ობიექტებით უზრუნველყოფა.
		კვალიფიციური კადრების ფორმირება ტურისტულ სექტორისათვის		მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლების ხელშეწყობა სასოფლო ტურიზმის განვითარებისა და ტურისტების მომსახურების საკითხებთან დაკავშირებით; ტურისტული დარგის სხვადასხვა პროფესიის მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების მოზადება.
		ტურისტული პოტენციალის პრომოუშენი და სარეკლამო-საინფორმაციო საქმიანობის სამოქმედო გეგმის შემუშავება		სარეკლამო/PR სტრატეგიის წარმოება
		თანამშრომლობა სტეიპკოლდერებთან		სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა
10	მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება	მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების ადმინისტრაციული მხარდაჭერა	<ul style="list-style-type: none"> მუნიციპალიტეტის დონეზე მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების პრიორიტეტული მიმართულებების განსაზღვრა; მუნიციპალიტეტში სათათბირო საკონსულტაციო ჯგუფების შექმნა ბიზნეს სფეროსთან ურთიერთობების პრობლემებზე მუშაობისათვის; საკუთრების უფლებების დაცვისა და ქონების გამოყენების, საინვესტიციო რისკების დამზღვევი მექანიზმების ამოქმედება; 	მუნიციპალიტეტის სტრატეგიის შემუშავება მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისათვის; ეკონომიკური დივერსიფიკაციის გაძლიერება.

			<ul style="list-style-type: none"> - პროექტების განხორციელებაში საკრედიტო რესურსების მოძიებისა და მუნიციპალური საკუთრების პრივატიზაციის შეღავათიანი პოლიტიკის გატარება; - მუნიციპალური შესყიდვების გაფართოება მცირე და საშუალო ბიზნესის სუბიექტებიდან; - საჭირო საკანონმდებლო ნორმატიული აქტების დაჩქარებული წესით მიღება და ბიუროკრატიული ბარიერების მინიმუმამდე დაყვანა. 	
	საინფორმაციო-საკონსულტაციო და აუდიტური გარემოს შექმნა	<ul style="list-style-type: none"> - სწავლებისა და კონსულტირების გააქტიურება და ინფორმაციული მხარდაჭერა; - ცალკეული დარგების საინვესტიციო მიმზიდველობის გამოვლენა; - წარმოების ფაქტორების საჭირო მოცულობით გამოყენების გარემოს გაუმჯობესება; - მეწარმეთა უფლებების დაცვის მონიტორინგი; - პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლება; - მარკეტინგული პოლიტიკის განხორციელება. 	<p>სწავლება-კონსალტირებისა და აუდიტორული სისტემის ჩამოყალიბება;</p> <p>საგრანტო და სატენდერო ფონდის შექმნა, საბანკო ვაჭრობის სისტემის ჩამოყალიბება.</p>	

21.1 სტრატეგიები

21.1.1 სივრცითი დაგეგმარება

- ტერიტორიათა სივრცითი ტერიტორიული მოწყობის დაგეგმარება და ეკონომიკური მოდელირება

მიზანი: მუნიციპალიტეტების სივრცით ტერიტორიული დაგეგმარების შედეგად ეკონომიკური ეფექტიანობის ოპტიმიზება და განვითარების სტრატეგიული გეგმების რეალიზაციის რისკების შემცირება.

პრობლემის აღწერა: წარმოდგენები მუნიციპალიტეტების ბუნებრივი პირობებისა და ეკონომიკური პოტენციალის შესახებ ხშირ შემთხვევაში დანაწევრებული და აცდენილია. დანაწევრებულ წარმოდგენებში მოიაზრება ინფორმაციის კორელირების საკმაოდ დაბალი ხარისხი და ურთიერთკავშირის შეზღუდული შესაძლებლობები. რაც არსებითი გარემოებაა იმ ფონზე, როდესაც მიმდინარეობს მუშაობა მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების საკითხებზე, როგორც დარგთაშორისი და შიდადარგობრივი ვერტიკალის ფარგლებში, ისე მუნიციპალიტეტთაშორისი თანამშრომლობის გაღრმავების მიმართულებით. სიტუაციის დამატებით ხარვეზს ხშირ შემთხვევაში თავმოყრილი ინფორმაციის აცდენილი შინაარსი და უზუსტობაც წარმოადგენს.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, დგება საჭიროება ტერიტორიების სივრცითი დაგეგმარების მიმართულებით კომპლექსურ ღონისძიებათა განხორციელებისა. ტერიტორიათა ამგვარი კოდირებული ოპტიმიზება სტრატეგიულ ღონისძიებათა ნუსხაში გაადვილებს ეკონომიკური მოდელირების მეთოდების ოპტიმიზაციის პროცესს და არასწორი პროგნოზირებისაგან ერთგვარი მზღვეველი რგოლიც იქნება არაპირდაპირი ფუნქციით.

ხედვა: სივრცით-ტერიტორიულ სქემაში მუნიციპალიტეტის მაღალვალიდური განთავსება და გლობალურ ქსელში მისი მხარდაჭერა არსებითად გაზრდის სწორ წარმოდგენებს მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური პოტენციალის და შესაბამისად მოსალოდნელი საქმიანი აქტიურობის შესახებ. ტერიტორიის შესახებ გაზრდილი საქმიანი ცნობადობა და სტრატეგიული ინფორმაციის კომპლექსურობა საქმიანი ნაკადების მხოლოდ მიზანმიმართულ მოძრაობას უზრუნველყოფს, რაც მნიშვნელოვანი დროითი და საიმიჯო დანარხარჯი იქნება მუნიციპალიტეტისათვის და ეკონომიკური სტიმული კაპიტალის მფლობელთათვის.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისთვის:

- ადგილობრივი ორგანიზაციების (სამთავრობო და არასამთავრობო სექტორის) ურთიერთთანამშრომლობისათვის კოალიციის შექმნა;
- რეალიზაციის გეგმის შემუშავება, დროის გრაფიკისა და ბიუჯეტის ნაწილის ჩართვით;
- კოალიციის წევრებისათვის ფუნქცია-მოვალეობების დელეგირება;

- შიდაკოალიციური სამუშაო პროცესისათვის ანალიტიკური კომუნიკაციის სივრცის უზრუნველყოფა;
- არსებული სტატისტიკური ინფორმაციის ვალიდობის გადამოწმება არსებით ნაწილში;
- სოციალური და ეკონომიკური შინაარსის ინფორმაციის კლასიფიკაცია-კოდირება;
- სოციოლოგიური კვლევების დაგეგმვა-განხორციელება სტატისტიკური ინფორმაციის დეფიციტის გარკვეულწილად შესავსებად;
- ოპტიმიზაციის პროცესის განვრცობა აკადემიურ სივრცეში;
- შედეგების მათემატიკურ-კომპიუტერული მოდელირება;
- სივრცით-არქიტექტორული გეგმის ოპტიმიზებული ელექტრონული და ბეჭდური რუკების/ატლასების შექმნა;
- ინფორმაციის განთავსება საიტებზე;
- სოციალური მედით გვერდების შექმნა/მენეჯმენტი;
- სტეიპლოდერებს შორის ინფორმაციის გავრცელება;
- პოტენციურ აუდიტორიასთან წვდომის მექანიზმების დამუშავება;
- უკუკავშირის მექანიზმის ამოქმედება და ადგილობრივი სტრუქტურული დანაყოფების მომზადება კომუნიკაციისათვის.

მოსალოდნელი შედეგები:

- ინფორმაციული ხარვეზების ზუსტი იდენტიფიცირება;
- თავმოყრილი ინფორმაციის სანდობის სწორი შეფასება;
- რესურსების სრული პოტენციალის კუმულაცია კომპიუტერული დამუშავებისათვის ხელმისაწვდომად;
- სივრცით-ტერიტორიული მოდელირების ეკონომიკური პროგნოზირებისათვის ელექტრონული მეთოდების გამოყენება და შედეგად გაზრდილი სანდოობა;
- პროგნოზირებისა და შეფასებისათვის მოქნილი ციფრული და ბეჭდური რუკების/ატლასების არსებობა;
- ტერიტორიათა საერთაშორისო ცნობადობის გაზრდა და ალტერნატიული ხერხებით ინტერესის გაჩენის შემთხვევაში ელექტრონულად მათი იდენტიფიკაციის შესაძლებლობა საქმიანი აუდიტორიისათვის;
- საქმიანი ნაკადების დახარისხება უფრო კონკრეტული ინტერესებით;
- საქმიანი იმიჯის ფორმირება/გადრმავება;
- სამომავლო ეკონომიკური და სოციალური ორიენტირებისათვის არსებული აქტივობისა და შესაძლებელის შესადარისობის ეფექტურად ფლობა ანალიზისათვის;
- კვალიფიკაციის დაგროვება სტრატეგიული მიმართულებით ეკონომიკურ და სივრცით-არქიტექტორულ მოდელირებაში, რაც მნიშვნელოვანი დეფიციტური რესურსია ყველა მუნიციპალიტეტში.

21.1.2 სოფლის მეურნეობის განვითარება

- შუახევის მუნიციპალიტეტში ნიადაგების კვლევით-შემსწავლელი სისტემის ჩამოყალიბება

მიზანი: მიწის რენტაბელობის გაზრდა და სამეურნეო-საწარმოო პროცესის ეფექტური დაგეგმარებისათვის ინფორმაციულად მოქნილი სივრცის უზრუნველყოფა.

პრობლემის აღწერა: შუახევის მუნიციპალიტეტში სოფლის მეურნეობის განვითარება ძირითადად ექსტენსიური ხასიათისაა. ნიადაგის საკვები ნივთიერებებით გამდიდრების პროცესი არ ეფუძნება კვალიფიციურ აგრო-სამეცნიერო ცოდნას, რის ხარჯზეც ნიადაგის კვების პროცესი იქნებოდა მიმართული მოსავლიანობის გაზრდისა და საკუთრივ ნიადაგის ნაყოფიერების ამაღლებისაკენ. არასრულყოფილი სამეურნეო ქცევა კი კიდევ უფრო აღრმავებს ეროზიული ნიადაგების გადახრას და დაბალნაყოფიერი მიწების გადაზრდას დეგრადირებულ კატეგორიაში.

ერთ-ერთი არსებითი მიზეზი, რომელიც დაბალმოსავლიანობას განაპირობებს, სწორედ, ნიადაგის კვებითი ღირებულებების ბალანსის არასწორი შევსება და მართვაა. ნიადაგის არასწორი მოვლა არსებით გავლენას ახდენს მოსავლის სასაქონლო თვისებებზე და უკიდურეს შემთხვევაში ირღვევა ეკოლოგიური მდგრადობაც. სამეურნეო აქტივობების სანდოობის წინასწარი შეფასება კი მაღალრისკიანი მეურნეობების პირობებში განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია. ამგვარად, შინამეურნეობები ფინანსურად მეტად დასტაბილურდებიან. ამ წინაპირობის გამართული ქმედუნარიანობის პირობებში ნელ-ნელა აქტიურად ჩაერთვება საბაზრო აგენტების პროგნოზირების ელემენტები, რაც კონკურენტული დარგობრივი განვითარებისათვის მეტად აუცილებელი ეკონომიკური მდგომარეობაა.

ხედვა: ნიადაგების სამეურნეო და ბიო-ქიმიურ მახასიათებლებზე სრულფასოვანი ინფორმაციის ფლობა გაზრდის სამეურნეო პროცესის დაგეგმარებაზე წარმოდგენების რეალურობას და ხელს შეუწყობს როგორც წარმოების მოცულობის გაზრდას, ისე სამეურნეო ინოვაციების დანერგვას. რისი არაპირდაპირი შედეგიც იქნება შინამეურნეობების შემოსავლების ზრდა ფერმერებში სამეურნეო კულტურის ჩამოყალიბების პარალელურად და ბაზარზე ადგილობრივი წარმოების პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ამაღლება.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ნიადაგის ანალიზის ლაბორატორიის ჩამოყალიბება და აღჭურვა;
- ლაბორატორიისათვის კვალიფიციური პერსონალის მომზადება-გადამზადება;
- გლეხებისათვის ნიადაგის ანალიზისა და კვლევების საჭიროებების შესახებ სწორი საინფორმაციო-საგანმანათლებლო კამპანიის წარმოება;
- გლეხების გადახდისუნარიანობის ამაღლებისა და ლაბორატორიული ანალიზის ჩატარების გამარტივების მიზნით, მუნიციპალიტეტის თვითმმართველობის მხრიდან გარკვეულ ეტაპამდე ერთგვარი მაკავშირებელი რგოლის ფუნქციის

შესრულება ხარჯების დაფარვაზე საშეღავათო პერიოდების დაწესების მეშვეობით;

- ანალიზის შედეგებთან ერთად ადეკვატური კონსულტაციების მიწოდების უზრუნველყოფი მექანიზმის ჩამოყალიბება და გამართვა;
- გლეხების/ფერმერების ორიენტირება შესატყვის ჯიშებსა და კულტურებზე სამეურნეო გადაწყვეტილებების ეფექტურობის ხელშესაწყობად;
- საინფორმაციო აქტივობებისათვის, მ.შ. ტრენინგებისათვის ტრენერ-პერსონალის მომზადება/გადამზადება.

მოსალოდნელი შედეგები:

- ლაბორატორიის შექმნა ხელს შეუწყობს ნიადაგების ანალიზის ხელმისაწვდომობის ზრდას და სამეურნეო პროცესში არსებული სტაგნაციის შეჩერებას;
- ამალდება გლეხის ინფორმირებულობის ხარისხი საკუთარი შინამეურნეობების პოტენციალის ოპტიმალური ათვისების მიმართულებით;
- გაიზრდება სამეურნეო პროცესის დაგეგმარების ეკონომიკური ეფექტიანობა;
- შენარჩუნდება და ამალდება ნიადაგების ნაყოფიერება და სტრუქტურა;
- ამალდება ნიადაგის ეკოლოგიური დაცვის ხარისხი;
- გაიზრდება კულტურათა მოსავლიანობა;
- ხელი შეეწყობა ნიადაგის დაცვის მსოფლიოში ადაპტირებული სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის დანერგვას;
- სტრატეგიის რეალიზება ერთ-ერთი არსებითი ნაბიჯია საერთაშორისო აგრარული სტანდარტების ადგილობრივ მეურნეობებში გადმოტანის მიმართულებით;
- გრძელვადიან პერიოდში შესაძლებელი იქნება მეცნიერებატევადი სერვისების მიწოდების პრაქტიკის დანერგვა.

- შუახვევის მუნიციპალიტეტისათვის ნიადაგური ანალიზური რუკების შექმნა

მიზანი: ადგილობრივი მიწათმოქმედების ეფექტიანობის და სარგებლის გაზრდის მიზნით ნიადაგის თემატური რუკების შექმნა გეო-ეკოლოგიურად მგრძობიარე ტერიტორიების დასადგენად (ნიადაგის - ნიადაგური რუკა, მ.შ. ბონიტეტის ქულებით, ნიადაგის ეროზირებული რუკა; რელიეფი - ფერდობის დახრილობისა და ექსპოზიციის კლასების რუკები; კლიმატური, მცენარეული საფარის და საინტერპრეტაციო რუკები - მაღალი მგრძობიანობის განსაზღვრის, წყლისმიერი და ქარისმიერი ეროზიის, მჟავე ნიადაგების, საკვები ნივთიერებების სიღარიბისა და დამლაშებისაკენ მიდრეკილებისათვის).

პრობლემის აღწერა: სოფლის მეურნეობაში მნიშვნელოვანი სტრუქტურული ცვლილებებისათვის აუცილებელია კაპიტალის მნიშვნელოვანი რაოდენობა, განსაკუთრებით ფინანსური რესურსის, რომელიც მუნიციპალიტეტში ერთ-ერთი

ყველაზე დეფიციტურია და რომლის აკუმულაციის პროცესიც ბევრად გართულებულია. სწორედ ამიტომ, ძირეულ ცვლილებებზე აქცენტირებისას, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ფინანსური რესურსის მუნიციპალიტეტის გარე წყაროებიდან მოზიდვა. ასეთ სიტუაციაში, კაპიტალის მიზნობრივი მოძრაობის დასაწყებად, აუცილებელია შესაბამისი ინტერესის ფოკუსირებისათვის საინფორმაციო სივრცის მომზადება. ინტერესის მსგავსი ფოკუსი, არსებული მდგომარეობიდან გამომდინარე და ზოგადად სოფლის მეურნეობის დარგობრივი სპეციფიკის გათვალისწინებითაც, პრიორიტეტულად მიწის რესურსზე მოდის.

აუცილებელია მუნიციპალიტეტში არსებული სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების და განსაკუთრებით სახნავ-სათესი ფართობების შესახებ თემატურად დახარისხებული ნიადაგური ჭრილების აღწერა და მათი კარტოგრაფიული ჩანაწერების გაკეთება ეფექტიანობისა და სარგებლის ოპტიმიზაციის თვალსაზრისით. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ ჭრილები აღებული იქნეს მცირე მასშტაბით (ვიდრე ეს გაკეთდა საბჭოთა კავშირის პერიოდში 1:500000). აგრეთვე უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ამ ინფორმაციაზე დაინტერესებული პირებისათვის მაღალი ხელმისაწვდომობა.

ხედვა: ნიადაგური ანალიზის რუკების შედგენა ხელს შეუწყობს მუნიციპალიტეტის ნიადაგების შემდგომში უფრო დეტალურ ანალიზს. მოხდება სპონტანური მეურნეობების აღმოფხვრა. დაინტერესებული პირებისათვის დამაბრკოლებელი ფაქტორების შემცირება.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- სამუშაოების განხორციელების პროექტის შემუშავება;
- პროექტის ფინანსური უზრუნველყოფა დონორ ორგანიზაციებთან და სახელმწიფო ბიუჯეტთან ურთიერთობით;
- მეზობელ მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობის გეგმის შემუშავება;
- შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე კადრების მოძიება;
- რუკების ელექტრონული ბაზების შექმნა;
- მიწის ღირებულების დადგენა (რომელშიც უნდა აისახოს მიწის სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენების პერსპექტივა).

მოსალოდნელი შედეგები:

- გაადვილდება ნიადაგის სელექცია, როგორც პოტენციური ინვესტორისათვის, ასევე ცენტრალური თუ მუნიციპალური დარგობრივი პრიორიტეტების განსაზღვრისათვის;
- სრულფასოვანი ინფორმაცია აუთვისებელ ნიადაგებზე გახდება ხელმისაწვდომი;
- დაჩქარდება მიწის პრივატიზების პროცესი და ხელი შეეწყობა მიწის ბაზარის ჩამოყალიბებას;
- მოხდება მიწების დიდი ნაკვეთის კონსოლიდირება კონკრეტული მიწის მესაკუთრეების ხელში, რაც საბოლოო ჯამში, განაპირობებს აგრარული წარმოების ზრდას და ხარჯების შემცირებას;
- მისცემს ბიძგს ბაზრის მოქცევას ნიადაგის კაპიტალიზაციის მიმართულებით.

- ფერმერთა საკონსულტაციო მომსახურების სისტემის ჩამოყალიბება

მიზანი: აგრო-სამეცნიერო ცოდნის მიწოდება მოსახლეობისათვის საკუთრებაში არსებული მეურნეობების მართვის ეფექტურობის ამაღლებისათვის.

პრობლემის აწერა: შუახვეში სამეურნეო სამუშაოები მეტწილად კვალიფიციური ცოდნის დაბალი გამოყენებით ხასიათდება და ძირითადად არასრულ გამოცდილებას და არასრულფასოვნად შემონახულ სამეურნეო ტრადიციებს ეფუძნება. სასოფლო-სამეურნეო დარგის თითქმის არც-ერთი მიმართულებით არ მომხდარა ჯიშთგანახლება და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვა, ასევე არასწორმა სამეურნეო საქმიანობამ არსებული ჯიშების დაკნინებაც გამოიწვია. აგრეთვე ძალიან დაბალია ფერმერთა ცოდნა შხამ-ქიმიკატებთან და ცხოველთა მოვლა-პატრონობასთან მიმართებაშიც.

ხედვა: აგრო-სამეცნიერო ცოდნის ფართომასშტაბიანი გამოყენება მეურნეობაში ბიძგს მისცემს შრომის მწარმოებლურობის და მოსავლიანობის ზრდას, დაინერგება თანამედროვე ტექნოლოგიები და ინოვაციები, შეიქმნება შიდამუნიციპალური კონკურენცია და ადგილობრივი წარმოების პროდუქცია უფრო კონკურენტუნარიანი გახდება იმპორტთან მიმართებაში.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- მუნიციპალიტეტში ფერმერთა მომსახურების ცენტრის შექმნა და ფერმერებისათვის უფასო კონსულტაციების გაწევა;
- რამდენიმე პერსპექტიული მიმართულებით აგროტექნოლოგიებთან დაკავშირებული ტრენინგ კურსების მომზადება;
- ინტენსიური სასწავლო პრაქტიკული კურსის მომზადება აგრობიზნესის მიმართულებით;
- სკოლებთან თანამშრომლობა სასწავლო კლუბების ჩამოყალიბების ფარგლებში მოსწავლეთა ჩართულობის გასაზრდელად და სამეურნეო ცოდნის ასამაღლებლად;
- ფერმერთა გაცვლითი პროგრამების ამოქმედება/შემუშავება გამოცდილების გაზიარების მიზნით; (როგორც რეგიონის შიგნით ასევე მის ფარგლებს გარეთ);
- მცენარეთა და ცხოველთა დაცვის სპეციალისტების მომზადება (აგრონომი, ვეტექიმი, ენტომოლოგი და სხვა);
- ფერმერებისათვის შხამ-ქიმიკატების შესახებ სწორი ინფორმაციის მიწოდება;
- საცდელ-სადემონსტრაციო ნაკვეთების შექმნა კულტურათა ადაპტირებისათვის და შემდგომი გავრცელებისათვის;
- სოფლის მეურნეობის დარგში არსებულის სიახლეების მოძიება და მათი მიწოდება ფერმერებზე;
- საინფორმაციო ინტერნეტბანკის შექმნა, საინფორმაციო ბუკლეტების, ბროშურების მომზადება და გავრცელება, აგროსამეცნიერო ლიტერატურის პოპულარიზაცია და მისაწვდომობის ზრდა.

მოსალოდნელი შედეგები:

- სამეურნეო პროცესებში ახალი ტექნოლოგიების დანერგვა;
- ფერმერთა ცოდნის და ინფორმირებულობის დონის ამაღლება უზრუნველყოფს მათ ხელთ არსებული რესურსების უფრო ეფექტიანად გამოყენებას;
- საოჯახო მეურნეობებს მიეცემათ ბიზნესის სახე;
- მუნიციპალიტეტში შემცირდება საკადრო დეფიციტი;
- ამაღლება სასოფლო-სამეურნეო ტექნოლოგიებით ახალი თაობის დაინტერესების ხარისხი;
- შემხვედრი დამოკიდებულება ინოვაციებისადმი, გამოცდილების გაზიარება და საკუთარ შინამეურნეობებში გადმოტანა/დანერგვა;
- საცდელ-სადემონსტრაციო ნაკვეთებში ახალი ჯიშებისა და ჩითილების გამოყვანა და მათი გავრცელება მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე;
- ხელი შეეწყობა ერთი მხრივ გადამდები დაავადებების პრევენციას, ხოლო მეორეს მხრივ, მოსავლის მისაღებად შხამ-ქიმიკატების სწორ გამოყენებას;
- ჩამოყალიბდება აგრონომთა და ვეტერინართა გადამზადების სისტემა, გაიზდება მათი ხელმისაწვდომობის ხარისხი თანამედროვე სპეციალიზირებულ საინფორმაციო მასალებთან;
- ამაღლება სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების ეფექტურობა და მოსავლიანობა.

- ახალი კულტურული ჯიშების შემოტანა და ჯიშთგანახლების პროცესის ამოქმედება

მიზანი: ახალი ჯიშებისა და კულტურების შემოტანა და ადგილობრივი ჯიშების ჯიშური სიწმინდის აღდგენა.

პრობლემის აღწერა: დარგში კვალიფიციური აგრო-სამეცნიერო ცოდნის გამოყენების თითქმის 20-25 წლიანმა წყვეტამ განაპირობა კულტურათა მოვლა-შენახვის არასწორი ტრადიციების ჩამოყალიბება. შედეგად სახეზე გვაქვს რამდენიმე მნიშვნელოვანი აგრარული პრობლემა, რომელიც ყალიბდება ნიადაგის არასწორი კულტივაციიდან – მოსავლის და განსაკუთრებით თესლის აღებასა და შენახვამდე სრული ციკლის მანძილზე. ამ პროცესის ერთ-ერთი გამოვლინება ენდოგენური ჯიშური თვისებებისა და სიწმინდის დაქვეითებაა. შედეგად, პროვოცირდება მოსავლიანობის შემცირებისა და სასაქონლო სახის დაქვეითების პროცესები.

ხეხილოვნებთან მიმართებაში აქტიურად დგას ჯიშური თვისებების დაკნინების, მარცვლოვნებთან და ბოსტნეულთან მიმართებაში კი ჯიშური სიწმინდის დაქვეითების საკითხები.

სათესლე მასალა გახდა დეფიციტური და უხარისხო. გლეხი აღარ აწარმოებს სათესლე მასალას და იგი დამოკიდებულია იმპორტირებულ გენმოდიფიცირებულ და უხარისხო

თესლზე. აღნიშნულმა პოლიტიკამ გამოიწვია ადგილობრივი აბორიგენული ჯიშების გადაგვარება.

შეცვლილი კლიმატურ-გეოგრაფიული პირობები, საბაზრო მოთხოვნებთან ერთად, წარმოქმნის არათუ ჯიშების აღდგენა-გაუმჯობესების მოთხოვნას, არამედ მოთხოვნას ახალი ჯიშებისა და კულტურების შემოტანის საჭიროების მიმართულებით.

ხედვა: არსებული მცირემიწიანობის პირობებში სწორი ჯიშური სელექციის ხარჯზე მაღალი მოსავლიანობის მიღწევა (ოპტიმალურ საჰექტარო მოსავლიანობასთან ახლოს) ხარისხისა და ბიოლოგიური სანდოობის შენარჩუნებით.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- ადგილობრივი კლიმატურ-ლანდშაფტური თავისებურებების შესწავლა კულტურათა გავრცელებულ ჯიშებთან მიმართებაში;
- სამეურნეო ტრადიციების ანალიზი (არსებული კულტურული ჯიშების მოვლა-მოყვანის ტრადიციების შესწავლა/ანალიზი);
- ნიადაგების საჭიროებების კვლევა;
- შესარჩევი კრიტერიუმების ჩამოყალიბება (კლასიფიცირება);
- სათანადო ჯიშების იდენტიფიცირება;
- საცდელ-სადემონსტრაციო ნაკვეთების შექმნა;
- ჯიშების საცდელ მეურნეობაში შეტანა;
- მუნიციპალიტეტის გავრცელებულ ჯიშებზე პერმანენტული მონიტორინგის წარმოება;
- მეთესლეობის პროგრამის განხორციელება;
- შედეგების ანალიზი და გადაწყვეტილება;
- შერჩეული ჯიშის პოპულარიზაცია გავრცელება/შემოტანა;
- საინფორმაციო კამპანიის წარმოება მოსახლეობისათვის;
- ფერმერებისათვის კვალიფიციური აგრო-სამეცნიერო ცოდნის მიწოდება.

მოსალოდნელი შედეგები:

- საცდელ-სადემონსტრაციო ნაკვეთებში ახალი ჯიშებისა და ჩითილების გამოყვანა, მათი გავრცელება მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე;
- ახალი ჯიშებისა და კულტურების დანერგვის შედეგად მოსავლიანობისა ზრდა;
- კულტურათა პროფილის გაფართოება და ახალი მოთხოვნების წახალისება;
- ფერმერთა ცნობიერების ტრანსფორმირება ახალ კულტურებთან მიმართებაში;
- სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის საბაზრო მოთხოვნების ადექვატური მიწოდება.

- აგრარული სექტორის სრული მექანიზაცია

მიზანი: აგროსექტორის მექანიზაცია. ფერმერული მეურნეობების მოთხოვნების სრული დაკმაყოფილება გეოგრაფიულ-კლიმატური პირობების ადეკვატური სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკით.

პრობლემის აღწერა: რელიეფისა და ლანდშაფტის თავისებურება მნიშვნელოვნად განაპირობებს შრომის პირობების სიმძიმეს, რაც მეტწილად განსაზღვრავს შრომის დაბალ მწარმოებლურობასა და აგრარული სფეროს ავტორიტეტის სულ უფრო შემცირებას. შრომის მაღალი წილი პროდუქციის ღირებულებაში ბაზარზე არამომგებიან ფასისმიერ კონკურენციაში აყენებს ადგილობრივ წარმოებას. შედეგად, ადგილობრივი წარმოების პროდუქციას კიდევ უფრო უჭირს ბაზარზე არათუ დამკვიდრება, არამედ მოპოვებული პოზიციის შენარჩუნებაც კი. ამ ფონზე აგრარული სექტორის განვითარება მეურნეობრიობის მრავალფეროვნებისა და საბაზრო ურთიერთობების პირობებში იმ დონეზე, რომ იგი აწარმოებდეს კონკურენტუნარიან პროდუქციას, უპირველეს ყოვლისა, დამოკიდებულია სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოვლა-მოყვანის სამანქანო ტექნოლოგიისა და კომპლექსური მექანიზაციის მანქანათა სპეციფიკაციების სწორ შერჩევაზე, მუნიციპალიტეტის თავისებურებებისა და ბუნებრივ კლიმატური პირობების გათვალისწინებით.

ხედვა: მექანიზაციის პროცესი საშუალებას მისცემს აგროსექტორში დასაქმებულ მოსახლეობას შეამცირონ შრომითი და დროის დანახარჯები, რაც საბოლოო ჯამში უფრო რენტაბელურს გახდის წარმოების პროცესს და ფერმერებს ბაზარზე კონკურენციულ ბრძოლაში უპირატესობის მოპოვების საშუალება მისცემს.

ამაღლდება ნიადაგის დამუშავების ეფექტიანობა, რისი ინდიკატორიც, თავის მხრივ, უნდა იყოს მოსავლის ზრდა და ოპტიმალური ჯიშური თვისებების შენარჩუნება ყოველი სამეურნეო წლის განმავლობაში. მექანიზაციის პროცესის მნიშვნელოვანი ეფექტი იქნება აგრარული შრომის ავტორიტეტის ამაღლება და კვალიფიციური შრომის წილის ზრდა.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- მუნიციპალიტეტში გავრცელებული ერთწლიანი და მრავალწლიანი კულტურების მოვლა-მოყვანის სამანქანო ტექნოლოგიების დამუშავება, საჭირო მანქანა-მოწყობილობების რაოდენობის, მათი სპეციფიკაციის, მანქანა ტრაქტორების და მცირე მექანიზაციის საშუალებების ოპტიმალური თანაფარდობის განსაზღვრა;
- სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის ნომენკლატურისა და პარამეტრების განსაზღვრა ადგილობრივი ზონალური პირობების გათვალისწინებით;
- სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მწარმოებელთა საინფორმაციო უზრუნველყოფა, კონსულტაციების გაწევა და ტრენინგების ჩატარება სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის გამოყენების საკითხებზე;

- მექანიზაციის საშუალებების შესყიდვის დროს მუნიციპალიტეტის თანამონაწილეობის გაზრდა და შესყიდვების პირობების გამარტივება ფერმერებისათვის (მისაღები საგარანტიო პირობები);
- მექანიზაციის საშუალებების შესყიდვის ფარგლებში დონორ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა;
- მუნიციპალიტეტის მიერ საკუთარი მექანიზაციის საშუალებების შესყიდვა და ფერმერებისათვის ხელმისაწვდომ ფასებში მათი იჯარით გაცემის პროექტის დანერგვა (არსებული ითვალისწინებს მხოლოდ იმ ხარჯების ანაზღაურებას, რომელიც დაკავშირებულია მექანიზაციის საშუალებების შენახვასა და მოვლა-პატრონობასთან);
- სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის მუნიციპალური პარკის შექმნა;
- სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკაზე სერვისული მომსახურების უზრუნველყოფა (რემონტი, მარაგი ნაწილებით უზრუნველყოფა).

მოსალოდნელი შედეგები:

- სასოფლო-სამეურნეო საწარმოო დანახარჯების შემცირება საშუალო და გრძელვადიან პერიოდში;
- არსებული სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის განახლება;
- შრომით დანახარჯებში ფიზიკური შრომის ხვედრითი წილის შემცირება;
- ნიადაგის მექანიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება და ნიადაგების მოსავლიანობის ზრდა;
- სასოფლო-სამეურნეო დარგის იმიჯის ზრდა და შესაბამისად, მიგრაციული პროცესის შენელება;
- ლიზინგური ბაზრის ჩამოყალიბება.

- სასათბურე მეურნეობების განვითარება

მიზანი - ბოსტნეული კულტურების წარმოების სეზონურობის გაფართოება;

სტრატეგიის საჭიროების დასაბუთება: ბოსტნეული კულტურები აგრარული სექტორის განსაკუთრებული დარგია, რომლის განვითარებაც გარკვეულ გეოგრაფიულ-კლიმატურ პირობებზეა დამოკიდებული. არახელსაყრელი კლიმატური პირობების გამო, მოცემული დარგი გამოირჩევა კლებადი მწარმოებლურობით, რის პარალელურადაც შეიმჩნევა მასზე ფასის ზრდაც. ფერმერი არ არის დაინტერესებული აწარმოოს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქცია, შესაბამისად, ის არ ცდილობს გაზარდოს დანახარჯები იმ ტექნიკური თუ არატექნიკური საშუალებების შექმნაზე, რაც მას დაეხმარებოდა შრომის მწარმოებლურობის მატებაში.

შუახვევის მუნიციპალიტეტში აგრო სექტორში არსებული პრობლემების აღმოფხვრის, მისი განვითარებისა და კონკურენტუნარიანობის გაძლიერების მიზნით საჭიროა და აუცილებელია მუნიციპალიტეტში სასათბურე მეურნეობის განვითარება.

საკმაოდ დიდ პრობლემას წარმოადგენს ბოსტნეული კულტურების დაავადებების გავრცელება, ახალი ტექნოლოგიების სასათბურე მეურნეობა კი მაქსიმალურად იცავს ბოსტნეულს სხვადასხვა დაავადებისგან მთელი წლის განმავლობაში.

სტრატეგიული ხედვა - ბაზარზე ბოსტნეულ კულტურებზე დეფიციტის აღმოფხვრა და იმპორტირებული პროდუქციის ადგილობრივით ჩანაცვლება.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- თანამედროვე ტექნოლოგიებით აღჭურვილი საცდელ-სადემონსტრაციო სათბურების მშენებლობა;
- სასათბურე კულტურების შემოტანა და აპრობირება;
- სასწავლო-საკონსულტაციო და ტრენინგ-სემინარების მომზადება და ჩატარება ფერმერებისათვის;
- პროდუქციის შენახვა-დასაწყობებისათვის ინფრასტრუქტურის შექმნა;
- დამხმარე ინფრასტრუქტურის სრულფასოვანი ფუნქციონირების მიღწევა (სატრანსპორტო საშუალებები, საგზაო ინფრასტრუქტურა, პერსონალი);
- მარკეტინგული არხების სწორი, თანმიმდევრული ათვისება;
- აგრო დაზღვევის პაკეტების დივერსიფიცირებისა და ასორტიმენტის გაფართოების თვალსაზრისით სადაზღვევო სექტორთან მუშაობა/თანამშრომლობა;
- საფინანსო ინსტიტუტებთან თანამშრომლობის სტრატეგიისა და ტაქტიკის შემუშავება სასათბურე მეურნეობების განვითარებისათვის ფინანსური რესურსების მოზიდვისათვის.

მოსალოდნელი შედეგები:

- ბოსტნეული კულტურების მოსავლის ზრდა და სეზონური გაფართოება;
- მცენარეთა მავნებლებთან და რიგ დაავადებებთან საბრძოლველად სასათბურე გარემოს მოსახერხებლობით განპირობებული ეფექტის ათვისება;
- სარისკო მიწათმოქმედებითი ბუნებრივი გარემოს წინაღობის შემცირება;
- იმპორტჩამანაცვლებელი საწარმოო რესურსი გაზრდა და ხარისხობრივი უპირატესობის საბაზრო ნიშის გამყარება;
- სენსიტიური აგრო საბაზრო ფასის მცირე მასშტაბიანი სტაბილიზაციის მეტი შესაძლებლობა დასაწყობების შესაძლო ეფექტის ფარგლებში;
- ფერმერების დაზღვევა-დაკრედიტების რისკების შემცირება და სადაზღვეო სექტორის გააქტიურება აგრარულ ბაზარზე;

- ფერმერული გაერთიანებების ჩამოყალიბებისა და განვითარების ხელშეწყობა

მიზანი - მუნიციპალიტეტში სხვადასხვა სახის ფერმერული გაერთიანებების შექმნა და ფერმერთა შორის კომუნიკაციის კულტურის ჩამოყალიბება

პრობლემის აღწერა: აგრარული სექტორის შედარებით მაღალრისკიანობის გამო, აჭარაში და ზოგადად საქართველოში, გართულებულია საბანკო კრედიტების გამოყოფა და სადაზღვევო სისტემის მოცემული დარგით დაინტერესება. ასევე აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ აჭარის ა/რ-ში მწვავედ დგას მცირემიწიანობის პრობლემა. აღნიშნული პრობლემის მოსაგვარებლად საჭიროა ფერმერული გაერთიანებების შექმნა, რაც არსებულ რისკებს მინიმუმამდე შეამცირებს და გაზრდის დაფინანსების მოძიების შესაძლებლობას როგორც საბანკო სექტორიდან, ასევე სხვა დონორი ორგანიზაციებისაგან. ცალკეული ფერმერის წარმოების დანახარჯები საკმაოდ დიდია, ასევე ცალკეული მეურნე ბაზრისათვის არ წარმოადგენს მნიშვნელოვან მიმწოდებელს, რაც მათ ხელს უშლით ბაზარზე დამკვიდრებაში.

ხედვა: ფერმერულმა გაერთიანებებმა უნდა უზრუნველყოს წვრილი გლეხური მეურნეობების პრობლემში საწარმოო ხარჯების შემცირება და საბაზრო ინსტრუმენტების გამოყენებისათვის არსებული პოტენციალის კონსოლიდირება, რაც მნიშვნელოვანი წინაპირობაა პროდუქციის თვითღირებულების შემცირებისა და სწორი საბაზრო ქცევის უზრუნველსაყოფად.

საქმიანობების სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- ფერმერული გაერთიანებების ჩამოყალიბებისა და მათი განვითარების მხარდამჭერი მუნიციპალური პროგრამების შემუშავება;
- ფერმერებისათვის კოოპერატივების, მათი საქმიანობის ფორმებისა და სარგებლიანობის შესახებ ინფორმაციის მიწოდება (ნეგატიური წინასწარგანწყობის თავიდან აცილების მიზნით ზუსტად და ლაკონურად უნდა გამოიკვეთოს და მოსახლეობას უნდა მიეწოდოს ფერმერულ გაერთიანებებსა და კოლმეურნეობებს შორის არსებული არსებითი განსხვავებების შესახებ ინფორმაცია);
- უფასო იურიდიული კონსულტაციების გაწევა ფერმერებისათვის ამხანაგობების შექმნის პროცესში.

მოსალოდნელი შედეგები:

- წარმოების დანახარჯების მნიშვნელოვანი შემცირება;
- ბაზარზე მსხვილ მიმწოდებლად გასვლა;
- საკუთარი ბრენდის შექმნა და ბაზარზე საკუთარი სასაქონლო ნიშნით გასვლა;
- ბანკებისა და სადაზღვევო სექტორის ინტერესის გაზრდა სოფლის მეურნეობის დარგით;
- მცირე ნაკვეთების გამსხვილება ფერმერული გაერთიანებების მიერ, რაც საბოლოო ჯამში განაპირობებს აგრარული წარმოების ზრდას და ხარჯების შემცირებას.

- სასოფლო-სამეურნეო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება

მიზანი: შუახევის მუნიციპალიტეტში სასოფლო-სამეურნეო ინფრასტრუქტურის გამართვა და სოფლის მეურნეობის დარგის რენტაბელობის გაზრდა.

პრობლემის აღწერა: სოფლის მეურნეობის განვითარების თვალსაზრისით ირიგაციის მნიშვნელობა საკმაოდ მაღალია. მიუხედავად იმისა, რომ მუნიციპალიტეტში საუბრობენ საირიგაციო სისტემების დამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაზე, არსებული საირიგაციო სისტემები რეალურად მაინც საჭიროებენ რეაბილიტაციას და მოდერნიზაციას, ისევე როგორც მართვის სისტემის გაუმჯობესებას.

სარწყავი სისტემები არ მოიცავენ მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიას, რიგ შემთხვევებში კი ადგილი აქვს მათ მწყობრიდან გამოსვლასა და მოშლას.

არასახარბიელო მდგომარეობაა, როგორც სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებთან მისასვლელ, ასევე სამთო იალაღების საგზაო ინფრასტრუქტურასთან მიმართებაში. რიგ შემთხვევებში, მეწყრული პროცესებისა და დიდი ხნის მოუვლელობის გამო, სახეზე გვაქვს გზების მნიშვნელოვანი დეგრადირება, რის გამოც სავარგულებთან მისვლა განსაკუთრებით მაღალი გამავლობის ტექნიკის გარეშე რთულია. რაც იწვევს, როგორც შრომითი - ასევე ფინანსური დანახარჯების მნიშვნელოვან ზრდას.

ხედვა: სარწყავი სისტემებით მოცული ფართობების მატება გამოიწვევს პირველადი სასოფლო-სამეურნეო საქონლის პროდუქტიულობისა და რაოდენობის ზრდას. საგზაო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება ხელს შეუწყობს ტრანსპორტირების და ზედნადები ხარჯების მნიშვნელოვან შემცირებას, თანხების სოფლის მეურნეობის სფეროში რეინვესტირებას და დამატებითი ინვესტიციების მოზიდვას.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებთან მისასვლელი გზების რეაბილიტაცია;
- საზაფხულო იალაღებზე საგზაო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება;
- ნიადაგისა და წყლის ხარისხობრივი მონაცემების შესწავლა და შესაბამისი სარწყავი სისტემების დამონტაჟების რეკომენდაციების გაწევა ფერმერებისათვის;
- სპეციალური სამტატო ერთეულის შექმნა რომელიც უზრუნველყოფს საირიგაციო სისტემის პერმანენტულ მონიტორინგს;
- საერთაშორისო გამოცდილებისა და ცოდნის გაცნობა და სპეციალური სახელმძღვანელო ბროშურებში შექმნა (სარწყავი სისტემების სახეობების, მისი თავისებურებებისა და გამოყენების შესახებ).

მოსალოდნელი შედეგები:

- გაიზრდება სამთო იალაღების მისაწვდომობა, რაც ხელს შეუწყობს მეცხოველეობისა და მებოსტნეობის დარგის განვითარებას;

- გაიზრდება საირიგაციო სისტემის გამოყენების კოეფიციენტი და ირიგირებული ფართობების რაოდენობა;
- ამალდება ნიადაგის ნაყოფიერება;
- სარწყავი მიწის მატების შედეგად გაიზრდება პირველადი სასოფლო სამეურნეო საქონლის პროდუქტიულობა;
- დამატებით ათვისებული იქნება ახალი სახნავი და სათესი ფართობები.

- მეფრინველეობის დარგის განვითარება

მიზანი: მეფრინველეობის დარგის მწარმოებლურობის ამალღება, პროდუქციის ხარისხისა და სასაქონლო სახის სრულყოფა და დივერსიფიცირება.

პრობლემის აღწერა: მეფრინველეობა შუახვევის მუნიციპალიტეტში ერთ-ერთი ძირითადი და ტრადიციული დარგია. დარგის მიმართ ადგილობრივთა ტრადიციული დამოკიდებულება მისი შენარჩუნების არცთუ მცირე რესურსია, თუმცა ეს არ არის საკმარისი დარგის რენტაბელობის ამალღებისათვის. არსებულ ხარვეზს ბევრი კომპონენტი განაპირობებს. კერძოდ კი ჯიშთა გამოცდისა და სელექციის არ არსებობა, საკვები ბაზის შემცირება (მარცვლეული კულტურების მოსავლის მკვეთრი ვარდნა ანალიზურ პერიოდში), ფრინველთა დაავადებების წინააღმდეგ ბრძოლის ეფექტური საშუალებების არქონა, გასაღების ბაზრის სტრუქტურის ცვლილება/რღვევა და კვალიფიციური ცოდნის სტაგნაცია შინამეურნეობებში. მეფრინველეობის დარგისადმი ტრადიციული მიდგომისა და საკმაოდ მაღალი რენტაბელობიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია დარგის სტაბილური განვითარების უზრუნველყოფა და სტიმულირება.

ხედვა: მოხდება მეფრინველეობის დარგის განვითარება და მუნიციპალიტეტის შესაბამის კლიმატურ-გეოგრაფიულ პირობებზე მორგებული სელექციური ჯიშების გამოყვანა. მეფრინველეობის დარგის პროდუქტიული თვისებების ამალღება.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- ფრინველთა ჯიშების სელექცია;
- საკვები ბაზის გაფართოვება;
- მეფრინველეობის სფეროში კვალიფიციური კადრების მომზადება;
- ბიოპრეპარატების შესყიდვისა და მათი სარეზერვო ფონდის შექმნის მიზნით პერმანენტული პროგრამირების განხორციელება;
- ფრინველთა პერიოდული ვაქცინაციისა და დიაგნოსტიკური გამოკვლევების წარმოება, მუნიციპალური ბიუჯეტის დაფინანსებით;
- მარკეტინგული არხების დამუშავება ბაზარზე მყარი სასაქონლო ნიშის ასათვისებლად.

მოსალოდნელი შედეგები:

- შინამეურნეობების შემოსავლების სტრუქტურაში მეფრინველეობის დარგობრივი წილის ზრდა;
- მომზადდება კვალიფიციური კადრები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ფრინველთა დაავადებების დროულად აღმოჩენასა და აღმოფხვრის საკითხებზე;
- ჩამოყალიბდება ფრინველთა ვეტერინარული გამოკვლევების კულტურა, რაც უზრუნველყოფს ეპიდემიების და მასობრივი დაავადებების თავიდან აცილებას;
- დარგში ინოვაციებზე მოთხოვნის შექმნა და დაკმაყოფილება;
- წარმოებული პროდუქციის დივერსიფიკაცია, დამატებითი საბაზრო სეგმენტების ათვისება;
- მეფრინველეობის პროდუქციის წარმოების ზრდა და დარგის გაფართოება.

21.1.3 მუნიციპალიტეტის სამრეწველო პოტენციალის ათვისება

- მუნიციპალიტეტში სამრეწველო-გადამამუშავებელი წარმოების სტიმულირება

მიზანი - სამრეწველო სექტორის ხელშემწყობი პლათფორმის შექმნა და დარგის განვითარების სტიმულირება.

პრობლემის აღწერა: შუახვევის მუნიციპალიტეტში არსებული რესურსები მუნიციპალიტეტის სამრეწველო კუთხით განვითარების საკმაოდ მაღალ საშუალებას იძლევა. რესურსების დიდი ნაწილი გამოუყენებელი და აუთვისებელია.

მიუხედავად იმისა, რომ მუნიციპალიტეტში განვითარებულია პირველადი წარმოება პრაქტიკულად არ მიმდინარეობს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მეორადი დამუშავება.

ყოველივე ზემოაღნიშნულს ემატება კერძო სექტორში დასაქმების მკვეთრად დაბალი დონე, რაც საბოლოო ჯამში ქმნის მუნიციპალიტეტის მძიმე სოციალურ-ეკონომიკურ ფონს.

რაც ყველაზე მთავარია, დღეისათვის თითქმის აღარ არსებობს არანაირი ბიუროკრატიული ბარიერები, გამარტივებულია უძრავი ქონების რეგისტრაცია, ასევე გამარტივებულია ლიცენზიებისა და ნებართვების გაცემა. ყოველივე კი ამარტივებს არსებულ დარგში მნიშვნელოვანი ნაბიჯების გადადგმის შესაძლებლობას.

ხედვა - სამრეწველო დარგის განვითარება, უპირველესად ხელს შეუწყობს ადგილობრივი სამრეწველო რესურსების ათვისებასა და მოსახლეობის დასაქმების ზრდას. სამრეწველო დარგის განვითარება განაპირობებს საკუთრივ სანედლეულო ბაზის სრულყოფას.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- მუნიციპალიტეტის სამრეწველო პოტენციალის შესწავლა;

- კონკრეტული სამოქმედო გეგმების შემუშავება სამრეწველო წარმოების პერსპექტიული მიმართულებებისათვის:
 - სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამამუშავების საწარმოო ხაზების ამოქმედება;
 - რძისა და ხორცის პროდუქტების გადამამუშავებელი საწარმოო ხაზის განვითარება-ხელშეწყობა;
 - ხე-ტყის სამრეწველო რესურსის ათვისება;
 - წყლის რესურსების ათვისება: მინერალური წყლების მოპოვება;
 - სამშენებლო ქვის რესურსების ათვისება.
- დარგის ამოქმედებისა და ფუნქციონირებისათვის საჭირო მინიმალური ინფრასტრუქტურული ღონისძიებების განხორციელება;
- სამრეწველო სექტორის განვითარებისათვის შესაძლო რისკ-ფაქტორების იდენტიფიკაცია და მათი მინიმუმამდე დაყვანა;
- მიწის საკუთრების ლეგალიზაციის პრობლემის მოგვარება;
- მუნიციპალიტეტის სამრეწველო პოტენციალის ოპტიმალური ათვისების მიზნით მეცნიერული კვლევების წარმოება;
- კვალიფიციური კადრების მომზადება-გადამზადება;
- კონკრეტულ სფეროებთან მიმართებაში პილოტური პროექტების შემუშავება და პოტენციურ ინვესტორებთან თანამშრომლობა.

მოსალოდნელი შედეგები:

- მრეწველობის განვითარების ხელშემწყობი მეცნიერულად დასაბუთებული მზა პროექტების ბაზის შექმნა;
- არსებული რესურსების შესახებ საინფორმაციო ინტერნეტბანკის შექმნა;
- გაუმჯობესებული ინფრასტრუქტურა;
- ადგილობრივი სამრეწველო რესურსების ათვისება;
- ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების ხელშეწყობა;
- ბაზარზე საკუთარი სასაქონლო ნიშნით გასვლა და დამკვიდრება;
- მიგრაციული პროცესების შემცირება;
- მიწის პრივატიზების პროცესის დაწყება.

- მრეწველობის დარგის შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარება

მიზანი - ბაზრების და გადამამუშავებელი მრეწველობის ხარისხიანი პროდუქციითა და ნედლეულით სტაბილური მომარაგებისათვის შესაბამისი ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება;

პრობლემის აღწერა: მუნიციპალიტეტში არსებობს რამოდენიმე გადამამუშავებელი დარგის განვითარების პოტენციალი. მიუხედავად ამისა, თითქმის ყველა დარგისათვის საჭიროა სასაწყობო მეურნეობების შექმნა, კვების მრეწველობისათვის კი სამაცივრე საწყობების შექმნა. არსებული ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება ხელს შეუწყობს ამინდთან დაკავშირებული რისკების აღმოფხვრას და ბაზარზე კონკურენტული ბრძოლის მოგებას. ამჟამად კი სეზონურობის ფაქტორის გათვალისწინებით, ვერ ხერხდება სწორი მარკეტინგული არხის გამოძებნა დროსთან მიმართებაში.

აღნიშნული ინფრასტრუქტურა სტიმულს მისცემს და დააზღვევს პოტენციური რისკებისაგან მრეწველობის დარგის წარმომადგენლებს. მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს აგრეთვე სადაზღვევო კომპანიების დაბალი ინტერესი კვების მრეწველობის სფეროსთან მიმართებაში, მოცემული სტრატეგიის რეალიზაცია კი მათ ინტერესს ერთი-ორად გაზრდის.

ხედვა - მრეწველობის დარგის შესაბამისი ინფრასტრუქტურის შექმნა და მოწესრიგება გაზრდის როგორც ინვესტორების ინტერესს მრეწველობის დარგის მიმართ ასევე გამოიწვევს სადაზღვევო ბაზრის განვითარებას.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- ადგილზე (ან მაღალმთიანი აჭარის სივრცეში) სასაწყობო და სამაცივრე მეურნეობების შექმნა, რომელიც ტექნოლოგიურად სწორად აღიჭურვება და დასაწყობებისა და შენახვისათვის ნორმალურ პირობებს შექმნის;
- მუნიციპალურ საკუთრებაში არსებული კაპიტალური შენობა-ნაგებობების მიყვანა იმ კონდიციამდე, რომელიც უზრუნველყოფს მისი დაჩქარებული ამორტიზაციის შეჩერებას;
- საგზაო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება.

მოსალოდნელი შედეგები:

- სასაწყობო და სამაცივრე ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება უზრუნველყოფს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის რისკ-ფაქტორების შემცირებას (ბუნებრივ-კლიმატური რისკების შემცირება);
- გადამამუშავებელი მრეწველობის ხარისხიანი ნედლეულით სტაბილური მომარაგება;
- შემცირებული რისკის საფუძველზე სამეწარმეო ინიციატივების ამაღლება;
- დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნა;
- საინვესტიციო მიმზიდველობის გაზრდა;

- მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული „მიტოვებული“ შენობების სამრეწველო მიზნით გამოყენება, რაც ხელს შეუშლის მისი ამორტიზაციის პროცესს.

- ბუნებრივი რესურსების სამრეწველო დანიშნულებით გამოყენება

მიზანი - მუნიციპალიტეტში ბუნებრივი რესურსების სახით არსებული ეკონომიკური პოტენციალის ათვისება.

პრობლემის აღწერა: შუახევის მუნიციპალიტეტი ფლობს მნიშვნელოვან სამრეწველო მარაგებს ხე-ტყის, სამშენებლო და სამთამადნო ხასიათის რესურსების სახით. ამ რესურსების უმრავლესობა სამრეწველო მოცულობისაა და იმ სიტუაციაში როცა მუნიციპალიტეტში მკვეთრად შეზღუდულია ადგილობრივი შემოსავლები, განსაკუთრებულ დატვირთვას იძენს მათი ათვისება. სამშენებლო რესურსის გამოყენება მცირე მოცულობით და თანაც საკმაოდ ქაოსურად რამდენიმე წელია უკვე მიმდინარეობს, თუმცა ბევრი კარიერი საერთოდ გამოუკვლეველია. არ ხდება ინფორმაციის გავრცელება მათ შესახებ, რაც მნიშვნელოვანი იქნებოდა ინვესტიციების მოზიდვის კუთხით.

ხედვა - ბუნებრივი რესურსები რაციონალური გამოყენება/ათვისება შესაძლებელს გახდის ადგილზე გაიზარდოს არსებული სამრეწველო რესურსის ლიკვიდურობა და განვითარების სტიმულს მისცემს მსუბუქ და მძიმე მრეწველობას. რაც ძალიან მნიშვნელოვანია ზოგადად მუნიციპალიტეტის ქვეყნის საერთო ეკონომიკურ სივრცეში და შრომის გადანაწილების პროცესში ჩართვისათვის.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- რესურსის გამოყენების სოციალურ-ეკოლოგიური ეფექტებისა და რიკების შემფასებელი მუდმივმოქმედი ჯგუფის ჩამოყალიბება და ინფორმაციის განსაჯაროება;
- ბუნებრივი რესურსების ათვისების გარემოზე ზემოქმედების ხარისხის შეფასება, შესაბამისი დასკვნების მომზადება;
- ტყე-კაფვის ზონების იდენტიფიცირება;
- ტყე-კაფვის ზონებში მისასვლელი საგზაო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება;
- მინერალური წყლების საბადოების იდენტიფიცირება;
- მინერალური წყლების მონაცემების შესწავლა და შესაბამისი საინფორმაციო ბაზის შექმნა (მ.შ. თანდართული რუკების სახით);
- ტენდერების გამოცხადება მინერალური წყლის რესურსების ათვისებაზე;
- სამშენებლო ქვების მოპოვების ადგილების იდენტიფიცირება, მისი მონაცემების შესწავლა და შესაბამისი საინფორმაციო ბაზის შექმნა (მ.შ. თანდართული რუკების სახით);
- მადანგამოვლინებითი პოტენციალის ზუსტი აღწერილობების დადება და მათზე მისაწვდომობის გაზრდა;

- ლიცენზიების გაცემის საკითხების მოწესრიგება;
- უკვე არსებული საწარმოების ხელშეწყობა წარმოების გაფართოებისა და ახალი ბაზრების ათვისების კუთხით.

მოსალოდნელი შედეგები:

- დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნა;
- მოსახლეობის შემოსავლების ზრდა;
- წარმოების მოცულობის ზრდის სტიმულირება;
- მუნიციპალიტეტის ცნობადობის ზრდა და სავაჭრო ნიშნის ფორმირება;
- მიგრაციული პროცესების შემცირება;
- მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი ბიუჯეტის შემოსულობების ზრდა.

21.1.4 ტურისტული პოტენციალის ათვისება და განვითარება

ტურიზმის განვითარების სტრატეგია წარმოადგენს კონცეპტუალურ ხედვას გარკვეული ხასიათის აქტივობების განსახორციელებლად, რომელთა რეალიზაცია აუცილებელია შუახვევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის ეფექტური გამოყენებისა და ტურიზმის სხვადასხვა სახეობების განვითარებისთვის.

მდგრადი ტურიზმი ხელს უწყობს ტურიზმის პოზიტიურ ზემოქმედებას ბუნებაზე, კულტურასა და სოციალურ სფეროზე. ტურიზმი ქმნის სამუშაო ადგილებს, როგორც ადგილობრივ ტურიზმის სექტორში, ისე მომიჯნავე სექტორებშიც. ტურიზმის სფეროს განვითარების სტრატეგიების შემუშავება შუახვევის მუნიციპალიტეტისათვის განხორციელდა მდგრადი განვითარების სამი ძირითადი პრინციპის გათვალისწინებით:

1. **ეკოლოგიური მდგრადობა** - უზრუნველყოფს საბაზო ეკოლოგიური პროცესების, ბიომრავალფეროვნების და ბიოლოგიური რესურსების ერთობლივ განვითარებას.
2. **სოციალური და კულტურული მდგრადობა** - უზრუნველყოფს ისეთ მდგრადობას, რომლის დროსაც ადამიანების ცხოვრება, მათი ერთობლივი კულტურა, ღირებულებები ყოველმხრივ დაცულია და კულტურული თვითმყოფადობა კიდევ უფრო მტკიცდება.
3. **ეკონომიკური მდგრადობა** - ტურიზმის განვითარება უზრუნველყოფს მუნიციპალიტეტისათვის რესურს დამზოგავი ეკონომიკური აქტივობების განვითარებას და ეკონომიკურ შედეგებზე პოზიტიურ ზემოქმედებას, რაც თავის მხრივ ზრდის რესურსების ეფექტური გამოყენების და ამ რესურსების მომავალი თაობებისათვის შენარჩუნების გარანტიას. აღნიშნული ფაქტორები განპირობებულია ეკონომიკური აქტივობების სპეციფიკით, რადგანაც ეკონომიკური შემოსავლები რესურსების შენარჩუნება/განვითარებაზეა დამოკიდებული.

ზემოთაღნიშნული პრინციპების გათვალისწინებით, ტურიზმის განვითარება ხელს შეუწყობს შემდეგ პოზიტიურ შედეგების მიღწევას შუახევის მუნიციპალიტეტში:

- შეიქმნება ახალი სამუშაო ადგილები, რაც შეამცირებს უმუშევრობას, ხელს შეუწყობს შრომისუნარიანი მოსახლეობის ადგილზე დამაგრებას;
- ხელს შეუწყობს მცირე ბიზნესის განვითარებას - განვითარდება ადგილობრივი მეურნეობა (სასტუმროები, რესტორნები, სატრანსპორტო სისტემა, სუვენირების წარმოება და ხალხური რეწვა, გიდეების მომსახურება და სხვა);
- განაპირობებს ადგილობრივი საბიუჯეტო შემოსავლების ზრდას;
- ტურიზმის სწორად განვითარებისას შესაძლებელია მთიანმა რეგიონმა შესძლოს თვითდაფინანსება და შეინარჩუნოს ბუნებრივი რესურსები;
- გაიზრდება მოთხოვნა სოფლის მეურნეობის პროდუქციაზე;
- ხელი შეეწყობა იმ მიწების პროდუქტიულად ათვისებას, რომლებიც ნაკლებ ვარგისია სოფლის მეურნეობისათვის.

შუახევის სტრატეგიული განვითარების კონტექსტში, სიტუაციის და რესურსების ანალიზის შედეგად შეიძლება ჩამოვყალიბოთ ტურიზმის სფეროს განვითარების ორი ძირითადი მიმართულება:

ა) რამდენიმე ძირითადი ტურიზმის სახეობა, რომელზეც მოხდება ფოკუსირება;

ბ) დამხმარე სახეობები/აქტივობები, რომლებიც გაამრავალფეროვნებს ტურისტულ პროდუქტს და კიდევ უფრო საინტერესოს გახდის ტურისტულ პაკეტს.

ტურიზმის განვითარება უზრუნველყოფს პოზიტიურ ეკონომიკურ შედეგებს და ეკონომიკური განვითარების ისეთ პროცესებს, რომლებიც ხელს უწყობენ რესურსების ეფექტურ, რაციონალურ გამოყენებას და მომავალი თობებისათვის მის შენარჩუნებას.

ა) ტურიზმის ძირითადი სახეობები

- **ეკო-ტურიზმი** - ეს მიმართულება გულისხმობს შუახევის მუნიციპალიტეტის ბუნებაში დასვენებას. პოტენციური ადგილები - გომარდულის კურორტი, ნიგაზეული, ღომის მთა და ა.შ. ეკოტურიზმი ასევე თავის მხრივ მოიცავს საცხენოსნო ტურიზმის განვითარებასაც;
- **აგრო-ტურიზმი** - შუახევის მუნიციპალიტეტის სოფლებში არსებობს აგრო-ტურისტული ტურების რეალიზაციის მნიშვნელოვანი პოტენციალი. ეს გულისხმობს ერთი ან რამდენიმე დღიანი (რამდენიმე ადგილის მონახულება) ტურის ორგანიზებას, რომლის ფარგლებშიც ტურისტებს შეეძლებათ მონაწილეობა მიიღონ სასოფლო-სამეურნეო საქმეებში, სხვადასხვა ტრადიციული კერძების მომზადებაში და სადაც ამის შესაძლებლობა იქნება ნადირობა-თევზაობაში. ბავშვებისთვის შესაძლებელია სპეციალური პროგრამების შემუშავება, თუ როგორ ხდება რძისა და ყველის მიღება, შინაური ცხოველების ნახვა (ცოცხალი ცხვარი, ძროხა, კურდღელი, ქათმები), სეირნობა ცხენებით.

აგროტურიზმის განვითარებისათვის ხელისშემწყობ ფაქტორებს მიეკუთვნება სოფლის მოსახლეობის ტოლერანტულობა, მიმზიდველი ბუნებრივი სოფლის ლანდშაფტების არსებობა, სოფლის ეთნიკური თავისებურებებისა და მატერიალური კულტურის, ყოფაცხოვრების ელემენტების არსებობა.

- **სამთო-სათხილამურო ტურები** - კურორტი გომარდული. აქ უკვე 2-3 წელია მოქმედებს სამთო-სათხილამურო კურორტი, სადაც უკვე არის სამთო-სათხილამურო ტრასა და სასტუმრო სახლები. ზამთრის პერიოდში საკმაოდ კარგი პოტენციალი აქვს აჭარის და ახლომდებარე რეგიონებიდან ტურისტების მოზიდვის კუთხით.
- **კულტურულ-შემეცნებითი და ეთნოგრაფიული ტურები** - შუახევის მუნიციპალიტეტში არსებობს სხვადასხვა კულტურული ძეგლები როგორცაა - ციხეები (კავიანის, ტაკიძეების და ა.შ.), რამდენიმე თაღოვანი ხიდი, სელიმ ხიმშიაშვილის სახლ-მუზეუმი და ციხის ნანგრევები ნიგაზულში. ძეგლების უმეტესი ნაწილი მიეკუთვნება XI-XIII საუკუნეების ძეგლს. ამასთან, მუნიციპალიტეტი საინტერესოა ეთნოგრაფიული კუთხით და ფოლკლორული ტრადიციებითაც. შესაბამისად ერთ-ერთი საინტერესო მიმართულება იქნება კულტურული/ეთნოგრაფიული ტურ-პროდუქტების დამუშავება და შეთავაზება ტურისტებისთვის. შესაძლებელია ერთდღიანი და ორდღიანი ტურების ორგანიზება.

კულტურულ-შემეცნებითი ტურისტული პროდუქტების შემადგენელ კომპონენტად შეიძლება ასევე განხილული იქნეს შემდეგი:

- **სახალხო დღესასწაულების ჩართვა ტურისტულ პროდუქტებში** - შუახევის მუნიციპალიტეტში არის რამდენიმე საინტერესო სახალხო დღესასწაული - შუამთობა, მარეთობა და ა.შ. დღესასწაულების პერიოდი შეიძლება გამოყენებული იქნეს სხვადასხვა ტურების ფორმირების დროს. მრავალი ადგილობრივი თუ უცხოელი ტურისტისთვის საინტერესო იქნება შუახევის მუნიციპალიტეტში განხორციელებული ტურის ფარგლებში რომელიმე დღესასწაულზე დასწრება.
- **ფოლკლორული ელემენტების ტურისტულ პროდუქტებში ჩართვა** - ადგილობრივი ფოლკლორი - ცეკვა, მუსიკა და ა.შ. შეიძლება განვიხილოთ ასევე ტურისტული პროდუქტის ნაწილად. ამ მხრივ, საჭიროა მუნიციპალიტეტში არსებული ფოლკლორული ანსამბლების, მოცეკვავეების და მუსიკოსების მონაცემთა ბაზის შედგენა და სხვადასხვა ტურების ფარგლებში შესაძლებელია მცირე ფოლკლორული წარმოდგენების ორგანიზება, რაც ტურს კიდევ უფრო საინტერესოს და მრავალფეროვანს გახდის.

ბ) **ტურიზმის დამატებითი სახეობები**, რაც შეავსებს ძირითად სახეობებს და კომპლექსში საინტერესო ტურისტული პაკეტი ჩამოყალიბდება:

- **პილიგრიმული ტურები** - მომლოცველობისთვის ორიენტირებული ტურები და ასევე საექსკურსიო ტურები რელიგიური თემატიკით; ამის საშუალებას იძლევა მუნიციპალიტეტში არსებული ეკლესიები, და ა.შ. ტურ-კომპანიებთან მჭიდრო

თანამშრომლობით შუახვევის მუნიციპალიტეტი შესაძლებელია რომ ჩართული იქნეს სხვადასხვა პილგრიმულ ტურებში.

- **სათავგადასავლო და ექსტრემ ტურიზმი** - ამ კუთხით შესაძლებელია ტურიზმის ალტერნატიული ფორმების ორგანიზება, რაც მოიცავს: ჰელიკოპტერ-ტური - შვეულმფრენებით ტურის ორგანიზება აჭარის მთიანეთში და მათ შორის შუახვევის მუნიციპალიტეტში); ჯიპ-საფარი - მთიან ადგილებში ჯიპ-ტურის ორგანიზება; კვადროციკლების ტური და ა.შ.
 - **საზაფხულო ბანაკები** - სხვადასხვა ინსტიტუტებთან, სკოლებთან აქტიური თანამშრომლობით შესაძლებელია ერთ-ერთი მიმართულება იყოს ახალგაზრდული ბანაკების ორგანიზება მთიან ადგილებში.
 - **სუვენირების და ხალხური რეწვის წარმოების განვითარება** - როგორც წესი, ადგილობრივი სუვენირები, ხალხური რეწვის ნიმუშები, ტრადიციული ნაკეთობები - საკმაო პოპულარულობით სარგებლობს ტურისტებში და გარკვეულწილად ტურისტული პროდუქტის ნაწილადაც შეიძლება განვიხილოთ. ამ კუთხით საჭიროა - მონაცემთა ბაზის ფორმირება მუნიციპალიტეტში არსებული ხალხური რეწვის ოსტატების, სუვენირების მწარმოებლების შესახებ და მათი ხელშეწყობა. ამისთვის - შეიძლება შეიქმნას მიზნობრივი პროგრამები, შეღავათიანი სესხები მცირე მეწარმეობის განვითარებისთვის და ტურისტულ ადგილებში სპეციალური ადგილების მოწყობა სადაც შესაძლებელი იქნება მსგავსი ნაწარმის რეალიზაცია ტურისტებზე.
- **შუახვევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარების გრძელვადიანი სამოქმედო პოლიტიკის/გეგმის შემუშავება და ტურისტული პროდუქტების ფორმირება.**

მიზანი: სტრატეგიის მთავარი მიზანია შუახვევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის პერსპექტიული სახეობების იდენტიფიკაცია და მათი განვითარების გრძელვადიანი სამოქმედო გეგმის შემუშავება.

პრობლემის აღწერა: დღეისათვის შუახვევის მუნიციპალიტეტში ტურისტულ აქტივობები არაორგანიზებულ ხასიათს ატარებს. არ არის განსაზღვრული ტურიზმის განვითარების გრძელვადიანი პრიორიტეტები, არ არსებობს სამოქმედო გეგმა, ნაკლებად არის დამუშავებული სხვადასხვა ტიპის ტურ-პაკეტები.

არსებული მდგომარეობა ართულებს ტურიზმის სფეროს ორგანიზაციული ფორმით ჩამოყალიბებას, სათანადო დონის ორგანიზებული ტურისტული სერვისების შეთავაზებას და განვითარებას.

ხედვა: ტურიზმის განვითარების გრძელვადიანი პრიორიტეტების და სამოქმედო გეგმის ფორმირების მეშვეობით შესაძლებელი გახდება ყველაზე ოპტიმალური ტურისტული მიმართულებების იდენტიფიცირება და ტურიზმის განვითარებისთვის აუცილებელი კონკრეტული ნაბიჯების განსაზღვრა. ეს უზრუნველყოფს ტურიზმის განვითარების

წარმართვას ორგანიზებულად და ეფექტურად. საქმიანობები გაწერილი იქნება დროში, განისაზღვრება მოკლევადიანი და გრძელვადიანი პრიორიტეტები და აქტივობები, შესრულებაზე პასუხისმგებელი პირები/ორგანიზაციები.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის: შუახვევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის სფეროში არსებული მდგომარეობის ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი ტიპის საქმიანობების განხორციელების აუცილებლობა:

- **ტურიზმის განვითარებაზე ორიენტირებული სამუშაო ჯგუფის ფორმირება** - საჭიროა ჩამოყალიბდეს სამუშაო ჯგუფი, რომელშიც შევა ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების წარმომადგენლები, ტურისტული ადგილების თემის წარმომადგენლები და მოწვეული ტურიზმის ექსპერტები. ამ ჯგუფმა უნდა უზრუნველყოს როგორც დეტალური სამოქმედო გეგმის შემუშავება ისე მისი პრაქტიკაში რეალიზაცია.
- **გრძელვადიანი და მოკლევადიანი აქტივობების სამოქმედო გეგმის ჩამოყალიბება** აუცილებელია ზოგადი ტურისტული სტრატეგიის ბაზისზე (რომელიც მოიცავს სიტუაციური ანალიზის შედეგად იდენტიფიცირებული ძირითად სტრატეგიულ მიმართულებებს), ჩამოყალიბდეს ცალსახად განსაზღვრული კონკრეტული ნაბიჯები, რომლებიც უნდა გადაიდგას სამოქმედო გეგმის ცალკეული კომპონენტების განხორციელებისათვის.
- **მიზნობრივი პროგრამების შემუშავება და პრიორიტეტულობის მიხედვით ფინანსირება** სტრატეგიის საფუძველზე. სამოქმედო გეგმის შემუშავების შემდეგ, აუცილებელია შესაბამისი მიზნობრივი პროგრამების შედგენა და მათი რეალიზაციისთვის საჭირო დაფინანსების წყაროების მოძიება (ადგილობრივი, ცენტრალური ბიუჯეტი, დონორი ორგანიზაციები, ინვესტორები და ა.შ.);
- **ტურისტული პროდუქტების ფორმირება** - ზემოჩამოთვლილი ტურიზმის სახეობების პოტენციალის დეტალური ანალიზის საფუძველზე უნდა ჩამოყალიბდეს ტურისტული პროდუქტები მზა სახით (ტურ-პაკეტი, ტურისტული მარშრუტები) რომლის გამოყენებასაც შესძლებს კერძო სექტორი. საჭიროა ფორმირებული იქნეს კომბინირებული ტურები, რაც უფრო მრავალფეროვანს გახდის ტურისტულ პროგრამას. შესაძლებელია სხვადასხვა პერიოდულობის ტურების ორგანიზება - ერთდღიანი, რამდენიმე დღიანი, ერთკვირიანი და ორკვირიანი ტურები. მაგ: ეკოტურისტული, აგრო-ტურისტული და კულტურულ-შემეცნებითი ტურის ელემენტების გაერთიანებით შესაძლებელია საკმაოდ საინტერესო რამდენიმე დღიანი ან ერთკვირიანი ტურის ორგანიზება, რომლის ფარგლებშიც ტურისტები მოინახულებენ კულტურულ ძეგლებს, გაეცნობიან ეთნოგრაფიულ-ფოლკლორულ ტრადიციებს, დაისვენებენ ეკოტურისტულ ადგილებში, გაეცნობიან სოფლის გარემოს.
- ასევე მაღალი ეფექტის მიღება შესაძლებელია შუახვევის ტურების კომბინირებით აჭარის რეგიონის და/ან სხვა რეგიონის/ების ტურ-პროდუქტებთან. მაგ: ზღვაზე დასასვენებლად ჩამოსული ტურისტებისთვის მიზანშეწონილია მაქსიმუმ 1-2 დღიანი ტურის ორგანიზება აჭარის მთიანეთში, სადაც შუახვევი შეიძლება იყოს

ორდღიანი ტურის ნაწილი. ასევე - გოდერძის უღელტეხილიდან ახალქალაქი/ახალციხეს მიმართულებით ცენტრალური მაგისტრალის რეკონსტრუქცია ხელს შეუწყობს ამ მიმართულებით ტურისტების ნაკადის გაზრდას (მაგ: სომხეთიდან მომავალი ტრანსპორტი), რაც შეიძლება გამოყენებული იქნეს ტრანზიტული ტურისტების შუახვევის ტურისტული პოტენციალით დაინტერესებულის. შესაძლებელია ამ ტურისტების ნაწილის დაინტერესება ბათუმში ჩასვლამდე (ან უკან დაბრუნებისას) ერთი დღით (ან თუნდაც ნახევარი დღით) შუახვევში დარჩენით.

- **ტურისტული პაკეტების ფორმირებისთვის დამატებითი აქტივობების განვითარების ხელშეწყობა.**

აქტივობა თავის მხრივ მოიცავს:

- სახალხო დღესასწაულების ორგანიზების გაუმჯობესება და მათ შესახებ ტურისტული კომპანიების ინფორმირება;
- ფოლკლორული ელემენტების ტურისტულ პროდუქტებში ჩართვის მიზნით მუნიციპალური ფოლკლორული ანსამბლების მობილიზება, მცირე ფოლკლორული წარმოდგენების დამუშავება და ტურისტულ კომპანიებისთვის ამ შესაძლებლობების გაცნობა;
- სუვენირების და ხალხური რეწვის წარმოების განვითარების ხელშეწყობის მიზნობრივი პროგრამები - რეგიონში არსებული ხალხური რეწვის ოსტატების და მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის ჩამონათვალის დეტალური ბაზის შექმნა. მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის სარეალიზაციო სავაჭრო ადგილის იდენტიფიცირება (საჭირო შემთხვევაში არსებულის მოდერნიზაცია ან ახლის შექმნა) - ეს შეიძლება იყოს შუახვევის ცენტრში არსებული ტურისტულ-საინფორმაციო ცენტრი.

მოსალოდნელი შედეგები:

- სამუშაო ჯგუფის ფორმირება უზრუნველყოფს დაგეგმვის და განხორციელების პროცესის ეფექტურ კოორდინაციას;
- სამუშაო ჯგუფში უნდა შედგებოდეს თვითმმართველობის ორგანოების, ტურიზმის სფეროს ექსპერტების, თემების და დაინტერესებული ჯგუფების წარმომადგენლებისაგან;
- გრძელვადიანი და მოკლევადიანი დეტალური სამოქმედო გეგმის ფორმირება უზრუნველყოფს ტურიზმის განვითარებისთვის აუცილებელი პრაქტიკული ნაბიჯების ორგანიზებულად, პრიორიტეტულობის მიხედვით თანმიმდევრულ განხორციელებას;

- მიზნობრივი პროგრამების შემუშავება და დაფინანსების წყაროების დივერსიფიცირებით შესაძლებელი გახდება სტრატეგიული გეგმით განსაზღვრული აქტივობების რეალიზაცია, მათ შორის არასაბიუჯეტო ფინანსური რესურსების გამოყენებით, რაც აუცილებელია ტურიზმის განვითარების გეგმის განხორციელებისთვის;
- არსებული ტურისტული რესურსების შესაბამისი ტურ-პროდუქტების ფორმირება, ხელს შეუწყობს ორგანიზებული ფორმის ტურისტული სერვისის შეთავაზებას, კერძო სექტორის ჩართულობის ამაღლებას და შესაბამისად ტურისტების მოზიდვას. ტურ-პაკეტები შეიძლება იქნეს შეთავაზებული როგორც ტურ-კომპანიებისთვის ისე ცალკეული ტურისტებისთვის;

ტურისტული პაკეტების ფორმირებისთვის დამატებითი აქტივობების განვითარების ხელშეწყობა კიდევ უფრო საინტერესოს და მრავალფეროვანს გახდის ტურისტულ პაკეტებს, და გაზრდის ტურისტების დაინტერესების შესაძლებლობებს.

- ტურისტული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება

მიზანი: შუახევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარებისთვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება, რაც გულისხმობს გზების, ტრანსპორტის, კომუნალური სისტემების და ა.შ. მოწესრიგებას, ტურისტების მიღება-განთავსების, დასვენებისა და გართობის ობიექტების მშენებლობა-რეაბილიტაციას.

პრობლემის აღწერა: გარდა ტურისტული რესურსების არსებობისა, ტურიზმის განვითარებისთვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სათანადო ტურისტული ინფრასტრუქტურის არსებობას. როგორც სიტუაციის ანალიზი გვიჩვენებს, ამ ეტაპზე შუახევის მუნიციპალიტეტში არსებული ტურისტული ინფრასტრუქტურა საკმაოდ დაბალ დონეზეა წარმოდგენილი და მოითხოვს მნიშვნელოვან გაუმჯობესებას. ტურისტული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება აუცილებელია როგორც ტურისტების მოზიდვის, ასევე კერძო სექტორის გააქტიურების მიზნითაც.

ხედვა: ტურისტული ინფრასტრუქტურის სხვადასხვა ელემენტების გაუმჯობესება შექმნის სათანადო მატერიალურ-ტექნიკურ ბაზას ხარისხიანი ტურისტული სერვისის შეთავაზებისთვის. აღნიშნული ხელს შეუწყობს ტურისტული კომპანიების დაინტერესებას, დაიწყოთ არსებულ ტურისტულ ადგილებში ტურისტული ჯგუფების ორგანიზებული შემოყვანა. მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაუმჯობესება ასევე დადებითად იმოქმედებს ინდივიდუალური ტურისტების მოზიდვაზე.

აქტივობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის: ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება მოიცავს შემდეგ მიმართულებებს:

- **გზების მოწესრიგება.** გარდა მთავარი მაგისტრალისა, აუცილებელია შიდა გზების, ტურისტულ ძეგლებთან მისასვლელი გზების და ბილიკების მოწესრიგება. ხშირ

შემთხვევაში მოწესრიგებული გზების არ არსებობა მნიშვნელოვანი შემაფერხებელი ფაქტორია ტურისტების გაკრვეული კატეგორიისთვის;

- **საგზაო ნიშნები.** აუცილებელია თანამედროვე სტანდარტების გზის მანიშნებლები ფირნიშების დადგმა, რომელიც შესრულებული იქნება ორ ენაზე (ქართულ-ინგლისური). ამასთან, მსგავსი ნიშნები უნდა იყოს როგორც მთავარ მაგისტრალზე ისე შიდა გზებზეც, ტურისტებისთვის ორიენტაციის გამარტივებისათვის;
- **ტურისტულ-საინფორმაციო დაფები (მასზე დატანილი ტურისტული რუკით).** აუცილებელია საინფორმაციო დაფების რამდენიმე საკვანძო ადგილზე განთავსება (მაგ: შუახევის ცენტრი და ა.შ.), რაც ხელს შეუწყობს ტურისტებს ადგილზე ორიენტაციაში და ამავე დროს ექნება საინფორმაციო/სარეკლამო დანიშნულებაც;
- **საინფორმაციო აბრები.** კულტურულ-ისტორიულ ძეგლებთან საჭიროა ორენოვანი საინფორმაციო აბრების/დაფების განთავსება, რომელიც გარკვეულ ინფორმაციას იძლევა ამ ძეგლების შესახებ;
- **სანიტარულ-ჰიგიენური პირობების უზრუნველყოფა.**
 - ნაგვის ყუთები ტურისტულ ადგილებში - აუცილებელია ძირითად ტურისტულ ადგილებში;
 - ეკო-ტუალეტები/საპირფარეშოების მოწესრიგება - მეტად მნიშვნელოვანი პრობლემაა და აუცილებელია მისი მოგვარება. საჭიროა მთავარ მაგისტრალზე, მნიშვნელოვან ტურისტულ ადგილებსა და კულტურულ-ისტორიულ ძეგლებთან თანამედროვე სტანდარტების საზოგადოებრივი საპირფარეშოების მოწყობა, ხოლო იმ ადგილებში, სადაც შეუძლებელია სტაციონალური საპირფარეშოების მშენებლობა და ფუნქციონირება, ეკო-ტუალეტების განთავსება.
- **ტრანსპორტი.** ამჟამად არსებული, მოძველებული და გაუმართავი სამარშრუტო ტაქსების ჩანაცვლება ახალი სატრანსპორტო საშუალებებით, რაც მგზავრობას უფრო კომფორტულს გახდის;
- **განთავსების ობიექტები.** ტურისტების მოზიდვისა და განთავსებისათვის აუცილებელია ადგილობრივი ტრადიციების შესაბამისი სახლების ქსელის განვითარება და მსგავსი, მცირე ტიპის რამდენიმე სასტუმრო სახლის მთავარ მაგისტრალზე განთავსდება. განთავსების ობიექტების მოწესრიგების მიმართულებით, საჭიროა ერთის მხრივ მუნიციპალიტეტში არსებულ სხვადასხვა ტურისტულ ადგილებში სასტუმრო სახლების/კოტეჯების ქსელის განვითარების ხელშეწყობა კერძო ინვესტიციების მოზიდვის/დაინტერესების მეშვეობით. მეორეს მხრივ კი, გარდა ახალი კოტეჯების/სასტუმრო სახლების მშენებლობისა გათვალისწინებული უნდა იქნეს შესაბამის ტურისტულ ადგილებში ადგილობრივი მოსახლეობის (ვინც დაინტერესებულია ტურისტების მიღებით) სახლების გამოყენებაც ტურისტული მიზნებით. ამისთვის საჭიროა

სახელმწიფოს/დონორების მხრიდან გარკვეული ფინანსური დახმარება, რომ სახლებს დაუბრუნდეს ტრადიციული ისტორიული, არქიტექტურული იერსახე, როგორც ექსტერიერის, ასევე ინტერიერის მხრივ. მსგავს კერძო ტიპის სასტუმრო სახლებს აუცილებლად უნდა ქონდეს შემდეგი ელემენტები - ცალკე საძინებელი ტურისტებისთვის, საშხაპე და საპირფარეო.

- **კვების ობიექტები.** მთავარ მგაგისტრალზე და ტურისტულ ადგილებში რამდენიმე რესტორნის ან კაფეს გაკეთება, მიზანშეწონილია მათი დიზაინის ტრადიციულ სტილში გადაწყვეტა.
- **საპინკიკე და კემპინგის ადგილების კეთილმოწყობა.** მნიშვნელოვან ტურისტულ ადგილებში (გომარდული, ჩირუხი, ღომის მთა და ა.შ.) კემპინგის და პინკინის ორგანიზებისთვის აუცილებელი მინიმალური ინფრასტრუქტურის შექმნა. ეს გულისხმობს - საპინკიკე ადგილებში ხის მაგიდების და სკამების გაკეთება, კემპინგისთვის ადგილების გამოყოფა სადაც იქნება ასევე საშხაპეები, ნაგვის ჩასაყრელი ურნები და ა.შ. ასევე კარგია თუ რამდენიმე ადგილას მაგ: შუახევის ცენტრში ან გომარდულში ორგანიზებული იქნება კემპინგისთვის საჭირო მოწყობილობის არენდის სერვისი.
- **ტურისტული საინფორმაციო ცენტრის გაუმჯობესება.** მიზანშეწონილია არსებული ტურისტულ-საინფორმაციო ცენტრის მოდერნიზაცია, რაც გულისხმობს შემდეგს:
 - ვიზუალური მხარის გაუმჯობესება - აქცენტი გაკეთდეს ადგილობრივი რეგიონისთვის დამახასიათებელ დიზაინზე;
 - რეალური და ზუსტი საინფორმაციო ბაზის ფორმირება - ტურისტს უნდა შეეძლოს მიიღოს ამომწურავი ინფორმაცია რეგიონის, მარშრუტების, სასტუმრო სახლების, მთის კულტურისა და ყოფის შესახებ;
 - ცენტრების მომსახურების სახეობების გამრავალფეროვნება -საჭიროების შემთხვევაში ტურისტს უნდა შეეძლოს დაიჭიროს ცხენი, კარავი ან საძილე ტომარა, მომეზნოს გამყოლი, შეიძინოს ადგილობრივი პროდუქტები და ადგილობრივი რეწვის ნიმუშები: ნაქსოვი, ნაქარგი, ჭედური, ხის საოჯახო ნაკეთობები და ა. შ. ცენტრის თანამშრომლები უნდა ფლობდნ სალაპარაკო დონეზე მაინც 1-2 უცხო ენას. ცენტრის შენობაზე უნდა იყოს აბრა/საინფორმაციო აბრა - სადაც მითითებული იქნება საკონტაქტო ტელეფონი/ელ.ფოსტა იქ მომუშავე თანამშრომლების, რათა ნებისმიერ ტურისტს თუნდაც არასამუშაო საათებში შეეძლოს საჭირო ინფორმაციის მიღება.

მოსალოდნელი შედეგები:

- გაუმჯობესდება შიდა გზების სისტემა;
- მოწესრიგდება სატრანსპორტო სისტემა;

- მოწესრიგდება კომუნალური სისტემა;
- საგზაო ნიშნების, ტურისტულ საინფორმაციო დაფები და საინფორმაციო განთავსება ხელს შეუწყობს ტურისტების ინფორმირებას საინტერესო ტურისტული ადგილების შესახებ;
- გზებზე და ტურისტულ ადგილებში ნაგვის ყუთების, საპირფარეშოების მოწესრიგება მნიშვნელოვანად გააუმჯობესებს ეკოლოგიურ სისუფთავის და ტურისტებისთვის საჭირო ნორმალური სანიტარულ-ჰიგიენური პირობების დაცვას;
- ტურისტული საინფორმაციო ცენტრის საქმიანობის გაუმჯობესება ხელს შეუწყობს ტურისტების ინფორმირების გაუმჯობესებას და დამატებითი სერვისების მიწოდებას;
- ტურისტებისთვის აუცილებელი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის ჩამოყალიბება (სასტუმრო სახლები, კვების ობიექტები, კემპინგი/საპიკნიკე ადგილები) მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს ტურისტებისთვის საჭირო დასასვენებელი ინფრასტრუქტურას და პოზიტიურად იმოქმედებს ტურისტების დაინტერესების გაზრდაზე;
- გაუმჯობესებული ინფრასტრუქტურა კიდევ უფრო საინტერესოს გახდის ტურისტებისთვის შუახვევის მუნიციპალიტეტში დასვენებას, რაც თავის მხრივ გაზრდის დასვენების ხანგრძლივობას.

- კვალიფიციური კადრების ფორმირება ტურისტულ სექტორისათვის

მიზანი: შუახვევის მუნიციპალიტეტში მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადება ტურისტული სერვისების ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით.

პრობლემის აღწერა: ტურიზმის შემდგომი განვითარება დამოკიდებულია შესაბამისი დონის ტურისტული სერვისების ფორმირებაზე, რის მთავარ წინაპირობასაც ტურიზმის სფეროში კვალიფიციური კადრების არსებობა წარმოადგენს. შუახვევის მუნიციპალიტეტში დღეისათვის კვალიფიციური კადრების დეფიციტია - არ არსებობს კადრები, ვინც კარგად იცნობს ტურისტული სერვისების სპეციფიკას, ტურისტული ბიზნესის მართვის თავისებურებებს და ა.შ. არსებული მდგომარეობა სერიოზულ პრობლემას ქმნის ტურიზმის შემდგომი განვითარების კუთხით. შესაბამისად, აუცილებელია მიზანმიმართული აქტივობების განხორციელება ტურიზმის სფეროში კადრების მომზადებისთვის.

ხედვა: შუახვევის მუნიციპალიტეტში კვალიფიციური კადრების მომზადება ხელს შეუწყობს ტურისტული სერვისების გაუმჯობესებას, რაც თავის მხრივ კიდევ ერთი დამატებით პოზიტიური ფაქტორი იქნება ტურიზმის განვითარებისა და ტურისტების

მოზიდვისათვის. პროგრამა ხელს შეუწყობს ასევე ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ ტურისტული ბიზნესის ორგანიზების შესახებ საჭირო ცოდნის მიღებას, რის შედეგადაც ისინი შეძლებენ ტურიზმის სფეროში მცირე ბიზნესის წამოწყებას. საბოლოო ჯამში კი ეს ყველაფერი ხელს შეუწყობს სოციალურ-ეკონომიკური ფონის გაუმჯობესებას დასაქმების ზრდის და ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების ხარჯზე.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის: ტურიზმის განვითარებისათვის უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია შესაბამისი სერვისის დონის შეთავაზება ტურისტებისთვის, რაც თავის მხრივ პირდაპირ კავშირშია კვალიფიციური კადრების არსებობასთან. ამ კუთხით მიზანშეწონილია შემდეგი აქტივობების განხორციელება:

- კადრების მომზადება/ტრენინგი - შესაბამისი სასწავლო პროგრამის განხორციელება, რომლის ფარგლებშიც არსებული გესტჰაუზების მფლობელებისთვის და ტურიზმის სფეროთი დაინტერესებული ახალგაზრდებისთვის ჩატარდება ტურისტულ სერვისის სფეროში მოკლევადიანი, პრაქტიკული ხასიათის ტრენინგები და მოხდება მათი გიდებად მომზადება და ტურისტული მომსახურებისთვის საჭირო უნარ-ჩვევების შესწავლა;
- ტრადიციული-ეთნოგრაფიული უძველესი ხელობების აღდგენა - მაგ. მეთურნეობა, მედურგლეობა, ქსოვილის დამზადება, ფარდაგებისა და ხალიჩების მოქსოვა, თექის დამზადება და სხვა. რისთვისაც აუცილებელია ადგილზე ახალგაზრდებისთვის სასწავლო კურსების ორგანიზება.
- შუახევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარების კოორდინატორის შტატის შექმნა - აუცილებელია მინიმუმ 1 ან 2 საშტატო ერთეულის შექმნა, რომლებიც კოორდინაციას გაუწევდნენ ყველა იმ საქმიანობას, აქტივობას, შეხვედრებს და ა.შ., რაც დაკავშირებულია ტურიზმის განვითარებასთან. ტურიზმის კოორდინატორი იქნებოდა შუალედური რგოლი - ადგილობრივ თვითმმართველობას, კერძო სექტორს, მედიას, მოსახლეობას და სხვა სტეიქჰოლდერებს შორის.

მოსალოდნელი შედეგები

- შუახევის მუნიციპალიტეტში მომზადდება კვალიფიციური კადრები ტურისტული სერვისის სფეროში;
- გაუმჯობესდება ტურისტული სერვისის ხარისხი;
- ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ ტურისტული ბიზნესის მართვის თავისებურებების გაცნობა დაეხმარება მათ ბიზნეს აქტივობების წამოწყებაში;
- ტრადიციული-ეთნოგრაფიული ხელობების შენარჩუნება-აღდგენა დამატებით საინტერესო კომპონენტს შექმნის ტურისტებისთვის;
- ტურიზმის განვითარების კოორდინატორის შტატის შექმნა მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს ტურიზმის განვითარების პროგრამების ეფექტურ კოორდინაციას, რაც აუცილებელია სათანადო შედეგების მისაღწევად.

- ტურისტული პოტენციალის პრომოუშენი და სარეკლამო-საინფორმაციო საქმიანობის სამოქმედო გეგმა

მიზანი: შუახევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის აქტიური პრომოუშენი ეფექტური მარკეტინგულ-სარეკლამო გეგმის შემუშავების და რეალიზაციის გზით.

პრობლემის აღწერა: ტურიზმის შემდგომი განვითარებისთვის, გარდა ტურისტული პროდუქტის ფორმირების, შესაბამისი ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბების და სათანადო ტურისტული სერვისის შეთავაზებისა, აუცილებელია აქტიური სარეკლამო-საინფორმაციო კამპანიის განხორციელება. როგორც არსებული სიტუაციის ანალიზი გვიჩვენებს, შუახევის ტურისტული პოტენციალის შესახებ საკმარისი ინფორმაციას არ ფლობენ არც ტურისტული კომპანიები და არც პოტენციური ტურისტები (როგორც ადგილობრივი ისე უცხოელი).

ხედვა: შუახევის მუნიციპალიტეტის შესახებ საინფორმაციო-სარეკლამო მასალების შექმნა, ეფექტური საინფორმაციო-სარეკლამო კამპანიის დაგეგმვა (ტრადიციული მედია და ინტერნეტ/სოციალური მედია) და რეალიზაცია უზრუნველყოფს მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის აქტიურ რეკლამირებას, პოტენციური ტურისტების და სტეიქჰოლდერების ინფორმირებას ტურისტული პროდუქტების შესახებ. ეს კი თავისი მხრივ მნიშვნელოვან გავლენას იქონიებს შუახევის, როგორც ტურისტული ის იმიჯის ფორმირებაზე, ტურისტების მოზიდვაზე და კერძო სექტორის (ტურკომპანიები, ინვესტორები) დაინტერესებაზე.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისთვის: ტურისტული პოტენციალის პრომოუშენის და რეკლამირების გეგმა მოიცავს შემდეგ ძირითად ელემენტებს:

- **სარეკლამო/PR სტრატეგია** - შუახევის შესახებ შემდეგი სახის პრეზენტაციების მომზადება:
 - **ვიდეო-პრეზენტაცია** - რამდენიმე წუთიანი ვიდეო-რგოლის დამზადება, რომელიც სრულად ასახავს შუახევის ტურისტულ პოტენციალს;
 - **Power point პრეზენტაცია** - პრეზენტაცია ფოტოებით/ტექსტებით მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის შესახებ;
 - **ფოტო-ბანკის ფორმირება** - შუახევის მუნიციპალიტეტში არსებული ტურისტული ადგილების შესახებ გადაღებული ფოტო-კოლექციის ფორმირება. ფოტოები შეიძლება გამოყენებული იქნეს მრავალი დანიშნულებით - ვებ-გვერდისათვის, Power point პრეზენტაციებისათვის, სოციალურ ქსელებში განთავსებისათვის და ა.შ. ფოტო-კოლექციის ფორმირებისთვის მიზანშეწონილია შესაბამისი ფოტო-კონკურსის ორგანიზება, რომელშიც მონაწილეობას მიიღებენ ფოტოგრაფები როგორც აჭარის, ისე საქართველოს სხვა რეგიონებიდან. ფოტო-კონკურსი შესაძლებელია მოიცავდეს ნომინაციას რამდენიმე მიმართულებით - ტურისტული ადგილები, პეიზაჟები და პორტრეტების ტიპის ფოტოები. ფოტოკონკურსის ფარგლებში მიზანშეწონილია პოპულარულ ქართულ ფოტოსაიტებთან (მაგ: www.boke.ge, www.graf.ge) თანამშრომლობა.

- ტურისტული ბუკლეტების და სამარშრუტე რუკების მომზადება - შუახევის მუნიციპალიტეტის შესახებ რამდენიმე-ენოვანი (ქართული-ინგლისური-რუსული-თურქული) ბუკლეტების მომზადება. ბუკლეტების მომზადება უნდა მოხდეს უცხოური ანალოგების გათვალისწინებით. როგორც წესი, სოფლის ტურიზმის სარეკლამო მასალები უხვად არის ილუსტრირებული გლეხის კარმიდამოს ამსახველი ფერადი ფოტოებით, მიმღები მუნიციპალიტეტის შესახებ ვრცელი ინფორმაციით, განსაკუთრებით ადათ-წესებისა და ტრადიციების შესახებ. მომზადებული საინფორმაციო-სარეკლამო მასალები ფართოდ უნდა გავრცელდეს ტურისტულ კომპანიებს, ტურიზმის დეპარტამენტის საინფორმაციო ცენტრებს შორის და ტურისტულ გამოფენებზე.
- **PR აქტივობები** - გარდა სარეკლამო მიმართულებისა, საჭიროა შესაბამისი PR აქტივობების ორგანიზაცია, რაც გულისხმობს შემდეგს:
 - რამდენიმე ადგილობრივ ან ცენტრალურ ჟურნალ-გაზეთებთან თანამშრომლობა შუახევის ტურისტული ადგილების შესახებ საინფორმაციო-საინფორმაციო სტატიების გამოქვეყნების მიზნით. მაგ: გაზეთი „აჭარა“, „ბათუმელები“, ტურისტული გამოცემა „ტურიზმი და დასვენება“ (www.davisvenot.ge);
 - სხვადასხვა ტიპის გამოფენებზე (ტურისტული და ა.შ.) პრეზენტაციების წარდგენა შუახევის მუნიციპალიტეტის შესახებ;
 - საგანმანათლებლო დაწესებულებებში პრეზენტაციების ორგანიზება შუახევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული ადგილების პოპულარიზაციის მიზნით.
- **ინტერნეტ მარკეტინგი/სოციალური მედია მარკეტინგის სტრატეგია.**

დღეისათვის ტურიზმის სფეროში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება მარკეტინგის და სარეკლამო/საინფორმაციო მიმართულებით ინტერნეტის და სოციალური მედიის გამოყენებას. სოციალურ ქსელებში (Facebook, Twitter, YouTube, და სხვ.) ადამიანთა რაოდენობა დღითიდღე მატულობს. სოციალური ქსელი facebook დღესდღეობით საქართველოში ყველაზე პოპულარული ვებ-სივრცეა და პოპულარულ საიტებს შორის პირველ ადგილს იკავებს. ზოგადად facebook ინფორმაციის მიღება-გაცემასა და საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაში უდიდეს როლს თამაშობს. 2011 წლის ივნისის მონაცემების მიხედვით, facebook-ის საქართველოში დარეგისტრირებულ მომხმარებელთა საერთო რაოდენობა 615'960 იუზერს შეადგენს. მსოფლიო მასშტაბით კი საერთო ჯამში სოციალური ქსელი 700 მილიონზე მეტ მომხმარებელს ითვლის. აქედან 300 მილიონი ადამიანი ყოველდღიურად შემოდის ქსელში. შესაბამისად, მიზანშეწონილია შუახევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის შესახებ სრული ინტერნეტ/სოციალური მედია მარკეტინგის პაკეტის შექმნა, რაც გულისხმობს შემდეგს:

- ვებ-გვერდი. რამდენიმე ენოვანი (ქართული, ინგლისური, რუსული) ტურიზმზე ორიენტირებული ვებ გვერდის შექმნა, რომელიც ასახავს შუახვევის ტურისტულ პოტენციალს და წარმოდგენილი იქნება ტურისტებისთვის საჭირო ყველა ტიპის ინფორმაცია;
- Facebook გვერდი - ფეისბუქზე შუახვევის ტურისტული პოტენციალის ამსახველი გვერდის არსებობა სოციალური მედია მარკეტინგის აუცილებელი კომპონენტია. მომხმარებლები, რომლებიც „დაალაიქებენ“ ფეისბუქის გვერდს (ანუ გახდებიან ე.წ. „გვერდის ფანი“) თავის ფეისბუქ გვერდის კედელზე მიიღებენ ინფორმაციას მის მიერ მოწონებული გვერდებიდან. შესაბამისად, რაც მეტი „ფანი“ ჰყავს გვერდს - სიახლე მით უფრო მეტ ადამიანს მიეწოდება. ამასთან საინტერესო სიახლეებს, ფოტოებს, ვიდეო-მასალას ადამიანები როგორც წესი თავის მეგობრებსაც უზიარებენ და შესაბამისად საკმაოდ ბევრი ადამიანი ნახულობს. გამოქვეყნებულ ნებისმიერ მასალას (ფოტო, ვიდეო თუ ტექსტურს) იღებს იგივე პრიორიტეტით, რასაც თავისი მეგობრებისგან. ეს ხელს შეუწყობს ასევე პოტენციურ ტურისტებთან/მომხმარებელთა პირდაპირი კონტაქტის განვითარებას - მათი მოსაზრებების, შენიშვნის გათვალისწინებას.
- Flickr - ფოტოალბომის შექმნა პოპულარულ ფოტო-საიტზე Flickr-ზე. ესეც ერთგვარი დამატებითი საშუალებაა ფოტოების განთავსების მეშვეობით პოტენციური ტურისტების დაინტერესებისთვის.
- Youtube - შუახვევის შესახებ ოფიციალური Youtube არხის მომზადება, სადაც განთავსდება როგორც ოფიციალური პრომო-ვიდეო რგოლები, ასევე შუახვევის შესახებ სატელევიზიო გადაცემების ვიდეო-რგოლები, ტურისტების ან მოყვარულების მიერ გადაღებული საინტერესო ვიდეო-მასალები და ა.შ.
- ბლოგი - შუახვევის შესახებ ინტერნეტ-ბლოგის (ინტერნეტ ჟურნალი/დღიური) შექმნა. ტურისტული პოტენციალის შესახებ მოხდება პოსტების/სტატიების გამოქვეყნება (თანდართული ფოტო-ვიდეო მასალებზე ბმულების მითითებით). ეს ხელს შეუწყობს ერთგვარი ვირტუალური „ქომუნითის“ (ჯგუფის) ფორმირებას და ინფორმაციის გავრცელებას. ამ მიზნით ეფექტური იქნება რომელიმე პოპულარული ქართველი ბლოგერის გარკვეული პერიოდით ჩართულობა ბლოგის პოპულარიზაციის მიზნით.

სოციალური მედია მარკეტინგის საკითხი კრიტიკული მნიშვნელობისაა შემდეგი მიზეზის გამო: ტურისტული პროდუქტები, როგორც არამატერიალური პროდუქტი, შეუძლებელია შეფასებული იქნეს მის გამოყენებამდე. შესაბამისად, ტურისტებისთვის გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, ძალიან მნიშვნელოვანია მოცემული ტურისტული პროდუქტის სხვა მომხმარებლების შეფასებები. სოციალური მედია ხელს უწყობს მომხმარებლებს შორის ტურისტულ პროდუქტების შესახებ მოსაზრებების და შეფასებების გაზიარებას. ამ ურთიერთობებმა შეიძლება არ მიგვიყვანოს გაყიდვების უცებ გაზრდამდე, მაგრამ რადგანაც ნდობა, იმიჯი იზრდება ამ ინდუსტრიაში

პოზიტიური ურთიერთობების ფორმირების საშუალებით, გარკვეული პერიოდის შემდეგ მოხდება ახალი ტურისტული ადგილების მიმართ დაინტერესების ზრდა. სხვადასხვა სოციალური არხების აქტიური გამოყენება (Facebook, Twitter, Youtube, Blogs და ა.შ), კარგად დაგეგმილ მარკეტინგულ სტრატეგიასთან კომბინაციაში, წარმატების მნიშვნელოვანი საფუძველი იქნება შუახევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული ადგილების შესახებ პოზიტიური ინფორმაციის გავრცელების, დაინტერესების და პოზიტიური/მიმზიდველი იმიჯის ფორმირების საქმეში.

- **საინფორმაციო/მონაცემთა ბაზის ფორმირება**

საქმიანობის ფარგლებში უნდა განხორციელდეს შუახევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმთან დაკავშირებული ობიექტების და სერვის პროვაიდერების შესახებ საინფორმაციო ბაზის ჩამოყალიბება, რაც უზრუნველყოფს მაქსიმალურად დეტალური მონაცემების მოგროვებას, ისეთ მიმართულებებზე, როგორცაა:

- სასტუმრო ობიექტები/სასტუმრო სახლები „გესთჰაუზები“;
- რესტორნები;
- ტურ-გიდები;
- ფესტივალები და სახალხო დღესასწაულები;
- მნიშვნელოვანი სამთავრობო, კერძო და საზაგადოებრივი დანიშნულების ორგანიზაციები (მათ შორის - ბანკები, საავადმყოფოები, მაღაზიები და ა.შ.);
- ტურისტებისთვის საჭირო ყველა სახის სხვა ნფორმაცია.

მონაცემთა ბაზა განთავსებული უნდა იქნეს ინტერნეტ-გვერდზე და გამოცემული ბეჭდური სახით.

- **საზოგადოებრივი ინფორმირების კამპანიის წარმოება.**

მუნიციპალიტეტში ტურიზმის სფეროს განვითარება წარმოუდგენელია მოსახლეობის ფართო მასების მონაწილეობის გარეშე. შესაბამისად, მათი ჩართულობის მიღწევის მიზნით აუცილებელია მოსახლეობის ინფორმირებულობისა და ცოდნის დონის ამაღლება ტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხზე.

საინფორმაციო კამპანია უნდა წარიმართოს ორი ძირითადი მიმართულებით:

- ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ტურიზმის განვითარების სტრატეგიის, მისი რეალიზაციის მეთოდების და მოსალოდნელი შედეგების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება. კამპანია გულისხმობს ტურისტული პოტენციალის მქონე ადგილებში ადგილობრივ მოსახლეობასთან შეხვედრების ორგანიზებას, რომლის დროსაც მოხდება დეტალური ინფორმაციის მიწოდება - თუ რა იგეგმება ტურიზმის განვითარების კუთხით შუახევის მუნიციპალიტეტში, როგორ არის შესაძლებელი მოსახლეობის ჩართვა ტურიზმის სფეროში, რა დადებითი შედეგები მოყვება ამ დარგის განვითარებას შემოსავლების ზრდის და დასაქმების კუთხით, რა მიზნობრივი პროგრამები იგეგმება ადგილობრივი თუ რეგიონალური მთავრობის

მიერ კადრების გადამზადების ან მცირე ბიზნესის ხელშეწყობის კუთხით და სხვა ინფორმაცია;

- ეკოლოგიურ საკითხებზე საზოგადოებრივი ინფორმირების კამპანია (Public awareness campaigns). კამპანიის ფარგლებში უნდა ჩატარდეს საგანამანათლებლო შეხვედრები ეკოლოგიის დაცვის, ბუნების დანაგვიანების პრობლემების, ტურიზმის განვითარებაზე ეკოლოგიური მდგომარეობის გავლენის შესახებ და ა.შ.;

კამპანიის ფარგლებში მიზანშეწონილია ერთგვარი „დასუფთავების“ აქციების პერიოდული ორგანიზება ტურისტულ ადგილებში, რომელიც მიმართული იქნება საყოფაცხოვრებო ნარჩენებით ბუნების დანაგვიანების წინააღმდეგ.

- **ტურისტულ გამოფენებში მონაწილეობა.**

მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის პოპულარიზაციის მიზნით უნდა განხორციელდეს სხვადასხვა ტურისტულ გამოფენებში მონაწილეობა, მათ შორის - თბილისში და ბათუმში ორგანიზებულ საერთაშორისო ტურისტულ გამოფენებში. უცხოეთში ორგანიზებულ გამოფენებში მონაწილეობა დიდ ფინანსურ დანახარჯებთან არის დაკავშირებული და ნაკლებად რეალიზებადია, თუმცა შესაძლებელია აჭარის ა.რ. ტურიზმის და კურორტების დეპარტამენტთან თანამშრომლობა საერთაშორისო გამოფენებზე შუახვევის მუნიციპალიტეტის წარდგენისათვის.

მოსალოდნელი შედეგები :

- შეიქმნება შუახვევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის ამსახველი ელექტრონული და ბეჭდვითი საინფორმაციო-სარეკლამო მასალები;
- აქტიური სარეკლამო/მარკეტინგული გეგმა უზრუნველყოფს არსებული ტურისტული პოტენციალის წარმოჩენას და პრომოუშენს როგორც ადგილობრივ ისე საერთაშორისო ბაზარზე;
- ჩამოყალიბდება ინტერნეტ სივრცეში და სოციალური მედიაში შუახვევის ტურისტული ადგილების შესახებ ინფორმაციის გავრცელებისა და ტურისტული პროდუქტების პრომოუშენის პრაქტიკა, რაც უზრუნველყოს ინფორმაციის გავრცელებისა და უკუკავშირის მაღალეფექტური მექანიზმების ამოქმედებას;
- გაიზრდება შუახვევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარების სტრატეგიის საინფორმაციო უზრუნველყოფის ხარისხი. მუნიციპალიტეტის შესახებ ინფორმაცია მიეწოდება ყველა შესაძლო დაინტერესებულ მხარეს - კერძო სექტორი/ტურ-კომპანიები, ტურისტები, სტუდენტები, მედია და ა.შ., რაც გამოიწვევს მუნიციპალიტეტის ცნობადობის ამაღლებას და მათ დაინტერესებას შუახვევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალით.

- **თანამშრომლობა სხვადასხვა სტეიქჰოლდერებთან**

მიზანი: შუახევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის ეფექტური გამოყენების და ტურიზმის განვითარებისთვის საჭირო აქტივობების განხორციელების მიზნით სხვადასხვა სტეიქჰოლდერებთან აქტიური თანამშრომლობა და მათი ჩართულობის უზრუნველყოფა.

პრობლემის აღწერა: არსებულ ეტაპზე, მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარების ერთ-ერთი შემაფერხებელი ფაქტორია სტეიქჰოლდერებთან თანამშრომლობის ნაკლებობა. ტურიზმის განვითარება მოითხოვს აქტიურ თანამშრომლობას სხვადასხვა მხარეებთან - რეგიონალური/ცენტრალური მთავრობა, ბიზნეს სექტორი, ადგილობრივი მოსახლეობა და ა.შ., რაც ამ ეტაპზე არ მიმდინარეობს, ან მიმდინარეობს განცალკევებულად, მხოლოდ ერთ ან ორ სტეიქჰოლდერებთან.

ხედვა: თანამშრომლობის გააქტიურება სხვადასხვა ორგანიზაციებთან, და მათი ჩართულობის დონის ამაღლებით შუახევის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარებაზე ორიენტირებული აქტივობების და პროგრამების განხორციელება.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისთვის:

ბიზნეს სექტორთან თანამშრომლობა. ტურიზმის სფეროს განვითარებისა და ტურისტების მოზიდვისათვის აუცილებელია მჭიდრო თანამშრომლობა ბიზნეს სექტორის იმ წარმომადგენლებთან, რომლებსაც გააჩნიათ შესაბამისი რესურსები (მატერიალური, ფინანსური, ორგანიზაციული) და შეუძლიათ დადებითი გავლენა იქონიონ შუახევის მუნიციპალიტეტში ტურისტების მოზიდვაზე და ტურისტული სფეროს განვითარებაზე. ბიზნეს სექტორის ეს სეგმენტი მოიცავს ტურისტულ კომპანიებს და ტურისტულ ასოციაციებს, საბანკო სექტორს, საინვესტიციო კომპანიებს და ა.შ. ბიზნეს სექტორთან თანამშრომლობის გაღრმავებისათვის უნდა განხორციელდეს:

- ამომწურავი ინფორმაციის მიწოდება ტურ-კომპანიებისთვის ტურისტული ადგილების, ტურისტული ობიექტების შესახებ;
- ტურ-კომპანიებისთვის ინფო-ტურების ორგანიზება. რამოდენიმე დღიანი ინფო-ტური, რომლის ფარგლებშიც მოხდება ტურისტული ადგილების დეტალური მონახულება, საოჯახო სასტუმროებთან დაკავშირება და ა.შ.
- გარკვეული შეღავათების დაწესება. მაგ. ადგილობრივი მოსაკრებლების გაუქმება გარკვეულ ტურისტულ ობიექტებზე კონკრეტული პერიოდისთვის;
- საბანკო სექტორთან თანამშრომლობა/მოლაპარაკება შუახევის მუნიციპალიტეტში ტურისტულ სფეროში სხვადასხვა მცირე ბიზნეს პროექტების (სასტუმრო სახლები, ტურისტული სერვისების ორგანიზება) განხორციელებისთვის კრედიტების გაცემის შესახებ.

სამთავრობო სექტორთან თანამშრომლობა - აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობა, საქართველოს რეგიონალური განვითარების სამინისტრო.

- **აჭარის არ განათლებისა და კულტურის სამინისტრო** - შუახევის და/ან მის მოსაზღვრე მუნიციპალიტეტებში ტურიზმსა და მასთან მომიჯნავე დარგებში კადრების მომზადება-გადამზადების ინსტიტუციონალური საფუძვლის ჩმოყალიბება;
- **ტურიზმის დეპარტამენტი** - მჭიდრო თანამშრომლობა მარკეტინგის, პრომოუშენის, საინფორმაციო-სარეკლამო მასალების, ინფო და პრეს ტურების მომზადების, გამოფენების ორგანიზების მიმართულებით.

უნივერსიტეტები - აჭარის და საქართველოს სხვა რეგიონებში არსებულ უნივერსიტეტებთან თანამშრომლობა სტუდენტების მოზიდვისათვის.

- **პრეზენტაციების ორგანიზება** - შუახევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის, ტურისტული ადგილებისა და მარშრუტების შესახებ;
- **უნივერსიტეტებთან ერთობლივად სხვადასხვა ტიპის აქტივობების დაგეგმვა შუახევის მუნიციპალიტეტში** - ფოტო-გადაღება/ფოტო-კონკურსი, სტუდენტური კონფერენციები უნივერსიტეტების შესაბამისი სპეციალობის სტუდენტებისთვის (მაგ. ტურიზმი, ისტორია, ჰუმანიტარული სპეციალობები და ა.შ.) საინფორმაციო ტურების ერთობლივად ორგანიზება (თანადაფინანსების სახით) და ა.შ.

მედია - მედიის როლი უმნიშვნელოვანესია ტურისტული ადგილების პოპულარიზაციის კუთხით. მედიასთან თანამშრომლობის ფარგლებში შესაძლებელია შემდეგი:

- **აჭარის ტელევიზია და საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებელი** - გარკვეული პერიოდული შუახევის მუნიციპალიტეტის ისტორიის, ტურისტული პოტენციალის, ეთნოგრაფიული-კულტურული ტრადიციებისა და ინფრასტრუქტურის შესახებ საინფორმაციო ჩანართების მომზადება, რეკლამის გაშვება „სოციალური რეკლამის“ სტატუსით და ა.შ.;
- **ადგილობრივი და ცენტრალური პრესა** - სტატიების და საინფორმაციო ჩანართების პერიოდული გამოქვეყნება ტურისტული ადგილების/პოტენციალის პრომოუშენის მიზნით.
- **პრეს-ტურები** - მიზანშეწონილია პერიოდულად (წელიწადში ერთჯერ ან ორჯერ) ჟურნალისტებისთვის პრეს-ტურის ორგანიზება - რომლის დროსაც მოხდება ყველა საინტერესო ტურისტული ადგილების, ტურისტული ინფრასტრუქტურის დათვალიერება და შემდგომში უკვე მოწვეული ჟურნალისტების მიერ შესაბამის მედია საშუალებებში ინფორმაციის გავრცელება. ხარჯების ეკონომიის მიზნით ეს შეიძლება გაკეთდეს ტურ-კომპანიებისთვის ორგანიზებული ინფო-ტურის დროს.

- **სოციალური მედია/ბლოგერები** - სოციალური მედიის მიერ ინფორმაციის გავრცელების მასშტაბურობის და მისი საზოგადოებრივი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებიდან მუნიციპალიტეტში პოპულარული/აქტიური ბლოგერების მოწვევა რამდენიმე დღით. ბლოგერების მოწვევა შეიძლება ორგანიზებული იქნეს იგივე ზემო-ხსენებული პრეს ტურის ფარგლებში.

პრეს-ტურების/ინფო ტურების ორგანიზება სასურველია წელიწადში ორჯერ - ერთი რომელიმე მასობრივი სახალხო დღესასწაულის დროს და მეორე წელიწადის სხვა დროს.

მოსალოდნელი შედეგები:

- ბიზნეს სექტორის ჩართულობა უზრუნველყოფს ტურიზმის სფეროს ძირითადი მოთამაშეების დაინტერესების ამაღლებას შუახევის მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალით, არსებული ტურისტული მარშრუტების ჩართვას საკუთარ ტურისტულ პაკეტებში, პრაქტიკული ხასიათის დახმარების აღმოჩენას მუნიციპალიტეტისათვის საინტერესო და პერსპექტიული ტურისტული მარშრუტების შემუშავებისა და მათი პოპულარიზაციის საკითხებში, ინვესტიციების მოზიდვას ტურისტულ სფეროში, საბანკო სექტორის დაინტერესების ამაღლებას მუნიციპალიტეტში ტურიზმის სფეროს დაკრედიტების საკითხებით;
- სამთავრობო სექტორის ჩართულობის გაძლიერება - ინფრასტრუქტურული ელემენტების განვითარებას, ტურიზმის სფეროს განვითარებაზე ორიენტირებულ მიზნობრივი პროგრამების ფინანსირებას;
- მედიის ჩართულობით მიღწეული იქნება მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალის პრომოუშენი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში, საზოგადოების ინფორმირებულობის დონის ამაღლება;

უნივერსიტეტებთან და ინსტიტუტებთან თანამშრომლობა განაპირობებს საზოგადოების ყველაზე აქტიური ნაწილის, სტუდენტების დაინტერესებას მუნიციპალიტეტის ტურისტული ადგილებით და მათ მოზიდვას მუნიციპალიტეტში.

21.1.5 ინფრასტრუქტურის განვითარება

- **საგზაო და სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია**

მიზანი: საგზაო არტერიების სრულფასოვანი ქმედუნარიანობა წელიწადის ნებისმიერ დროს, როგორც ცენტრალური, ისე შიდა მუნიციპალური და შიდა სათემო მიმართულებებით. მუნიციპალიტეტში თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის შექმნა.

პრობლემის აღწერა: შუახვევის მუნიციპალიტეტში გამავალი ადგილობრივი მნიშვნელობის გზის ძირითადი ნაწილი გრუნტოვანი საფარისაა. გზის აღნიშნული ტიპი განსაკუთრებით მგრძობიარეა კლიმატური ცვლილებებისადმი, რაც შუახვევის მუნიციპალიტეტის გეოგრაფიის გათვალისწინებით, სავსებით ბუნებრივი გარემოებაა. ძალიან ხშირად გზის ცალკეული მონაკვეთი ავტოტრანსპორტისათვის გაუვალია. კიდევ უფრო ცუდი მდგომარეობაა შიდასათემო და შიდასასოფლო გზებზე, რომლებიც ჩვეულებრივ გრუნტის საფარისაა და ფუნქციონირებისათვის ინტენსიურ მზურნველობას საჭიროებს. ხშირია გზების მოღვარვა, ჩამოშლა და სხვა ტიპის დაზიანებები.

მუნიციპალიტეტში არსებული სატრანსპორტო საშუალებების ძირითადი ნაწილი მოძველებულია, რაც სატრანსპორტო ხარჯებს მნიშვნელოვნად ზრდის. ხშირია სამგზავრო ტრანსპორტის მოძრაობის გრაფიკის დარღვევის შემთხვევებიც.

იმ პირობებში, როდესაც მუნიციპალიტეტს ყველაზე ხელშესახები რესურსი, რითაც შეუძლია ბაზარზე გამოვიდეს, სოფლის მეურნეობა და ტურისტული პროდუქტებია, საგზაო ინფრასტრუქტურის არადაამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა ერთ-ერთი არსებითი ხელისშემშლელი ფაქტორი ხდება. იზრდება სოფლის მეურნეობის პროდუქტების რეალიზაციის ფულადი და დროითი დანახარჯები. საგზაო და სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის არსებული მდგომარეობა არამიმზიდველს ხდის ტურიზმთან მიმართებაში ადგილობრივ პოტენციალს კომფორტის შეთავაზების რესურსის დაქვეითების ხარჯზე.

ხედვა: გაზრდილი ეკონომიკური მოთხოვნების დაკმაყოფილებისა და მეტი სტიმულირებისათვის გამართული, მოწესრიგებული საგზაო ინფრასტრუქტურა იქნება ერთ-ერთი ყველაზე მოქნილი ეკონომიკური ბერკეტი.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- შიდასათემო გზების რეაბილიტაცია, გამაგრება და/ან ასფალტირება;
- შიდასათემო გზების, მ.შ. საკურორტო ზონებში, საგზაო სანიშნებით აღჭურვა;
- შიდასასოფლო გზების პერიოდული მოვლა-გაწმენდითი სისტემის ამოქმედება;
- ხიდების მშენებლობა/რეაბილიტაცია;
- საკურორტო ადგილებისაკენ მყარსაფარიანი საგზაო მიმოსვლის უზრუნველყოფა;
- სამგზავრო გადაზიდვების მარეგულირებელი სისტემის ჩამოყალიბება, მოძრაობის გრაფიკისა და მარშრუტების შემუშავება და კონტროლი;
- საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოსაცდელების მშენებლობა/არსებულის რეაბილიტაცია.

მოსალოდნელი შედეგები:

- შემცირდება სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის რეგიონულ ბაზრებამდე მიწოდების ხარჯები და დრო;
- მიღწეული იქნება ავტო-სატრანსპორტო უსაფრთხოების ხარისხის პოზიტიური ცვლა;

- გამარტივდება თემთაშორისი კავშირ-ურთიერთობები, გაიზრდება მოსახლეობის მობილობა;
- გაიზრდება მგზავრთა გადაყვანა და ტვირთბრუნვა;
- გაიზრდება ტურისტთა რაოდენობა, ამაღლდება ტურისტული პროდუქტების შექმნის სტიმულები;
- გაუმჯობესდება ჰაერის ეკოლოგიური მდგომარეობა.

- მუნიციპალიტეტის უზრუნველყოფა გამართული წყალმომარაგებისა და საკანალიზაციო სისტემით

მიზანი: წყალმომარაგების 24 საათიანი გრაფიკის უზრუნველყოფა და საკანალიზაციო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება როგორც დაბის, ასევე საკურორტო ზონებსა და თემების ცენტრალურ უბნებში.

პრობლემის აღწერა: შუახევის მუნიციპალიტეტი მდიდარია წყლის რესურსებით. მიუხედავად წყლის რესურსების სიუხვისა, დაბისა და ზოგიერთი სოფლების მოსახლეობას წყალი გრაფიკით მიეწოდება. სასმელი წყლის მიმწოდებელი სისტემები არასრულფასოვან რეჟიმში ფუნქციონირებს თემებშიც. მათი უმეტესი ნაწილი შენდება სრულფასოვანი საპროექტო სამუშაოების შესრულების გარეშე, კუსტარულად. შედეგად, ხშირია სტიქიური მოვლენების, წყალდიდობების, ჭარბი ნალექიანობის დროს წყალსადენებისა და სათაო ნაგებობების დაზიანება, რაც იწვევს წყლის მიწოდების შეწყვეტას, სასმელი წყლის დაბინძურებას. სასმელი წყლის ბიოლოგიური კონტროლი კი არასრულად და დაბალი სიხშირით მიმდინარეობს.

არასრულფასოვანია მუნიციპალიტეტში არსებული საკანალიზაციო წყლების გამწმენდი სისტემებიც. წინამდებარე გეგმის შემშავების პროცესში მუნიციპალიტეტში ვერ იქნა მოპოვებული ინფორმაცია გამწმენდი ნაგებობების ტექნიკური მახასიათებლების, წარმადობის და მისი ფუნქციონირებისთვის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან გარკვეული ფინანსური სახსრების გამოყოფის შესახებ. ყველაფერი ეს მიუთითებს, რომ საკანალიზაციო წყლების გაწმენდას არასათანადო ყურადღება ექცევა, რაც უარყოფითად აისახება შუახევის მუნიციპალიტეტის ეკოლოგიურ მდგომარეობაზე.

ხედვა: დაბა შუახევის, არსებული საკურორტო ადგილების, თემების 24 საათიანი წყალმომარაგებით უზრუნველყოფა, საკანალიზაციო სისტემების რეაბილიტაცია და გამართული ფუნქციონირება არსებითი ძვრა იქნება სოციალური ინფრასტრუქტურის მოწესრიგების მიმართულებით, ხელს შეუწყობს ეკოლოგიური გარემოს შენარჩუნებას, ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებას.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- წყლის რესურსის შესწავლა და ათვისების პოტენციალის კვალიფიცირებული შეფასება;

- წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურული რუკების შექმნა (რუკების და მონაცემთა ბაზების სისტემის შექმნა, რომელიც მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში მყოფი ყველა ობიექტის, დანადგარისა და მილსადენების გრაფიკული ვიზუალიზაციის საშუალებას იძლევა);
- წყლის სათავე ნაგებობების მშენებლობა/რეაბილიტაცია;
- წყალმომარაგების ქსელების სამშენებლო ნორმატივების და გეოგრაფიულ-კლიმატური პირობების გათვალისწინებით პროექტირება და მშენებლობა;
- წყლის სანიტარული მოთხოვნების უზრუნველყოფა;
- სასმელი წყლის ხარისხის მუდმივი კონტროლის და მონიტორინგის სისტემის ჩამოყალიბება;
- დაბაში, კურორტებსა და საკურორტო ადგილებში საკანალიზაციო სისტემის რეაბილიტაცია;
- მდინარეების გაწმენდა საყოფაცხოვრებო ნარჩენებისაგან - სპეციალური ნაგვის სამარხი ადგილების მოწყობა;
- ინფრასტრუქტურული პროექტების რეაბილიტაციისათვის დონორებთან თანამშრომლობის პრაქტიკის ამოქმედება.

მოსალოდნელი შედეგები:

- შეიქმნება წყალმომარაგების თანამედროვე, ტექნიკური სტანდარტების შესაბამისი წყალმომარაგების სისტემა დაბაში, კურორტებსა და საკურორტო ადგილებში, თემებში;
- შეიქმნება ეფექტური საკანალიზაციო სისტემა;
- მოსახლეობა უზრუნველყოფილი იქნება უწყვეტი და ხარისხიანი წყალმომარაგებით;
- შეიქმნება წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურული რუკები, რომელიც მნიშვნელოვნად გაამარტივებს წყალსადენების მშენებლობისა და ექსპლოატაციას, მისცემს საშუალებას პოტენციურ ინვესტორებს ობიექტების დაგეგმვისა და ხარჯების, რისკების შეფასების თვალსაზრისით;
- შემცირდება წყლის დაბინძურების ხარისხი;
- შემცირდება უკანონო ნაგავსაყრელების რაოდენობა;
- გაუმჯობესდება ტურისტული ინფრასტრუქტურა.

- მუნიციპალიტეტის უწყვეტი და ხარისხიანი ელექტროფიკაციის უზრუნველყოფა

მიზანი: შუახვევის მუნიციპალიტეტში არსებული სოციალური და ეკონომიკური პოტენციალის რეალიზაციისთვის უწყვეტი და ხარისხიანი ელექტრომომარაგებით უზრუნველყოფა.

პრობლემის აღწერა: ელექტროენერგიით მომარაგების კუთხით მუნიციპალიტეტში არსებული პრობლემები ორ ძირითად ჯგუფად შეიძლება დავყოთ:

1. მოსახლეობის მომარაგება უწყვეტი და ხარისხიანი ელექტროენერგიით, მიწოდებული ელ. ენერჯის სამართლიანი და გამჭვირვალე, ტექნიკურად დასაბუთებული აღრიცხვისა და გადახდის მექანიზმების ჩამოყალიბება.

არსებულ პრობლემებს განაპირობებს მოძველებული ელექტრო სადენების, საყრდენი ბოძების, სატრანსფორმატორო ქვესადგურების არსებობა. მათი ექსპლოატაციის ვადები ამოწურულია. შესაბამისად, ხშირია მათი მწყობრიდან გამოსვლის შემთხვევები. მიწოდებული ელ. ენერჯის ტექნიკური პარამეტრები (მაბვა, სიხშირე) არ შეესაბამება ტექნიკურ სტანდარტებს, რაც იწვევს ელექტროტექნიკური მოწყობილობების მწყობრიდან ხშირ გამოსვლას.

არსებული დაბალი დატვირთვების პირობებში სატრანსფორმატორო ქვესადგურები უძლებს არსებულ დატვირთვებს. ენერგომომხმარებლის გაზრდის შემთხვევაში მოსალოდნელია მათი ხშირი გამოსვლა მწყობრიდან.

არსებულ მდგომარეობას ართულებს ის ფაქტიც, რომ „ენერგოპროჯორჯია“ წარმოადგენს მუნიციპალიტეტში ელ. ენერჯის მიმწოდებელ მონოპოლისტ კომპანიას, რომელიც ხარჯების ეკონომიის მიზნით პერიოდულად ამცირებს ტექნიკური პერსონალის რაოდენობას ადგილებზე. შესაბამისად, შეუძლებელი ხდება პროფილაქტიკური სამუშაოების პერიოდული განხორციელება და დაზიანებების ოპერატიული აღმოფხვრა.

2. ელ. ენერჯის მიწოდების სქემების მოდერნიზაცია მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის სივრცითი მოწყობის და ამ ტერიტორიების ფუნქციონალური დანიშნულების შესაბამისად, აქ არსებული ეკონომიკური პოტენციალის სრულად ათვისების მიზნით.

არსებული ენერგომომარაგების ქსელები დაპროექტებულია გასული საუკუნის 60-70-იან წლებში. მიუხედავად იმისა, რომ განვილი პერიოდში ენერგომომხმარებლის მოცულობა და გეოგრაფია მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა, არსებული სქემები აღარ პასუხობს შემდგომი სოციალური და ეკონომიკური განვითარების წინაპირობების არსებობის მოთხოვნებს.

აუცილებელია ელექტრომომარაგების სქემების მოდერნიზაცია, მისი ადაპტაცია მუნიციპალიტეტის ტერიტორიულ ზონირებასთან და ტერიტორიების ფუნქციონალურ დანიშნულებასთან (საცხოვრებელი ზონები, კურორტები და საკურორტე ადგილები, სამრეწველო ზონები და ა.შ.).

არსებულ მდგომარეობას ართულებს ისიც, რომ ენერგოპროჯორჯია წარმოადგენს კერძო კომპანიას, რომელიც არ არის ანგარიშვალდებული მუნიციპალიტეტის წინაშე. შესაბამისად, მუნიციპალიტეტს არ გააჩნია კომპანიაზე ზემოქმედების ეფექტური ბერკეტები.

ხედავ: მეზობელ მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობით, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის და ქვეყნის უმაღლეს სახელისუფლებო ორგანოებში საკითხის ლობირებით

მიღწეული იქნება ენერგომომარაგების სისტემის თანამედროვე მოთხოვნების მიხედვით მოდერნიზაცია, რომელიც უზრუნველყოფს მუნიციპალიტეტის ხარისხიან და უწყვეტ ელექტრომომარაგებას, მის მიზმას მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმაზე.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისთვის:

- თემებში არსებული ელექტროგადამცემი ქსელების სრული რეაბილიტაციის გეგმის შემუშავება და მუნიციპალიტეტის თვითმმართველობის ორგანოებთან შეთანხმება. მუნიციპალიტეტის მხრიდან გეგმის რეალიზაციის მონიტორინგის განხორციელება;
- მუნიციპალიტეტების თემებში გამრიცხველიანების გეგმა-გრაფიკის შემუშავება, მისი საჯაროობის უზრუნველყოფა. მუნიციპალიტეტის მიერ გეგმის რეალიზაციის მონიტორინგის განხორციელება;
- მუნიციპალიტეტის ელექტრომომარაგების სქემის (სქემების) შემუშავება, მათი მისადაგება მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმით განსაზღვრულ ფუნქციონალურ დანიშნულებებთან;
- საზაფხულო იალაღებზე არსებული დასახლებების სრული ელექტროფიკაციის გეგმის შემუშავება. მუნიციპალიტეტის მხრიდან გეგმის რეალიზაციის მონიტორინგი;
- მუნიციპალიტეტში მიწოდებული ელ. ენერჯის ხარისხის მონიტორინგის სისტემის ამოქმედება.

მოსალოდნელი შედეგები:

- მოსახლეობა შესძლებს მიიღოს უწყვეტი და ხარისხიანი ელ. მომარაგება მთელი წლის განმავლობაში, მათ შორის საზაფხულო იალაღებზეც, კლიმატური პირობების მიუხედავად;
- შემუშავდება მუნიციპალიტეტის ელექტრომომარაგების თანამედროვე მოთხოვნებზე ორიენტირებული სისტემა, მუნიციპალიტეტის ცალკეული ზონების ფუნქციონალური დანიშნულების მიხედვით;
- ჩამოყალიბდება წინაპირობები მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე სამრეწველო ობიექტების მშენებლობისა და ფუნქციონირებისათვის;
- გაიზრდება მუნიციპალიტეტის საინვესტიციო მიმზიდველობა;
- გაიზრდება მუნიციპალიტეტის მიმზიდველობა ტურისტებისათვის.

- კვებისა და დასვენების ინფრასტრუქტურის შექმნა

მიზანი - ეკონომიკური აქტივობის ხარისხისა და მასშტაბის პოზიტიური ცვლილებისათვის მუნიციპალიტეტში ბიზნეს გარემოს გაჯანსაღება და სოციალური ინფრასტრუქტურის განვითარება.

სტრატეგიის საჭიროების დასაბუთება: შუახვევის მუნიციპალიტეტის თემებში და საკურორტო ზონებში პრაქტიკულად არ მოიპოვება საშუალოდ გამართული სესრვისისა და ინფრასტრუქტურის მქონე კვების ობიექტი და სასტუმროები. მუნიციპალიტეტის მხოლოდ დაბაში ფუნქციონირებს ერთი რესტორანი და მცირე ზომის სასტუმრო. ხსენებული ტიპის ობიექტების არარსებობა კი მნიშვნელოვანი ბარიერია ბიზნესგარემოს აქტიურობისათვის. აღნიშნული ინფრასტრუქტურის არ არსებობა გვევლინება ტურიზმის სფეროს ერთ-ერთ დამაბრკოლებელ ფაქტორად.

სტრატეგიული ხედვა - სტრატეგიის რეალიზება უზრუნველყოფს განვითარების პოტენციალის მქონე ტერიტორიების კვებისა და განთავსების ობიექტების საჭირო რაოდენობით დაკმაყოფილებას, რომელთაც ექნებათ საშუალო დონის გამართული მომსახურება.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე იმ ადგილების იდენტიფიცირება სადაც შესაძლებელი იქნება შესაბამისი ინფრასტრუქტურული პროექტების რეალიზება;
- მდინარეების პოტენციალის შესწავლა და მათი პოპულარიზაციის კამპანიის დაგეგმვა;
- პოტენციური ინვესტორებისათვის ინფორმაციის მაღალი ინტენსივობითა და სიზუსტით მიწოდება;
- შესაბამისი სპეციალისტების მომზადება/სასწავლებლებთან შუამდგომლობა შემდგომში დასაქმების პერსპექტივით;
- გარკვეული საჩვენებელი/საინფორმაციო შინაარსის ვიზუალური მასალის მომზადება და გავრცელება;
- მუნიციპალიტეტის მიერ, გარკვეული ვადით საგადასახადო შეღავათებზე ორიენტირებული საპროექტო წინადადებების დამუშავება;
- საწყის ეტაპზე საინფორმაციო და სარეკლამო მხარდაჭერა თვითმმართველობის მიერ.

მოსალოდნელი შედეგები:

- მშენებლობის პროცესში ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმება;
- შექმნილი ინფრასტრუქტურის ხარჯზე სტაბილური სამუშაო ადგილების შექმნა;
- სოციალური ინფრასტრუქტურის განვითარება;
- ბიზნეს გარემოს შემადგენელი კომპონენტების თანდათანობით შექმნა და შემდგომი განვითარების სტიმულირება;
- ტურიზმის სფეროს განვითარების დამაბრკოლებელი ფაქტორების მნიშვნელოვანი შემცირება;
- მასტიმულირებელი ფონის ჩამოყალიბება სამეწარმეო და კომერციული სექტორებისათვის.

21.1.6 გარემოსდაცვითი საქმიანობების კოორდინაცია

- სტიქიური უბედურებებისაგან გარემოსდაცვითი ღონისძიებების გაფართოება

მიზანი - მუნიციპალიტეტის ლანდშაფტის მაღალრისკიანი სპეციფიკიდან გამომდინარე, სტიქიური უბედურებებისაგან გარემოს დაცვისათვის ბუფერული წინააღმდეგობის უზრუნველყოფა ბუნებრივი და ხელოვნური მექანიზმების გამოყენებით.

სტრატეგიის საჭიროების დასაბუთება: შუახევში მუნიციპალიტეტში გარემოს დაზიანების არსებით წყაროს მეწყერი და ღვარცოფი წარმოადგენს. ბევრ შემთხვევაში სტიქიის ხელშემწყობი ხდება არასწორად განვითარებული ანთროპოგენური პროცესები. მეწყრული და ღვარცოფული საშიშროებები ძალიან მაღალია, იმ სოფლებში, სადაც ამგები გრუნტების დაბალი ფიზიკურ-მექანიკური თვისებები ხელსაყრელია ეროზიული და მეწყრული პროცესების განვითარებისათვის.

ნიადაგდაცვითი სამუშაოების განხორციელება მნიშვნელოვანია, როგორც საცხოვრებელი გარემოს შენარჩუნების, ასევე ეკონომიკური თვალსაზრისით. მიწის რესურსის შენარჩუნება ერთერთი აუცილებელი ღონისძიებათაგანია. მიწის შეზღუდული რესურსიდან გამომდინარე, პრიორიტეტულად მნიშვნელოვანია შენარჩუნდეს მიწის ის ფართობებიც რომლებიც ეროზიისკენ მიდრეკილია და ღვარცოფებისა და დამეწყრის მაღალ რისკიან ჯგუფებს მიეკუთვნება.

სტრატეგიული ხედვა - მუნიციპალიტეტის გარემოსდაცვითი გრძელვადიანი ეფექტის უზრუნველყოფით სამეურნეო პროგნოზირების ხარისხის ამაღლება და სტიქიის შედეგების მობილური პრევენცია.

სტრატეგიის რეალიზაციის გზები:

- პოტენციური საფრთხის შემსწავლელი სპეციალური ჯგუფის/კომისიის ჩამოყალიბება;
- მაღალრისკიანი ზონების იდენტიფიცირება მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიაზე;
- არასწორი ანთროპოგენური ქმედებების გამოვლენა;
- საფრთხის ტიპების გამოკვლევა;
- საფრთხის ლოკალიზების უზრუნველყოფი შესაძლებლობების მოკვლევა;
- პოტენციური კლიმატური რისკებისაგან ბუნების დაცვის საკითხებზე ორიენტირებული გრძელვადიანი პროგრამის ჩამოყალიბება და რეალიზაციის დეტალური გეგმის დამუშავება;
- ქარსაცავი ზოლების გამოყოფა და საჭიროების შემთხვევაში მის შექმნაზე პროექტის მომზადება შესაბამისი სამთავრობო უწყებებისათვის;

- სტიქიური უბედურებების ზონების ამსახველი გრაფიკული გამოსახულების დატანა მუნიციპალიტეტის რუკებზე;
- ნიადაგების კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით სამეურნეო რისკების შეფასება და სივრცითი დაგეგმარების სტრატეგიული გეგმის რეალიზაციის პროცესში რისკების შემსწავლელი კომისიის ინტენსიური ჩართვა.

შედეგი

- არასწორი ანთროპოგენური ქმედებების შედეგების დაძლევა და ეტაპობრივად მისი აღმოფხვრა;
- სწორად და ზუსტად იდენტიფიცირებული სტიქიური საშიშროებები და მის ქვეშ მდგომი რისკ-ზონები.
- რისკ-წინააღობის წინასწარ, ფაქტის დადგომამდე გათვლილი ღონისძიებები;
- კლიმატური საფრთხის შედეგების პრევენციის ერთიანი გეგმა;
- გრძელვადიანი გარემოსდაცვითი სტრატეგიული გეგმა-გრაფიკის შემუშავება და მისი რეალიზაციით ბუნებრივი რისკებისადმი მუნიციპალიტეტის მდგრადობის ამაღლება;
- სტიქიური უბედურებების ზონების ამსახველი გრაფიკული გამოსახულების მეშვეობით რისკის ზონებზე მეტად აღქმადი წარმოდგენის შექმნა ადგილობრივი მოსახლეობისათვის და ინფორმაციული უზრუნველყოფა მუნიციპალიტეტის გარემოსდაცვითი მდგომარეობით დაინტერესებული მხარეებისათვის;
- გლეხის ინფორმირებულობის ხარისხის ამაღლება საკუთარი საცხოვრებელი და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებთან მიმართებაში;
- სამეურნეო აგენტებისათვის დაგეგმვისა და პროგნოზირების პროცესის ხარისხის ამაღლების თვალსაზრისით მეტად ინფორმაციული სივრცის უზრუნველყოფა;
- რისკების სწორი შეფასებისა და პრევენციის ხარჯზე მუნიციპალიტეტის განვითარების ერთიანი გეგმის ეფექტურობის ამაღლება.

21.1.7 კომუნიკაცია

- მუნიციპალიტეტის ინტეგრაცია თანამედროვე საკომუნიკაციო და საინფორმაციო სივრცეში

მიზანი: შუახევის მუნიციპალიტეტში თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი ელექტრონული კომუნიკაციების სისტემების განვითარება.

პრობლემის აღწერა: თანამედროვე საკომუნიკაციო სისტემები მუნიციპალიტეტში მეტ-ნაკლებად წარმოდგენილია. კერძოდ, დაბა შუახევი არსებობს სტაციონარული სატელეფონო ქსელი, მუნიციპალიტეტის ტერიტორია სრულად არის დაფარული მობილური კავშირგაბმულობის ქსელებით. მობილური კავშირგაბმულობის ოპერატორების საშუალებით მოსახლეობისთვის ასევე ხელმისაწვდომია ინტერნეტიც. მუნიციპალიტეტში არსებული ყველა საჯარო სკოლა ჩართულია ინტერნეტში განათლების სამინისტროს ქსელების საშუალებით. ძირითადი პრობლემას წარმოადგენს ინტერნეტის დაბალი ხელმისაწვდომობა მოსახლეობისა და ბიზნეს სტრუქტურებისათვის, მობილური ოპერატორების საშუალებით ინტერნეტში წვდომის მაღალ ღირებულებასა და ინფორმაციის მიღება-გადაცემის დაბალ სიჩქარეებთან დაკავშირებით. აღნიშნული ფაქტორები საბოლოო ჯამში, ინტერნეტით სარგებლობას მოსახლეობის უმეტესი ნაწილისთვის მიუწვდომელს ხდის. ინტერნეტის არ არსებობა განაპირობებს მოსახლეობის და ბიზნეს სტრუქტურების ამოვარდნას ქართული და საერთაშორისო საინფორმაციო სივრციდან, რაც მნიშვნელოვნად აფერხებს როგორც სოციალური, ასევე ეკონომიკური განვითარების პროცესებს.

მუნიციპალიტეტის ფართომასშტაბიანი ინტერნეტიზაციის პროცესს დამატებით აფერხებს რთული რელიეფი და მოსახლეობის დიდი განშლადობა. საცხოვრებელი სახლები მნიშვნელოვნად არის დაშორებული ერთმანეთისგან, თემები დიდ ფართობზეა გაშენებული. ასეთი დასახლებებისათვის სტაციონარული ქსელების მშენებლობა დიდ კაპიტალდაბანდებებს მოითხოვს. ამავე დროს მოსახლეობის სიმცირის გამო, მიღებული შემოსავლები გაცილებით ნაკლები იქნება მჭიდროდ დასახლებულ რეგიონებთან შედარებით (დაბალი რენტაბელობა). შესაბამისად, კომერციული თვალსაზრისით, საკომუნიკაციო კომპანიებისთვის შუახევის მუნიციპალიტეტი მიეკუთვნება არამიმზიდველ რეგიონს ინვესტიციების განხორციელებისათვის.

ხედვა: სტრატეგიული გეგმის რეალიზაციის პერიოდში მიღწეული უნდა იქნეს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის სრული დაფარვა მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტით, ინტერნეტ წვდომისათვის მისაღები ტარიფებით, მოსახლეობის ეკონომიკური შემოსავლების გათვალისწინებით.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი ინტერნეტ კავშირის საშუალებებით მუნიციპალიტეტების ტერიტორიის დაფარვის პრობლემა საერთოა აჭარის რეგიონის ყველა მუნიციპალიტეტისათვის. ცალკეული მუნიციპალიტეტებისათვის, მათი ბიუჯეტების დოტაციური ხასიათის გათვალისწინებით, აღნიშნული სტრატეგიის

რეალიზაცია მეტად რთულია როგორც ფინანსური, ასევე ტექნიკური პირობების შემუშავებისა და სტრატეგიის პრაქტიკული რეალიზაციის თვალსაზრისით. შესაბამისად აუცილებელია:

- რეგიონის სხვა მუნიციპალიტეტებთან და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის უწყებებთან თანამშრომლობით ერთიანი პროგრამის შემუშავება რეგიონის მუნიციპალიტეტებში ფართოზოლოვანი ინტერნეტის ამოქმედებისათვის;
- ტექნიკური პირობების (მუნიციპალიტეტის გეოგრაფიის გათვალისწინებით) და სამუშაოთა ღირებულების კომპენსაციის პირობების შემუშავება იმ კომპანიებისთვის, რომლებიც განახორციელებენ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ლოკალური ქსელების მშენებლობას და ინტერნეტის მიწოდებას;
- სტრატეგიის რეალიზაციის დაფინანსების წყაროების იდენტიფიკაცია (რეგიონალური და ცენტრალური ბიუჯეტები, დონორები, ბიზნეს სტრუქტურები);
- საინფორმაციო-საგანმანათლებლო ინტერნეტ რესურსის(ების) შექმნა, რომლებიც დაეხმარება მუნიციპალიტეტების მოსახლეობას მათთვის საჭირო ინფორმაციისა და ცოდნის მიღებაში სხვადასხვა თემატიკაზე (მაგ. მუნიციპალიტეტში გავრცელებული სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოყვანის აგროტექნოლოგიები, ინფორმაცია პერსპექტიულ ჯიშებსა და კულტურებზე, მათ ადგილზე საბაზრო სეგმენტებში, ბიზნესის ორგანიზების საფუძვლები, როგორ მოვაწყოთ მეურნეობა ტურისტების მოსაზიდად და ა.შ.) და რომლებსაც ექნებათ მაღალი პრაქტიკული ღირებულება.

მოსალოდნელი შედეგები:

- მუნიციპალიტეტის თემების მოსახლეობა და ბიზნეს სტრუქტურები შესძლებენ მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტით სარგებლობას მისაღებ ფასებში უშუალოდ თავისი საცხოვრებელი და საქმიანობის ადგილის მიხედვით;
- გაიზრდება მუნიციპალიტეტის ქვეყნის და საერთაშორისო საინფორმაციო სივრცეში ინტეგრაციის ხარისხი;
- ამალდება მუნიციპალიტეტის ცნობადობის ხარისხი;
- ჩამოყალიბდება ხელსაყრელი საინფორმაციო ველი მუნიციპალიტეტის ტურისტული და სამრეწველო პოტენციალის პრომოუშენისთვის;
- გაიზრდება მუნიციპალიტეტის საინვესტიციო მიმზიდველობა;
- გაიზრდება მოსახლეობის წვდომა საგანმანათლებლო ხასიათის რესურსებთან, რომელიც შეასრულებს მნიშვნელოვან როლს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების ზრდისა და მისი ხარისხის ამაღლების სფეროში.

21.1.8 ჯანდაცვისა და სოციალური დაცვის სისტემის გაუმჯობესება

- მუნიციპალიტეტში სამედიცინო ინფრასტრუქტურისა და სამედიცინო მომსახურების მიწოდების განვითარების ხელშეწყობა

მიზანი: მუნიციპალურ სამედიცინო დაწესებულებებში მოსახლეობისათვის მაღალი ხარისხის, პაციენტზე ორიენტირებული სამედიცინო მომსახურების მიწოდება, რომელიც ორიენტირებული იქნება პაციენტის ჯანმრთელობაზე და არა მის გადახდისუნარიანობაზე.

პრობლემის აღწერა: ქალაქს საკმაოდ მოშორებული მაღალმთიანი მუნიციპალიტეტის სოციალური ინფრასტრუქტურის განვითარების თვალსაზრისით მუნიციპალური საავადმყოფოს სერვისის ხარისხის ამაღლება აუცილებელი წინაპირობაა. შუახვევის მუნიციპალიტეტში მოქმედი კლინიკის მიმართ ნდობის ხარისხი, მოსახლეობის სოციოლოგიური კვლევის (2011 წელი) თანახმად, ძალიან მიზეზულია. ხშირად, სწორედ, ამ გარემოებით იყო განპირობებული უნდობლობა ჯანდაცვის ადგილობრივი მომსახურების მიმართ. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ კლინიკის გარე სერვისის ეფექტურად უზრუნველყოფა ვერ ხერხდება თუნდაც საგზაო ინფრასტრუქტურის ხარვეზების გამო. თუმცა, სამედიცინო სერვისის არადაამაკმაყოფილებელი ხარისხი არ არის მხოლოდ ინფრასტრუქტურის გაუმართაობის შედეგი. ძალიან მნიშვნელოვანია საკადრო პრობლემა. კვლევის შედეგებითაც დადასტურდა, რომ მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა უკმაყოფილოა პერსონალის პროფესიონალიზმით, სირთულეა შესაბამისი სპეციალიზაციის სამედიცინო სპეციალისტების ფიზიკურად არ არსებობა მუნიციპალიტეტის შიგნით.

ჯანდაცვის სისტემა ზოგადად ქვეყანაში ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით მასშტაბურ სისტემურ ნაკლოვანებებს განიცდის. მუნიციპალიტეტისათვის მნიშვნელოვანია პრობლემის სიხისტის შემცირებაზე აქტიური მუშაობა და თემის ლობირება.

ძალიან ხშირად ხდება ისე, რომ ადამიანებს აქვთ არასწორი წარმოდგენა საკუთარი სამედიცინო მომსახურების ირგვლივ, ეს ეხება როგორც ზოგადად სერვისის შინაარსს, ასევე მისი მიღების გზებს. უფლებების რეალური საფუძვლების არასწორ გააზრება განაპირობებს მეტწილად მომხმარებელთა უფლებების შელახვას. ჩვეულებრივ, არ აქვს პაციენტს (მითუფრო პოტენციურს) ინფორმაცია, რომელიც დროის სანდო ინტერვალში მნიშვნელოვანი ცვლილებების მოლოდინს არ შეიცავს, ანუ მყარი ინფორმაცია შედარებით დეფიციტურია. ამასთან, სხვადასხვა სუბიექტური და ობიექტური მიზეზებით ფაქტამდელი და ფაქტის დადგომის მომენტის შესატყვისი სამედიცინო მომსახურების ღირებულება იდენტური არაა. ეს ნაწილი განსაკუთრებით სადაზღვეო პაკეტების პირობებს ეხება. აუცილებელია მომხმარებელს ქონდეს მხოლოდ ზუსტი წარმოდგენა მის წინაშე არსებული მომსახურების შინაარსობრივ და ფინანსურ მხარეზე.

პრობლემები, რომლებიც ჯანდაცვის სექტორში დგას მუნიციპალურ დონეზე, მოითხოვს სხვადასხვა სამსახურების ეფექტურ ურთიერთანამშრომლობას და კოორდინირებულ

საქმიანობას ერთის მხრივ სამთავრობო და ადგილობრივ უწყებებსა და მეორეს მხრივ კერძო სექტორს შორის.

ხედვა: მუნიციპალური კლინიკის მიმართ დადებითი საზოგადოებრივი იმიჯის ფორმირება ხელს შეუწყობს ადგილზე მაღალპროფესიული სამედიცინო გუნდის ჩამოყალიბებას და დაბალი პრესტიჟი, როგორც ექიმების მიგრირების ფაქტორი აღმოიფხვრება.

სტრატეგიის რეალიზაციის გზები:

- თანამშრომლობა კერძო და არასამთავრობო სექტორებთან, დონორ ორგანიზაციებთან და საქმიანობების კოორდინაცია;
- ადგილობრივი მოთხოვნის შესაბამისად საავადმყოფოს რეორგანიზაციის პროცესში მოსახლეობის ინტერესების მაქსიმალურად გათვალისწინება, როგორც პროფილური, ისე გეოგრაფიული ხელმისაწვდომობის შენარჩუნების მიმართულებით;
- გეოგრაფიული მისაწვდომობის თვალსაზრისით პრობლემური პერიფერიების იდენტიფიცირება და მათთვის პირველადი სამედიცინო მომსახურების პროდუქტზე წვდომის უზრუნველყოფა;
- სოციალურად დაუცველ ფენებზე ინფორმაციის აღწარმოების უფრო მობილური სისტემის შექმნა ტერიტორიული სიმცირის ეფექტის ხარჯზე და სამედიცინო პროდუქტების მისაწვდომობის მიმართულებით შუამავლობა;
- მოსახლეობის ინფორმირებულობის საკითხებზე ინტენსიური მუშაობა;
- შეუფერხებელი საგზაო მიმოსვლისათვის ინფრასტრუქტურის პარალელური განვითარება;
- ცხოვრების ჯანსაღი წესის პროპაგანდა და აქტიური მხარდაჭერა;
- სამედიცინო მომსახურების ხარისხისა და მოცულობის შესახებ ინფორმაციის საჯაროობის უზრუნველყოფა;
- ლობირება ჯანდაცვის საკითხებზე ზემდგომ სტრუქტურებში მუმიციპალიტეტის თვითმმართველობის მიერ.

მოსალოდნელი შედეგები

- ზრუნვის და დაცულობის სამოქალაქო შეგრძნების მზარდი ტენდენცია;
- მწვავე სოციალური ფონის დინამიკის შერბილება;
- ადგილობრივი სამედიცინო დაწესებულებების მიმართ ნდობის კორექცია;
- სოციალურად დაუცველთა მიმართ ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის გაზრდა;
- ადგილზე კვალიფიციური სამედიცინო სპეციალისტების ნაკადის შენარჩუნების პროცესისათვის პოზიტიური ტონის მიცემა;
- პოტენციური ტურისტებისათვის სამედიცინო ინფრასტრუქტურით გამოწვეული დისკომფორტის მოხსნა;
- მუნიციპალიტეტის იმიჯის სამედიცინო მიმართულებით განვითარებისათვის სასტარტო პოზიციის მიზნობრივი გაუმჯობესება;

- სამედიცინო სერვისის, როგორც სამეწარმეო გარემოს უზრუნველმყოფი სოციალური და კომერციული ელემენტის ხარჯზე ბიზნესის განვითარების წახალისება, მათ შორის სააფთიაქო ქსელის გაფართოება და კონკურენციის გაზრდა;
- მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის ზოგადი ავადობისა და ასოცირებული უნარშეზღუდულობის დონის შემცირებით სიცოცხლის ხარისხის ამაღლება;
- ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვირდება;
- მომსახურების მიწოდების კორექტირების მოქნილი მექანიზმის ოპტიმალურ დროში შემუშავებისათვის რესურსის კოორდინირება;
- მოსახლეობისათვის მიწოდებული სამედიცინო მომსახურების ხარისხისა და მოცულობის შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა;
- მოსახლეობის ინფორმირებულობის ადეკვატურობა სამედიცინო უზრუნველყოფის საკითხების ირგვლივ, როგორც ადგილობრივ, ისე რეგიონულ სამედიცინო დაწესებულებებში, რაც გამორიცხავს მომსახურების მიღებისას არსებულ გაურკვევლობებსა და უხერხულობებს.

21.1.9 განათლების სისტემის ხელშემწყობი გარემოს ფორმირება

- მოზარდებისა და ახალგაზრდების განათლების და სოციალური ინტეგრაციის ხარისხის ამაღლება

მიზანი: სოციალიზაციის პროცესის გაფართოებით მოზარდებისა და ახალგაზრდების სოციალური ჩართულობის ზრდის ხარჯზე, მათი თვითრეალიზაციის ხელშეწყობა და განვითარება.

პრობლემის აღწერა: მუნიციპალიტეტის განათლების სფეროს მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს კვალიფიცირებული კადრების დეფიციტი, რიგ შემთხვევაში დიდი ხნით შეუვსებელი ვაკანტური ადგილები, რაც საბოლოო ჯამში მოქმედებს სკოლებში განათლების ხარისხზე. მასწავლებელთა კონტიგენტის შევსებისას წარმოქმნილი პროფესიულ შესაბამისობისა და კვალიფიკაციის პრობლემები მტკივნეულად აისახა სასწავლო პროცესის ხარისხზე. ამ უკანასკნელის ვარდნა უკვე ორ ათწლეულზე მეტი ხნის განმავლობაში გრძელდება და სელექციური მიგრაციის მზარდი პროცესისა და სოციალური ფონის დამძიმების კვალად, მნიშვნელოვნად გაღრმავდა. განათლების ხარისხის დაქვეითების ფონზე მინიმუმამდე შემცირდა სოციალური აქტიურობა. ეკონომიკურად სტაგნირებულ გეოგრაფიულ არეალში ახალგაზრდებისათვის სოციალური აქტიურობის ერთადერთ მასშტაბურ სივრცედ სოფლის მეურნეობის დარგობრივ სექტორში კონსერვატიული და ინერციული მიწათმოქმედება რჩება. ეს დარგი არსებულ პირობებში არამარტო კომერციული ინტერესების თვალსაზრისით, არამედ ინოვაციების გამოყენებითაც ერთობ არამიმზიდველია.

სასკოლო ბიბლიოთეკების წიგნადი ფონდების განახლება შესაბამისი ლიტერატურით არ მიმდინარეობს. სკოლებში ჩვეულებრივ ან არ მოქმედებს, ან მხოლოდ შეზღუდული შინაარსობრივი დატვირთვით ფუნქციონირებს სხვადასხვა ტიპის სახელოვნებო წრეები.

მოზარდების, ახალგაზრდების წინაშე ცალსახად დგას შემეცნების და თვითრეალიზაციის პრობლემები. ის საშუალებები, რომლებსაც საჯარო სკოლა ტრადიციულად იყენებს, საკმაოდ კონსერვატულია. აკადემიურ სივრცეში უშუალო ურთიერთობა და საკუთარი აზრის გამოხატვა, კითხვების დასმა და არგუმენტირებული აზრთა გაცვლა სოციალურად აქტიური თემატიკის ირგვლივ ყოველთვის ვერ ხერხდება. ამ მხრივ სოციალური მედია გაცილებით მეტი შესაძლებლობის მქონე მედიუმი, სადაც ადამიანები თავად საუბრობენ, იმის ნაცვლად, რომ ინფორმაციის პასიური მიმღებნი იყონ. ეს მედიუმი შედარებით უკეთესადაა ჩართული ქალაქის სკოლებში, მაგრამ შუახვევის მუნიციპალიტეტში ინტერნეტიზაციის ხარისხიდან გამომდინარე ეს ვერ ხერხდება. ადგილობრივ თვითმმართველობას აქვს შესაძლებლობა თავის გამოვლენის საშუალება მისცეს ახალგაზრდების ამ ჯგუფს და გაუკეთოს ორგანიზება დისკუსიებს სხვადასხვა საკითხებზე (გარემოს დაცვისა და დემოკრატიის საკითხებზე, განათლებისა და ჯანდაცვის სისტემების პრობლემებზე და სხვა) როგორც მუნიციპალიტეტის მასშტაბით ასევე სხვა მუნიციპალიტეტების მონაწილეობითაც.

ხედავ: ქალაქის მიმართულებით ახალგაზრდების სელექციური მიგრაციის შემცირება უზრუნველყოფს კრიტიკულად მოაზროვნე, აქტიური ფენის ხარჯზე მუნიციპალიტეტში ჯანსაღი სოციალური პროცესის პროვოცირებას და სკოლის რეგენერაციის უზარაანობას.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- მოზარდ-ახალგაზრდებზე გარკვეული საკადრო რესურსის ორიენტირება;
- ფოკუს-ჯგუფების ინტერესებისა და საჭიროებების კვლევა;
- მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი თვითმმართველობის შესაბამისი სამსახურების მიერ საჯარო დისკუსიის ქვეშ მოქცევადი საკითხების თემატიზება და დისკუსიების ორგანიზება;
- სოციალიზაციის პროცესის გრძელვადიანი გეგმის შემუშავება და საჯაროობის უზრუნველყოფა;
- სკოლის გარე აქტივობის ფარგლებში ახალი უნარ-ჩვევების ათვისებისა და რეალიზაციისათვის მიზნობრივი არეალის მომზადება;
- ახალგაზრდების ინტეგრაციისა და სამოქალაქო ჩართულობის გასაზრდელად პროექტების მომზადება და ლობირება, როგორც სხვადასხვა დონის სამთავრობო ერთეულებში, ისე არასამთავრობო და კომერციულ სექტორებთან;
- სოციალიზაციის პროცესის გაინტენსიფიკაციით განვითარების შექმნილი შესაძლებლობების ეფექტურად ათვისების ხელშეწყობა;
- საბიბლიოთეკო ფონდის შევსებისათვის მუნიციპალური ფინანსების მიმართვა;
- სკოლების მიერ მართვასა და სასწავლო პროცესში მაღალი ტექნოლოგიებისა და თანამედროვე კომუნიკაციების მეტი ინტენსივობით გამოყენება;

- სკოლის ფუნქციონირებაში მოსწავლეების სწავლისგარე ჩართულობის გაზრდა;
- მოსწავლეთა სასკოლო კლუბების ჩამოყალიბების ხელშეწყობა და ფუნქციონირების მხარდაჭერა;
- შიდამუნიციპალური სასკოლო კონკურსების ჩატარება საუკეთესო სკოლის, მასწავლებლის მოსწავლის, კლუბის, ჯგუფის და სხვათა გამოსავლენად;
- სხვადასხვა ორგანიზაციულ საკითხებში მოსწავლე-ახალგაზრდობის ჩართვა;
- კონკურსების, კონფერენციებისა და ოლიმპიადების შესახებ სკოლებზე ინფორმაციის მიწოდება და მონაწილეობის ხელშეწყობა.

მოსალოდნელი შედეგები:

- მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის ცოდნის აკადემიური დონის ამაღლება;
- სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებისათვის ნიადაგის მომზადება;
- მიგრაციის (განსაკუთრებით კი სელექციური მიგრაციის) ტემპის შენელება;
- სოციალურად აქტიური, ჯანსაღი შრომითი რესურსის ჩამოყალიბების შესაძლებლობა მუნიციპალიტეტის შიგნით;
- მოსწავლე-ახალგაზრდების თვითშეფასების კორექცია და ახალი უნარ-ჩვევებით განვითარება;
- კონკურსებში, კონფერენციებსა და ოლიმპიადებში მონაწილეობით (მით უფრო წარმატებულად მონაწილეობით) მუნიციპალიტეტის სოციალური და ეკონომიკური ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაფართოება;
- კონკურსების პირობებში ზოგადად სკოლის და საკუთრივ მასწავლებელთა და მოსწავლეთა მოტივაციის ზრდა და განვითარება;
- მუნიციპალიტეტში, მ.შ. სკოლებში არსებული დეფიციტური კადრების შევსება;
- სასკოლო ინფრასტრუქტურის განვითარება;
- სასკოლო და სკოლამდელი განათლების თვით აღწარმოების უნარის ზრდა და კვალიფიკაციური რესურსის დაგროვების გაზრდილი შესაძლებლობები.

- სამეცნიერო - კვლევითი ცენტრის ფორმირება

მიზანი - შუახვევისა და მთლიანად აჭარის მუნიციპალიტეტების სოციალური გარემოსა და ეკონომიკური ასპექტების მრავალვექტორიან სკანირებას და პერსპექტივების გაფართოებას რესურსების ოპტიმალური კომბინირებითა და ინოვაციური მიდგომის შემუშავება-რეალიზაციის ხარჯზე.

სტრატეგიის საჭიროების დასაბუთება: მაღალმთიანი აჭარის მუნიციპალიტეტების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ანალიზმა აჩვენა, რომ სიტუაციის არსებითი ცვლილებები აუცილებლობაა და ეს აუცილებლობა მნიშვნელოვანწილად იქნება დამოკიდებული გამოყენებული მეთოდებისა და საშუალებების ინტელექტუალურობაზე. მნიშვნელოვანია ინფორმაციის მოკვლევის, გადამუშავებისა და შემდგომი გამოყენების პროცესი გატარდეს აქტიური სამეცნიერო-აკადემიური მხარდაჭერითა და უშუალო მონაწილეობით. მუნიციპალიტეტის განვითარების ყველა პრიორიტეტული მიმართულება საჭიროებს გამოწვევებზე მეცნიერულად დასაბუთებული სვლების განხორციელებას.

მაღალკვალიფიციური პერსონალის ინტენსიური მომზადება და გადამზადება, მითუმეტეს, მაღალი რაოდენობრივი მოთხოვნის ფონზე, სტრატეგიული დაგეგმარებისათვის აუცილებელი კომპლექსური სამუშაოების ინტელექტუალური წონადობა და სამიზნე გეოგრაფიულ არეალზე მიმდინარე სოციალური პროცესი აყენებს მაღალმთიან მუნიციპალიტეტებში სამეცნიერო-კვლევითი ფუნქციის მქონე რესურსის შექმნის საჭიროებას.

სტრატეგიული ხედვა - მაღალმთიან აჭარაში სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის ფუნქციონირება გამოიწვევს სოციალური ფონის არსებით შეცვლას. ეკონომიკური განვითარებისა და კულტურულ-საგანმანათლებლო გარემოს რაფინირებას და გრძელვადიან პერსპექტივაში ხელს შეუწყობს როგორც ადამიანური რესურსების, ასევე განვითარებაზე ორიენტირებული საქმიანი აქტივობების მიგრირებას მუნიციპალიტეტისაკენ.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- იმ საკითხების გამოვლენა, რომლებიც საჭიროებენ სამეცნიერო კვლევითი სამუშაოების წარმოებას და მათი ერთგვარი საინფორმაციო ბანკის შექმნა;
- სხვადასხვა პროფილის აკადემიური დაწესებულებებიდან საკადრო რესურსის იდენტიფიცირება მულტფუნქციური ცენტრის სპეციალიზაციათა მიმართულებით;
- სამეცნიერო დარგების პრიორიტეტების დადგენა, სხვადასხვა სახის რეკომენდაციების შემუშავება და სამეცნიერო სამუშაოების კოორდინაცია;
- საინფორმაციო ბანკის საფუძველზე საიტის შექმნა და ფუნქციონირება;

- საგრანტო და სამეცნიერო ფონდების შესახებ ინფორმაციის მოძიება და მისი გავრცელება ვებ-გვერდის მეშვეობით;
- პროფესორ-მასწავლებლებისათვის საგრანტო თუ სხვა ფონდების მიერ გამოცხადებული კონკურსებისათვის პროექტებში მონაწილეობის მიღებაზე ხელშეწყობა;
- სხვადასხვა სამეცნიერო ცენტრის მუშაობის პრაქტიკის გაცნობა და არსებულ სიტუაციაზე მორგებული სისტემის დანერგვა;
- თითოეული სამეცნიერო ცენტრის დებულებების შედგენა, დამტკიცება და დებულებით გათვალისწინებული საქმიანობების განხორციელების პერიოდული მონიტორინგი;
- სამეცნიერო კვლევით სამუშაოებში სტუდენტების მაქსიმალური ჩართულობის უზრუნველყოფა;
- ერთობლივი კვლევითი საქმიანობის წარმართვა როგორც საქართველოს სხვა სამეცნიერო კვლევით ცენტრებთან ერთად ასევე სხვა ქვეყნების სამეცნიერო ცენტრებთან ერთად;
- სხვადასხვა სემინარებსა და კონფერენციებში მონაწილეობის მიღება და მათი მასპინძლობა.

მოსალოდნელი შედეგები:

- მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების აკადემიური დატვირთვის გაძლიერება;
- სამეცნიერო და კვლევითი ფორმატის ღონისძიებათა მასპინძლობა და გარემოს აკადემიური სიცოცხლისუნარიანობის ამაღლება;
- სამეცნიერო კვლევითი საქმიანობის ინტენსიური გამოყენება მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური ეფექტიანობისა და სოციალური სიცოცხლისუნარიანობის გასაზრდელად;
- საგრანტო და სამეცნიერო ფონდების შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის გაზრდა;
- სამეცნიერო ნაშრომების პოპულარიზაცია და მისი გავრცელება;
- ვებ-გვერდის მეშვეობით გამოქვეყნებული ლექტორ-მასწავლებლების ნაშრომებით მათი პროფესიული იმიჯის ფორმირება და პერსპექტივების გაფართოება;
- სამეცნიერო ნაშრომების საინფორმაციო ბაზების შექმნა;
- იმ დარგების განვითარება, რომელი მიმართულებითაც მოხდება სამეცნიერო ცენტრების ჩამოყალიბება;
- მოხდება სტუდენტ-ახალგაზრდების სამეცნიერო ცენტრების მუშაობაში აქტიური ჩართულობა და მათი პროფესიული ზრდა;
- მუნიციპალიტეტის პოზიტიური ცნობადობის გაზრდა;
- მიგრაციის შეკავება.

21.1.10 მუნიციპალიტეტის კულტურული განვითარება

- კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა

მიზანი - მუზეუმ-ნაკრძალების, კულტურული მემკვიდრეობის უძრავი და მოძრავი ძეგლებისა და ობიექტების დაცვა, მოვლა-პატრონობა და პოპულარიზაცია.

პრობლემის აღწერა: მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე კულტურული და ისტორიული ძეგლების საკმაოდ მნიშვნელოვანი რაოდენობაა წარმოდგენილი. მათგან სანახაობრივი იერ-სახე მხოლოდ ერთ ნაწილს აქვს შენარჩუნებული. ძეგლების უმრავლესობა საჭიროებს სარესტავრაციო და აღდგენით სამუშაოებს. საგზაო სანიშნები ტურისტული მარშრუტებისათვის ძეგლის მდებარეობის მითითებით ძირითადად განთავსებულია. თუმცა, საკუთრივ ძეგლების ცნობადობა ცალკეული გამონაკლისების გარდა, საკმაოდ დაბალია. ცნობადობის ნაკლებობა პოტენციური მნახველების რიცხვს ამცირებს. ერთიანი ბაზა აღნიშულ ძეგლებზე არ მოიპოვება ელექტრონულ სივრცეში და ზოგადად ამ ტიპის ხარისხიანი ინფორმაციის საჯაროობა დაბალია. არსებული საინფორმაციო ბაზა არ იძლევა ძეგლების სტატიკურ მდგომარეობაზე სრულფასოვანი წარმოდგენის ქონის შესაძლებლობას. დაბალია ახალგაზრდების, მათ შორის ადგილობრივების მხრიდან, ძეგლების მიმართ ინფორმირებულობა და ტურისტული ინტერესი.

მუნიციპალიტეტის ლანდშაფტური თავისებურებებიდან გამომდინარე ძეგლები უმრავლეს შემთხვევაში რთულად მისავალ ნაწილში მდებარეობს. არ აკრავს გარს ადეკვატური მინიმალური ინფრასტრუქტურაც კი. არაა შექმნილი საინფორმაციო გზამკვლევები. ამ და სხვა მიზეზთა ტურისტული კომპანიების ინტერესი უმრავლესად ძალიან დაბალია და შესაბამისად მათ მიერ ტურისტულ მარშრუტებში ასახვას არ პოულობს. თავისუფალი გიდების დაქირავებაც აღნიშული მიმართულებებით არსებით სირთულეს წარმოადგენს.

ხედვა - კულტურული მემკვიდრეობისადმი მოსახლეობის ცნობადობისა და მისდამი სოციალური პასუხისმგებლობის გაზრდით შეიცვლება კულტურულ-ისტორიული თვითშეფასება და ჩამოყალიბდება ისტორიული მემკვიდრეობის დაცვის სამოქალაქო მოთხოვნილება.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- არქიტექტორული კომპლექსების, კულტურული მემკვიდრეობის ცალკეული ნიმუშების შესწავლა, მათი ისტორიული, მეცნიერული და მხატვრული ღირებულებების განსაზღვრა - მათი პასპორტიზაცია;
- მუნიციპალიტეტის არქიტექტურული კომპლექსების, კულტურული მემკვიდრეობის ცალკეული ნიმუშების რეაბილიტაციისათვის მეთოდოლოგიური ექსპერტიზა და საპროექტო დოკუმენტაციის მომზადება;
- მუზეუმებისა და მუზეუმ-ნაკრძალების ინტეგრირებული ინფრასტრუქტურის შექმნა;

- კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ სამეცნიერო ნაშრომების მომზადების მხარდამჭერი სტრატეგიული დოკუმენტის მომზადება და მათი გავრცელების კამპანიის განხორციელება;
- თანამშრომლობა როგორც სხვა მუნიციპალიტეტებთან, ისე ქვეყნის სხვა ერთეულებთან და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სფეროში ახალი ტექნოლოგიების დანერგვა;
- არქიტექტურული კომპლექსების, კულტურული მემკვიდრეობის ცალკეული ნიმუშების რესტავრაცია-რეაბილიტაცია;
- ძეგლების მიმდებარე ტერიტორიაზე ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება: მისასვლელი გზებისა და ბილიკების მოწესრიგება, ტუალეტების მშენებლობა, სანაგვე ყუთების დამონტაჟება, საცნობარო აზრების დამონტაჟება;
- კულტურული მემკვიდრეობის ფიქსაცია და ინვენტარიზაცია, მათი მონაცემთა ერთიანი საინფორმაციო ბაზის შექმნა;
- პანორამული სურათების შექმნა და მისი განთავსება ინტერნეტში;
- კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციის და შემეცნების მიზნით, კულტურულ-საგანმანათლებლო და ტურისტული პროგრამების მომზადება;
- აქტიური თანამშრომლობა ტურ-ოპერატორებთან;
- სკოლებთან თანამშრომლობა და საბავშვო-საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება;
- სხვადასხვა დონის საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან ორმხრივი თანამშრომლობა კულტურისა და ისტორიული ძეგლების ცნობადობის შესაცვლელად და სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობების საწარმოებლად.

მოსალოდნელი შედეგები:

- შედეგადა კულტურული მემკვიდრეობის მოძრავ ძეგლთა ინვენტარიზაცია და შეივსება მონაცემთა საინფორმაციო ბაზა;
- შემუშავდება სპეციალური კულტურულ-შემეცნებითი ტურები;
- დაინერგება დარგში აპრობირებული საერთაშორისო სტანდარტები და გამოცდილება;
- მოხდება ძეგლების რესტავრაცია-კონსერვაცია;
- კულტურული და ისტორიული ძეგლების ცნობადობის ამაღლება განაპირობებს ისტორიული ძეგლებისა და მუზეუმების პოპულარიზაციას, რაც თვის მხრივ ვიზიტორთა რიცხვის ზრდაზე პოვნებს ასახვას;
- კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ მეცნიერულ შრომათა და პუბლიკაციათა დაგროვება გააღრმავებს ობიექტებისადმი აკადემიურ ინტერესს და აამაღლებს ამ სივრცეში მათ ცნობადობას;
- მოწესრიგდება მიმდებარე ინფრასტრუქტურა;
- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე განთავსებული ძეგლების ჩართვით ტურისტული მარშრუტების აგება და პოპულარიზაცია;
- გაიზრდება მოზარდებისა და ახალგაზრდების ინტერესი და სოციალური პასუხისმგებლობა კულტურული მემკვიდრეობის მიმართ.

- მუნიციპალიტეტის კულტურული ცხოვრების გააქტიურება

მიზანი - მრავალფეროვანი პროგრამებით მუნიციპალიტეტის კულტურული ცხოვრების გაჯერება და კულტურული ნოვაციებისათვის სივრცის გამოყოფა.

პრობლემის აღწერა: მუნიციპალიტეტი არ გამოირჩევა კულტურული ინფრასტრუქტურის მრავალფეროვნებითა და მაღალი ხარისხით, თუმცა ექსპლუატაციისთვის ვარგისი ინფრასტრუქტურის გარკვეულ რაოდენობას ფლობს მუნიციპალიტეტის პრაქტიკულად ყველა სოფელი. სოფლებში კლუბების უმრავლესობა უმოქმედოდაა დარჩენილი. უმრავლეს მათგანში სკოლებთან არ ფუნქციონირებს დამატებითი კლუბები და წრეები, არცთუ მცირეა იმ სოფლების რაოდენობა, სადაც არ მოღვაწეობენ ფოლკლორული კოლექტივები.

გაქრობა ემუქრება ხალხური რეწვის რამდენიმე სახეობასაც. ახალგაზრდა თაობის, ისევე როგორც საქმიანი წრეების, დაინტერესება ამ მიმართულებით მიზერულია. რეალიზაციისა და თვითგამოხატვის საშუალებების მკვეთრმა დეფიციტმა განაპირობა კულტურულად აქტიური ფენების გადინება მუნიციპალიტეტიდან, მითუფრო მისი სოფლებიდან. შედეგად კულტურული ცხოვრების ხარისხი რეგრესული ტენდენციის სახეს იძენს.

სტრატეგიული ხედვა - მუნიციპალიტეტში კულტურული ფონის გაჯანსაღება გაზრდის ადგილობრივი მოსახლეობის ინტეგრაციის რესურსს და შექმნის სტიმულს მიგრაციული პროცესის დამაგრებისათვის.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- კულტურული პროგრამის დაგეგმარება, როგორც ადგილობრივი, ისე მოწვეული კოლექტივების მონაწილეობით;
- მონაწილეობა მუნიციპალიტეტს გარეთ გამართულ ღონისძიებებში;
- საერთაშორისო ფესტივალების შესახებ ინფორმაციის მოძიება;
- ანსამბლებისათვის ფორმებისა და ინსტრუმენტების შეძენა და განახლება;
- თეატრის დასის ქმედუნარიანობის ხელშეწყობა;
- სხვა თეატრალური დასების მასპინძლობის მხარდაჭერა;
- სოფლის კლუბების არსებული მდგომარეობის შესწავლა მათი განახლება და ამოქმედება;
- კერძო ინიციატივების გამოვლენა და მხარდაჭერა;
- ბიბლიოთეკების წიგნადი ფონდის შევსება და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განახლება;
- მხარდაჭერა სასკოლო კლუბების ჩამოყალიბებაში;
- ტრადიციული და სახალხო დღესასწაულების ორგანიზება;
- მუნიციპალური კონკურსების ორგანიზება;
- გარკვეული საკადრო რესურსის მომზადება/გადამზადება კულტურული მენეჯმენტის მიმართულებით;

მოსალოდნელი შედეგები:

- მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის თავისუფალი დროის კულტურული ათვისება;
- კულტურის სფეროში მოღვაწეთა სტიმულირება;
- მოზარდებისათვის კულტურული შემეცნებისა და არჩევანის გაფართოება;
- ცხოვრების წესის კულტურული ელემენტებით შევსებზე მოზარდთა ორიენტირება;
- ხელი შეუწყობა მოსახლეობის ადგილზე დამაგრებასა და მიგრაციული პროცესების შენელებას;
- გაიზრდება მუნიციპალიტეტის ტურისტული მიმზიდველობა;
- დაიხვეწება მუნიციპალიტეტის კულტურული იმიჯი.

21.1.11 მუნიციპალიტეტში ჯანსაღი ცხოვრების წესის დანერგვა

- შუახვევის მუნიციპალიტეტში ფიზიკური აღზრდისა და პროფესიული სპორტის განვითარება

მიზანი - საზოგადოების აქტიურობის გაზრდა და სპორტის სფეროს პოპულარიზაცია.

სტრატეგიის საჭიროების დასაბუთება: მუნიციპალიტეტში სპორტს მეტნაკლებად მასობრივი ხასიათი აქვს და საზოგადოების დიდი ნაწილი აქტიურად არის ჩართული სპორტულ ცხოვრებაში. სწორი სტრატეგიის შემთხვევაში მუნიციპალიტეტს გააჩნია ყველა ის პოტენციალი, რომელიც უზრუნველყოფს წარმატებული სპორტსმენების გაზრდას, რომლებიც ასახელებენ არამხოლოდ მუნიციპალიტეტს, არამედ საქართველოსაც.

აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ სპორტის განვითარების მნიშვნელოვანი წინაპირობაა შესაბამისი ინფრასტრუქტურის არსებობა. სპორტის სფეროს ინფრასტრუქტურის მოწყობასა და რეაბილიტაციას სჭირდება საკმაოდ დიდი თანხები, რის დაფინანსებასაც მუნიციპალიტეტი საკუთარი ბიუჯეტით ვერ უზრუნველყოფს, ამიტომ საჭიროა მიზნობრივი პროგრამების შემუშავება და თანამშრომლობა სხვადასხვა დონორ ორგანიზაციებთან.

სტრატეგიული ხედვა - მოხდება მასობრივ სპორტში ჩართულ ადამიანთა და სპორტული მიღწევების რაოდენობრივი ზრდა.

საქმიანობები სტრატეგიის რეალიზაციისათვის:

- საჭიროა სკოლების მომარაგება სპორტული ინვენტარით – უნდა გაუმჯობესდეს ზოგადსაგანმანათლებლო და სასპორტო სკოლების ინფრასტრუქტურა;
- უნდა შეიქმნას უმაღესი მიღწევების სპორტის ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება;

- პერიოდულად უნდა ხორციელდებოდეს მწვრთნელთა კვალიფიკაციის ამაღლების პროგრამების განხორციელება;
- შემუშავებული უნდა იქნას სპორტის სხვადასხვა სახეობების განვითარების გეგმა, რომლებიც წარედგინებათ დაინტერესებულ პოტენციურ ინვესტორებს;
- ყველა სპორტული სკოლისათვის უნდა შეიქმნას განვითარების გეგმა;
- საჭიროა მჭიდრო საქმიანი ურთიერთობის დამყარება სპორტის ეროვნულ დეპარტამენტთან, სასპორტო სკოლებთან, ფედერაციებთან, ოლიმპიურ კომიტეტთან, კლუბებთან, მუნიციპალიტეტებთან და სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციებთან;
- მწვრთნელებისა და სპორტსმენების წამახალისებელი მექანიზმების ამოქმედება;
- სპორტული ღონისძიებების წლიური კალენდარის შედგენა;
- სპორტის პრიორიტეტული მიმართულებების გამოვლენა.

მოსალოდნელი შედეგები:

- ამაღლება მწვრთნელთა კვალიფიკაცია;
- გაიზრდება სპორტსმენების მოტივაცია სპორტული მიღწევების გაუმჯობესებისათვის;
- უზრუნველყოფილ იქნება სასკოლო სპორტული ღონისძიებებისა და ამ ღონისძიებებში ჩართულ მოსწავლეთა რაოდენობის ზრდა;
- გაიზრდება პროფესიულ სპორტში ჩართულ ადამიანთა რაოდენობა;
- გაიზრდება სპორტულ ღონისძიებებზე დამსწრეთა რაოდენობა;
- საერთაშორისო და ეროვნულ სპორტულ სარბიელზე პრიზიორთა და გამარჯვებულთა რაოდენობის ზრდა;
- სპორტული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება;
- ჯანსაღი ცხოვრების პოპულარიზაცია.

22.2 მუნიციპალიტეტში არსებული საბადოები და წიაღისეულები

№	საბადოები და წიაღისეულის სახეობები	მადანგამოვლინებები და წიაღისეულის სახეობები	ზომის ერთეული	სამრეწველო მარაგები (კატეგორიების მიხედვით)			პროგნოზული მარაგები	გამოყენება
				A+B+C ₁	C ₂	სულ		
I	ფერადი დაკეთილშობილი ლითონები:							
1	მარღვთაშორისი ოქროს მატარებელი სომატიტები:							
1.1		უჩამბის მადნიანი ველი	ტონა				9.5	ოქროს მრეწველობა
II	სამშენებლომასალები:							
1	მოსაპირკეთებელი მასალა-მაგმური ქანები:							
1.1	ჟანიერის გაბროს საბადო		ათასი მ ³	1,400.00	-	1,400.00		მოსაპირკეთებელი და ინერტული მასალების წარმოება
1.2		სანალია (ანდეზიტ-დაციტი)	ათასი მ ³		-	-	700	მოსაპირკეთებელი და ინერტული მასალების წარმოება
1.3		საყვირალა (სიენიტი)	ათასი მ ³				60	მოსაპირკეთებელი და ინერტული მასალების წარმოება
1.4		მგლისსაწოლი (გაბრო-დიორიტი)	ათასი მ ³				170	მოსაპირკეთებელი და ინერტული მასალების წარმოება
1.5		გოგამეები (ტემენიტი)	ათასი მ ³				980	მოსაპირკეთებელი და ინერტული მასალების წარმოება
2	სააგურე თიხები:							
2.1	ბრილის სააგურე თიხის საბადო		ათასი მ ³	480	540	1,020.00		აგურის, კრამიტის, მეტლახის, კაფელის და კერამიკული ნაწარმის წარმოება
III	ქიმიური მრეწველობა:							
1	გოგირდის კოლჩედანი (პირიტი):							
1.1		წაბლანის მადნიანი ველი:						
		გოგირდის კოლჩედანი (პირიტი)	ათასი ტონა				75,000.00	გოგირდმჟავას, გოგირდის ან ჰიდრიდის, ელემენტარული გოგირდის, ოლეუმის, რკინისოქსიდის წარმოება
		გოგირდი	ათასი ტონა				2,500.00	
		სელენი	ტონა				1,110.00	
		ტელური	ტონა				252	
2	ალუმინტები და ალუმინტიზირებული ქანები:							

2.1		წაბლანი მადნიანი ველი	ათასი				60,000.00	საფეიქრო მრეწველობა, ტყავისწარმოება, პროდუქტების დაკონსერვება, წყლისგაწმენდა (კოაგულანტი), აბსორბენტების, გოგირდმჟავას და მისი მარილების, შაბის (სისხლისშემწყვეტი, ანტისეპტიკურისაშუალება), კალიუმის სულფატის, სოდის, აბრაზივების, მოსაპირკეთებელი ფილების, საოჯახო და ტექნიკური ფაიფურის, არაფეთქებადი მრღვევი მასალის, სპეციალური ცემენტების (სწრაფად მყარებადი, გაფართოებადი, შეუკლებადი, დამმაზავი, წყალგაუმტარი), მეტალურგიისათვის ფლუსის მიღება, ალუმინის წარმოება (ალუმინის მიღება ძვირადღირებული და ენერგოტეკვადია)
IV	საიუველირო-სანაკეთობო წარმოება:							
1	სანაკეთობო ქვები:							
1.1		ჩირუხისწყალი (ოპალიზებულიხე)	ტონა				440	სამკაულების, სანახელო ნაკეთობების წარმოება

შენიშვნა:

A კატეგორიის მარაგები-დეტალურად შესწავლილი და დადგენილი მარაგები

B კატეგორიის მარაგები-წინასწარი ძიებით საკმარისად შესწავლილი და დადგენილი მარაგები

C₂ კატეგორიის მარაგები-ცალკეული საბადოს მარაგებიგან საზღვრული გეოლოგიური მონაცემების მიხედვით

წყარო: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო;
 გურამ ხომერიკი, ტარიელ ტუსკია, აჭარის გეოლოგიური აგებულება და სასარგებლო წიაღისეული, გამომცემლობა „ალიონი“, ბათუმი, 2005

22.3 შუახვევის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა სქესისა და ასაკის მიხედვით
(მოსახლეობის 2002 წლის აღწერით)

	ორივე სქესი	კაცი	ქალი	%–ული წილი	
				კაცი	ქალი
სულ	21850	10746	11104	49.2	50.8
0-4	1859	990	869	53.3	46.7
5-9	2186	1135	1051	51.9	48.1
10-14	2247	1157	1090	51.5	48.5
15-19	2055	1051	1004	51.1	48.9
20-24	1701	853	848	50.1	49.9
25-29	1693	878	815	51.9	48.1
30-34	1598	848	750	53.1	46.9
35-39	1359	675	684	49.7	50.3
40-44	1144	556	588	48.6	51.4
45-49	893	423	470	47.4	52.6
50-54	899	400	499	44.5	55.5
55-59	734	305	429	41.6	58.4
60-64	913	380	533	41.6	58.4
65-69	959	431	528	44.9	55.1
70-74	620	277	343	44.7	55.3
75-79	422	183	239	43.4	56.6
80-84	235	68	167	28.9	71.1
85-89	104	32	72	30.8	69.2
90-94	87	27	60	31	69
95-99	21	6	15	28.6	71.4
100 +	23	7	16	30.4	69.6
ასაკი არ არის მითითებული	98	64	34	65.3	34.7

22.4 აჭარის რეგიონის საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების ინფრასტრუქტურის არსებული მდგომარეობა

№	საავტომობილო გზების დასახელება	გზის (მონაკვეთის) სიგრძე (კმ)	მათ შორის			ხიდი		გვირაბი		მუნიციპალიტეტში გზის მონაკვეთის სიგრძე							
			ა/ბეტონის საფარი (კმ)	ხრემოვანი საფარი (კმ)	ყამიროვანი პროფილირებული (კმ)					ქობულეთი	ქედა	ხულო	ხელვაჩაური	შუახევი			
			ცალი	გრ/მ	ც	გრ/მ											
საერთაშორისო მნიშვნელობის																	
1	სენაკი-ფოთი-სარფი (კმ64+700 - კმ 96+500, კმ 105+კმ 119)	46	46			14	841	1	657	26			20				
შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის																	
2	ბათუმი (ანგისა)-ახალციხე (კმ0-კმ117)	117	80	37		39	990				40	48	19	10			
3	საჯავახო-ჩობატაური-ოზურგეთი-ქობულეთი (კმ54+400-კმ73+400)	19	19			10	109			19							
4	ქობულეთი-ჭახათი-დიდვაკე (მამათა მონასტერი) (კმ0-კმ42)	42	5	37		21	179			42							
5	ბათუმი (ანგისა)-ახალციხე ს/გზის კმ15-ს.კირნათი (კმ0-კმ10+500)	10,5	3,3	7,2		9	261						10,5				
6	ქედა-მერისი-სალიბაური (კმ0-კმ15)	15	1	14		1	10				15						
7	ხიჭაური-ნაღვარევი (კმ0-კმ28+500)	28,5		24,6	3,9	5	96							28,5			
8	შუახევი-ჩირუხი (კმ0-კმ41+500)	41,5		25,7	15,8	7	137							41,5			
9	ზამლეთი-ხიხაძირი (კმ0-კმ28)	28		28		10	192					28					
10	გოდერძის უღელტეხილი-ზეშუმი (კმ0-კმ10)	10		8	2	2	23					10					
11	ჩაქვი-მახინჯაურის გვირაბის შემოვლითი გზა (კმ0-კმ6+200)	6,2	6,2														

22.5 შუახევის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების ნუსხა

№	საავტომობილო გზების დასახელება	სიგრძე (კმ)			
			25	გოგაძეების გზა	8,50
			26	ცინარეთის გზა	4,20
			27	უჩამბა-წაბლანა	3,00
			28	დაბაძველის გზა	4,00
			29	ნენიის გზა	2,20
			30	ახალდაბა-წყაროთა	3,50
			31	შუახევი-დაბაძველი	2,00
			32	ნაგომვარის გზა	1,50
			33	ჟანივრი-ბრილი	4,00
			34	გუნდაური-მახე	5,00
			35	ყალაბონი-დრო	1,00
			36	დაბაძველი-კლდის უბანი	2,00
			37	რიკიხიდი-ცინარეთი	5,00
			38	ლორექეთი-გომარდული	4,40
			39	ლაკლაკეთი-ოკისი	1,50
			40	ცხემლისი-ცეკვა	2,00
			41	ხიჭაური-ტაკიძეები	5,00
			42	ხიჭაური-ზედაყანა	3,00
			43	ცხემლისი-დარგულა	2,00
			44	დღვანი-გოგნიაური	4,00
			45	წელათის გზა	1,00
			46	დღვანი-ლომანაური	3,20
			47	ჭვანა-ცივაძეების გზა	2,00
			48	ზომლეთი-წიახი-ნიგაზეულის გზა	6,00
			49	ფურტიოს გზა	4,00
1	წყალსაყარი-ინწვირვეთი	4,00			
2	ბრილის გზა	8,20			
3	ჭვანა-გომარდული	10,50			
4	წყაროთის გზა	4,50			
5	ვანის გზა	5,00			
6	ზემოხევის გზა	1,00			
7	ხიჭაური-ახალდაბა	2,50			
8	შუახევი-თერნალი	10,00			
9	ჩანჩხალოს გზა	3,00			
10	ზომლეთი-ნიგაზეული	5,00			
11	ბუთურაულის გზა	3,50			
12	ტომაშეთის გზა	1,70			
13	პაპოშვილები-გორი	4,60			
14	შუბნის გზა	1,50			
15	დარჩიძეების გზა	3,50			
16	კობალთის გზა	5,00			
17	მახალაკიძეების გზა	1,00			
18	კარაპეტის გზა	8,00			
19	კვიახიძეების გზა	9,00			
20	კვიახიძეების გზა-ლომანაური	2,00			
21	დღვანის გზა	6,00			
22	ქიძინიძეების გზა	2,60			
23	შუახევი-უჩამბა	8,00			
24	ჯაბნიძეების გზა	5,30			

50	დღვანის გზა-ბარი	1,00	78	ლაკლაკეთი-ოხორთი	1,00
51	ნენიის გზა-ბუთურაული	2,50	79	ოკისი-კაპანათი	1,00
52	ჯაბნიძეები-კორძაული- ქიძინიძეები	2,50	80	ჭვანა-საყავრია-ჭალა	3,00
53	ტბეთი-ზვარე	1,50	81	ტაკიძეები-ზედაყანა	1,50
54	ტბეთი-ლომსინაძეები	1,50	82	წყაროთა-ზვარე	2,00
55	ოკისი-საყავრია	1,50	83	ცეკვა-ბრილის გზა	1,00
56	ჯაბნიძეები-გორა	3,50	84	ჭვანა-ყორნალი-ზემოსანები	2,20
57	გოგამეები-ზეკარა	3,00	85	დარგულა-პერანგა	9,50
58	წაბლანა-ტბეთი	4,00	86	ნენია-ბუთურაული	2,00
59	ჯაბნიძეები-ნაცარა	22,00	87	ქათამაძეები-ჩიდილა	2,00
60	ცინარეთი-ოღრიალი	2,00	88	თერნალი-წყაროთა	4,50
61	წაბლანა-ლომა	8,00	89	ქვენაწიახის გზა	1,50
62	ცინარეთი-ნაქერვალი	2,00	90	ტაკიძეები-ჩიდილას გზა	1,30
63	გოგამეები-თელვანი- ნაჭალვარა	4,00	91	ტაკიძეები-ჭეჭო	1,50
64	წაბლანა-წიფლანისსერი	2,00	92	ახალდაბა-თავდგირიძეების უბანი	1,20
65	წაბლანა-საბარყე	3,00	93	ახალდაბა-საცნაური	1,30
66	წაბლანა-კაპარია	2,00	94	ახალდაბა-ნასერვალი	1,60
67	ტბეთი-საცურავი	2,00	95	ჭალა-შარაშიძეების უბანი	1,00
68	ტბეთი-გულნა	1,50	96	ნიგაზეული-კაკალაძეები	1,50
69	ოკისი-საქორია	1,00	97	ფურტიო-მომწვარი	4,00
70	წაბლანა-გაბოსტანული	1,50	98	ნიგაზეული-ხოზნები	2,00
71	ლომა-საყენდრია	2,00	99	ნიგაზეული-კალოთის სერი	2,00
72	წაბლანა-შოტივარი	5,00	100	ნენია-შამანაური	2,00
73	ცინარეთი-ყიშლები	2,00	101	ბუთურაული- დედეშვილები-ნაკანაფევი	3,00
74	ჯაბნიძეები-სხალნარა	6,00	102	ბუთურაული-ქობულები	1,00
75	ჯაბნიძეები-მესხავრი	2,50	103	ფურტიო-მჭედლური	1,50
76	უჩამბა-დირგეცლა	1,00	104	ფურტიო-ფოთელაური	2,00
77	კვირიაული-ლაკლაკეთი	2,00	105	ნიგაზეული-აგარაკეთის სერი	1,00

106	ზომლეთი-საწყარო	2,00	132	გომარდული-ქარცივაძეების უბანი	1,00
107	წიახი-ღორთავაკე	1,50	133	გომარდული-ჭაღალიძეების უბანი	1,00
108	კალოთის გზა	0,50	134	ხაბელაშვილები-ხითაური	1,00
109	ნენია-მამულაძეების უბანი	0,80	135	ხაბელაშვილები-ყელადუდი	3,00
110	ფურტო-დიასამიძეების უბანი	1,20	136	ინწკირვეთი-გორა	4,00
111	ფურტო-წყარვანი	2,80	137	ნაღვარევი-კიკიბო	6,00
112	ჩანჩხალო-სათიხეთი-წანკალაური	5,00	138	ნაღვარევი-მერიაყელი-გომის მთა	23,00
113	ჩანჩხალო-ზეგანი	2,00	139	ხაბელაშვილები-გომის მთა	30,00
114	შ.ს. გზა-გორხანაული	1,00	140	ზემოხევი-ბრილი	3,50
115	შ.ს. გზა-ორთამელა	1,00	141	ბრილი-ქარისაქროლი	2,00
116	დაბაძველი-ოღრიალი	8,00	142	ნაღვარევი-მაღიანი	9,20
117	სხეფის გზა-სხეფელა	1,50	143	ნაგომვარი-ტინტყო	8,00
118	შ.ს. გზა-კოლოშნარი	0,50	144	ხაბელაშვილები-თხმელნარი	1,50
119	დაბაძველი-მერე	0,80	145	ბრილი-ჭკნავნარი ღელე	2,00
120	სხეფი-ზედაღოროქეთი	1,50	146	პაპოშვილები-მოდული	1,00
121	ბესელაშვილები-ქვედა უბანი	0,80	147	ოლადაური-ჯუმუშაური	1,00
122	ბარათაული-ჭათები	2,00	148	ჩირუხის გზა-დოლაბი	2,50
123	ბარათაული-ნაფლატი	3,50	149	მახალაკიძეები-სანალია	6,00
124	ვანი-საფილეთი	3,50	150	მაწყვალთა-მაწყვალთის მთა	10,00
125	ბარათაული-გურჯალათი	1,50	151	მახალაკიძეები-მაწყვალთის მთა	7,00
126	ვანი-გორა-კიკიბო-ჩიდილა-გრძელგორი	43,00	152	გორი-ღურღუთი	3,00
127	ბარათაული-ხევდელე	1,00	153	პაპოშვილები-გაბრელაური	1,00
128	გომარდულის გზა-ცენტერაძეები	1,50	154	მახალაკიძეები-ნაქერული	5,00
129	ჭალა-გომარდული	3,00	155	ოლადაური-ქუშინარი	5,00
130	ზემოხევი-ტინტე	3,40	156	ოლადაური-კარიტყე	1,00
131	გომარდული-დარჩიძეების უბანი	1,00	157	ოლადაური-ყურთისონი	6,00
			158	მახალაკიძეები-ფეთაური	1,50

159	ჯუმუშური-საწუმარა- განგლია-ქუმინარის გზა	19,00	180	შუბანი-ვაკე	2,00
160	ოლადაური-ნამწვავია- ვანისერი-ქუმნარი- ნასახლვის გზა	12,00	181	დარჩიძეების გზა-იაკობური	2,00
161	მხალაკიძეები- ნაბოლოკვარი-ნასახლვი- ჭკნავნარის გზა	21,30	182	ჩირუხის გზა-ერდვათი	1,00
162	მაწყვალთა-ტბის ვაკე	4,00	183	დარჩიძეები-ძველთა	6,00
163	კვიახიძეები-ბალვანა- საბერწია	12,00	184	დარჩიძეები-წელათი	2,00
164	ქიძინიძეები-ნატბევი	3,00	185	ტომაშეთი-მაჭარულა	12,00
165	ქიძინიძეები-ვენახი	2,00	186	კობალთა-პატარა ახო	0,50
166	ქიძინიძეები-ნაჭალვარი- კილდიძირი-თეთფაკი	17,00	187	ჩირუხი-ჯინალი	6,00
167	ქიძინიძეები-საჯვარებო- საუგლე	6,00	188	ჩირუხი-ყარამფულარი	16,00
168	დღვანი-ბარი	1,80	189	ტომაშეთი-პატარა ტომაშეთი	15,00
169	დღვანი-ვიწროთი-ლეკნარი	5,30	190	შუბანი-კვესაური	8,00
170	დღვანი-ვაკე	1,00	191	დარჩიძეები-ნაკაფი	4,00
171	ქიძინიძეები-სერი	1,00	192	შუბანი-უსახვათი-ნაიე	6,00
172	ქიძინიძეები-ბუჭე-თხემნარი	4,00	193	შუბანი-ზასტავა	3,00
173	ლომანაური-ბალაური	1,00	194	იაკობაური-ბირკნალა	3,00
174	ლომანაური-ტბათი	4,50	195	ტომაშეთი-ქვაბიდელე	6,00
175	ლომანაური-ნაფლატი	1,10	196	ტომაშეთი-აბანოდელე	3,00
176	გოგნიაური-ხეციური- ნაჭივრი	2,00	197	ტომაშეთი-მაყვალეთი	1,00
177	გოგნიაური-ლეშხივაკე	4,10	198	ყალაიბონის გზა	2,00
178	კვიახიძეები-ლეკნარი	3,70	199	კიროდელეს გზა	2,00
179	ჩირუხის გზა-ახალშენი	1,00	200	ქუთაური-ტბათი	3,50
			201	კობალთა-წვერები	2,50
			202	შუბანი-ტომაშეთი	3,00
				სულ შუახვევის მუნიციპალიტეტში	826,80

22.6 შუახვევის მუნიციპალიტეტში 2005-2010 წწ. შესრულებული სამუშაოები

სამუშაოს დასახელება	2006		2007		2008		2009		2010		ჯამი
	რაოდ.	ლარი	რაოდ.	ლარი	რაოდ.	ლარი	რაოდ.	ლარი	რაოდ.	ლარი	
ასფალტობეტონის საფარის მოწყობა											0
ქვიშა ხრეშოვანი საფარი											0
ხიდების რეაბილიტაცია	1	16783	2	11300	1	20434	4	60481	4	56000	164998
ახალი ხიდი											0
გაბიონების მოწყობა			2	34220	10	110233	7	51430	7	53800	249683
ბეტონის საყრდენი კედლის მოწყობა	2	27574			1	5250	2	29938	4	67200	129962
ძელყორის მოწყობა	4	46637			4	49923	1	9000	4	48000	153560
გზის რეაბილიტაცია, დამეწყობილი გზების აღდგენა			10	61997	4	26367			1	80000	168364
სულ		90 994		107 517		212 207		150 849		305 000	866 567

22.7 შუახვევის მუნიციპალიტეტის 2011-2014წ.წ განსახორციელებელი ღონისძიებები (გზები, ხიდები, მოსაცდელები)

ღონისძიების დასახელება	2011	2012	2013	2014
ს. გუნდაურის ცენტრში მოსაცდელის აშენება	5000			
ს. ჩანჩხალოში 4 მოსაცდელის აშენება სოფლის სხვადასხვა უბნებში				18000
ს. გუნდაურში სამანქანე გზის რეაბილიტაცია			7000	
ს. ბესელაშვილების სამანქანე გზის რეაბილიტაცია	6000			
ს. ბესელაშვილები-კლდისუბნის მიმართულებით სამანქანე გზის გაფართოება-რეაბილიტაცია			10000	
ს. ორთამელაში შიდა გზების რეაბილიტაცია		6000		
კატრიანში და კერჩხიანში სამანქ. ხიდის შეკეთება				12000
ს. ოქროპილაურის სამანქანე ხიდის მშენებლობა	7000			
ს. ოქროპილაურის სამანქანე გზის რემონტი და მოსაცდელების გაკეთება		8000		
ს. ოქროპილაურის სოფლის ცენტრში მოსაცდელის მოწყობა			9000	
ს. ბართაულის ხიდის რეაბილიტაცია და ცენტრის კეთილმოწყობა			24000	
ს. ბარათაულში მოსაცდელის მშენებლობა		4000		5000
ს. ბარათაულში, წინკალაურის უბანში მოსაცდელის მშენებლობა	8000		8000	
ს. ბარათაულის ცენტრის კეთილმოწყობა		20000		
ს. ზემოხევში ცენტრის კეთილმოწყობა				10000

ს. ვანში ცენტრის კეთილმოწყობა			9000	
ს. დღევანში ცენტრის კეთილმოწყობა		14000		
ს. ქინძიძეებში, ვენახის უბანში გზის რეაბილიტაცია				16000
მომწვარის ხიდიდან ლომანაურამდე სამანქანე გზის რემონტი	7000			
ს. ლომანაურში შიდა გზების რეაბილიტაცია				10000
მომწვარის ხიდიდან გოგინაურში მისასვლელი 6 კმ გზის რემონტი	8000			
გოგინაურში მთა "საბერწია"-ს გზის რემონტი			11000	
ს. კვიახიძეების მომწვარის ხიდის კაპიტალური რემონტი		9000		
ს. კვიახიძეებში საბერწიას მიმართულებით გზის კაპიტალური რემონტი				11000
ს. კვიახიძეებში , ხავსიანის უბანში გზის შეყვანა			10000	
ს. ნიგაზეულის ცენტრიდან წიახის მიმართულებით სამანქანე ფაზაზე ჯებირების გაკეთება	16000			
ცეცხლამცების უბანში ჯებირების გაკეთება და კაკალამცების უბანში სამანქანე გზის რეაბილიტაცია		17000		
ს. ნიგაზეულში, წიახის სერის უბანზე მოსაცდლის გაკეთება და ზამლეთი-ლორთავაკის მიმართულებით 8 მეტრი სიგრძის საცალფეხო ხიდის რკინა-ბეტონის გაკეთება	17000			
ზამლეთ-ლორთავაკის მონაკვეთზე სამანქანე გზის ჯებირის გაკეთება			19000	
ელვაურის უბნიდან ფურტიოს ცენტრამდე სამანქანე (1 კმ) გზის გაკეთება		17000		
მომწვარის უბანში 2 მოსაცდელის მშენებლობა	5000			

მომწვარის უბანში სამანქანე გზის რეაბილიტაცია		6000		
ფურტოს სოფლის ცენტრთან სამანქანე გზის შეერთება		7000		
ს. ფოთელაურის უბანში შიდა სამანქანე გზების რეაბილიტაცია				9000
ს. ნინიაში შიდა სასოლო გზების რეაბილიტაცია შამანაურის, ნასელაურისა და ნაკანაფევის უბანში		18000		
ს. ბურუთაულის ცენტრიდან ქობულეთის მიმართულებით სამანქანე გზის რეაბილიტაცია	13000			
სერის უბანში გზის რეაბილიტაცია და 3 მოსაცდელის გაკეთება			15000	
სერიის უბნიდან ქობულეთის მიმართულებით სამანქანე გზის შეერთება				16000
დიასამიძეებისა და ს. მჭედლურის უბნის სამანქანე გზის რეაბილიტაცია		9000		
ს. ოლადაურში სათიბ ჭალებში საავტომობილო გზების შეყვანა			15000	
საჯინჭრიას უბანში ხიდის მშენებლობა	7000			
ს. პაპოშვილებში გზის კაპიტალურად შეკეთება ჩიხურებისა და სათიბ ჭალების მიმართულებით		9000		
ს. მახალკიძეების ხიდიდ მშენებლობა და გზის რეკონსტრქციის	13000			
მახალკიძეების სოფელში ოთხი მოსაცდელიც და სველი წერტილის გაკეთება		15000		
მაწყვალთას სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა		11000		
ს. ჯუმუშაურში გამავალი მდინარის ჯებირების გამაგრება			13000	
გაღმა მთის უბანში გზის შეყვანა			15000	
კარაპეტის ს. ცენტრის კეთილმოწყობა				17000

პაპოშვილები-გორის გზის რეკონსტრუქცია		11000		
გორის სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა			13000	
ს. კვირიაულის გზის 150 მეტრის რეაბილიტაცია		17000		
ს. კვირიაულში 36 მეტრზე ხიდის საფარის დაგება (72 კვ.მ)			18000	
ქვაფეთის ხიდის გაფართოება				19000
ლაკლაკეთის უბანში ხიდის რეაბილიტაცია და სველი წერტილის მოწესრიგება			9000	
ლაკლაკეთის სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა				10000
ს. ცინარეთში გზის რეაბილიტაცია 150მეტრზე	8000			
ს. ცინარეთის კეთილმოწყობა			11000	
ს. წაბლანას შიდა გზების რეაბილიტაცია				12000
გოგაძეების სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა			11000	
სერხნეთის უბანში გზის დაშვება	9000			
ტბეთი-გოგაძეების გზის მონაკვეთის დაშვება		10000		
უჩამბა-ტბეთის გზის რემონტი			11000	
გუდნის ხიდზე რკინის საფარის დაგება				12000
ქაშვეთის უბანში გზის რეაბილიტაცია			18000	
ჯაბნიძეებში სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა				19000

შუბანის სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა				11000
დარჩიძეების სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა	12000			
დარჩიძეების ჭალებში მოსაცდელიც მშენებლობა		13000		
ს. დარჩიძეების ცენტრში კაპიტალური მოსაცდელის მშენებლობა				15000
იაკობაურის ცენტრში მოსაცდელის მშენებლობა		7000		
ს. წელათში, ცენტრალურ გზაზე 2 მოსაცდელის მშენებლობა			7000	
წელათის სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა			8000	16000
კობალთაში კაპიტალური მოსაცდელის მშენებლობა			9000	
ნადვარევის სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა				10000
ხაბელაშვილების სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა		9500		
ბრილი კავიანის გზის რეაბილიტაცია			14000	
ინწკირვეთის სოფლის კეთილმოწყობა და მოსაცდელის მშენებლობა		10000		
ს. ჭვანას ცენტრში 250მ გზის გაფართოება და ბეტონის კედლის ჩამოსხმა			18000	
ს. ჭვანას ცენტრის მოასფალტება				20000
ცხემლისი-ვარჯანაულის საცალფეხო ხიდის რეაბილიტაცია	7000			
ცხემლისის სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა		8000		
ს. ცეკვას შიდა გზის რეაბილიტაცია	7000			

ს. ცეკვას შიდა ქსელების რეაბილიტაცია		8000		
ოთოლთას ციხეზე ასასვლელი ბილიკის მოწყობა	7000			
ზედაყანაში 1 კმ გზის ახლით შეცვლა	7000			
ს. წყაროთაში, სოფელში სხვ. უბნებში მოსაცდელეების მშენებლობა		13000		
ს. ახალდაბაში სხვ. უბნებში მოსაცდელეების მშენებლობა	14000			
ს. ახალდაბაში სოფლის ცენტრის კეთილმოწყობა		15000		
ნენეს წყალზე მოსაადელის მშენებლობა			10000	
ს. ცივაძეების შიდა გზების რეაბილიტაცია				11000
ს. ახალდაბაში სოფლის შიდა გზის რეაბილიტაცია			16000	
	სულ	183000	291500	338000
				279000

**22.8 შუახვევის მუნიციპალიტეტის 2011-2014წ.წ განსახორციელებელი
ღონისძიებები (გარე განათება)**

	2011	2012	2013	2014
ს. ორთამელაში გარე განათების მოწყობა	5000			
ს. ჩანჩხალოში სოფლის სათიხიასა და ზედაცანჩხალოს მიმართულებით გარე განათების მოწყობა			16000	
ს. ზემოხევში გარე განათების მოწყობა			9000	
ს. ვანში გარე განათების მოწყობა				10000
ს. დღევანში გარე განათების მოწყობა			15000	
ს. ჭალაში გარე განათების მოწყობა			16000	
სულ	5000	0	56000	10000

22.9 საავტომობილო სამგზავრო გადაყვანები შუახევის მუნიციპალიტეტში

№	მარშრუტის დასახელება	მარშრუტზე არსებული სატრანსპორტო საშუალებების რაოდენობა	სამგზავრო გადაყვანების ტიპი	გადაყვანილ მგზავრთა რაოდენობა მარშრუტზე (დღეში)
1	ნიგაზეული-ბათუმი	3	საგარეუბნო	18
2	ნენია-შუახევი-ბათუმი	3	საგარეუბნო	17
3	შუბანი-შუახევი-ბათუმი	5	საგარეუბნო	20
4	მახალაკიძეები-შუახევი-ბათუმი	3	საგარეუბნო	18
5	ჯაბნიძეები-შუახევი-ბათუმი	2	საგარეუბნო	22
6	მაწყვალთა-შუახევი-ბათუმი	2	საგარეუბნო	16
7	კვიახიძეები-შუახევი-ბათუმი	2	საგარეუბნო	18
8	დღვანი-შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	14
9	ქიძინიძეები-შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	17
10	ჯაბნიძეები-შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	20
11	უჩამბა-შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	16
12	გოგაძეები-შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	18
13	წაბლანა-შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	14
14	წყაროთა-ბათუმი	1	საგარეუბნო	18
15	ცინარეთი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	14
16	სხევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	12
17	დაბაძველი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	14
18	ახალდაბა-ბათუმი	1	საგარეუბნო	15
19	ბარათაული-ბათუმი	1	საგარეუბნო	20
20	ტაკიძეები-ბათუმი	1	საგარეუბნო	16
21	ჭვანა-ბათუმი	1	საგარეუბნო	18
22	ოლადაური-ბათუმი	1	საგარეუბნო	14

23	ფურტიო-ბათუმი	1	საგარეუბნო	22
24	ცხემლისი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	14
25	ბათუმი-ზამლეთი	2	საგარეუბნო	24
26	ჩანჩხალო-შუახევი-ბათუმი	3	საგარეუბნო	20
27	ჯაბნიძეები-შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	16
28	კვირიაული-შუახევი-ბათუმი	2	საგარეუბნო	18
29	შუახევი-ბათუმი	2	საგარეუბნო	22
30	შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	16
31	შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	18
32	ქიძინიძეები-შუახევი-ბათუმი	1	საგარეუბნო	20
33	ბათუმი-უჩამბა	1	საგარეუბნო	17
34	გოგაძეები-შუახევი-ბათუმი	2	საგარეუბნო	24
35	ინწვირვეთი-ბათუმი	2	საგარეუბნო	16
36	წყაროთა-ბათუმი	2	საგარეუბნო	18
37	მახარაშვილები-ბათუმი	2	საგარეუბნო	14
		59		648

22.10 შუახვევის მუნიციპალიტეტის 2011-2014წ.წ განსახორციელებელი ღონისძიებები (ელექტროენერგია)

	2011	2012	2013	2014
ს. ჩანჩხალოში ელ. გადამცემი ხაზების რეაბილიტაცია		15000		
ს. ქინძიძეებში მთა "თეთრობი"-ს ელექტროფიცირება		14000		
ს. ლომანაურში ელ. ბოძების რეაბილიტაცია		8000		
მთა "სანალია"-ს ელექტროფიცირება			18000	
ს. ჯუმუშაურში ტრანსფორმატორის შეძენა და სადენების შეცვლა				15000
ს. გოგაძეებში ელ. ბოძების რეაბილიტაცია				12000
ს. წელათისაათვის ტრანსფორმატორის შეძენა		6000		
ს. ტომაშეთში ტრანსფორმატორის შეძენა	7000			
ს. ტაკიძეებში მიკროჰესის მიერ გამომუშავებული ენერჯის მოსახლეობაზე მიწოდებისათვის ელ. ქსელი მოწესრიგება		20000		
ოთოლთას ჰესისთვის სინქროლიზაციის ბლიკის შეძენა				30000
სულ	7000	63000	18000	57000

22.11 სამელიორაციო არხების ტექნიკური მონაცემები

№	სისტემის დასახელება	ობიექტის სიგრძე (კმ)	მომსახურების ფართობი (ჰა)	ათვისებული ფართობი (ჰა)	წყლის გამტარიანობა (კმ.წმ)	სისტემის სიმძლავრე (კმმ. წ.)	წარმადობა (კმმ. სთ)	მოპირკეთებული ან მოუპირკეთებელი	მოკლე აღწერა	მდგომარეობა
1	ბარათაული ჭალა, წყაროთა ახალდაბის არხი	18	72	61	1	1	60	ღია არხი	გრუნტის	გასაწმენდი
2	ცეკვა-ვარჯანაული წყაროთა ახალდაბა	15,4	58	15,4	1,5	0,5	90	რკინის მილი, ნაწილი ღია	რკინის მილი	გასარემონტებელი
3	ტაკიძეები მოსიაშვილები	4,5	14	13	0,5	0,5	26	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
4	ტაკიძეები ზედაყანა	4,5	20	18	0,5	0,5	25	ღია არხი	გრუნტის	გასარემონტებელი
5	ზემოხევი ვარჯანაული	7	16	13	0,5	0,5	26	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
6	ხაბელაშვილები-ნაჭივრი ხევი	3	11	9	0,4	0,4	24	ღია არხი	გრუნტის	გასარემონტებელი
7	ხაბელაშვილები გაჭრილი სერი	3	11	10	0,1	0,1	6	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
8	ბროლი-კავიანის არხი	3	7	7	0,1	0,1	7	ღია არხი	გრუნტის	გასარემონტებელი
9	ვანის არხი	4,5	9	9	0,3	0,3	1,8	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
10	ზემოხევის არხი	6,2	18	15	0,5	0,5	25	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
11	ვანი, სხეფის არხი	14,5	16	12	0,4	0,4	24	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
12	უჩამბა-დაბაძველის არხი	6	19	13	0,6	0,6	26	ღია არხი	გრუნტის	მუშა

13ბესელაშვილების არხი	11	10	9	0,4	0,4	24	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
14ოქროპილაურის არხი	7	11	10	0,4	0,4	24	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
15ჯაბნიძეები ქაშუეთის არხი	7	11	11	0,2	0,2	24	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
16სამოლეთის არხი	3	5	4	0,1	0,1	6	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
17ცინარეთის არხი	21	30	28	0,5	0,5	26	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
18ვერხვანა დროს არხი	6,4	15	15	0,3	0,3	9	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
19წაბლანის არხი	4	10	10	0,2	0,2	6	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
20ტბეთი-გოგაძეების არხი	1,3	8	8	0,1	0,1	6	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
21მაჭყვალთა კარაპეტის არხი	6,4	7	5	0,1	0,1	6	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
22ნიგაზეულის საწყავი არხი	3,8	28	12	0,6	0,6	26	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
23კვიახიძეების სარქყავი არხი	6,3	10	12	0,5	0,5	6	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
24დღვანის არხი (ბარის უბანი)	4,5	16	16	0,2	0,2	3	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
25გოგნიაურის არხი	4	11	8	0,3	0,3	1,8	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
26ქიძინიძეების არხი	5,6	17	9	0,5	0,5	30	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
27ლაკლაკეთის არხი	2	5	5	0,1	0,1	6	ღია არხი	გრუნტის	მუშა
სულ	182,9	465	357,4	0,404					

საინფორმაციო წყარო: „შუახვევის მუნიციპალიტეტის გამგეობა“

22.12 შუახვევის მუნიციპალიტეტის 2011-2014წ.წ განსახორციელებელი ღონისძიებები (წყლისა და კანალიზაციის სისტემები)

	2011	2012	2013	2014
ს. სხეფში სასმელი წლის მოყვანა	7000			
გუნდაურში წყლის გამანაწილებელი აუზის აშენება				8000
ს. ოქროპილაურის სოფლის წყალსადენის რეაბილიტაცია				12000
ს. ქინძიძეებში მოქმედი სასმელი წყლის მაგისტრალის პროექტის დასრულება			15000	
ს. ფურტიოში სასმელი წყლის ჭბურილების გაკეთება			18000	
ფორჩხითის უბანში წყლის ჭაბურღილის გაკეთება				8000
ფოთელაურის უბანში სასმელი წყლის ჭაბურღილის გაკეთება			8000	
ს. ნენიაში სასმელი წყლის ჭბურილების გაკეთება	17000			
ს. ნენიაში სხვადასხვა უბნებში სასმელი წყლის ჭაბურღილების გაკეთება				20000
ს. პაპოშვილების ცენტრში და ჭალაღელის უბანში სასმელი წყლის მოყვანა და 2 აუზის მოწყობა			11000	
ს. გორში ახალშენის უბნიდან სარწყავი წყლის საქაჩის გაკეთება სოფლის თავში და ბასეინების მოწყობა				15000
ს. ცინარეთში სასმელი წყლის სათავე ნაგებობების მოწყობა		9000		
ს. ცინარეთში სარწყავი არხების რემონტი				11000
ს. ჯაბნიძეებში 15 კმ მანძილიდან სასმელი წყლის მოყვანა	16000			
ს. ტომამეთში სახანძრო აუზის დამონტაჟება				10000

ს. კობალთაში სახანძრო აუზის დამონტაჟება		8000		
წყალსაყარი-ჟანივრის სარწყავი არხის რეაბილიტაცია			9000	
ბრილი-კავიანის სარწყავი არხის რეაბილიტაცია	12000			
ს. ბრილში წყლის გამანაწილებელი 3 აუზის მშენებლობა		6000		
ს. ტაკიძეებში სარწყავი არხების რემონტი	8000			
ს. ტაკიძეებში სასმელი წყლის მოსაყვანად მილების შექმნა			15000	
ს. ზედაყანაში სოფლის შიდა არხისთვის მილების შექმნა			9000	
ს. ხიჭაურში შიგა საკანალიზაციო ქსელის რეაბილიტაცია				9000
ჭეჭოსა და ნელთის სარწყავი არხის რეაბილიტაცია		9000		
ს. ახალდაბაში სოფლის წყალსადენის მშენებლობა				18000
მოფრინეთში სასმელი წყლის აუზის მოწესრიგება და სანიაღვრე მილების შესყიდვა		9000		
ს. კვირიაულში სარწყავი მილების შექმნა	16000			
ს. გოგაძეებში სანიაღვრე მილების შესყიდვა	8000			
ს. ცეკვაში სასმელი წყლის მილების შექმნა				10000
ს. ვარჯანაულში სარწყავი არხისთვის რკინის მილების შექმნა			7000	
ს. ცივაძეებში სარწყავი არხისთვის რკინის მილების შექმნა	8000			
ს. ბესელაშვილების სარწყავი არხის აღდგენისთვის რკინის მილების შექმნა				12000
ს. ჭვანაში ცენტრის საკანალიზაციო სისტემის მოწყობა		15000		

სულ	92000	56000	92000	133000
------------	-------	-------	-------	--------

22.13 კულტურული ცენტრები და კლუბები

№	დაწესებულების დასახელება	მისამართი	შენობის ფართი	ამორტიზებ-ული და სარემონტო კულტურის ობიექტები	ექსპლოა-ტაციაში შესვლის წელი	დარბაზის ფართი და ადგილების რაოდენობა
1	კულტურის ცენტრი, ხალხური შემოქმედების სახლი	დაბა შუახევი	1400 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		300 ადგილი
2	ჩანჩხალოს კლუბი	ოქროპილაურის თემი	180 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		80 ადგილი
3	დაბაძვლის კლუბი	ოქროპილაურის თემი	120კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		90 ადგილი
4	შუბნის კულტურის სახლი	შუბნის თემი	460 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		250 ადგილი
5	დარჩიძეების კლუბი	შუბნის თემი	360 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		120 ადგილი
6	ტომაშეთის კლუბი	შუბნის თემი	120 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		110 ადგილი
7	კობალთის კლუბი	შუბნის თემი	160 კვ.მ.	საჭიროებს ახლის აშენებას		80 ადგილი
8	ოლადაურის კულტურის სახლი	ოლადაურის თემი	260 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		200 ადგილი
9	მახალაკიძეების კლუბი	ოლადაურის თემი	220 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		120 ადგილი
10	პაპოშვილების კლუბი	ოლადაურის თემი	120 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		80 ადგილი

11	მაწყვალთის კლუბი	ოლადაურის თემი	140 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		160 ადგილი
12	კარაპეტის კლუბი	ოლადაურის თემი	190 კვ.მ.	საჭიროებს ახლის აშენებას		60 ადგილი
13	გოგინაურის კულტურის სახლი	დღვანის თემი	220 კვ.მ.	ნორმალურ მდგომარეობაშია		200 ადგილი
14	კვიახიძეების კლუბი	დღვანის თემი	140 კვ.მ.	ნორმალურ მდგომარეობაშია		120 ადგილი
15	ლომანაურის კლუბი	დღვანის თემი	170 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		150 ადგილი
16	დღვანის კლუბი	დღვანის თემი	180 კვ.მ.	საჭიროებს ახლის აშენებას		100 ადგილი
17	ქიძინიძეების კლუბი	დღვანის თემი	260 კვ.მ.	საჭიროებს ახლის აშენებას		50 ადგილი
18	უჩამბის კულტურის სახლი	უჩამბის თემი	300 კვ.მ.	საჭიროებს ახლის აშენებას		100 ადგილი
19	ჯაბნიძეების კლუბი	უჩამბის თემი	200 კვ.მ.	საჭიროებს ახლის აშენებას		50 ადგილი
20	ტბეთის კლუბი	უჩამბის თემი	210 კვ.მ.	საჭიროებს ახლის აშენებას		-
21	გოგაძეების კლუბი	უჩამბის თემი	560 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		150 ადგილი
22	წაბლანის კლუბი	უჩამბის თემი	250 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		110 ადგილი
23	ცინარეთის კლუბი	უჩამბის თემი	200 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		120 ადგილი
24	სამოლეთის კლუბი	უჩამბის თემი	280 კვ.მ.	საჭიროებს ახლის აშენებას		-
25	ზამლეთის კულტურის სახლი	ზამლეთის თემი	1200 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		110 ადგილი
26	ნიგაზეულის კლუბი	ზამლეთის თემი	160 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		200 ადგილი

27	ფურიტოს კლუბი	ზამლეთის თემი	300 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		120 ადგილი
28	ბუთურაულის კლუბი	ზამლეთის თემი	120 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		100 ადგილი
29	ნენის კლუბი	ზამლეთის თემი	140 კვ.მ.	ნორმალურ მდგომარეობაშია		120 ადგილი
30	ბარათაულის კულტურის სახლი	ბარათაულის თემი	250 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		200 ადგილი
31	გომარდულის კლუბი	ბარათაულის თემი	140 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		100 ადგილი
32	ვანის კლუბი	ბარათაულის თემი	180 კვ.მ.	საჭიროებს ახლის აშენებას		50 ადგილი
33	ზემოხევის კლუბი	ბარათაულის თემი	140 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		50 ადგილი
34	წყალსაყრის კულტურის სახლი	წყალსაყრის თემი	160 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		200 ადგილი
35	ჟანივრის კლუბი	წყალსაყრის თემი	160 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		80 ადგილი
36	ბრილის კლუბი	წყალსაყრის თემი	140 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		120 ადგილი
37	ინწკირვეთის კლუბი	წყალსაყრის თემი	160 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		150 ადგილი
38	ჭვანის კულტურის სახლი	ჭვანის თემი	200 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		110 ადგილი
39	ტაკიძეების კლუბი	ჭვანის თემი	400 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		80 ადგილი
40	ცხემლისის კლუბი	ჭვანის თემი	180 კვ.მ.	მოითხოვს მიმდინარე რემონტს		100 ადგილი
41	ახალდაბის კლუბი	ჭვანის თემი	170 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		100 ადგილი
43	ჭალის კლუბი	ჭვანის თემი	160 კვ.მ.	საჭიროებს კაპიტალურ რემონტს		80 ადგილი

22.14 მუზეუმები

№	ორგანიზაციის დასახელება	განყოფილებების რაოდენობა	თანამშრომელთა რაოდენობა	ექსპონატთა რაოდენობა	დამთვალე-რებელთა რაოდენობა	ბიუჯეტი
2006						
1	ნიგაზეულის სელიმ ხიმშიაშვილის სახელობის ციხე-მუზეუმი	1	1	160	752	
2	ოლადაურის ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	2	1580	1000	
3	კვიახიძეების ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	1	876	620	
2007						
1	ნიგაზეულის სელიმ ხიმშიაშვილის სახელობის ციხე-მუზეუმი	1	1	160	1260	1440
2	ოლადაურის ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	2	1618	1015	2720
3	კვიახიძეების ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	1	900	645	1440
2008						
1	ნიგაზეულის სელიმ ხიმშიაშვილის სახელობის ციხე-მუზეუმი	1	1	162	645	

2	ოლდაურის ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	2	1665	1040	
3	კვიახიძეების ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	1	920	680	
2009						
1	ნიგაზეულის სელიმ ხიმშიაშვილის სახელობის ციხე- მუზეუმი	1	1	165	786	2400
2	ოლდაურის ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	2	1760	1065	3240
3	კვიახიძეების ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	1	1100	720	2400
2010						
1	ნიგაზეულის სელიმ ხიმშიაშვილის სახელობის ციხე- მუზეუმი	1	1	173	1385	2400
2	ოლდაურის ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	2	1836	1140	3240
3	კვიახიძეების ეთნოგრაფიული მუზეუმი	1	1	1115	800	2400

22.15 ფოლკლორული ანსამბლები, ინდივიდუალური შემსრულებლები, ქორეოგრაფიული ანსამბლები, საოჯახო ანსამბლები და სახალხო მთქმელები

№	ფოლკლორული ანსამბლები	მუსიკალური ოჯახები	ხალხური მთქმელები	მუსიკალურ ინსტრუმენტებზე შემსრულებლები	ქსოვა, ძერწვა, ხატვა	ხალხური ინსტრუმენტების დამზადება	საყოფაცხოვრებო ნივთების დამზადება	ხეზე კვეთა
1	სიმღერისა და ცეკვის ფოლკლორული ანსამბლი "შუახევი"	მიქელაძეების მუსიკალური ოჯახი (სოფ. ფურტიო)	ბერიძე დიმიტრი (სოფ. ფურტიო)	დიასამიძე თემურ (გარმონი)	ქამადაძე ნაზი (ქარგვა)	ბერიძე ვანო (ფანდური, ჩონგური)	ხიმშიაშვილი ნუგზარ (გიდელი, გოდორი)	აბაშიძე არჩილ
2	ფოლკლორული ანსამბლი "იმედი"	დიასამიძეების მუსიკალური ოჯახი (სოფ. ფურტიო)	ბერიძე ზებური (სოფ.ფურტიო)	ივანაძე როლანდი (გარმონი)	მახარაძე ლეილა (ქსოვა)	ტარიელაძე შალბან (ფანდური)	აბაშიძე არჩილ (ავეჯის დამზადება)	დავითაძე თემურ
3	ქალთა ვოკალური ჯგუფი "ნადური"	დარჩიძეების მუსიკალური ოჯახი (სოფ. ოლადაური)	მახარაძე ავთანდილ (სოფ.ფურტიო)	დიასამიძე არონ (ჭიბონი, სალამური)	დიასამიძე გულნაზი (ქსოვა)	ყიფიანი ალიოშა (ფანდური)	თურმანიძე ევგენი (ავეჯის დამზადება)	მჭავანაძე გარსევან
4	ფოლკლორული ანსამბლი "ჭვანა"	კეკელიძეების მუსიკალური ოჯახი (სოფ. კარაპეტი)	ზოიძე ზინა (სოფ.ნენია)	დიასამიძე ამირან (ფანდური, ჩონგური)	კეკელიძე ეთერი (ქსოვა)	ათაბაგი ზურაბ (ფანდური, ჩონგური)	მახარაძე ჯონი (ავეჯის დამზადება)	
5	ქალთა ვოკალური ჯგუფი "უჩამბა"	ფუტყარაძეების მუსიკალური ოჯახი (სოფ. დღვანი)	ხილაძე ჯუმბერი (სოფ. ნიგაზეული)	დიასამიძე ზურაბ (ჭიბონი)	თურმანიძე მზიური (ქარგვა, ქსოვა)		აბუსელიძე ვეზირ (გოდორი, გიდელი)	
6	კულტურის ცენტრთან არსებული ვოკალური ტრიო	აბაშიძეების მუსიკალური ოჯახი (სოფ. ქიძინიძეები)	მიქელაძე ნოდარ (სოფ.კაპოშვილები)	მიქელაძე დიმიტრი (გარმონი)	ტარიელაძე ფატი (ქარგვა)		ჯაფარიძე რამაზ (ავეჯის დამზადება)	

7	ხაბელაშვილების ქალთა ვოკალური ჯგუფი	ბერიძეების მუსიკალური ოჯახი (სოფ. შუბანი)	ფუტკარაძე ნადია (სოფ. დღვანი)	ფუტკარაძე თამაზ (ფანდური)	მაკარაძე ლია (ქსოვა)		ფუტკარაძე ჯემალ (საყოფაც.ნივთე ბი)	
8	ხალხურ საკრავთა ჯგუფი "ოლადაური"	ტარიელაძის მუს.ოჯახი (სოფ. ბარათაული)	დიასამიძე თამაზ (სოფ კვიახიძეები)	მუკუტაძე სულიკო (გარმონი)	დავითაძე მარინა (ქსოვა, ქარგვა)		კილაძე დურსუნ (გიდელი, გოდორი)	
9	უხუცესთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი	ართმელაძის მუს.ოჯახი (სოფ. ხაბელაშვილები)	მუკუტაძე როზა (სოფ. ქიძინიძეები)	თავდგირიძე სულიკო (გარმონი)	ცეცხლაძე თამარ (ქარგვა)		ქარცივაძე ხასან (გიდელი, გოდორი)	
10	შუბნის შემოქმედებითი ცენტრი	ბოლქვაძეების მუს.ოჯახი (სოფ. ჟანივრი)	აბაშიძე შოთა (სოფ.ქიძინიძეები)	აბაშიძე სულთან (ფანდური)	ქათამაძე მერი (ქარგვა)		გოგრაჭაძე ზაქრო (სამეურნეო იარაღები)	
11	ზამლეთის ფოლკლორული ჯგუფი	ჭალაიძეების მუს.ოჯახი (სოფ. ხაბელაშვილები)	გოგიტიძე დავით (სოფ.გოგინაური)	ფუტკარაძე შოთა (ფანდური)	ქათამაძე დალი (ქსოვა, ქარგვა)		ქათამაძე შაქრო (გოდორი,კალა თი)	
12	შუახევის ფოლკლორული ჯგუფი	მყავანაძეების მუს.ოჯახი (სოფ. ცხემლისი)	დავითაძე ეთერ (სოფ. ახალდაბა)	ფუტკარაძე მიხეილ (ჩონგური)	მყავანაძე ნათელა (ქსოვა, ქარგვა)		მყავანაძე ზურაბ (გოდორი, გიდელი)	
13	უჩამბის ვოკალურ– ფოლკლორული ჯგუფი	ქათამაძეების მუს ოჯახი (სოფ. ჭვანა)	ფუტკარაძე ნოდარი (სოფ.დღვანი)	ფუტკარაძე რუსლან (გარმონი)	დავითაძე ნანული (ქარგვა)		დავითაძე აბესალომ (სამეურნეო იარაღები)	
14	ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი "ოთოლთა"	ფუტკარაძეების მუს. ოჯახი (სოფ. კვიახიძეები)	გოგრაჭაძე გურამ (სოფ.წყაროთა)	ტარიელაძე ზესიკ (ჩონგური, ფანდური)			ველიაძე რეზო (ავეჯის დამზადება)	

15	ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი "მცინარეთი"		შარაშიძე ოთარი (სოფ. ცხემლისი)	ბერიძე ვაჟა (გარმონი)			დავითაძე ნუგზარ (ავეჯის დამზადება)	
16	ბავშვთა ქორეოგრაფიული ჯგუფი "ნიგაზეული"			ტარიელ მაკარაძე (გარმონი)			დავითაძე მალხაზ (ავეჯის დამზადება)	
17	ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი "მერცხალი"							
18	სახალხო მკურნალი – ახმედ ცივაძე (სოფ. ტაკიძეები)							

22.16 ტურისტული მარშრუტები:

I. ბათუმი – ტაკიძეები – გომარდული – ბათუმი

მარშრუტის სიგრძე: 150 კმ;

მოქმედების ვადა: 15 დეკემბერი – 25 მარტი;

ხანგრძლივობა: 1 დღე; (სურვილის შესაბამისად 2–3 დღით გახანგრძლივება – ღამისთევა და კვება სოფ. გომარდულში)

საექსკურსიო მომსახურება: შუახევის ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი;

მოსანახულებელი ადგილები: ბათუმი, სოფელი ტაკიძეები, სოფელი გომარდული.

საპიკნიკე ადგილები: დაბა შუახევი.